326

REVISTA DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR

Tomul 39

3-4

1994

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

https://biblioteca-digitala.ro

COLEGIUL DE REDACȚIE

Director:

Acad. prof. ZOE DUMITRESCU BUȘULENGA

Redactor-șef:

ALEXANDRU DOBRE

Membri:

Prof. ALEXANDRU BALACI, membru corespondent al Academiei Române; TIBERIU ALEXANDRU; STANCA CIOBANU; ION H. CIUBOTARU; NICOLAE CONSTANTINESCU; CONSTANTIN COSTEA; ION CUCEU; IORDAN DATCU; GABRIEL GHEORGHE; ION GHINOIU; SABINA ISPAS (secretar responsabil de redacție); MARIN MARIAN; ILIE MOISE; I. OPRIȘAN; MIHAIL M. ROBEA; BORIS ZDERCIUC.

În țară vă puteți abona prin intermediul birourilor de poștă.

Toate comenzile externe pentru revistele apărute la Editura Academiei Române se vor adresa la RODIPET SA, Piața Presei Libere nr. 1, P. O. Box 35—57, București, România și la ORION S.R.L., Splaiul Independenței 202 A, București 6, ROMÂNIA, PO BOX 74—19 București, Tx 11939 CBTxR Fax (400) 424169 și firmei AMCO PRESS SRL, Bd. Nicolae Bălcescu 29A, ap. 66, sect. 3, București, C.P. 57—88, Fax 3124569, România.

Manuscrisele, cărțile și revistele pentru schimb, precum și orice corespondență se vor trimite pe adresa colegiului de redacție al «Revistei de Etnografie și Folclor».

La "Revue d'ethnographie et de folklore" paraît 6 fois par an. Toute commande de l'étranger pour les revues parues aux Editions de l'Académie Roumaine sera adressée à ORION S.R.L., Splaiul Independenței 202 A., București 6, ROMÂNIA, PO BOX 74—19 București, Tx 11939 CBTxR Fax (400) 424169.

En Roumaine vous pouvez vous abonner par les bureaux de poste.

APARE DE 6 ORI PE AN

ADRESA REDACȚIEI:

Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu"
București, 70166, Str. Take Ionescu 25

https://biblioteca-digitala.ro

326

REVISTA DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR

Tomul 39 1994 Nr. 3—4

SUMAR

Mircea Eliade, *Destinul culturii româneşti* 199

CENTENAR CONSTANTIN BRĂILOIU

Simpozionul ştiinţific internaţional „Constantin Brăiloiu — 100 de ani de la naştere" 209

Mihaela Şerbănescu, Marian Lupaşcu, *Centenarul naşterii lui Constantin Brăiloiu* 210

Titus Moisescu, *Raportul între modurile bizantine şi modurile populare în preocupările lui Constantin Brăiloiu şi Ioan D. Petrescu* 213

Alexandru Dobre, *Constantin Brăiloiu la Academia Română* 217

Gisela Sulităeanu, *Constantin Brăiloiu şi unele considerente etnomuzicologice asupra baladei „Miorița"* 223

STUDII ŞI MATERIALE

I. C. Chiţimia, *Rolul şi locul cărţilor populare în crearea şi dezvoltarea caracterului instituţional al culturii româneşti* 239

Alexandru Dobre, *Un obicei dispărut:* **Legatul viilor** 245

Radu-Octavian Maier, *Cercetarea aşezării şi arhitecturii ţărăneşti în Luizi-Călugăra, jud. Bacău* 251

Maria Bâtcă, *Repere metodologice în cercetarea costumului popular* 259

Elena Maxim, *Procedee şi unelte pentru pescuit utilizate în judeţul Buzău* . . . 275

Pavel Ţugui, *Despre dezvoltarea folcloristicii şi etnografiei româneşti în deceniul 1950—1960* 279

Mihail M. Robea, **Precizări biobibliografice:** *Aspecte etnografice şi folclorice în monografia comunei Drănicu — judeţul Dolj; Folclorul în publicaţiile centrale ale Societăţii de Ştiinţe Filologice din România* 299

NOTE ŞI DISCUŢII

Nicolae Constantinescu, *Conferinţa anuală a Societăţii Americane de Folclor* . . 309

Paul Leu, *Odiseea unui manuscris inedit* 313

Alexandru Dobre, *Istoria folcloristicii româneşti contemporane în documente* (II): O aniversare în cerc restrâns; O lucrare fundamentală: „Colecţia Naţională de Folclor" 316

★

Rodica Raliade, *Bibliografia „Revistei de Etnografie Folclor" (1981—1993)* 329

REF, tom 39, nr. 3—4, p. 197—380, Bucureşti, 1994

Inv. 10400

https://biblioteca-digitala.ro

REVUE D'ETHNOGRAPHIE ET DE FOLKLORE

Tome 39 1994 N° 3–4

SOMMAIRE

MIRCEA ELIADE, *La destinée de la culture roumaine* 199

CENTENAIRE CONSTANTIN BRĂILOIU

Symposium scientifique international „Constantin Brăiloiu — 100 ans depuis la naissance" 209
MIHAELA ȘERBĂNESCU, MARIAN LUPAȘCU, *Le centenaire de la naissance de Constantin Brăiloiu* 210
TITUS MOISESCU, *Rapport entre les modalités byzantines et les modalités populaires dans les préoccupations de Constantin Brăiloiu et Ioan D. Petrescu* 213
ALEXANDRU DOBRE, *Constantin Brăiloiu à L'Académie Roumaine* 217

ÉTUDES ET MATÉRIAUX

I. C. CHIȚIMIA, *Le rôle et le lieu des livres populaires dans la création et le développement du caractère institutional de la culture roumaine* 239
ALEXANDRU DOBRE, *Une coûtume disparue:* **Legatul viilor** 245
RADU-OCTAVIAN MAIER, *Etude du site et de l'architecture paysanne à Luizi-Călugăra, dép. de Bacău* 251
MARIA BĂTCĂ, *Repères méthodologiques dans la recherche du costume populaire* 259
ELENA MAXIM, *Procédés et outils de pêche employés dans le départment de Buzău* 275
PAVEL ȚUGUI, *Sur le developpement de la folkloristique et de l'ethnographie roumaines de 1950 à 1960* 279
MIHAIL M. ROBEA, **Précisions biobibliographiques:** *Aspects ethnographiques et folkloriques dans la monographie de la commune Drănicu du dép. de Dolj: Le folklore dans les publications centrales de la Société des Sciences du Langage de Roumanie* 299

NOTES ET DISCUSSIONS

NICOLAE CONSTANTINESCU, *Conférence annuelle de la Société Américaine de Folklore* 309
PAUL LEU, *L'odysée d'un manuscrit inédit* 313
ALEXANDRU DOBRE, *Histoire de la folkloristique roumaine contemporaine en documents* (II): Un anniversaire en petit comité; Un ouvrage fondamental: «La Collection Nationale de Folklore». 316

★

RODICA RALIADE, *La bibliographie de „Revista de Etnografie și Folclor"* (1981–1993) 329

REF, tome 39, nos 3–4, p. 197–380, Bucarest, 1994

https://biblioteca-digitala.ro

DESTINUL CULTURII ROMÂNEȘTI

MIRCEA ELIADE

Puține neamuri se pot mândri că au avut atâta nenoroc în istorie, ca neamul românesc. Ca să putem înțelege destinul culturii românești, trebuie să ținem mereu seama de vitregia istoriei românilor. Am fost așezați de soartă la frontierele răsăritene ale Europei,pe ambele versante ale *ultimilor munți europeni*, Carpații, de-a lungul și la gurile celui mai mare fluviu european, Danubiul. Traian ne-a predestinat drept popor de frontieră. Ocuparea și colonizarea Daciei a însemnat acțiunea de expansiune *cea mai răsăriteană* pe care a încercat-o Imperiul roman în Europa. Într-un anumit fel și geografic și cultural, dincolo de Bug, Europa încetează: romanitatea — cu tot ce reprezenta ea ca sinteză și moștenitoare a marilor civilizații maritime și continentale care o precedaseră — n-a izbutit să se întindă mai la răsărit de Bug. De acolo înainte începe o altă geografie, și o altă civilizație; care poate fi foarte interesantă, dar care nu mai aparține Europei, ci acelei forme istorico-culturale pe care René Grousset o numea „Imperiul Stepelor". Peisajele Europei sunt de o extraordinară varietate: aproape că nu există regiune în care peisajul să nu se schimbe la fiecare sută de kilometri. România este ultima țară din Europa în care această constantă geografică se mai verifică. Dincolo de Bug, structura peisajului se modifică din ce în ce mai încet; varietatea geografică e înlocuită cu monotonia nemărginitelor „pământuri negre" ale Ucrainei, care, pe nesimțite, se transformă în stepele Rusiei eurasiatice.

Aceste câmpii și aceste stepe au alcătuit din cele mai vechi timpuri drumul invaziilor asiatice către Europa. De cel puțin din mileniul I În. d. Chr., de la cimerieni și sciți, neamurile nomade eurasiatice se îndreptau spre Dacia pentru ca să-și poată face drum mai departe, către Grecia sau Italia. Inutil să reamintim toate aceste năvăliri barbare. Destul să spunem că românii s-au alcătuit, ca națiune, în decursul nenumăratelor invazii care au urmat abandonării Daciei de către Aurelian și că s-au constituit ca organizații statale independente puțin timp după năvălirea tătarilor, la începutul secolului XIII. Culturalicește, aceste năvăliri au fost de o cumplită sterilitate. Nici dacii, nici daco-romanii, nici românii, n-au avut nimic de învățat de la acești nomazi răsăriteni. Nu există nici o comparație cu ceea ce a însemnat pentru viitorul Europei năvălirile germanice de la sfârșitul antichității. Afară de rari excepții — printre care trebuie amintiți în primul rând slavii — acești barbari răsăriteni nu ocupau teritoriile cucerite; se mulțumeau să le devasteze. Astfel că rezistența — de multe ori pasivă — în fața năvălirilor, nu s-a soldat cu nici un beneficiu cultural pentru strămoșii noștri. Singurul aport pozitiv l-a adus, indirect, marea invazie tătărească; dar el e de ordin istoric, iar nu cultural. În urma catastrofei provocată de năvălirile tătarilor, românii au constituit primele organizații statale majore.

REF, tom 39, nr. 3—4, p. 199—208, București, 1994

https://biblioteca-digitala.ro

Destinul a făcut ca o sută cincizeci de ani după năvălirile tătărești, o altă nouă și masivă expansiune asiatică să aibă loc în Europa răsăriteană: este apariția turcilor otomani, care ocupă fulgerător statele balcanice și încearcă să-și deschidă drum spre inima Europei îndreptându-se spre Dunăre. De la apariția turcilor otomani în orizontul istoriei românești, românii împreună cu vecinii lor, sârbii, ungurii și polonezii, dar mai mult ca ei, pentru că se aflau chiar în drumul turcilor — românii au fost confiscați, timp de aproape patru secole, de ingrata misiune de a rezista, a hărțui și a istovi puternicele armate otomane. Lupta aceasta necontenită și fără glorie — pentru că dacă nu se află decât rareori în Occident — a echivalat cu o înspăimântătoare hemoragie. Fără îndoială că rezistența românilor și a vecinilor lor dunăreni a făcut posibilă salvarea Occidentului. În cele trei secole care s-au scurs de la bătălia de la Nicopole la asediul Vienei, Occidentul a avut răgaz să se întărească și să se pregătească de contraofensivă. Când, după înfrângerea rezistenței românești, otomanii au ajuns la Viena și au asediat-o, în 1683, era prea târziu. Ei înșiși erau istoviți de cele trei secole de luptă și de atunci au fost siliți să se retragă treptat din Europa. În treacăt fie spus, sacrificiul de sânge și de spirit al popoarelor din răsăritul Europei, n-a fost încă valorificat de către conștiința istoriografică a Occidentului.

Este suficient să reamintim în liniile ei mari istoria României, pentru a înțelege de ce românii n-au putut face cultura în sensul occidental al cuvântului; de ce, adică, n-au putut înălța catedrale masive și numeroase, de ce n-au zidit castele și burguri de piatră, de ce n-au adunat comori de artă, n-au scris prea multe cărți și n-au colaborat, alături de Occident, la progresul științelor și al filosofiei. În primul rând, pentru că n-au avut timp să facă toate acestea, pentru că *n-au fost lăsați să le facă*. Invaziile se succedau una după alta și oamenii nu numai că-și părăseau satele ca să se retragă în munți, ci le și ardeau în urma lor. Orașele au fost necontenit devastate și incendiate până la începutul secolului XIX. E de mirare, totuși, că s-au mai păstrat câteva biserici și mânăstiri. Și frumusețea desăvârșită a acestor locașuri sfinte e cea mai bună dovadă de gustul artiștilor și voievozilor români. Dar din tot ce s-a clădit în țările românești, a rămas foarte puțin. Mânăstirile erau bogate în manuscrise și cărți și mii de asemenea manuscrise și cărți, copiate și tipărite în mânăstirile românești se găsesc astăzi în toate marile biblioteci ale lumii. Dar de toată această producție religioasă și savantă s-a auzit prea puțin în Occident; ea, însă, circulă în toată Europa răsăriteană și în Orientul apropiat. După căderea Constantinopolului, țările românești au fost, multă vreme, izvorul cultural al întregului Orient creștin. Găsea acolo un „public" în aceeași situație ca și poporul românesc: terorizat de invaziile sau ocupația otomană, rupt de restul Europei libere și creștine, confiscat de o luptă zi de zi pentru supraviețuire. Într-un anumit sens, se poate spune că Evul Mediu s-a prelungit în Răsăritul Europei cu cel puțin trei veacuri. De aceea toată activitatea culturală scrisă care s-a desfășurat în țările românești s-a făcut în sensul în care se scriau cărțile în Evul Mediu: pentru întărirea sufletească a poporului și învățătura clericilor. Pentru acest motiv, în afară de câteva rari excepții, această producție culturală n-a interesat Occidentul: pentru că Occidentul depășise de mult Evul Mediu și nu se mai interesa decât de valorile create în conformitate cu noile canoane impuse de Renaștere. Ori, din motive istorice lesne de înțeles, dar

https://biblioteca-digitala.ro

mai ales datorită structurii creștine și populare a spiritualității sale, România n-a cunoscut echivalentul Renașterii. Și atât timp cât Occidentul a trăit în orizontul spiritual al Renașterii, el a rămas cu totul indiferent față de valorile culturale românești. Interesul Occidentului pentru România și celelalte popoare din Răsăritul Europei s-a trezit abia la începutul secolului al XIX-lea, când ciclul inaugurat de Renaștere a fost definitiv închis și a început „Eonul" naționalităților.

Înainte de a merge mai departe, aș vrea să deschid o paranteză privitoare la *tensiunea istorică*, prelungită timp de cinci secole, care a existat între români, pe de o parte, și tătari și turci pe de alta. Întocmai după cum daco-romanii, după părăsirea Daciei de către Aurelian, n-au avut norocul să cunoască simbioza cu popoarele barbare germanice, așa cum au cunoscut-o provinciile occidentale ale Imperiului, și care s-a dovedit a fi atât de fertilă pentru viitoarele creații istorice și culturale ale Europei — tot așa românii n-au avut norocul unor adversari spiritualicește superiori sau măcar egali. Pentru a ne da seama de gravitatea acestui lucru, să ne amintim cazul Spaniei, care a cunoscut și ea o tensiune similară față de islam. Dar lupta Spaniei cu maurii a fost binevenită nu numai pentru călirea caracterului spaniol, ci și pentru activitatea culturală. Spania a dat mult islamului iberic — dar a și primit de la el. Chiar atunci când nu se poate vorbi de o influență, ciocnirea între cele două spiritualități și cele două tradiții culturale a fost fertilă pentru fiecare din ele.

Cu totul altul e cazul României și a celorlalte țări care au purtat, secole de-a rândul, războaiele cu tătarii și cu turcii. În afară de câteva elemente lexicale, n-am luat aproape nimic de la acești adversari. Otomanii reprezentau în primul rând o putere militară și o administrație solidă. Rezistența împotriva lor a avut rezultate importante, dar de un cu totul alt ordin decât cele pe care le-au cunoscut spaniolii din lungul lor conflict cu maurii. Agresivitatea militară a otomanilor a solidarizat toate popoarele creștine din Europa Orientală: în asemenea măsură încât în limba română, un „creștin" desemnează tot atât de bine un „român", un „om de omenie" și un „credincios" — în timp ce „păgân" înseamnă nu numai un ne-creștin, ci și un om fără nici o lege morală, un „strein" venit din altă lume și având cu totul alte obiceiuri. Iar cuvântul „turc" înseamnă în limba română un om care nu înțelege ce-i spui, care judecă după alte criterii și de la care te poți aștepta la orice. Intervenția otomanilor în orizontul istoric al românilor n-a rodit deci, culturalicește; ea a făcut doar ca lumea să se împartă în două: pe de o parte „creștinii", adică oamenii de aceeași „lege" și „credință" — iar pe de altă parte, „păgânii", „nelegiuiții", „turcii".

Spre deosebire, însă, de islamul care, în primele secole ale Hegirei, își întindea vertiginos stăpânirea în Orient, pe țărmurile Mediteranei și în Iberia, convertind adesea cu forța populațiile subjugate — otomanii, ei înșiși convertiți destul de târziu la islamism, nu se asmetecau decât sporadic în viața religioasă a popoarelor cu care se luptau. Astfel că, în afară de rari excepții, țările românești, ca și întreaga Peninsulă Balcanică, și-au putut păstra neștirbită credința strămoșească. Această toleranță religioasă a otomanilor a fost, fără îndoială un mare bine. Dar pe de altă parte, ea a avut și un aspect negativ. Lipsa de tensiune spirituală între cele două religii a împuținat posibilitățile de reînnoire și de noi sinteze culturale ale neamului

https://biblioteca-digitala.ro

nostru. Marile adversități religioase și ideologice sunt de obicei fertile spiritualicește pentru ambii adversari, și Occidentul catolic, ca și India brahmanică, datorește indirect, rezistenței împotriva islamului, unele din creațiile lui cele mai de seamă. Dar otomanii cu care se războiau strămoșii noștri nu erau maurii care au împodobit, au apărat și au plâns Granada. Față de primejdia pe care o reprezentau otomanii, românii s-au închis și mai mult în ei, s-au adâncit în propriile lor tradiții spirituale, care erau nu numai latino-bizantine, ci și pre-latine, adică geto-tracice. Rezultatul a fost că geniul popular, autentic românesc, a ieșit sporit din acest secular proces de interiorizare. Dar evident, adâncirea propriilor tradiții spirituale n-a putut rodi decât pe nivelul creației populare, adică al folclorului. De abia de curând românii au cunoscut adversități istorice în care erau primejduite fie credința strămoșească, fie însăși ființa neamului. Ori, asemenea adversități, cu toate durerile și pierderile de substanță pe care le-au adus, au fost, totuși, binefăcătoare. Ele au călit caracterul național și au grăbit procesul de luare de cunoștință a propriului destin istoric.

Adevărata primejdie începe, însă, pentru întreg neamul românesc, abia după ocuparea teritoriului de către Soviete. Pentru întâia oară în istoria sa, neamul românesc are de-a face cu un adversar nu numai excepțional de puternic, dar și hotărât să întrebuințeze orice mijloc pentru a ne desființa spiritualicește și culturalicește, ca să ne poată, în cele din urmă, asimila. Primejdia este mortală, căci metodele moderne îngăduie dezrădăcinările și deplasările de populații pe o scară pe care omenirea n-a mai cunoscut-o de la asirieni. Chiar fără masivele deplasări de populații, există primejdia unei sterilizări spirituale prin distrugerea sistematică a elitelor și ruperea legăturilor organice cu tradițiile culturale autentic naționale. Neamul românesc, ca și alte atâtea neamuri subjugate de Soviete, riscă să devină, culturalicește, un popor de hibrizi. Dar s-ar putea, totuși, ca această primejdie de moarte să se soldeze cu o extraordinară reacție spirituală, care să echivaleze cu instaurarea unui nou „mod de a fi" și să provoace pe planul creației culturale, ceea ce a însemnat pe planul creației statale, „descălecarea" de acum șapte veacuri, provocată de marea năvălire a tătarilor. După cum spuneam mai sus, fondarea statelor românești se datorește în bună parte exasperării produse de devastările tătărești, care amenințau cu dispariția micilor formații politice autonome. S-ar putea ca ocupația sovietică și încercarea de deznaționalizare întreprinsă de ruși cu metode și mijloace faraonice, să însemne, prin contraofensiva spirituală pe care o provoacă, adevărata intrare a României în istoria culturală a Europei. Subliniez într-adins termenul *istorie*. Căci aproape tot ce a dat mai bun geniul românesc până în prezent, l-a dat pe nivelul creației folclorice. Ori, se știe prea bine, folclorul nu ține seama de istorie: dimpotrivă, o sabotează și o devalorizează. În orizontul spiritual care e propriu folclorului, istoria echivalează cu efemerul, nesemnificativul și iluzoriul. „Apa trece, pietrele rămân", este formula care rezumă cel mai pregnant, punctul de vedere al geniului popular față de istorie. În perspectiva folclorului, Istoria e doar un șir de vane întâmplări, efemere și precare ca „valurile" și „Apele". Semnificative nu sunt „Apele" în continuă devenire — ci ceea ce e greu, imobil, incompatibil: „Pietrele", imaginea arhetipală a realității ontologice prin excelență...

Această lungă paranteză — deschisă asupra lipsei de tensiune spirituală între otomani și români și închisă asupra primejdiei pe care o repre-

https://biblioteca-digitala.ro

zintă ocupația sovietică, primejdie care, totuși, ar putea inaugura un nou „fel de a fi", în *istorie*, al romanității — această lungă paranteză nu ne-a depărtat, totuși, prea mult de subiect. Pentru că tocmai începusem să spunem că, datorită împrejurărilor istorice, românii au fost împiedicați să creeze pe niveluri culturale instaurate de Evul Mediu și desăvârșite de Renaștere. Capodoperele spiritualității românești aparțin folclorului; și deși România modernă a avut norocul să aibă un poet de geniu în Mihai Eminescu, totuși capodoperele liricii și baladei românești rămân poeziile populare *Miorița* și legenda *Meșterului Manole*. Ceva mai mult: o bună parte din literatura română modernă s-a dezvoltat în prelungirea creației folclorice. Unul din rarii autori români care pot fi numiți cu adevărat „clasici", Ion Creangă, se situează direct în universul folcloric. Asta face ca literatura română să prezinte, poate, singura excepție pe care o numără literatura europeană; aceea că *opera integrală* a unuia din clasicii săi este accesibilă, și prin limbă, și prin orientare estetică, oricărui țăran român; și când spunem „accesibilă", nu ne gândim la *lectură*, pentru că țăranul, chiar atunci când știe scrie și citi, rămâne totuși solidar cu literatura orală; ori, opera lui Creangă, poate fi ascultată și gustată de țărani cu aceeași bucurie cu care ei ascultă creațiile literaturii populare. E destul să ne amintim prăpastia care există între Racine, Montaigne sau Pascal și universul spiritual al țăranului francez, sau între opera lui Goethe și a lui Dante și universurile țăranilor germani și italieni, pentru a ne da seama de semnificația pe care o are cazul lui Ion Creangă pentru cultura românească.

N-am vrea să fim rău înțeleși. Constatând această prelungire a geniului folcloric până în literatura scrisă a sfârșitului secolului al XIX-lea, nu voim să facem apologia valorilor folclorice, opunându-le valorilor culturii savante. Dimpotrivă, dintr-un anumit punct de vedere, această solidaritate a unei părți din literatura românească modernă cu universul folcloric, riscă să mențină anumite creații românești într-un provincialism cultural dăunător. Și aceasta, nu pentru că folclorul ar fi, în el însuși, un mod inferior de creație, ci pentru simplul motiv că, datorită propriei istorii, Europa a depășit de mult modul de creație folcloric și a impus — nu numai sieși, ci și lumii întregi, — modul de creație cult, adică, în primul rând, „*expresia scrisă*" — iar nu *orală*. În epoca imediat precedentă epocii noastre — și pe care am putea-o numi pozitivist-materialistă — solidaritatea cu universul folcloric constituie chiar pentru o cultură europeană, modernă, o adevărată catastrofă. Dacă romantismul a provocat pretutindeni gustul pentru literaturile populare și „geniile naționale", pozitivismul, dimpotrivă, a izbutit să impună credința că toate aceste creații populare aparțin arheologiei spirituale, că ele fac parte din trecutul, pentru totdeauna abolit, al umanității europene și că, prin urmare, ele nu mai pot servi în nici un fel creațiilor culte. Cât timp a domnit în lume acest punct de vedere pozitivist și evoluționist, posibilitățile spirituale concentrate în tradițiile folclorice nu aveau, am putea spune, nici o șansă de valorificare. Situația s-a schimbat, însă, în ultimii 40 de ani. Pe de o parte, Europa a cunoscut, și cunoaște încă, o autentică renaștere religioasă, în primul rând o reactualizare viguroasă a catolicismului și dogmele pozitiviste sunt astăzi desuete; iar pe de altă parte, Asia a reintrat de curând în Istorie, și alte nenumărate popoare, culturalicește arhaice, sunt și ele pe cale de a interveni în Istorie. Asta însă

https://biblioteca-digitala.ro

înseamnă că un dialog de la egal la egal va începe în curând între cultura europeană și celelalte culturi exotice și arhaice. Ori, un lucru se știe: oricât de mult s-ar deosebi între ele, toate culturile extra-europene continuă să valorifice și să se inspire din *„mituri"* și folosesc ca instrumentul de cunoaștere, prin excelență, *logica simbolului*. Dacă dialogul care va începe între cultura europeană și celelalte culturi e menit să fie fecund, trebuie să se țină seamă de universurile spirituale ale non-europenilor. Și nu e deloc lipsit de semnificație faptul că, în ultimul timp, gândirea europeană a făcut extraordinare eforturi ca să înțeleagă simbolismul și să revalorizeze miturile și arhetipurile. Este ca și cum spiritul european ar fi presimțit, de vreo 30 de ani încoace, că mersul istoriei îl va obliga curând la un dialog liber și *pe picior de egalitate*, cu celelalte spiritualități non-europene.

Deci, ca să revenim la cazul culturii românești, solidaritatea sa cu orizontul spiritualității folclorice nu mai poate fi considerată astăzi ca un impediment, ca o împuținare a posibilităților de colaborare cu adevărata cultură europeană „majoră". Dimpotrivă, această simpatie cu modurile de sensibilitate și gândire arhaice o face aptă, mai mult decât culturile occidentale, să înțeleagă situațiile spirituale ale lumii non-europene și să susțină dialogul cu această lume. Dar toate aceste posibilități aparțin viitorului apropiat. Să vedem deocamdată ce înseamnă propriu-zis solidaritatea cu universul folcloric, și să ne întrebăm în ce măsură această solidaritate poate promova sau, dimpotrivă, limita posibilitățile de creație ale unui popor.

Spuneam adineaori că Istoria a silit neamul românesc să-și adâncească propriile sale tradiții — latine și pre-latine — împiedicându-l totodată să participe la mișcarea culturală inaugurată de Renaștere și Iluminism. Constituit în imensa lui majoritate din plugari și păstori, neamul românesc și-a concentrat forțele lui de creație aproape exclusiv în universul spiritualităților populare. Terorizat de evenimentele istorice, geniul neamului românesc s-a solidarizat cu acele realități vii pe care istoria nu le putea atinge: Cosmosul și ritmurile cosmice. Dar strămoșii românilor erau deja creștini, în timp ce neamul românesc se plăzmuia între catastrofele istorice. Așa că simpatia față de Cosmos, atât de specifică geniului românesc, nu se prezintă ca un sentiment păgânesc — ci ca o formă a spiritului liturgic creștin. Multă vreme s-a crezut că sentimentul Naturii și solidaritatea cu ritmurile cosmice trădează o spiritualitate necreștină. Prejudecata aceasta se datora unei insuficiente cunoașteri a creștinismului și îndeosebi a creștinismului răsăritean, care a păstrat în întregime spiritul liturgic al primelor veacuri. În realitate, creștinismul arhaic n-a devalorizat Natura — așa cum s-a întâmplat cu anumite aspecte ale creștinismului medieval, ascetic și moralizant, pentru care natura reprezenta adesea „demonia" prin excelență. Pentru creștinismul arhaic, așa cum a fost înțeles el îndeosebi de către Sfinții Părinți orientali, Cosmosul n-a încetat o singură clipă de a fi creația lui Dumnezeu, iar ritmurile cosmice au fost tot timpul concepute ca o liturghie cosmică. Solidarizați spiritualicește cu Natura, românii n-au făcut un act de regresiune către orizontul păgânesc, ci, dimpotrivă, au prelungit până în zilele noastre acea magnifică încercare de *încreștinare a Cosmosului* începută de Sfinții Părinți, dar întreruptă, din diferite motive, în cursul Evului Mediu, în Occident. Lucrurile acestea sunt astăzi tot mai clar înțelese, datorită în primul rând renașterii spiritului liturgic și interesului crescând față de spiritualitatea patristică. Se înțelege astăzi ceea ce anevoie s-ar fi putut în-

https://biblioteca-digitala.ro

țelege în mijlocul secolului trecut: și anume, că pentru creștinismul arhaic Cosmosul participă la drama divină că, întocmai după cum sufletul omului e însetat de mântuire, tot așa Natura întreagă geme și suspină așteptând Învierea. Într-adevăr, e destul să se citească imnografia Bisericii răsăritene sau să se observe ceremonialul pascal, pentru a înțelege cât de solidară este Natura cu misterul cristologic, cu răstignirea, moartea și învierea Mântuitorului. Natura întreagă e cernită în săptămâna Patimilor, dar renaște, triumfătoare prin învierea lui Isus.

Ori, această liturghie cosmică o regăsim în folclorul românesc. Asta înseamnă că, retrăgându-se în ei înșiși, concentrându-se asupra propriilor lor tradiții, apărându-se împotriva lumii din afară — care era, să nu uităm, o lume ostilă, cea a barbarilor eurasiatici, veniți să prade și să distrugă — românii au păstrat, au adâncit și au valorificat o viziune creștină a Naturii, așa cum fusese ea exprimată în primele secole ale creștinismului. Prin urmare, conservatismul și arhaismul folclorului românesc au salvat un patrimoniu care aparținea creștinismului în genere, dar pe care procesele istorice l-au anihilat. Lucrul acesta nu e fără importanță, astăzi, când se încearcă revalorizarea tuturor formelor arhaice ale creștinismului pentru a putea face față problemelor ridicate de reintrarea Asiei în istorie.

Pentru a înțelege mai bine în ce măsură spiritualitatea populară românească, deși profund creștină, este solidară cu liturghia cosmică, să amintim numai un singur exemplu: acela al concepției Morții. Spuneam mai sus că cele două capodopere ale poeziei populare sunt *Miorița* și *Balada Meșterului Manole*. Amândouă prezintă moartea rituală ca o valoare supremă, ca cea mai nobilă împlinire pe care o poate nădăjdui existența omenească. Balada Meșterului Manole se centrează în jurul misterului jertfei: ca să se poată ridica și dura, o construcție — în cazul nostru Mânăstirea Argeșului — are nevoie de jertfirea unei vieți omenești. Meșterul Manole își sacrifică soția, zidind-o la temelia mânăstirii. Cu alte cuvinte clădirea dobândește „viața", e „însuflețită", printr-un mister care face posibilă translația vieții soției Meșterului Manole, într-un nou „corp" și anume în *corpul arhitectonic* al Mânăstirii. După cum se știe ritualul jertfei de construcție e străvechi și se întâlnește în multe părți ale lumii. Însă acest ritual n-a inspirat creațiile poetice populare decât în Peninsula Balcanică: balade asemănătoare se întâlnesc la greci (Legenda Podului de peste Arta), la sârbi și la bulgari. Dar ceea ce trebuie subliniat, este faptul că *forma literară cea mai reușită, atât din punct de vedere spiritual cât și artistic, o prezintă balada românească a Meșterului Manole*. Este, deci, semnificativ că geniul popular românesc și-a dat expresia lui maximă tocmai în acest mit al jertfei creatoare. Cu atât mai semnificativ, cu cât cealaltă capodoperă *Miorița*, revelează și ea tot un mit al morții: ciobanul, deși prevenit de mioara lui favorită, că ceilalți tovarăși vor să-l ucidă, acceptă moartea ca o jertfă voluntară de sine, dându-i totodată sensul unei nunți cosmice, adică îi acordă valoarea supremă de reconciliere cu destinul și de reintegrare într-o Natură care nu mai e Natura „păgână", ci un Cosmos sanctificat liturgic.

Descifrăm, deci, în aceste mituri românești ale morții, o viziune arhaică și totodată creștină: moartea e jertfa supremă, e un mister prin care omul se desăvârșește, dobândind un mod superior de a fi în lume. Pentru că pentru români, ca și pentru atâtea alte culturi, moartea nu e o extincție, nici măcar o împuținare a existenței — ci *un nou mod de a fi, o nouă*

https://biblioteca-digitala.ro

existență, pe un alt nivel, mai aproape de Dumnezeu. Concepția aceasta este încă vie la români. După sângeroasele lupte de la Mărășești, în 1917, în care au fost decimate, printre altele, o divizie din Oltenia, satele dinapoia frontului au organizat spontan procesiuni cu preoți în odăjdii, îngenunchind pe marginile șoselelor care duceau spre Oltenia. Oamenii aceștia știau că soldații căzuți la Mărășești, fără lumânare, nespovediți și neîmpărtășiți, se întorc spre satele lor oltenești înainte de a se îndrepta spre lăcașul de veci. De aceea îi întâmpinau îngenunchiați, cu lumânări aprinse și cu preoții care spuneau rugăciuni pentru odihna miilor de morți nevăzuți. Am auzit că procesiuni similare s-au făcut și în Moldova în iarna 1942—43, după ce s-a aflat de măcelul de la Stalingrad. Toate acestea înseamnă că miturile morții — considerată ca misterul jertfei de sine — sunt încă vii în sufletul întregului popor românesc. Lucrul nu e fără importanță. Se știe că valorificarea morții constituie una din cele mai fecunde victorii ale creștinismului. Se știe, de asemenea, că o cultură are cu atât mai multe șanse de a deveni universală cu cât își pune mai curajos problema Morții.

Observăm astfel că valorile creștinismului arhaic — în orizontul căruia ritmurile Naturii sunt transfigurate într-o liturghie cosmică, iar moartea e concepută ca un mister sacramental — valorile acestea nu numai că au rodit, culturalicește în creațiile folclorice, dar sunt încă vii în experiența de toate zilele a poporului românesc. Ori, dacă ne amintim că păstrarea și adâncirea valorilor creștinismului arhaic au fost posibile datorită vitregiei Istoriei, care a silit poporul român să se concentreze asupra propriilor lui tradiții religioase ca să poată supraviețui — avem dreptul să ne întrebăm dacă nu cumva milenara teroare a acestei Istorii n-a avut totuși și un rezultat pozitiv. Anume, pregătirea poporului românesc pentru marea încercare prin care trece astăzi, sub ocupația și opresiunea sovietică. Ne putem întreba care ar fi fost șansele de rezistență ale acestei insule de latinitate pe care o reprezintă poporul românesc, dacă propria lui istorie nu i-ar fi constituit o spiritualitate profund creștină, având în centrul ei misterul Morții salvatoare și al jertfei de sine. *S-ar putea ca ceea ce a constituit până acum nenorocul românilor în istorie, să alcătuiască tocmai marea lui șansă de a supraviețui în Istoria de mâine.*

După cum am mai spus, teroarea istorică a împiedicat până acum creațiile masive ale geniului românesc pe un plan mondial. Trebuie să ne amintim mereu că România modernă și independentă nu are încă o sută de ani de existență, iar întregirea țării a avut loc, de abia acum 35 de ani. Făcând bine socotelile, vedem că România întregită s-a bucurat numai de *20 de ani de libertate*. Și totuși, cât de mult s-a creat în acest răstimp! Dacă ar fi avut încă 20—30 de ani de relativă liniște, este probabil că România s-ar fi remarcat printr-un aport important în feluritele domenii ale culturii europene. Dar Istoria românilor nu cunoaște perioade lungi de liniște: de aceea spiritul creator nu se poate manifesta decât în intermitențe pe planul culturii scrise, savante. Incontinuu și inepuizabilă se manifestă doar creația spiritualității populare, și de aceea am stăruit atâta asupra ei: ea singură ne revelează constantele geniului românesc.

Asta nu înseamnă, însă, că, în rarele și scurtele perioade de liniște, geniul românesc n-a creat și pe nivelul culturii savante. Ceva mai mult: de la început aceste creații au avut un caracter specific și o structură majoră. Ele nu imitau valori străine, ci revelau un univers spiritual necunoscut, sau

https://biblioteca-digitala.ro

imperfect cunoscut, Occidentului. E destul să amintim pe Spătarul Milescu în secolul al XVII-lea, și pe Dimitrie Cantemir, în al XVIII-lea, pe Eminescu și pe Hasdeu în secolul al XIX-lea, ca să înțelegem pe ce plan s-au situat creațiile savante românești; *ele revelau acel orizont spiritual astăzi aproape uitat în Occident* — deși face parte integrantă din Europa și a dat foarte mult Europei — *acel orizont spiritual în care s-au mișcat Orpheu și Zamolxis*, și care, mai târziu, a nutrit spiritualitatea romano-bizantină. De la Dimitrie Cantemir, Eminescu și Hasdeu, trecând prin Iorga și Vasile Pârvan, până în zilele noastre, la Nae Ionescu și Lucian Blaga, o seamă de poeți, cărturari și filosofi români au valorificat tradițiile născute din sintezele spirituale thraco-romane, sinteze care s-au alcătuit de-a lungul veacurilor din întâlnirea atât de fecundă între Roma, Thracia și creștinismul arhaic. În această parte a Europei, considerată aproape pierdută după instalarea dominației otomane, s-au păstrat comori de spiritualitate care au făcut cândva parte din însuși centrul culturii europene: căci Thracia dionisiacă și Grecia orphică, Roma imperială și creștină, în această parte a Europei, s-au întâlnit și și-au plăsmuit cele mai de seamă valori.

Nu trebuie să uităm o clipă că acolo unde s-a întins Grecia, Roma și creștinismul arhaic, s-a conturat adevărata Europă, nu cea geografică, ci Europa spirituală. Și toate valorile create înlăuntrul acestei zone privilegiate fac parte din *patrimoniul comun al culturii europene*. Nu ne putem imagina o cultură europeană redusă numai la formele ei occidentale. Culturalicește, ca și spiritualicește, Europa se întregește cu tot ce a creat și a păstrat spațiul carpatico-balcanic. Ceva mai mult: avem motive să credem că spațiul în care s-a întruchipat Zamolxis, Orpheu și misterele *Mioriței* și ale *Meșterului Manole*, nu și-a secătuit izvoarele de creație: acolo unde moartea e încă valorificată ca o nuntă, izvoarele spirituale sunt intacte. Europa este locul predestinat al creațiilor multiple, variate, complementare: spiritualicește și culturalicește. Europa nu este — *și nici nu poate fi* — un bloc monolitic. Ea are, deci, nevoie de dimensiunea orphică și zamolxiană pentru a se putea întregi și a putea plăsmui noi sinteze.

Ajunși la capătul expunerii noastre, mai rămâne să ne mai punem o singură întrebare. Ea depășește problemele culturii românești, interesând destinul istoric al românilor. Întrebarea este aceasta: printr-un miracol, sămânța Romei nu s-a pierdut după părăsirea Daciei de către Aurelian — deși această părăsire a însemnat o adevărată catastrofă pentru locuitorii bogatei provincii. Dar Europa își mai poate îngădui această *a doua părăsire a Daciei în zilele noastre?* Făcând parte, trupește și spiritualicește, din Europa, mai putem fi sacrificați fără ca sacrificiul acesta să nu primejduiască însăși existența și integritatea spirituală a Europei? De răspunsul care va fi dat, de Istorie, acestei întrebări, nu depinde numai supraviețuirea noastră, ca neam, ci și supraviețuirea Occidentului.

august 1953

Nota Redacției: Acest articol a fost publicat pentru prima dată în „**Destin.** Revistă de cultură românească", caietul nr. 6—7, august 1953, Madrid, p. 19—32. Noi l-am preluat din volumul: Mircea Eliade, *Profetism românesc*, I, Editura „Roza vânturilor", București, 1990, p. 139—151. Mulțumim și pe această cale d-lui Dan Zamfirescu, directorul Editurii „Roza vânturilor", pentru amabilitatea cu care ne-a îngăduit reproducerea acestui articol.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

SIMPOZIONUL ȘTIINȚIFIC INTERNAȚIONAL „CONSTANTIN BRĂILOIU – 100 DE ANI DE LA NAȘTERE"

În zilele de 8—13 septembrie 1993 au avut loc, la București și în țară, manifestările cultural-artistice și științifice consacrate împlinirii unui veac de la nașterea compozitorului și etnomuzicologului român de reputație internațională Constantin Brăiloiu.

Manifestările s-au desfășurat sub egida Ministerului Culturii și Academiei Române având ca organizatori: Fundația Culturală Română, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România, Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu" al Academiei Române, Radiodifuziunea Română, Televiziunea Română, Academia de Muzică din București, Muzeul „George Enescu", Muzeul Satului, Centrul județean de conservare și valorificare a tradiției și creației populare Brașov.

Reprezentanții instituțiilor organizatoare au salutat evenimentul și au evocat personalitatea de excepție a lui Constantin Brăiloiu în cadrul ședinței solemne din 9 septembrie, în aula Academiei Române. Prin propunerile avansate, alocuțiunile domnilor acad. Mihai Drăgănescu, președintele Academiei Române, și dr. Vasile Vetișanu, directorul Institutului de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu" al Academiei Române, deschid unele perspective noi privind aprecierea cercetărilor de folclor și etnografie și un posibil statut adecvat importanței acestei discipline în structura organizatorică a Academiei Române.

Nu putem încheia această succintă prezentare introductivă fără a face o remarcă deosebită: programul tipărit al simpozionului a fost unul de excepție. Prin execuția grafică și conținutul său acest program se deosebește de tot ceea ce am văzut până acum. Dacă ar fi să amintim numai pertinentul studiu al d-lui dr. Vasile Tomescu, *Centenar Constantin Brăiloiu* sau *Tabelul bibliografic selectiv Constantin Brăiloiu* vom avea o imagine asupra seriozității și profesionalismului cu care a fost conceput și executat programul simpozionului.

În sfârșit, ne face plăcere să reamintim că în cadrul sesiunii științifice din 9 septembrie, în aula Academiei, a fost lansat numărul 4/1993 al „Revistei de Etnografie și Folclor", număr special consacrat evenimentului și personalității evocate, modestă contribuție a realizatorilor acestei publicații la omagierea personalității lui Constantin Brăiloiu *(Al. Dobre)*.

REF, tom 39, nr. 3—4, p 209—212, București, 1994

https://biblioteca-digitala.ro

CENTENARUL NAȘTERII LUI CONSTANTIN BRĂILOIU

MIHAELA ȘERBĂNESCU, MARIAN LUPAȘCU

La 13 august 1993 s-au împlinit o sută de ani de la nașterea lui Constantin Brăiloiu, unul dintre întemeietorii etnomuzicologiei ca disciplină distinctă de cercetare și a unor instituții naționale și internaționale de conservare și studiere a folclorului, eminent profesor, critic muzical și compozitor. Cu acest prilej, un grup de etnomuzicologi și muzicologi au avut inițiativa marcării evenimentului printr-o serie de manifestări științifice și artistice. Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România și Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu" li s-a alăturat în acest demers Fundația Culturală Română, care a făcut posibilă realizarea sa atât din punct de vedere financiar, cât și organizatoric. Comemorarea s-a bucurat de sprijinul unor personalități consacrate: prof. Emilia Comișel, dr. Octavian Lazăr Cosma, dr. Vasile Tomescu, dr. Sabina Ispas, Mariana Kahane, dr. Gizela Sulițeanu, Lucilia Georgescu.

Pentru simpozionul științific *Probleme actuale ale valorificării științifice și artistice a moștenirii lui Constantin Brăiloiu* au fost invitați cercetători ai tradiției populare precum și oameni de cultură din domeniul științelor umane. O nefericită coincidență a făcut însă ca perioada aleasă de organizatori să se suprapună peste o altă conferință internațională, astfel încât unii specialiști, dintre care îi amintim pe Walter Wiora, Laurent Aubert, Bernard Lortat-Jacob, Izaly Zemtzovski, Jan Steszewski s-au aflat în imposibilitatea de a participa la lucrări.

La sediul Fundației Culturale Române, pe data de 7 septembrie, a fost prezentat programul centenarului, în cadrul unei conferințe de presă.

https://biblioteca-digitala.ro

Lucrările sesiunii științifice au debutat în Aula Academiei Române. Cuvântul de deschidere a fost rostit de acad. Mihai Drăgănescu, Președintele Academiei Române. Impresionanta personalitate științifică a lui Constantin Brăiloiu a fost evocată de Petre Sălcudeanu, Ministrul Culturii la acea dată, Augustin Buzura, Președintele Fundației Culturale Române, Adrian Iorgulescu, Președintele Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, Mihai Golu, Președintele Comisiei Naționale a României pentru UNESCO, Elena Zottoviceanu, Directoarea Direcției Muzicale a Radiodifuziunii Române, Vasile Vetișanu, Directorul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăillou", Petre Lefterescu, Rectorul Academiei de Muzică din București.

Pe parcursul celor trei zile în care au fost susținute comunicări științifice, în Aula Academiei Române și la Academia de Muzică din București, s-a creat o imagine complexă asupra omului și cercetătorului Constantin Brăiloiu și asupra direcțiilor de cercetare ce decurg din lucrările sale.

Prin unele aspecte bio-bibliografice, integrate în contextul cultural al epocii, s-a dorit reconstituirea modului în care lucra Brăiloiu, restituirea preocupărilor sale componistice, muzicologice și pedagogice. A fost pus în evidență rolul său de ctitor al Societății Compozitorilor Români și al Arhivei de Folklore a acesteia, al Arhivelor Internaționale de Muzică Populară și al Societății Independente a Compozitorilor de la Geneva și de inițiator al unor importante colecții de discuri document.

Ca întemeitor al unei noi discipline, etnomuzicologia, el a pus bazele unei metodologii științifice, a trasat direcții de cercetare și a elaborat o teorie originală asupra ethosului românesc, care se regăsesc în parte din subiectele abordate de participanții la simpozion. Idei prefigurate de savant au constituit punctul de plecare al unor noi demersuri, ce demonstrează viabilitatea și actualitatea opiniilor enunțate de acesta.

Investigarea acestei moșteniri științifice a condus nu rareori la elaborarea unor noi sisteme de interpretare a fenomenului folcloric.

Numărul participanților la lucrările sesiunii științifice a fost apreciabil, de aceea ne vom limita la enumerarea câtorva dintre personalitățile prezente: Tiberiu Alexandru, Marin Bucur, Vasile Chiseliță (Republica Moldova), Germina Comanici, Emilia Comișel, Octavian Lazăr Cosma, Viorel Cosma, Dragoslav Dević (Serbia), Todor Djidjev (Bulgaria), Alexandru Dobre, Ioan T. Florea, Gheorghe Focșa, Romeo Ghircoiașiu, Ottfried Haffner (Austria), Ernst Heins (Olanda), Iosif Herțea (Germania), Sabina Ispas, Dumitru Jompan, Trandafir Jurjovan (Serbia), Mariana Kahane, Elisabeta Moldoveanu, Gheorghe Oprea, Doru Popovici, Cristina Rădulescu, Valeriu Râpeanu, Iosif Sava, George Sbârcea, Martin Shimek (Austria), Amnon Shiloah (Israel), Gizela Sulițeanu, Ilona Szenik, Vasile Tomescu.

Manifestările științifice și-au găsit o fericită completare în expoziția retrospectivă de la Biblioteca Academiei Române, inaugurată de Emilia Comișel. Un moment emoționant l-a constituit recitalul lui Marin Chiser, interpret cu care a lucrat Constantin Brăiloiu.

Din dorința de a se pune la dispoziția invitaților noi documente privitoare la munca științifică a savantului, în luna august 1993 ar fi urmat să apară volumul VI al ediției bilingve de Opere și monografia consacrată acestuia, ambele îngrijite de Emilia Comișel.

https://biblioteca-digitala.ro

Grație efortului cercetătoarelor Emilia Comișel și Mariana Kahane a fost selecționat materialul muzical înregistrat de Constantin Brăiloiu și discipolii săi, ce urma să fie copiat pe un disc-document; s-a alcătuit și o antologie de colinde aflate în Arhiva de Folclor a Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu", alcătuită de Sabina Ispas, Otilia Miculi-Pop și Mihaela Șerbănescu. Lipsa fondurilor a împiedicat finalizarea acestor proiecte, fapt cu atât mai regretabil cu cât primele cinci volume de Opere, apărute într-un tiraj redus, cu mulți ani în urmă, sunt epuizate.

La sfârșitul fiecărei zile a simpozionului au avut loc concerte și recitaluri. Concertele de muzică populară, organizate de Gruia Stoia și Marioara Murărescu, s-au desfășurat la sala Radiodifuziunii Române, reunind un număr impresionant de interpreți. Realizatorii au avut în intenție valorificarea scenică a unor piese folclorice culese de echipele Brăiloiu din toate zonele țării. Creația componistică a lui Constantin Brăiloiu și a contemporanilor săi — George Enescu, Mihail Jora, Filip Lazăr, Paul Constantinescu și Stan Golestan — a fost prezentată în cadrul unui recital vocal-instrumental susținut la Muzeul „George Enescu". În aceeași sferă s-a înscris și concertul orchestrei de cameră a Radiodifuziunii Române, dirijată de Ludovic Bács; programul a cuprins lucrări de Constantin Brăiloiu, Constantin Silvestri, Sabin Drăgoi și Pascal Bentoiu.

Participanții la simpozion au avut posibilitatea să cunoască unul dintre satele devenite celebre datorită cercetărilor întreprinse de Constantin Brăiloiu împreună cu echipele monografice conduse de Dimitrie Gusti: Drăguș-Făgăraș. Au fost vizitate și mănăstirea Sâmbăta, mănăstirea Argeșului și Muzeul Tehnicii Populare din Dumbrava Sibiului, una dintre cele mai frumoase și mai mari instituții de acest gen din Europa. Traseul excursiei a inclus și satul Sibiel, cunoscut pentru celebra sa colecție de icoane pe sticlă.

Presa scrisă și audio-vizuală a anunțat centenarul printr-un ciclu de emisiuni și articole. Televiziunea a fost prezentă la deschiderea lucrărilor sesiunii științifice.

Manifestările omagiale au avut ecouri atât în marile cotidiene, în revistele de specialitate („Academica" și „Actualitatea muzicală"), cât și la televiziune, prin prezentarea unui film ce a cuprins, din păcate, mai ales aspectele pitorești ale excursiei.

Principala intenție a organizatorilor acestui centenar a fost aceea de a restitui culturii noastre covârșitoarea personalitate a savantului Constantin Brăiloiu, mai cunoscut în afara granițelor decât în propria sa țară. Poate că inițiativa Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, de a fixa o placă comemorativă pe casa etnomuzicologului și de a atribui numele său actualei străzi Cocora, ar aduce măcar acum figura lui Constantin Brăiloiu în conștiința contemporanilor.

https://biblioteca-digitala.ro

RAPORTUL ÎNTRE MODURILE BIZANTINE ȘI MODURILE POPULARE ÎN PREOCUPĂRILE LUI CONSTANTIN BRĂILOIU ȘI IOAN D. PETRESCU *

TITUS MOISESCU

În anul 1931 a apărut o culegere de *Colinde și cântece de stea* de 48 de pagini, în cadrul publicațiilor Academiei de muzică religioasă. Culegerea a fost îngrijită și prefațată de Constantin Brăiloiu, având în cuprins 28 de colinde și 39 de cântece de stea, adunate din mai toate regiunile țării; dintre culegători menționăm pe Const. Brăiloiu, Bazil Anastasescu, Achim Stoia, Ilarion Cocișiu, Vasile Popovici, Aurel Ivășcanu, Ioan Preotu, Ioan Bănescu, C. Florea etc., nume cunoscute, în plină afirmare în domeniul folclorului pe atunci. Deși restrânsă în conținut, colecția a reprezentat un lucru bun în acea vreme, augmentând numărul publicațiilor de colinde și cântece de stea din țara noastră.

Cine și-ar fi putut închipui atunci că această firavă culegere de colinde ar putea da naștere unei polemici dezlănțuite de o față bisericească, preotul Ioan D. Petrescu de la Biserica Sf. Visarion din București, bizantinolog format la școala franceză, cu unele publicații de mare interes — polemică ce s-a manifestat doar prin trei articole publicate, într-o perioadă de timp de numai 15 zile.

Atacul s-a petrecut la 17 octombrie 1932, când Ioan D. Petrescu a publicat în ziarul „Cuvântul" articolul intitulat „Folklor și știință muzicală", manifestându-și dezacordul față de unele afirmații ale lui Const. Brăiloiu în cele 13 rânduri de la pagina a VII-a din cuvântul de Lămurire ce prefațează culegerea. Îl nemulțumea felul în care Brăiloiu a făcut clasificarea melodiilor, precum și structura modurilor (scări, cadențe, sunete finale) pe care a stabilit-o la unele colinde și cântece de stea; dar și terminologia folosită de Brăiloiu i-a dat temei să-și exprime dezacordul, terminologie pe care o considera neadecvată: „scări hibride", „melodii modulante, politonice", „scări moderne majore și minore", „cadențe neobișnuite" etc. De asemenea îi reproșează lui Brăiloiu și faptul că a schimbat ritmul, „cel care face bogăția și originalitatea colindelor, și a-l atinge, deci a-l schimba, înseamnă denaturarea colindelor din punct de vedere muzical". Ioan D. Petrescu privea totul prin prisma teoriei muzicii medievale — bizantine și gregoriene — considerând cu toată rigoarea că nu poți judeca altfel acest gen de creație, din moment ce colindele și cântecele de stea au o origine foarte veche, iar prin cuprinsul lor și prin evenimentele de care se leagă au suferit o influență hotărâtoare din partea bisericii. Deși contestă capacitatea de înțelegere a acestor probleme de medievalistică muzicală a lui Const. Brăiloiu, limbajul

* Comunicare prezentată la 10 septembrie 1993, în cadrul simpozionului internațional consacrat centenarului nașterii lui Constantin Brăiloiu.

REF, tom 39, nr. 3—4, p. 213—216, București, 1994

https://biblioteca-digitala.ro

folosit de Ioan D. Petrescu nu depășește limitele academismului însă sensibilitatea și orgoliul profesional al folcloristului sunt solicitate.

Cu aciditatea-i cunoscută, Const. Brăiloiu a răspuns imedat, prin articolul intitulat „Muzicomoftologie muzicală" — Răspuns Sf. Sale preotului I.D. Petrescu", publicat în ziarul „Dimineața", din 25 octombrie 1932, arătându-se neplăcut surprins de „ura și dușmănia" părintelui I.D. Petrescu, cum scrie el, de care socotea că îl leagă amintirea unui om neasemuit, ce le-a fost părinte cu duhul, maestrul Kiriac. (Este cunoscut faptul că preotul I.D. Petrescu a fost finul lui D.G. Kiriac, iar Const. Brăiloiu s-a considerat pupilul spiritual al maestrului de la Carmen, căruia i-a stat în preajmă până în ultimele zile ale vieții acestuia.)

Constantin Brăiloiu, în replică, emite teoria că în „repertoriul popular, călător și nestatornic, se întâlnesc tot soiul de stiluri, unele noi, altele mai vechi chiar decât ale muzicii bisericești, iar folkloristul nu poate porni decât de la teoria modernă, și numai când ar da peste fapte muzicale neprevăzute, va căuta să le lumineze cu ajutorul altor muzici". După ce încearcă să justifice clasificările făcute, structura scărilor modale, cu finalele și cadențele respective, Const. Brăiloiu declară că închide din parte-i polemica, înhămat fiind la o muncă istovitoare, și nu înțelege să-și piardă timpul cu o răfuială zadarnică.

Totuși, Ioan D. Petrescu răspunde lui Brăiloiu, tot în foiletonul „Cuvântul", din 31 octombrie 1932, susținând în continuare ideea judecării folclorului prin conceptul medieval al muzicii bizantine și gregoriene și insistând asupra faptului că melodia trebuie tratată într-un cadru cât mai apropiat de sorgintea ei.

Nu vom insista aici asupra unor referiri concrete la scările modale în discuție, cu trimiteri la numărul colindelor, la cadențe, la finale etc., și nici asupra pasajelor înțepătoare, cu adresă directă la persoană, specifice unor astfel de polemici, fie ele și științifice. În schimb, ne vom opri asupra câtorva chestiuni mai deosebite, pe care le putem deduce din lectura celor trei articole.

Din această scurtă dar densă polemică, vom desprinde trei idei mai importante, asupra cărora au fost emise o serie întreagă de controverse, consensul neputând fi încă stabilit. Folcloriștii au limbajul lor, au terminologia lor, cu conceptul lor în stabilirea clasificării melodiilor și a structurii scărilor modurilor. Bizantinologii, de asemenea, vehiculează un limbaj specific și un concept arhaic bisericesc, derivat din muzica greacă, preluat și de gregorieni, chiar și în denumirea latinizată a modurilor: protus, deuterus, tritus, tetardus etc. Poate fi judecată o melodie populară — fie ea colind sau cântec de stea — numai prin prisma arhaismului ei de sorginte? Există totuși melodii de dată recentă, ce poartă pecetea neîndoioasă a unei influențe moderne, care ar trebui deci judecată pornind de la teoria modernă. Deci, schema cadrului modal ar fi determinant în tratarea unei melodii populare. Dacă această schemă este asemănătoare unui model vechi, cum precizează I.D. Petrescu, melodia trebuie tratată după cum acest model l-au statuat cei vechi, iar dacă melodia face parte din stratul mai nou, cum ar fi cântecele de stea și vicleimul, folcloristul ar trebui să pornească de la teoria modernă, după cum arată Const. Brăiloiu. Ar putea fi oare acesta un consens în stabilirea unei metode de clasificare a melodiilor și de teoretizare a structurii lor modale? Ar fi deci o metodă cu un caracter oarecum enciclopedic, practicată și de alți muzicologi români, ca George Breazul.

https://biblioteca-digitala.ro

O altă chestiune controversată în polemica declanșată de un bizantinolog împotriva unui folclorist este aceea referitoare la așa-numitul mod de *sol*, cunoscut în muzica bizantină ca mixolydianul eh 4 autentic. I.D. Petrescu afirmă că în acest mod, de o largă răspândire în colinde și în cântece de stea, sunt obișnuite cadențe interioare pe mediană și finale pe dominantă, considerând că acestea ar prezenta „clasicul final al mediului mixolydian medieval bizantin, cum era în preajma veacului al X-lea". Const. Brăiloiu, în replică, îi amintește lui I.D. Petrescu că cel mai vechi tratat teoretic bizantin este din veacul al XIII-lea, și deci „de unde ar ști Sfinția-Sa ce a fost înainte?" I.D. Petrescu îi prezintă ca argument cântări gregoriene din „Graduale Romanum", notate în secolul al X-lea, unde apar finalele împricinate, dar și din cântări din manuscrise bizantine din secolul al XI-lea, de asemenea notate în modul mixolydian cu finala pe dominanta *re*. Ar reieși din această interpelare că este de folos să utilizăm metoda cercetării comparate, apelând chiar și la tratatele teoretice ale Apusului în care vom putea găsi „doctrina muzicală a Bizanțului", tratate care încă din vechime au fost elaborate sub influența muzicii grecești.

O a treia chestiune care ar necesita un consens ar fi aceea a orizontului cunoașterii cercetătorului avizat. Este știut faptul că cele trei domenii ale artei muzicii evocate în această polemică — bizantin, gregorian și popular — au convițuit secole de-a rândul într-un trio clar diferențiat. Fiecare din ele își are temeiul propriu, pe care a fost fundamentat un concept teoretic propriu, cu o terminologie proprie. Desigur, există și elemente de convergență, dar și diferențieri, atât în structură, cât și în terminologie. Ideal ar fi ca muzicianul să le stăpânească pe toate trei, în felul acesta cercetarea comparată și-ar lărgi cu mult orizontul investigației. Considerăm deci că și Ioan D. Petrescu și Const. Brăiloiu au dreptate în ceea ce privește sfera de cuprindere a cercetării folclorului muzical, recomandând atât teoria medievală, cât și cea modernă. O întrepătrundere a acestor concepte teoretice fiind, nu numai posibilă, dar și recomandabilă. Numai astfel se va putea răspunde exigențelor unei cercetări științifice în adevăratul sens al cuvântului. Acest mod de interpretare a cercetării trebuie recomandat însă și bizantinologilor și gregorienilor, în mod echitabil.

Ne exprimăm regretul că această polemică s-a încheiat atât de rapid, deoarece și dintr-o parte și din cealălaltă au fost exprimate idei și judecăți de valoare teoretică ce-și află actualitatea și astăzi, iar un consens în aplicarea unor principii estetice și morfologice comune celor trei domenii ale artei muzicii încă nu s-a putut realiza. Adesea este emisă cu multă ușurință ipoteza că muzica bizantină a fost influențată de muzica populară, și invers, că în muzica populară se găsesc germenii muzicii bizantine, ipoteză nu indeajuns de argumentată, planând asupra ei numeroase incertitudini, așa cum am constatat și din confruntarea celor doi muzicieni angajați în polemica invocată aici.

★

Referiri la clasificarea melodiilor și la structura scărilor modale le găsim adesea în scrierile lui Const. Brăiloiu; și mai numeroase sunt cele cu privire la ritm (aksak, giusto sillabic, ritmul copiilor etc.). Mare parte din studiile sale Const. Brăiloiu le-a scris și publicat în limba franceză, fiind ulterior traduse și adunate de Emilia Comișel în cele cinci volume de *Opere*, toate

https://biblioteca-digitala.ro

publicate la Editura Muzicală, în perioada anilor 1967—1981, în paralel cu cele cinci volume de *Pagini din istoria muzicii românești* ale lui George Breazul. Mai puțin cunoscut de muzicologii români este volumul *Problems of Ethnomusicology* de Const. Brăiloiu, editat și tradus în limba engleză de A.L. Lloyd și apărut la Cambridge University Press din Londra, în anul 1984. Fiind într-o oarecare măsură implicat în realizarea acestei ediții engleze, aș dori să relatez aici, în puține cuvinte, cum s-au petrecut faptele ce au depins de noi pentru concretizarea acestui volum de mare interes muzicologic.

În ianuarie 1981, lucrând la Editura Muzicală, am primit o scrisoare de la dna Rosemary Dooley, director al departamentului publicații, de la Cambridge University Press, prin care solicita acordul nostru de a traduce și publica în Anglia un volum antologic cu scrieri ale lui Const. Brăiloiu. Erau menționate în anexa scrisorii 15 studii, grupate în trei părți: metodă, critică și sistem. Bineînțeles că nu puteam refuza o astfel de propunere și mi-am dat acordul, în numele Editurii Muzicale, fapt ce a determinat-o pe dna Rosemary Dooley să continue corespondența cu noi până în anul apariției cărții, în 1984, ținându-ne la curent cu mersul lucrării. În cele din urmă volumul a apărut numai cu 13 studii. Din cauză că între timp A.L. Lloyd a decedat, editorii englezi au inclus în volum Prefața revizuită a lui Gilbert Rouget la „Problèmes d'Ethnomusicologie", un studiu ce aparținea tot lui Const. Brăiloiu, apărut la Geneva în anul 1973.

Volumul de studii apărut în anul 1984 la Cambridge University Press este o ediție excelent realizată din punct de vedere tipografic; lăsăm la latitudinea cercetătorilor avizați de a se pronunța și asupra conținutului, a calității și corectitudinii traducerii textului atât de specific în limba engleză. În primul volum al Lexiconului său, „Muzicieni din România", tipărit la Editura Muzicală în anul 1989, Viorel Cosma a menționat această ediție și cuprinsul ei (pag. 168, col. 2).

Cu aceste precizări, sperăm că lucrarea *Problems of Ethnomusicology* de Constantin Brăiloiu, apărută la Cambridge University Press în anul 1984, va putea intra în circuitul bibliografic al muzicologiei românești, ca o lucrare de referință.

https://biblioteca-digitala.ro

CONSTANTIN BRĂILOIU LA ACADEMIA ROMÂNĂ*

ALEXANDRU DOBRE

Ne-am luat îngăduința de a prezenta, într-o atât de selectă și prestigioasă reuniune științifică, actul și împrejurările alegerii lui Constantin Brăiloiu ca membru coresponent al Academiei Române pentru că, după părerea noastră, acest moment din viața și activitatea marelui folclorist depășește, prin semnificațiile sale, însemnătatea unui simplu reper biografic, ca atât de multe altele asemănătoare[1].

Nu este mai puțin adevărat că, în afara a două-trei excepții[2], nici asupra acestui act de recunoaștere și consacrare științifică a activității și operei lui C. Brăiloiu nu s-au făcut referirile și sublinierile cuvenite, ceea ce, în cele din urmă, ar fi îndeajuns pentru a motiva intervenția noastră.

Dar, așa cum arătam, alegerea, la 30 mai 1946, a lui C. Brăiloiu ca membru corespondent al Academiei Române are, după cum vom încerca să demonstrăm, înțelesuri mult mai adânci, atât pentru destinul științific al celui ales, cât și pentru istoria Academiei Române, evenimentul la care ne referim înscriindu-se și fiind, în același timp, rezultanta unei conduite și a unui program de durată și de conținut ale înaltului for științific și de cultură al țării.

Iată dece, numai analizată în contextul acestui amplu program academic alegerea lui Brăiloiu va fi înțeleasă și apreciată în toate semnificațiile și articulațiile sale, relevând dimensiunile reale ale acestui act pentru ansamblul vieții academice românești, pentru biografia științifică a lui Constantin Brăiloiu în particular.

Să ne explicăm și să argumentăm.

Academia Română a acordat, de-a lungul întregii sale existențe, o atenție specială culturii populare, folclorul și etnografia situându-se, alături de dicționarul limbii și de documentele istorice, printre direcțiile prioritare ale interesului științific și a efortului financiar-material al Instituției [3].

* Comunicare prezentată în aula Academiei Române, la data de 9 septembrie 1993, în cadrul Simpozionului internațional consacrat centenarului nașterii lui Constantin Brăiloiu.

[1] Alexandru Dobre, *Constantin Brăiloiu — membru corespondent al Academiei Române*, în „Revista de Etnografie și Folclor", 38 (1993), nr. 4, p. 305—320.

[2] Ovidiu Bîrlea, *Academia Română și cultura populară*, în „Revista de Etnografie și Folclor", 11 (1966), nr. 5—6, p. 435—436 și Iordan Datcu, *Constantin Brăiloiu la Academia Română*, în „Transilvania", XIV (XCI), (1985), nr. 12, p. 44—45, republicat fără nici o modificare și în Academia Română, „Memoriile Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte", seria IV, tomul VIII (1986), București, Editura Academiei, 1987, p. 81—85.

[3] Alexandru Dobre, *Academia Română, promotoare a valorificării tezaurului spiritual al poporului nostru*, în Academia Română, „Memoriile Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte", seria IV, tomul VIII (1986), București, Editura Academiei, 1987, p. 39—44.

https://biblioteca-digitala.ro

Acest interes s-a concretizat, în primul rând, prin încurajarea și susținerea activităților de culegere și conservare a materialului folcloric și etnografic românesc pentru a fi pus apoi la dispoziția cercetării și a cercetătorilor. Prin chestionarele lui Alexandru Odobescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Nicolae Densușianu, Theodor Speranția sau Ion Mușlea a fost colectat un material, imens din punct de vedere cantitativ, de o valoare științifică excepțională, din punct de vedere calitativ. Astfel că, aprecierea lui Ion Mușlea, potrivit căreia „Academia Română a făcut pentru folclorul național aceea ce nici o instituție similară din altă țară n-a realizat pentru studiul vieții populare[4]", își găsește un suport convingător în realitatea faptelor, în tezaurul pe care Academia l-a strâns cu atâta migală.

Patrimoniul colecțiilor de folclor ale Academiei a fost substanțial diversificat și îmbogățit prin Arhiva Fonografică întemeiată de George Breazul și Arhiva de Folclor a Societății Compozitorilor Români, întemeiată de Constantin Brăiloiu, ambele aflate la Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu" al Academiei Române.

De o atenție deosebită s-au bucurat sub cupola Academiei Române dezbaterile cu caracter teoretic asupra culturii populare la care au participat, practic, toți membrii Academiei, indiferent dacă aceștia au fost sau nu „folcloriști în adevăratul înțeles al cuvântului", cum se exprima cineva. Comunicări științifice, rapoarte sau referate despre cărți sau manuscrise — inclusiv cel al lui Brăiloiu despre colecția lui Fira [5] — și nu mai puțin celebrele discursuri de recepție prezentate de Simion Florea Marian, Duiliu Zamfirescu — care a primit răspunsul tot atât de celebru al lui Titu Maiorescu — , Barbu Ștefănescu Delavrancea, Simion Mehedinți, Mihail Sadoveanu, George Enescu, Lucian Blaga, Liviu Rebreanu și Dumitru Caracostea au fixat cele mai importante repere ale folcloristicii și etnografiei românești.

Iată de ce, afirmația potrivit căreia, fără cercetarea și relevarea locului și rolului Academiei în studiul culturii populare nu se poate scrie istoria folcloristicii românești cu pretenția de a reda fenomenul în toată complexitarea sa, ni se pare pe deplin justificată.

Disciplină mai tânără în cadrul folcloristicii, etnomuzicologia și-a găsit și ea locul în preocupările mai generale ale Academiei, C. Brăiloiu, chiar din afara Academiei, având un rol important în aceste activități [6].

Am stăruit asupra acestor chestiuni într-un alt loc [7] dar pentru discuția de astăzi credem că trebuiesc reamintite răspunsurile lui D. G. Kiriac la „nedumeririle" lui Duiliu Zamfirescu, programul lui Tiberiu Brediceanu de culegere a folclorului muzical cu instrumente mecanice, atenția acordată notării textului muzical în volumele publicate în colecția „Din viața poporului român" și, în sfârșit, locul de prim rang acordat părții muzicale în corpusul baladei populare, lucrare fundamentală, proiectată de Dumitru Caracostea și Comisia de Folclor a Academiei Române, pe care trebuia s-o realizeze, în partea muzicală,

[4] Ion Mușlea, *Academia Română și folclorul*, în „Anuarul Arhivei de Folklor", I, Cluj, „Cartea Românească", 1932, p. 7.

[5] G. Fira, *Nunta în județul Vâlcea*. Cu raport-prefață de Constantin Brăiloiu. Colecția „Din viața poporului român" XXXVII, București, „Cultura Națională", 1928, p. 1—5.

[6] Ovidiu Bîrlea, lucr. cit.

[7] Alexandru Dobre, *Constantin Brăiloiu — membru corespondent* ..., loc. cit.

https://biblioteca-digitala.ro

Constantin Brăiloiu și, pe atunci, tinerii săi colaboratori, unii dintre ei prezenți astăzi în această sală [8].

Academia Română a fost preocupată, încă din primii săi ani de activitate, de instituționalizarea cercetărilor în domeniul culturii populare. Dacă programul de cercetări de teren, propus de V. A. Urechia la 1873 [9], n-a fost pus în practică, desfășurările ulterioare vin să confirme lărgirea paletei preocupărilor de această natură. O primă și foarte eficientă formă de instituționalizare a cercetărilor în domeniul culturii populare a constat în instituirea sistemului de acordare a unor premii pentru lucrări cu subiecte date sau tipărite, ceea ce a dat posibilitatea realizării unor lucrări fundamentale în domeniu, cum sunt monumentalele monografii ale lui Simion Florea Marian sau Lazăr Șăineanu. O altă direcție a fost consacrată de publicarea sub egida științifică și cu sprijinul financiar al Academiei a celebrei colecții „Din viața poporului român" cu cele 40 de volume ale sale, devenite astăzi indispensabile oricărei cercetări. Nu este întâmplător — și faptul își are semnificația sa specială — că unul dintre aceste volume — *Nunta în județul Vâlcea*, de G. Fira — a fost cercetat în manuscris și recomandat pentru publicarea de nimeni altul decât de Constantin Brăiloiu. Iată-l deci, încă din 1929, pe Constantin Brăiloiu chemat să participe la viața academică și implicat nemijlocit în activitatea acesteia.

În sfârșit, în suita acestor preocupări pentru instituționalizarea cercetării folclorului și etnografiei românești un loc important îl ocupă propunerile lui Ovid Densusianu conținute în cunoscutul *Plan pentru reorganizarea adunării și publicării materialelor de folclor*. „Acest material — considera Densusianu — va înlesni înființarea unei *arhive folclorice* pe lângă Academie care va permite într-o zi să se publice o *Enciclopedie a folclorului român*, cum și un *Atlas folcloric*, care să arate repartizarea geografică a unor motive din creațiunile noastre populare" [10]. Nu dispunem de dovezi concrete dar faptul că planul lui Densusianu n-a fost luat în seamă de Academie și faptul că în același an 1920 lua ființă Societatea Compozitorilor Români, Societate în cadrul căreia Brăiloiu va înființa o arhivă de folclor cu o metodologie și finalitate apropiate ne obligă să circumscriem toate aceste preocupări în unul și același context.

În linii mari programul lui Densusianu se va regăsi în hotărârea de înființare la Cluj, în 1930, a Arhivei de Folclor a Academiei Române [11] și, mai apoi, în programul pentru realizarea unui corpus al poeziei populare, în 1945[12]. Comisia de Folclor, înființată de Caracostea în 1946 și în cadrul căreia, am

[8] Alexandru Dobre, *Comisia de Folclor a Academiei Române. 1946—1948*, în Academia Română, „Memoriile Comisiei de Folclor", III (1989), București, Editura Academiei, 1993, p. 91—128.

[9] Alexandru Dobre, *Primele încercări de instituționalizare a cercetărilor în domeniul culturii populare la Academia Română*, în Academia Română, „Memoriile Comisiei de Folclor", III (1989), București, Editura Academiei, 1993, p. 79—90.

[10] *Analele Academiei Române*, II, XI (1919—1920), p. 155; ședința de la 27 mai 1920.

[11] Alexandru Dobre, *Ion Mușlea și chestionarele Arhivei de Folclor a Academiei Române*, în Academia Română, „Memoriile Comisiei de Folclor", II (1988), București, Editura Academiei, 1992, p. 121—172.

[12] D. Caracostea, *Pentru un corpus al poeziei poporane*. Text stabilit, prezentare, note și comentarii de Al. Dobre, în „Revista de Etnografie și Folclor", 37 (1992), nr. 3, p. 267—276.

https://biblioteca-digitala.ro

văzut, lui Brăiloiu îi revenea o misiune specială, va sintetiza toate aceste programe și va constitui forma superioară de organizare și instituționalizare a cercetării culturii populare până la naționalizarea Academiei Române, în 1948.

Pentru cercetătorul istoriei Academiei Române, cercetare neapărat făcută din interiorul vieții academice românești și în intimitatea ei, documentele oferă la un moment dat surprize de proporții care, dacă nu sunt studiate în toată complexitatea și în echilibrul lor organic pot da naștere unor interpretări unilaterale, unor denaturări sau unor păgubitoare mutații de accent. O asemenea surpriză am avut-o în momentul în care am constatat, pe de o parte, extraordinara receptivitate la noutatea științifică și promovarea acesteia prin toate mijloacele, pe de altă parte, la fel de extraordinarul conservatorism și tradiționalism în ceea ce privește adaptarea structurilor academice la normele impuse de evoluția științelor, a culturii și artelor.

Să ne explicăm și de această dată.

Știm foarte bine că, în 1867, când a fost adoptat primul statut al Societății Academice, una dintre secțiunile care au alcătuit structurile de bază ale Societății a fost Secțiunea istorico-arheologică, cu preocupări, mijloace și obiective numai în aceste domenii [13].

Apariția, cristalizarea și dezvoltarea apreciabilă a altor științe socio-umane a fost nu numai consemnată la Academie, dar și îmbrățișată și încurajată cu toată convingerea. Cu toate acestea, deși teoretic toată lumea era de acord cu principiul, științele socio-umane au pătruns, prin reprezentanții lor, foarte târziu în Academie. Pentru înfrângerea rezistenței a fost nevoie să se pună candidatura unei personalități de talia și prestigiul lui Nicolae Titulescu pentru ca științele socio-umane să fie acceptate și reprezentate la Academie [1].

La fel au stat lucrurile și în ceea ce privește artele în general și muzica în special. Deși toată lumea era de acord că muzica trebuie să fie reprezentată în Academie, pentru înfrângerea rezistenței de care aminteam și pentru aplicarea practică a principiului astfel admis a fost nevoie să se recurgă iarăși la candidatura unei personalități de excepție: George Enescu [15]. Așa se explică de ce George Enescu își intitula a doua parte a discursului său de recepție „intrarea muzicei la Academia Română"[16] și de ce, în răspunsul său, Gheorghe Țițeica sublinia: „Academia își lărgește prin această alegere cadrul activității sale luminoase, restrâns până acum la literatură (completată cu filosofia), la istorie (completată cu științele juridice și sociale) și la științele teoretice și aplicate. Arta capătă prin d-ta, stimate coleg, drept de cetățenie în cetatea culturii românești" [17].

[13] Alexandru Dobre, *Unele date privind activitatea Secțiunii istorico-arheologice a Societății Academice Române (1866—1878)*, în Academia Română, „Memoriile Secției de Științe Istorice", seria IV, tomul IV (1979), București, Editura Academiei, 1981, p. 111—147.

[14] Alexandru Dobre, *Nicolae Titulescu la Academia Română*, în Academia Română, „Memoriile Secției de Științe Istorice", seria IV, tomul VII (1982), București, Editura Academiei, 1984, p. 143—155.

[15] Alexandru Dobre, *George Enescu la Academia Română*, în Academia Română, „Memoriile Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte", seria IV, tomul IV (1982—1983), București, Editura Academiei, 1984, p. 139—149.

[16] George Enescu, *Despre Iacob Negruzzi și despre intrarea muzicei la Academia Română*, în *Discursuri de recepție la Academia Română*. Ediție îngrijită de Octav Păun și Antoaneta Tănăsescu. Prefață de Octav Păun. Documentar de Antoaneta Tănăsescu. București, Editura Albatros, p. 198—200.

[17] Idem, p. 200.

https://biblioteca-digitala.ro

Entuziasmul, atât al lui George Enescu, cât și al lui Ioan Bianu și Gheorghe Țițeica, era îndreptățit și dătător de speranțe. Numai că prin această alegere lucrurile nu s-au rezolvat. Reprezentarea artelor la Academie continuă să fie nesatisfăcătoare, iar rezistența, de acum proverbială, se va manifesta cu aceeași încăpățânare. Dar academicienii partizani ai unei mai echitabile reprezentări în Academie a tuturor domeniilor și specialităților sunt la fel de insistenți, de hotărâți să-și atingă scopul.

Relevantă din acest punct de vedere este intervenția generalului academician Radu Rosetti care constata, în 1943, că artele la Academie, evident din punctul de vedere al reprezentării lor în structurile de bază, sunt o „cenușăreasă". Radu Rosetti prezintă apoi tabele, date statice și liste, nume de artiști care să reprezinte artele „cu cinste pentru specialitatea lor și pentru Academie" [18]. Între artiștii invocați de general se numără și Constantin Brăiloiu. Iată deci că alegerea lui Brăiloiu răspundea și acestei cerințe, era într-un fel și rezultatul acestei lupte pentru reprezentarea echitabilă a muzicii la Academie. Dacă ne reamintim că odată cu Brăiloiu a fost propus membru corespondent și sculptorul Ion Jalea [19], lucrurile devin mult mai limpezi și se înscriu în firescul demonstrației.

Continuând seria argumentelor de natură să justifice afirmația de la începutul acestei comunicări, potrivit căreia alegerea lui Brăiloiu nu a fost doar un eveniment de consemnat în biografia științifică a savantului, dorim să ne oprim, foarte pe scurt, asupra calității de membru corespondent al Academiei. Potrivit primului statut, adoptat în 1867, „Membrii corespondenți se numesc dintre bărbații de specialitate care se însarcină a face certe servicii Societății" [20], subliniem, bărbați de specialitate care se angajează să facă servicii Societății Academice, adică să participe direct și eficient la realizarea programelor științifice ale Academiei. Precizarea, cerința, criteriul, vor fi menționate aproape fără modificări până în 1948. Astfel, pentru perioada pe care o discutăm formularea acestui articol din statut era următoarea: „Membrii corespondenți se aleg după propunerea secției respective dintre bărbații de specialitate, atât români cât și străini, ale căror lucrări pot contribui la scopurile Academiei" [21]. Din acest unghi trebuie apreciată cooptarea lui Brăiloiu în Comisia de Folclor și pasajul special ce-i este consacrat de Dumitru Caracostea în atât de interesantul său plan de lucru pentru alcătuirea unui corpus al baladei populare. La capitolul „Muzică", D. Caracostea precizează: „În sfârșit, corpul viu al baladei noastre este nedespărțit de un anumit fel de a zice, un recitativ acompaniat parțial de *muzică*. Imensa majoritate a materialului publicat până acum nu a avut norocul să fie notat și muzical. Cu atât mai mult se cuvine să folosim notațiunile făcute până în prezent, deși e firesc lucru ca unele să fie defectuoase. Din nefericire, cel mai bun specialist în această materie, colegul nostru d-l *C. Brăiloiu*, este încă departe de țară. Vom face apel la colaboratorii săi, rugându-i să ne pună la dispoziție textele baladelor culese de el, pe care să le păstrăm în copie la Academia Română . . ." [22]

[18] General Radu Rosetti, *Cu privire la alegerea membrilor activi și corespondenți la Secțiunea Literară*, în *Anale*, LXIII (1942—1943), p. 172—174; ședința de la 28 mai 1943.
[19] *Analele Academiei Române*, LXV (1945—1946), p. 267; ședința de la 22 mai 1946.
[20] *Analele Societății Academice Române*, I (1867, 1868 și 1869), p. 291.
[21] *Analele Academiei Române*, LVIII (1937—1938), p. 186.
[22] D. Caracostea, *Plan de lucru pentru alcătuirea unui Corpus al Baladei poporane*, în *Arhiva Academiei Române*, Dosar C.N.C.Ș. Z—105, 1947, vol. II, filele 113—115.

https://biblioteca-digitala.ro

Considerațiile de mai sus nu au avut altă menire decât aceea de a se constitui într-un modest comentariu la cel mai frumos elogiu ce i s-a adus vreodată lui Constantin Brăiloiu.

Îngăduiți-ne ,de aceea, să dăm citire propunerii lui George Enescu pentru alegerea lui Constantin Brăiloiu ca membru corespondent al Academiei Române, pronunțată în această sală la 30 mai 1946:

„Timp de decenii, d-l C. Brăiloiu, Profesor la Conservatorul din București, a dovedit un interes pasionat pentru folklorul nostru muzical, al cărui intermediar științific, alături de D. G. Kiriac, trebuie să să fie considerat. D-sa a cutreierat toate provinciile românești, a zăbovit și pe meleagurile cele mai depărtate, pentru a culege melodiile cântecelor noastre populare, în chip sistematic. Astfel a alcătuit o bogată arhivă muzicală, probabil cea mai bogată de pe Continent.

Paralel cu aceasta, d-sa a lucrat cu toată priceperea necesară pentru a adânci științific, bogatul său material, nu numai sistematic, dar și comparativ cu folklorul muzical al altor popoare. Culegerile d-sale de balade și bocete poporane reprezintă adevărate cuceriri în aceste domenii deosebit de importante pentru studiul sufletului și expresivității românești.

Prezența sa în Academia Română este necesară și pentru că d-sa este indicat să colaboreze la acel Corpus pe care Academia Română este chemată să-l alcătuiască și care, alături de sistematizarea materialului folkloric, publicat timp de un secol în periodicele noastre, se cuvine să aibă și aspectele lui muzicale.

Mai amintim că d-l C. Brăiloiu a desfășurat o susținută activitate de critic muzical în Elveția și în Franța. În plus, creația sa de compozitor îl așează și în acest domeniu printre cei aleși ai neamului românesc. Mai adăugăm că prelegerile sale de folklor pentru a ilustra cursurile asupra baladei poporane, ținute la Facultatea de Litere din București, au deșteptat un excepțional interes în tineretul nostru universitar de la toate Facultățile [23].

Pentru toate acestei considerațiuni, Secțiunea Literară îl propune plenului să fie ales membru corespondent al Academiei Române" [24].

În continuare, în procesul verbal al ședinței se consemnează: „Procedându-se la votul cu bile, drept rezultat al votului, se constată că, din 29 de voturi exprimate, d-l Const. Brăiloiu întrunește 28 de voturi pentru, 1 fiind contra. D-l Vicepreședinte (Andrei Rădulescu — n.n. A.D.) proclamă ales pe d-l Const. Brăiloiu membru corespondent al Academiei Române la Secțiunea Literară" [25].

[23] Este vorba, în mod aproape sigur, de primele manifestări concrete ale proiectatului încă din 1943, Institut de folclor muzical.

[24] *Analele Academiei Române*, XLV (1945—1946), p. 311—312; ședința de la 30 mai, 1946.

[25] Idem, p. 312.

https://biblioteca-digitala.ro

CONSTANTIN BRĂILOIU ȘI UNELE CONSIDERENTE ETNOMUZICOLOGICE ASUPRA BALADEI „MIORIȚA" *

GISELA SULIȚEANU

Această lucrare este dedicată eminentului etnomuzicolog Paula Carp, cea care a știut să descopere în substanța muzicală a baladei *Miorița*, nucleul unui sistem de clasificare apt a cuprinde principalele trăsături ale evoluției muzicii populare românești (Carp, 1957, 1960).

Când, în 1946, Constantin Brăiloiu și-a îndreptat atenția asupra baladei *Miorița*, el nu a urmărit doar să-și aducă contribuția la de altfel numeroasele studii privind originea, conținutul și semnificația acesteia, dar — pe baza valoroasei și intensei sale activități etnomuzicologice, pe atunci de peste trei decenii — el a putut furniza evidențierea unor noi date, ca rezultate de astă dată ale cunoașterii existenței baladei în întregul ei de desfășurare muzical-poetică, chiar și în cazurile când nu se referea direct la execuția muzicală [1]. Pentru etnomuzicologi, ca de altfel pentru orice cunoscător al folclorului, balada — întocmai oricăror cântece — nu putea exista decât cântată, chiar și în cazurile când era consemnată doar prin partea textului.

1. Până în momentul de față se poate afirma că *Miorița* deține cea mai bogată bibliografie din categoria folclorică a baladei, însă și aceasta este departe de a acoperi principalele aspecte ale execuției ei reale, respectiv în realizarea ei muzicală. Astfel, la aproape două secole de la prima atestare a Mioriței, aflată într-un manuscris din 1794 [2] aparținând lui Ioan Șincai, fratele mai mare al lui Gheorghe Șincai (Dobre, 1993), textul respectiv ne sugerează următoarele: a) incontestabila execuție muzicală; b) existența documentară înaintea variantei de la 1850 publicată de Vasile Alecsandri; c) prezența în zona mureșeană; d) caracterul fragmentar; e) apropierea de tipul de baladă și nu de cel al colindei specific ardelene, și f) conținutul de hibrid prin contaminarea cu balada *Șarpele*.
Alături de acestea însă, se situează monumentala tipologie literară cu caracter exhaustiv, realizată de Adrian Fochi (1964) și în care găsim trecute și unele considerente asupra muzicii baladei, aparținând de astă dată școlii româ-

* Lucrare realizată pentru Simpozionul consacrat împlinirii a 100 ani de la nașterea lui Constantin Brăiloiu, Tg. Jiu — Gorj, 12—17 august 1993.

[1] Grație metodologiei de culegere, aplicată cu accent pe informare și observare directă a existenței baladei în desfășurarea prilejurilor ei specifice de manifestare.

[2] Elena Mihu, *Un manuscris românesc inedit de la sfârșitul secolului al XVIII-lea al lui Ioan Șincai*, în „Școala Ardeleană". Revista de cultură Târgu-Mureș, an II (februarie 1992, nr. 8 (5), p. 7).

https://biblioteca-digitala.ro

nești de etnomuzicologie, promovată de cei doi renumiți șefi de școală, profesori de istoria-muzicii, întemeietori ai Arhivei de Folclor : George Breazul [3] și Constantin Brăiloiu [4], ca și de cercetătorii urmași ai acestora, concentrați ulterior în Institutul de Folclor înființat în 1949 [5]. Prin valoroasele lor culegeri, balada se afla pe primul plan, realizându-se și unele mici monografii tematice muzical-poetice, ca de exemplu *Radu Anghel* (Comișel, 1954), *Pintea Viteazul* (Prichici, 1955), *Meșterul Manole* (G. Sulițeanu, 1968, 1971), *Soarele și Luna* (Vicol, 1973), și chiar asupra *Mioriței* (Szenik, 1980), etc.

Metodologic, acestea ofereau rezultatele unei prime faze de cercetare etnomuzicologică, dar dovedită deosebit de fructuoasă pentru tratarea proceselor generale și speciale ale baladei.

1.1. Metodologia culegerii și studierii fenomenului folcloric muzical, devenită reprezentativă pentru școala românească de etnomuzicologie, s-a dovedit deschizătoare de noi căi de abordare. Din ce în ce mai complexe, acestea puteau însuma, de la observarea execuției în funcționalitatea prilejului respectiv și consemnarea, alături de exprimările vocale și a celor instrumentale, la referiri cu caracter inter- sau intradisciplinar, comportând diverse modalități de la considerente psihologice, sociologice, istorice, estetice, la încercarea de tratare cibernetică.

1.2. Pe de altă parte, se delimita din ce în ce mai acut în cuprinsul tematic literar al unor balade, atributul unor duble sau chiar triple funcționalități, ca de exemplu prezența temei *Mioriței* în colinda plugușor și în ceea ce ne-am obișnuit a denumi „cântec bătrânesc" sau balada propriu-zisă. Pentru lucrarea de față ne vom limita la ceea ce înțelegem prin relația text-muzică și funcționalitate, în problematica considerării muzicii drept o parte esențială. Dacă, aflată în atenția cercetătorilor literați, această situație a avut ca prim obiectiv căutarea originii temei și a prezenței caracteristice de colinde sau balade pentru anumite zone ale țării, și în această problemă considerentele etnomuzicologice necesită a fi avute în vedere.

1.3. Este de datoria noastră însă, să menționăm faptul că atât Constantin Brăiloiu, cât și ceilalți etnomuzicologi ce i-au urmat, au folosit cercetările tuturor celorlalți specialiști literați, filosofi, sociologi, esteticieni, etc., cari au avut în vedere doar textul baladei. Imposibilitatea însă de a consemna muzica, deci de a o înțelege, a putut face ca unii dintre aceștia să nu acorde importanță execuției muzicale, decât ca însoțitoare a textului respectiv, fără a o putea privi ca pe un veritabil limbaj, cu calitățile sale expresive specifice. Acesta conferea baladei însă, în afara lecturării și înțelegerii narațiunii după concepția diferiților cercetători, nu calitatea unei simple recitări, ci viabilitatea afectivă a simțămintelor atât ale cântăreților, cât și ale ascultătorilor lor în trăirea sensului real și a mediului de practicare a baladei.

1.4. Calitatea muzicală însă, a execuției, a determinat faptul că din ce în ce mai mult și cercetătorii doar ai textului, să recunoască necesitatea și

[3] George Breazul, fondatorul din 1927 al Arhivei fonografice a Ministerului Cultelor și Artelor, (1927—1933), București.

[4] Constantin Brăiloiu, fondatorul Arhivei de Folclor a Societății Compozitorilor români (1928—1943), București.

[5] Ilarion Cocișiu, Paula Carp, Emilia Comișel, Harry Brauner, Adriana Sachelarie, Achim Stoia, etc.; apoi Gheorghe Ciobanu, Constantin Prichici, Constantin Zamfir, Mariana Kahane, Gisela Sulițeanu, Lucilia Georgescu, Eugenia Cernea, Adrian Vicol.

https://biblioteca-digitala.ro

valoarea studiilor etnomuzicologice. De exemplu, Mircea Eliade ne relevă: „Este meritul lui Brăiloiu și al lui H. H. Stahl [6] de a fi degajat anumite elemente constitutive ale *Mioriţei*, mai precis ale „preistoriei" baladei" (Eliade, 1980).

Tot astfel și Adrian Fochi folosește din plin rezultatele obținute de Const. Brăiloiu (Fochi, 1964) asupra „Mioriţei" în studiul *Sur une ballade roumaine*, rezultate ținând aparent doar de semnificația textului, însă în realitate având în vedere întreaga cunoaștere și astfel implicit cea a execuției muzicale așa cum o demonstrează valoroasele sale culegeri.

1.5. Un exemplu foarte bun ni-l oferă problematica originii baladei. Luarea în considerație a acesteia ne conduce către necesitatea operației ce-i drept, de separare, doar de ordin metodologic a muzicii și de raportare a elementelor structurii muzicale la anumite stadii aflate în dezvoltarea acesteia. Se vor afla astfel nu doar anume înrudiri generice între anume elemente în cuprinsul evoluției unui tip muzical, dar totodată și posibilitatea înrudirii dintre anumite tipuri aparent deosebite, însă dovedite a aparține unei aceleiași rădăcini [7] și, în ultimă instanță, unuia și aceluiași popor.

1.6. Numai astfel s-au putut evidenția în operația de tipologizare muzicală existența virtuală a acelor unități de clasificare cu calitatea de arhetip, așa cum au fost consemnate până în prezent cu prilejul studierii muzicii baladei, ca și aceea a cântecelor de leagăn aflate în folclorul românesc (Sulițeanu, 1980 c., 1986).

Pentru balade, ca de altfel și pentru oricare categorie folclorică, operația de descoperire a arhetipurilor de structură virtuală s-a dovedit a constitui cel mai însemnat pas către aflarea proceselor principale ale structurii muzicale, după caz, axate pe text sau pe mișcare-coregrafică, în execuție vocală, vocal-instrumentală, sau doar instrumentală.

2. Nu întâmplător, Paula Carp, studenta și apoi câteva decenii colaboratoarea lui Const. Brăiloiu, a ales tipul baladei *Mioriţa* drept criteriu cu valoare virtuală de arhetip în sistemul de clasificare, pentru a putea corespunde întregii tipologii a folclorului muzical românesc. Supusă unor analize muzicale, aceasta s-ar dovedi aptă a răspunde unui complex de probleme privind: *fundamentul arhaic al structurii sonore, apartenența la fondul străvechi european, aspecte ale exprimării textului prin limbajul muzical, posibilitatea de periodizare a baladei și cu ajutorul muzicii, premise pentru susținerea vechimii și originii baladei și colindei, fără a-și stîrbi una alteia întâietatea și importanța refrenului colindei; prezența contemporană în repertoriul pastoral, ca și în acel al unuia dintre straturile mai vechi ale cântecului de fiecare zi.*

2.1. Exemplul muzical ales de Paula Carp ca etalon al sistemului de clasificare și cules în urmă cu peste șase decenii în zona musceleană [8], aparține tipului specific carpatic sud-est. Fundamentul structurii sonore se dove-

[6] Care a stenografiat convorbirile lui Constantin Brăiloiu în operația de culegere, cu diferiți practicanți, mai ales în campaniile cercetărilor monografice realizate între anii 1929—1932 de către Școala Sociologică de la București, condusă de Prof. Dimitrie Gusti.

[7] După cum se poate releva și înrudirea uneori foarte apropiată între tipurile unor diferite categorii folclorice aparținând unui aceluiași stadiu de evoluție muzicală.

[8] Fgr. 2011 b, orig. Jugur, Muscel, execut. Aneta I. Pătru, 30 ani, culeg. Mihai Berindei în 1930, transcr. P. Carp.

https://biblioteca-digitala.ro

deşte, în ciuda acoperirii în întregime a modului *re*, a fi de natură arhaică prin sunetele pilon ce lasă să se întrevadă un puternic eşafodaj pentatonic cu cezurile pe treptele cinci *(la)* şi întâia *(re)*, iar finala pe treapta întâia *(re)*. Totdeodată găsim sunetele treptelor trei *(fa)* şi şapte *(do)* cu valoare de pieni.

2.2. Substratul pentatonic ne apare provenit din alăturarea a două formule prepentatonice de structură tritonică, respectiv *re-si-la* cu *sol-mi-re*, ceea ce ne dă modul pentatonic de tip *re-mi-sol-la-si-re*. Faptul că acesta nu este caracteristic doar muzicii folclorice româneşti, ci şi altor popoare, însă cu precădere unei largi zone sud-est-europene, poate fi raportat la una dintre principalele trăsături arhaice supuse comparării şi caracteristice pentru această parte a Europei (Sulițeanu, 1982—1985).

2.3. Preocupat în general de substratul mitic al textului baladei Mioriței, Const. Brăiloiu, ca foarte bun cunoscător în prealabil al execuției muzicale pe care nu o omite nici un moment, aproape că ne obligă să-i dăm o aceeaşi atenție şi muzicii.

Astfel, referindu-ne la o lucrare anterioară (Sulițeanu, 1980 a), în care încercam să prezentăm procesul de stadializare şi stratificare stilistică a muzicii baladei româneşti, de-a lungul a mai multor perioade de existență [9] şi căutându-i rădăcinile muzicale în perioada proto-română (I), găsim unele explicații de atestare a unei evoluții ulterioare dintr-un tip cu valoare de arhetip, spre o mai variată diversificare tipologică în subtipuri cu variante din ce în ce mai îndepărtate până la crearea de noi tipuri.

2.4. Supusă însă unei minuțioase analize morfologice, muzica şi singură, chiar lipsită de cuvânt, ne poate indica procesul evoluției în momentul când se referă la un anume text. Nu numai schema versificației sau — în cazul Mioriței-colind — , prezența refrenului muzical-poetic îi poate conferi identitatea, dar însuşi conținutul afectiv al percepției prilejului respectiv ne apare puternic subînțeles în expunerea muzicală. Poate de aceea şi muzica unei mari părți dintre categoriile folclorice, ale obiceiurilor sau ale cântecului bătrânesc evoluează mult mai lent decât textele, ca de pildă cele ale cântecelor [10].

2.5. În cazul baladei, şi al *Mioriței* în special, se poate afirma că inițial aveam de a face cu un singur tip muzical pe care se puteau desfăşura

[9] G. Sulițeanu, *Balada*, op. cit. p. 62: „*Perioada proto-română între sec. I şi III*" în care era posibil, ca, alături de străvechi cânturi ce au aparținut unor mituri-epopei istorice, să fi existat şi intonarea melopeizată a unor norme sociale în proză ...; *Perioada română timpurie sec. IV — VI*, în care odată cu formarea limbii române putem trece pe primul plan străvechile epopei şi cântecele narative ...; *Perioada română de tip I*, între *sec. VI — IX*, cu limba şi categoriile folclorice deja perfect conturate ...; Perioada *română de tip II, sec. X — XII*, reprezentând evul mediu timpuriu ...; *Perioada română de tip III, sec. XIII—XVII*, reprezentând evul mediu şi începutul feudalității româneşti şi care ar putea fi socotită ca perioada de înflorire a baladei propriu-zise; *Perioada de tip IV, sec. XVIII—XIX*, în care ascensiunea baladei continuă, îmbogățită până în cea de a doua parte a sec. al XIX-lea, cu teme de curte anti-otomane şi mai ales haiducești şi cu caracter de jurnal oral ...; cu *Perioada de tip V*, începând din cea de a doua parte a sec. al XIX-lea, balada se află într-un permanent declin.

[10] Fenomen semnalat de Bela Bartok şi atestat prin cercetări speciale pentru zona Maramureş (Sulițeanu, 1952). De asemeni pentru zonele Olteniei (Mariana Kahane, 1965) şi Bucovinei (Sulițeanu, 1972).

https://biblioteca-digitala.ro

mai multe texte. Chiar mai mult, acesta putea cuprinde și unele categorii folclorice diferite, procedeu posibil a fi surprins încă și în zilele noastre, ca de exemplu în zona Moldovei de Nord, unde tipul muzical al baladei apare și în cântecul de leagăn, doină, bocet și cântecul vechi de fiecare zi [11].

2.6. De altfel, atributul muzicii de a urma o evoluție mai lentă decât a textului ne apare ca o caracteristică a straturilor arhaice. Se pare că avem de a face cu tipuri muzicale afectate unor anumite funcționalități și mai puțin unor anumite teme. Astfel se poate explica și apropierea prin folosirea aceluiași tip muzical a unor balade pastorale, sau cântece de înstrăinare, cântece de război sau balade anti-otomane, etc. În concepția practicanților de folclor, *Miorița* aparține totuși vieții rurale, pentru care și ocupația păstoritului era caracteristică. Nu întâmplător regăsim pe tipul muzical al *Mioriței* și alte texte de balade ca: „Ciobănaș de la miori", „Măi soldate roșior", „Costea", „Voinicel străin", „Voinicel Oleac", „Trei surori la flori", „Șalga", „Luniță, luniță" etc.

2.7. Un rol important în evoluția tipologiei muzicale a baladei în general, dar care a fost până în prezent mai puțin supus observației, îl deține fenomenul cunoscut în etnomuzicologie sub noțiunea de fluctuație a motivelor.

Dacă au fost deja delimitate în procesul de creație, locul deținut prin specializare ca motive de: început, mediane și finale, în schimb modalitatea de îmbinare a acestora, porțiunea scării pe care se desfășoară și mai ales concepția practicanților asupra cântării respective, necesită o mai mare atenție.

2.8. Întocmai altor tipuri muzicale de formă liberă, găsim și în baladă prezența în procesul de creație, a ceea ce am denumit principiul maqam (Sulițeanu, 1980 a). Conștienți de valoarea motivelor muzicale în acțiunea de exprimare a textului, practicanții (cântăreți și ascultători), le mânuiesc conform unor norme nescrise, însă adânc întipărite în memoria și conduita lor socială, astfel încât acestea sunt simțite ca reprezentative pentru categoria folclorică în cauză, respectiv balada.

2.9. O situație specială o prezintă textul de baladă al *Mioriței*, prezent în colindele din Transilvania, pentru care este caracteristic.

Față de mult disputata discuție a celor ce s-au ocupat doar de text, în problema vechimii privind întâietatea prezenței colindei în fondul folcloric românesc, prezența muzicii pare să ne poată aduce unele noi date.

Avem deja unele motive temeinice să acceptăm părerea literatului Gheorghe Vrabie, cu privire la *Miorița*, că „Balada și colinda s-au dezvoltat concomitent în medii folclorice deosebite" (Vrabie, 1966). Se pare că acesta este un proces firesc, deoarece în timpul nostru mai multe balade pot fi întâlnite și în postura de colinde sau de urare la obiceiul de Anul Nou „Plugul" (Sulițeanu, 1954). Dacă despre text se poate afirma că avem de a face cu un același tip literar sau foarte îndeaproape înrudit, încât între baladă și colindă diferența deține calitatea de variantă, din punct de vedere muzical deosebirea este netă. Avem de a face cu două categorii folclorice cu funcționalitate diferită și care, chiar dacă își pot găsi asemănări în semnificația conținutului textului, exprimarea muzicală ne apare în structuri corespunzătoare prilejului

[11] Vizibil provenit din tipul muzical specific al doinei bucovinene (Sulițeanu, 1972).

https://biblioteca-digitala.ro

respectiv, respectând tipologia baladei de ascultare în execuție solistică a cântecelor narative, sau în cazul colindei, tipologia stenică a acesteia, de execuție în grup, posibil antifonică și mai ales de subliniere a caracterului de urare prin prezența refrenului.

2.10. Pentru *Miorița*-colindă, refrenul atașat textului conferă o deosebită importanță părții muzicale. Întocmai textului și structura muzicală a refrenului ne apare ca o entitate deosebită de tipul muzical. Frecvența refrenului axat pe cuvântul „Ler" constituie de asemenea un element de factură arhaică. Plecând de la un studiu relativ recent asupra semnificației acestui cuvânt (Sulițeanu, 1991) și care ne conducea către perioada preromană prin atribuirea originii nu din expresia „Aleluia", ci direct celui de „Ler" ca provenit din limba celtă, cu semnificația de abundență, prezența acestuia în diferite forme[12] ca refren al colindei de tip *Miorița*, pare să ne ateste de asemeni o reminiscență străveche,

2.11. Cât despre tipul muzical al *Mioriței*-colindă, acesta ne apare supus procesului de existență al acestei categorii folclorice, specific Transilvaniei, prin aceea că pare să nu dețină constant o melodie proprie, însă legic de fiecare dată acesta trebuie să țină de repertoriul muzical caracteristic colindei.

2.12. S-a vorbit foarte mult de puternica influență a textului variantei poetului Vasile Alecsandri, ca și despre răspândirea deosebită datorită acesteia. Ne punem însă întrebarea: dacă textul s-a putut difuza pe calea tiparului, dacă tipul colindei putea să fie axat pe o melodie cu alt text de colindă, cum de au știut cântăreții melodia baladei și aceasta nu oricare, ci aparținând mai mult sau mai puțin, fie tipului local, fie vreunuia dintre tipurile muzicale ale stratului mai vechi, de doină sau cântec?

3. Despre execuția muzicală a baladei se poate afirma că aceasta a fost preluată — întocmai muzicii celorlalte categorii folclorice — firesc prin tradiție, de la o generație la alta pe calea mediului ambiant, asemănător însușirii limbii materne.

Avem de a face cu împlinirea unei aceleeași necesități spirituale căreia doar sunetul muzical ne apare apt a-i corespunde. Iar dacă textului baladei *Miorița* i s-a acordat până în prezent o deosebită atenție, și muzica își cere dreptul de a nu mai fi considerată ca o „cenușăreasă", nu simplă anexă a textului, ci *parte din execuția reală* a acestuia. Numai cine nu a avut contact cu terenul și nu a vorbit cu practicanții folclorului, poate nesocoti adevărul științific al valorii execuției muzicale. *Este necesar însă de a se trece din motive metodologice la realizarea unei duble clasificări*, operație dovedită utilă (Sulițeanu, 1986), pe care — din păcate — nici literații și nici etnomuzicologii nu au realizat-o decât prea puțin.

3.1. Dacă despre ceea ce reprezintă muzica în complexul valoric al baladei *Miorița*, am căutat să punctăm în lucrarea de față cele câteva date, acestea au rămas totuși să fie completate cu încercarea de a mai face o incursiune în trecut, pentru a prezenta foarte pe scurt, relația muzicii baladei cu aceea a

[12] Ca de exemplu: *Lerui Doamne; Hai ler lerui Doamne, Hoi leru Domn, Lerui Domnul, Holerui Doamne, Lărui Lar, Doamne lăr; Hai Lerui Lerui Doamne, Hai lelui, lelui Doamne, Lerului mărului, I Domnului nost, ler ler* (Fochi, 1964. p. 345).

https://biblioteca-digitala.ro

BALADA „MIORIȚA"

fg. 1062 și 1063 a
trans P. Carp (1930)

orig Drăguș jud Făgăraș
inf Nicolae Fogoroș, 83 ani
culeg C Brăiloiu, 27.VII.1925

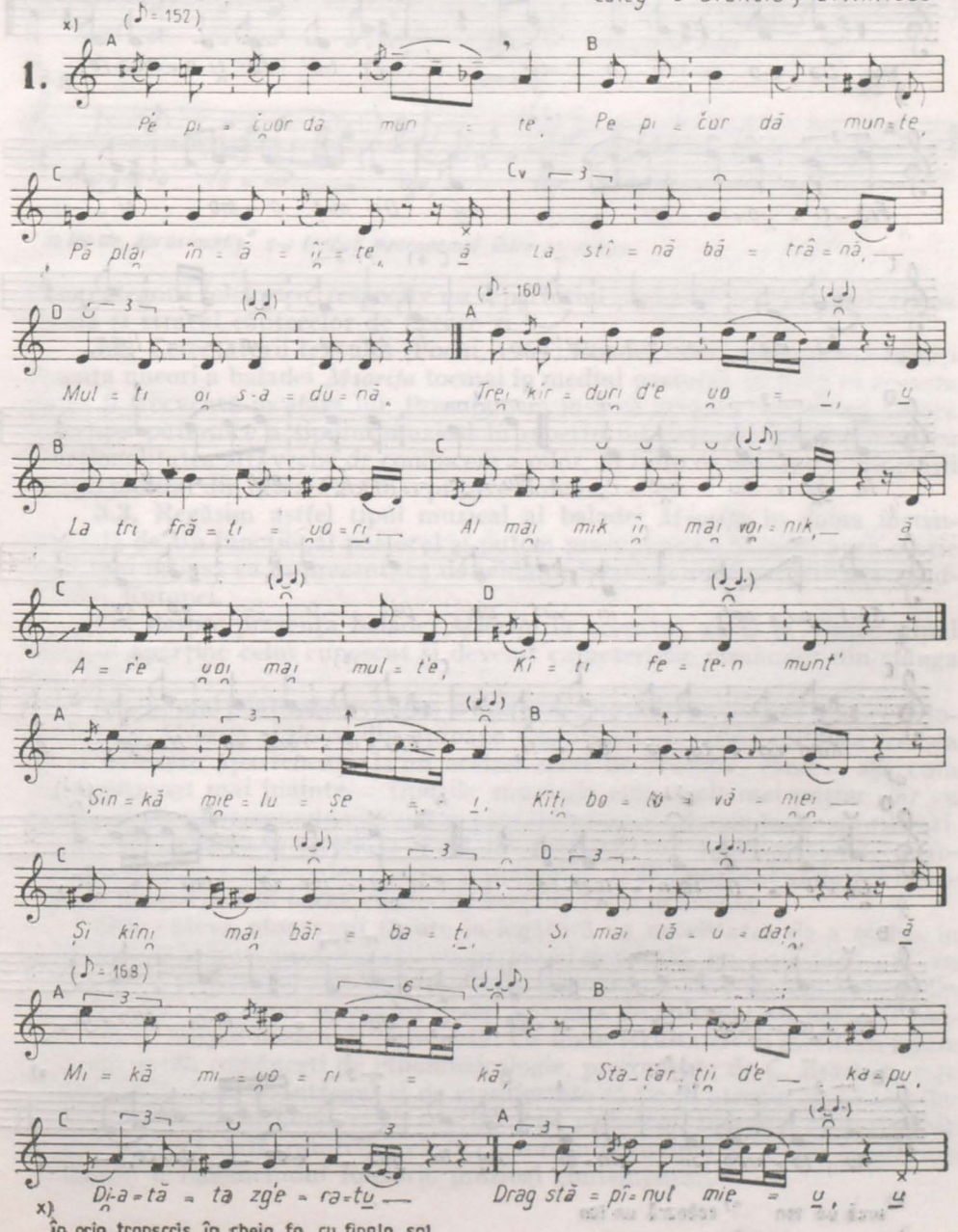

https://biblioteca-digitala.ro

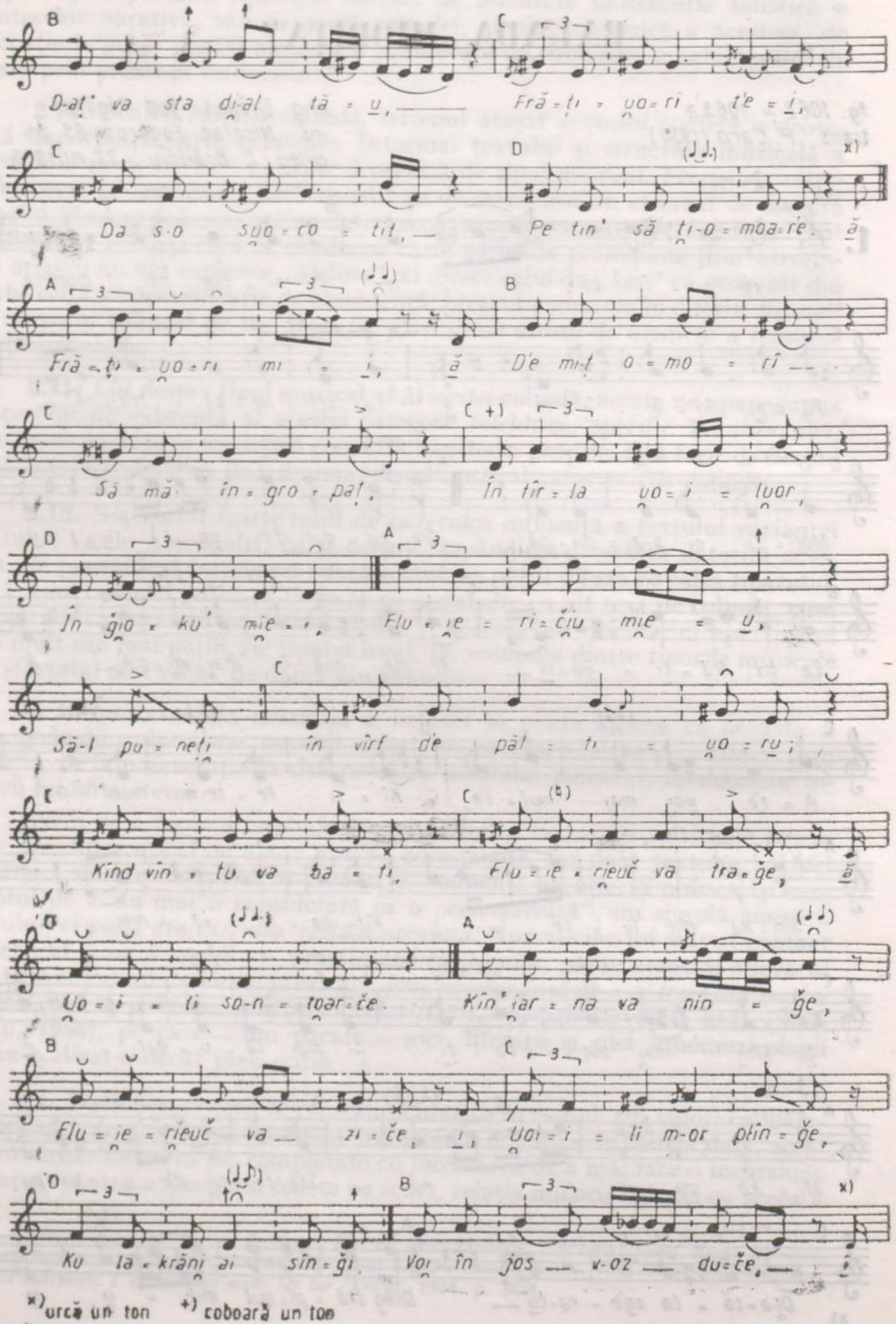

https://biblioteca-digitala.ro
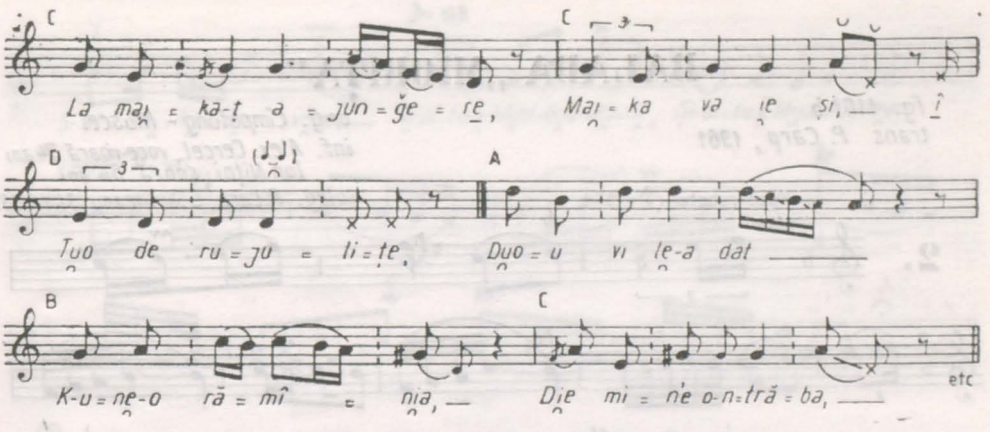
în loc de „aproximativ" s-a trecut metronomul între paranteze

altor categorii folclorice, respectiv cu repertoriul pastoral instrumental, doina vocală și stratul cântecelor de fiecare zi.

3.2. Cercetătorii textului (Fochi, 1964; Eliade, 1980) au observat uimiți absența uneori a baladei *Miorița* tocmai în mediul pastoral, în timp ce aceasta putea fi frecventă în afara lui. Presupunem însă că aceasta s-ar putea datora prezenței puternice a tipului muzical în repertoriul pastoral instrumental cu funcționalitatea străveche de conducere a oilor, în timp ce nararea întâmplării să-și fi pierdut din interes tocmai printre ciobani!

3.3. Regăsim astfel tipul muzical al baladei *Miorița* în doina instrumentală de tip funcțional pastoral și putem presupune că aceasta avea o arie mult mai întinsă ca în prezent, ca de pildă pe întreaga zonă carpatică și a sud-estului Europei.

Cât despre prezența baladei *Miorița* la aromâni, ca și în Timoc, tipul muzical aparține celui cunoscut și devenit caracteristic românilor din stânga Dunării.

3.4. Se mai poate observa însă și apropiata înrudire tipologică muzicală între balada *Miorița* și doina din aproape toate regiunile țării. Posibil ca aceasta să se datoreze apartenenței la un același strat de evoluție, când — așa cum s-a menționat mai înainte — tipurile muzicale erau mult mai puține dar cu atributul de a corespunde necesității cântatului unor diferite texte și prilejuri. Faptul că Brăiloiu se referă la bocet în interpretarea textului baladei *Miorița* din Moldova, s-ar putea datora și prezenței tipului muzical al doinei bucovinene deopotrivă în bocet, cântec de leagăn, dar și în baladă.

Cele câteva observații făcute în legătură cu necesitatea de a se lua în considerație și întregirea baladei cu partea ei muzicală, nu s-au dorit atât ca o pledoarie pentru valorile muzicale, cât mai curând ca o întregire de ordin metodologic. S-a ținut seama că însăși operația de culegere nu poate fi considerată în timpul nostru ca terminată. Cu toate rezultatele ei meritorii aflate pe calea școlii românești de etnomuzicologie, preconizate de C. Brăiloiu, este necesar ca balada în întregul ei de manifestare să fie în atenția cercetătorilor nu numai etnomuzicologi, ci chiar și filologi, psihologi, sociologi etc., capabili a găsi de astă dată printr-un efort comun interdisciplinar, cheia înțelegerii complete a fenomenului folcloric muzical contemporan.

https://biblioteca-digitala.ro

BALADA „MIORIȚA"

fg. 1101 b
trans P. Carp, 1961

orig. Cîmpulung - Muscel
inf. Alex. Cercel, voce-vioară 74 ani
Ion Nițoi, cobză 54 ani
culeg. P. Carp, G. Sulițeanu, 31.VI.1957

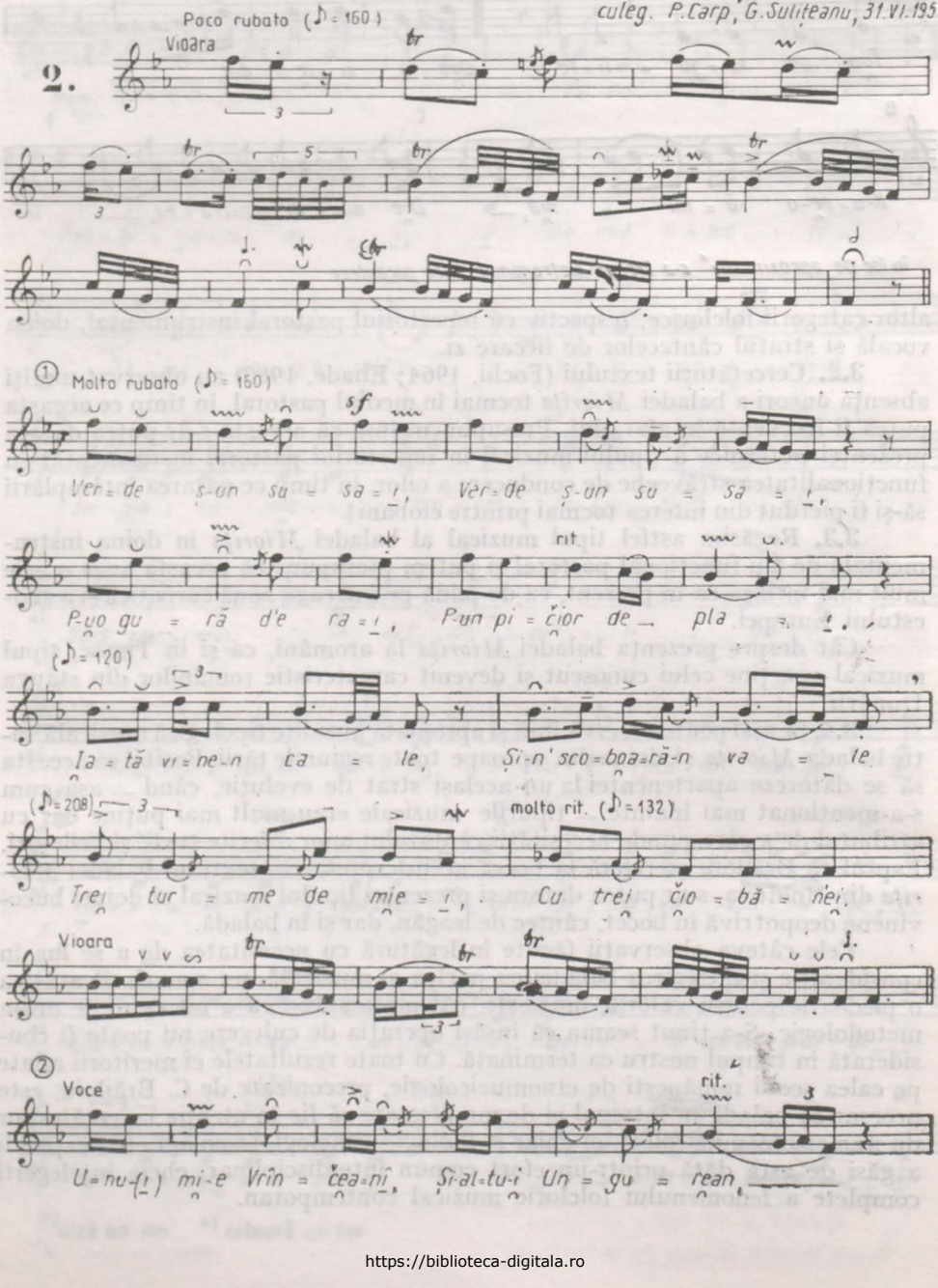

https://biblioteca-digitala.ro

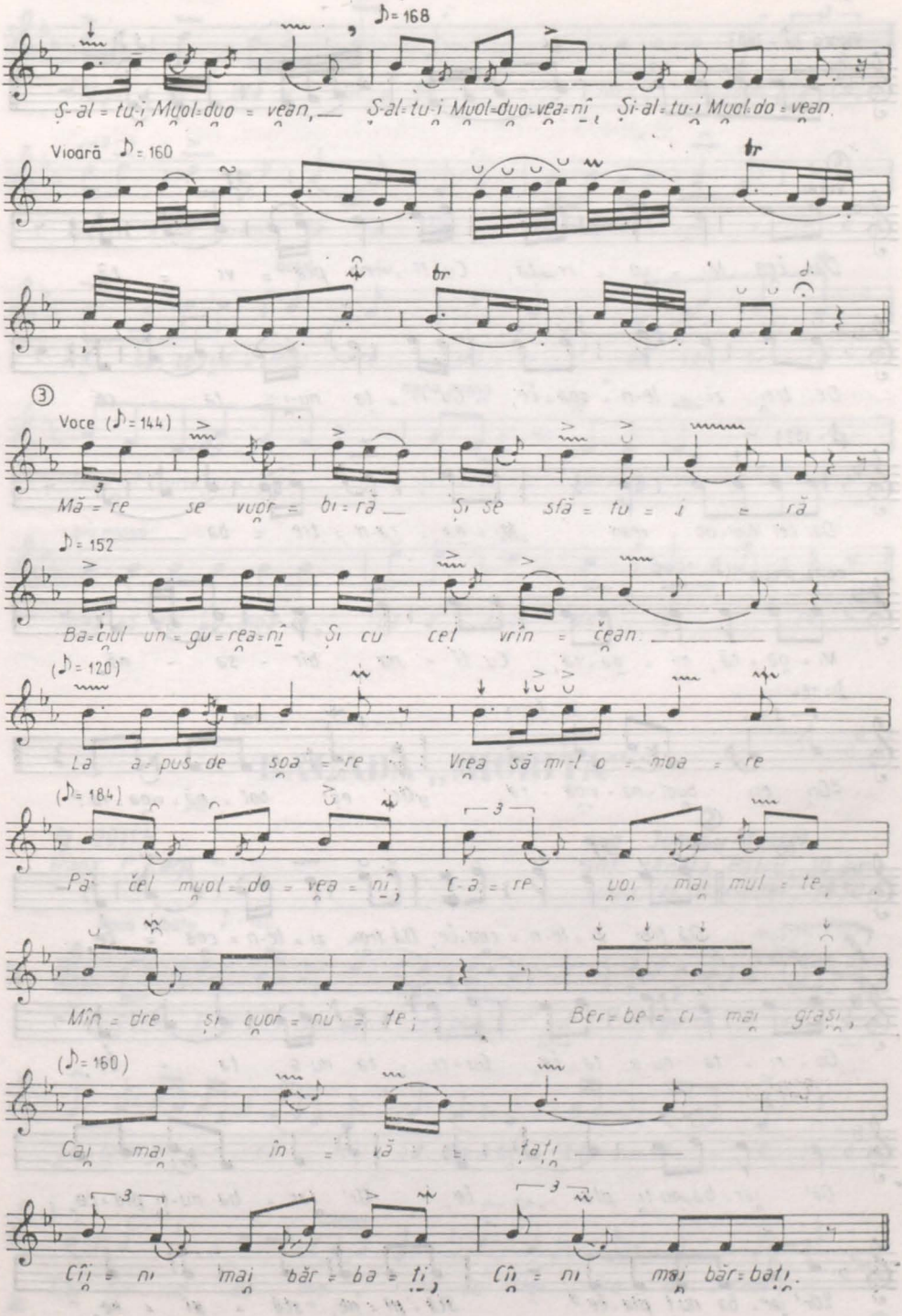

https://biblioteca-digitala.ro

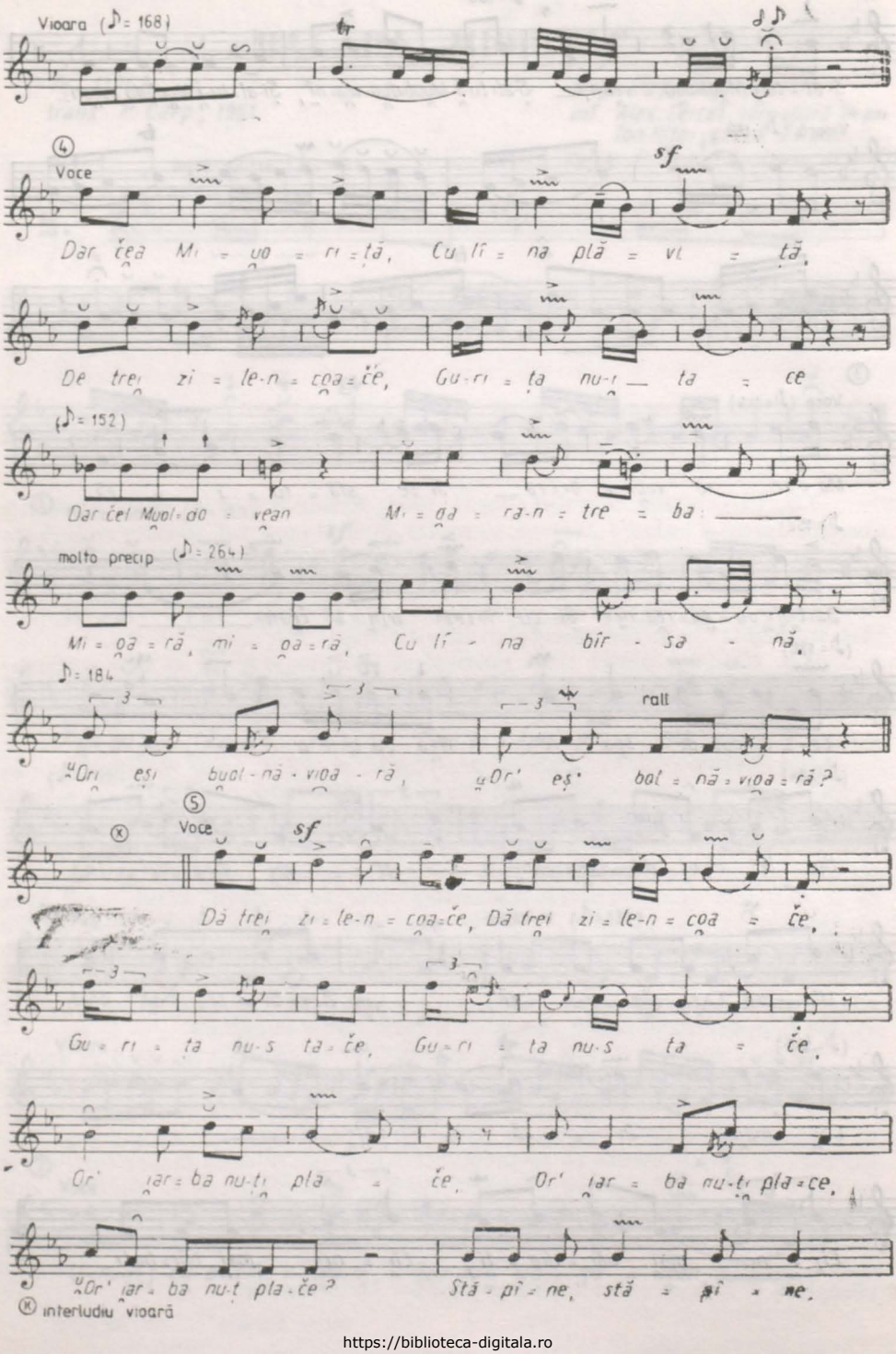

https://biblioteca-digitala.ro

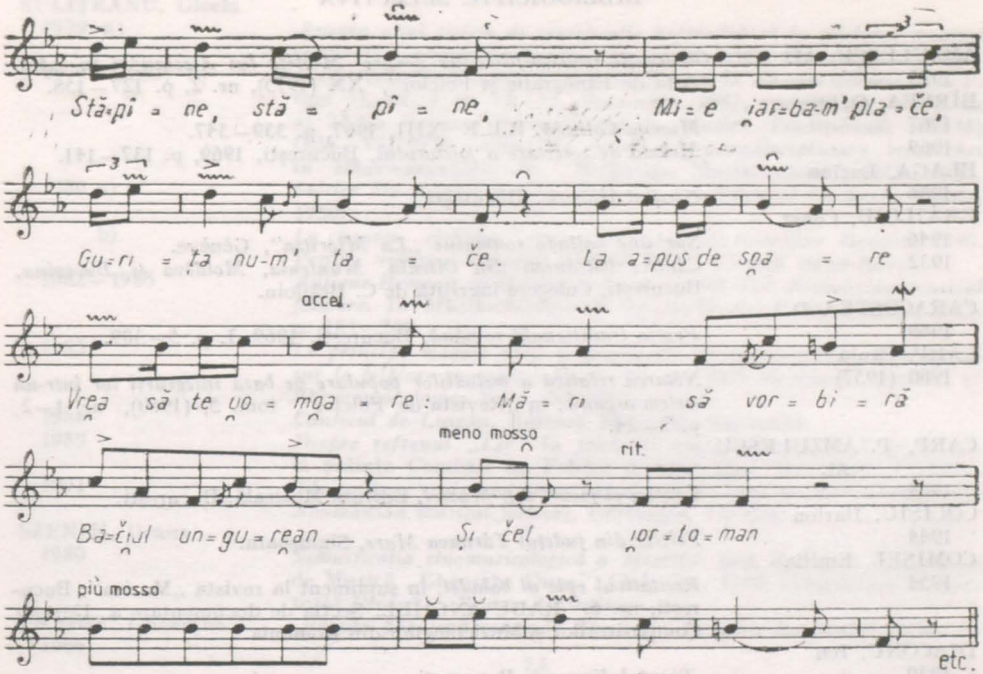

BALADA „MIORIȚA"

fg. 2011 b
trans. P. Carp

orig Jugur, Muscel
inf. Aneta Pătru, 30 ani
culeg. M. Berindei, 1930

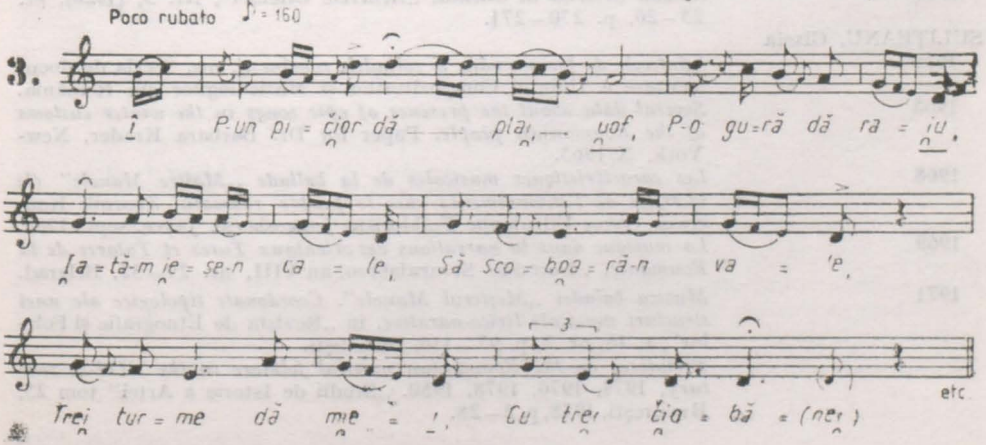

https://biblioteca-digitala.ro

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

AMZULESCU, Al.
1975 *Observații istorico-filologice despre Miorița lui Alecsandri* în „Revista de Etnografie și Folclor", XX (1975), nr. 2, p. 127—158.

BÎRLEA, Ovidiu
1967 *Miorița-Colindă*, R.E.F XIII, 1967, p. 339—347.
1969 *Metoda de cercetare a folclorului*, București, 1969, p. 137—141.

BLAGA, Lucian
1936 *Spațiul Mioritic*, București.

BRĂILOIU, Const.
1946 *Sur une ballade roumaine „La Mioritza"*, Génève.
1932 *Cântece bătrânești din Oltenia, Muntenia, Moldova și Bucovina*, București, Culegere îngrijită de C. Brăiloiu.

CARACOSTEA D.
1969 *Poezia tradițională română*, București, 1969, I. p. 5—309.

CARP, Paula
1960 (1957) *Notarea relativă a melodiilor populare pe baza integrării lor într-un sistem organic*, în „Revista de Folclor", tom. 5, (1960), nr. 1—2, p. 7—24.

CARP, P. AMZULESCU Al.
1964 *Cântece și jocuri din Muscel*, Editura Muzicală, București,

COCIȘIU, Ilarion
1944 *Folclor din județul Târnava Mare*, Sighișoara.

COMIȘEL, Emilia
1954 *Recitativul epic al baladei*, în supliment la revista „Muzica", București, nr. 6. RADU ANGHEL, Secția de documentare a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România.

DIACONU, Ion
1930 *Ținutul Vrancei*, București,

DOBRE, Alexandru
1993 *O descoperire de senzație: Miorița înregistrată la 1794*, în „Revista de Etnografie și Folclor", 38 (1993), nr. 1—2, p. 135—138.

ELIADE, Mircea
1980 *De la Zamolxis la Genghis-Han*, București.

FOCHI, Adrian
1964 *Miorița*. Tipologie, Circulație, Geneză, Texte. Cu un studiu introductiv de Pavel Apostol, Editura Academiei, București.

GASTER, Moses
1883 *Literatura populară română*, București.

KATZAROVA, R.
1940 *L'état actuel du récitatif épique de la Bulgarie*, Sofia.

PLOPȘOR, N.
1926 *Balada Miorița în Oltenia*, „Arhivele Olteniei", Nr. 5, (1926), nr. 25—26, p. 270—271.

SULIȚEANU, Gisela
1954 *Cântecele de joc aromâne și colindele românești*. ms. Secția de documentare a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România.
1965 *Several data about the presence of epic songs in the winter customs of the Roumanian people*. Paper for Dr. Barbara Krader, New-York, X/1965.
1968 *Les caractéristiques musicales de la ballade „Maître Manole" (le sacrifice de l'enmurement) chez le peuple roumain*, Zbornik Kongressa Savez Udrujenja Folklorista Jougoslavje, Jayce, sept. 1968.
1969 *La musique dans la narrations des orientaux Turcs et Tatares de la Roumanie*, „Narodno Stvaralastvo, an VIII, nr. 29—32, Belgrad.
1971 *Muzica baladei „Meșterul Manole". Coordonate tipologice ale unei structuri muzicale lirico-narative*, în „Revista de Etnografie și Folclor", t. 16, nr. 2, p. 97—116, București.
Premisses on the Roumanian musical folklore in the XIII-th century, 1974, 1976, 1978, 1980. „Studii de Istorie a Artei" tom 25, București, 1978, p. 3—28.

https://biblioteca-digitala.ro

SULIŢEANU, Gisela
1979 a) *Asupra unui sistem de versificaţie heptasilabică în folclorul muzical românesc.* „Studii de Muzicologie" vol. XIX, Bucureşti.
1979 (1983) b) *Despre cercetările inter- şi intradisciplinare în etnomuzicologie,* R.E.F. tom 31, nr. 1, p. 35—53, Bucureşti, 1982, comunicare la Cel de al 25-lea Congres Internaţional de Muzică Tradiţională (ICTM) Oslo, VII/1979. *About the inter- and intradisciplinary researches in ethnomusicology.* În „Bulgarsko Muzikoznanie", Sofia, 1983.
1980 a) *Folclor din judeţul Brăila „Balada" sau Cântecul bătrânesc,* Brăila, 1980.
b) *La chanson „cleftique" grecque et la ballade roumaine.* Geneva, 1980. Pentru volumul omagial dedicat Prof. Samuel Baud-Bovy.
1982—1985 *Antique elements in the contemporary Greek and Roumanian musical folklore.* În *Musikethnologische Sammelbände,* Graz, Austria, 1985, p. 181—208.
1983 *Le principe maqam dans le processum d'improvisation. Application sur le folklore roumaine.* Paper for the first European Seminar of Ehnomusicologie, Köln, XI/1983.
1986 *Cântecul de Leagăn,* Editura Muzicală, Bucureşti.
1989 *Despre refrenul „Ler" în folclorul muzical românesc.* Comunicare la şedinţa Comisiei de Folclor a Academiei, Bucureşti, VI/1989.
1991 *The antique roots and some aspects of the epos in the contemporary Roumanian musical folklore,* Göttingen, IX/1991.
SZENIK, Ileana
1980 *Semnificaţia etnomuzicologică a Mioriţei,* teză doctorat. Facultatea de Muzică „Gheorghe Dima", Cluj, Oct. 1980, Conducător de doctorat Prof. Dr. Romeo Ghircoiaşu.
VRABIE, Gheorghe
1966 *Balada populară română, Bucureşti,* Editura Academiei, 1966.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

ROLUL ȘI LOCUL CĂRȚILOR POPULARE ÎN CREAREA ȘI DEZVOLTAREA CARACTERULUI INSTITUȚIONAL AL CULTURII ROMÂNEȘTI

I. C. CHIȚIMIA

Considerate multă vreme ca scrieri cu funcție minoră, destinate gustului simplu, cărțile populare și-au câștigat progresiv importanța pe care o au în planul culturii și al literaturii naționale și internaționale. Ele se situează azi printre primele scrieri care au făcut legătura, în cadrul literaturilor europene, între străvechi elemente folclorice și creația literară, contribuind la colportarea temelor și motivelor, la readaptări și reînnoiri naționale, la formarea limbilor literare vii prin folosirea graiurilor populare, la regrupări zonale și naționale cu caracter specific, precum și la trasarea unor interesante drumuri de migrație pe harta culturală și literară a Europei, nu o dată având legături cu lumea și cultura orientală.

În acest context, cărțile populare românești au avut o funcție mai mare decât s-a observat până acum, prin deschiderea spre relații multiple și prin caracterul lor instituțional în ceea ce privește participarea la așezarea scrisului literar românesc. Drumurile cărților populare în Europa sunt diverse și complicate, dar se pot distinge artere principale, și anume un drum de sud din Orient prin Bizanț și din Bizanț spre Occident cu întoarcerea cărților populare pe același drum în prelucrări medievale, spre literaturile sud-est europene și de răsărit, precum și un drum de nord din Franța și Anglia prin literaturile germanice și slave de nord până în literaturile slave de est. De asemenea, există un drum sud-nord din Bizanț spre literaturile slave de sud și de răsărit, spre literatura română, cu prelungire până în literatura polonă pentru anumite cărți populare, de scară europeană. De altfel, cărțile populare coboară și din Polonia spre sud-est, fapt descoperit recent, despre care vom vorbi mai departe.

În rândul cărților populare, unele, mai ales o seamă de romane populare, au avut o receptare generală în literaturile europene (și chiar dincolo de Europa), precum *Istoria lui Alexandru Machedon*, *Istoria Troii*, *Viața și pildele lui Esop*, *Viața lui Varlaam și Ioasaf*, *Istoria celor șapte înțelepți* (cu numele *Sendabar* în Orient, de unde provine, iar în sud-estul Europei *Sindipa*), *Solomon și Marcolf* (în alte redacții, inclusiv cea românească, cu numele de *Bertoldo*), *Halima* (*Aravicon Mithologicon*), *Pierre de Provence et la belle Maguelonne* etc. Aceasta nu înseamnă însă că aceste romane au fost — cum se mai crede — simple traduceri în literaturile europene. Ele au suferit, în receptare, modificări și adaptări la fondul de cultură și literatură local. Plecate primordial de la străvechi substraturi folclorice, s-au reînnoit adeseori prin contactul cu

REF, tom 39, nr. 3—4, p. 239—243, București, 1994

https://biblioteca-digitala.ro

spiritul popular zonal sau național. Am arătat lucrul acesta în mai multe studii [1]. *Alexandria*, bunăoară, a luat naștere în Bizanț, a mers în Occident unde a fost prelucrată în poeme în limba latină (Philippe Gautier de Châtillon, sec. XII) sau în limbi naționale, franceză (Lambert le Tort de Chateaudun, Alexandre de Bernay, Pierre de Saint-Claud, sec. XII), în limba germană (Rudolf von Ems, sec. XII; Ulrich von Eschenbach, sec. XIII), în limba spaniolă (Gonzalo de Berceo, sec. XIII), de asemenea sub formă de romane în limba engleză. Dar când versiunea arhiprezbiterului Leon, din secolul al X-lea, *Historia Alexandri Magni, regis Macedoniae* [2], s-a întors, pe drumul de sus, în sud-estul Europei, prin intermediul culturii dalmatine, la sfârșitul secolului al XIII-lea sau începutul secolului al XIV-lea, ea a reintrat, într-o traducere slavonă, în atmosfera de basm și de stil a zonei de pornire, și-a recâștigat vitalitatea prozatorică și sub această formă a pătruns în literaturile de aci, din răsăritul Europei, inclusiv în literatura română și în literatura rusă veche [3]. Direct din versiunea primordială greacă, atribuită istoricului Callisthenes, *Alexandria* a fost, de asemenea, receptată de literaturile Orientului Apropiat: persană, arabă, siriacă, turcă [4]. Deci tot sub forma de roman în proză. În schimb, pe drumul de nord, dinspre Apus spre Răsărit, s-a difuzat atât tipul poemului cavaleresc medieval, pe care-l găsim nu numai în literatura germană, ci și în literatura cehă [5], cât și tipul romanului în proză, intrat în literatura polonă și de aci în literatura ucraineană, unde *Alexandria* pătrunsese și pe drumul de sud-nord, venind din Bizanț. *Alexandria* a pătruns și în literatura ungară, în traducerea lui Gaspar Heltai, apărută în secolul al XVI-lea la Cluj (ed. II-a, 1574). Așadar, tipurile vechiului roman popular se regrupează pe zone, în forme și stiluri deosebite.

Fiecare popor a adaptat conținutul romanului într-o structură de zonă și l-a îmbrăcat în veșminte autentic locale. *Alexandria* originală a inclus un protocol și o atmosferă de curte imperială bizantină, poemele occidetale lansează prin personajul lui Alexandru Machedon idealul „cavalerului" feudal medieval, iar în zona balcanică și est-europeană coboară la ceremonia și expresia de grai și de viață populare, introducând anecdota, care se schimbă de la popor la popor, precum și figuri stilistice și poetice, care țin de folclorul local. Am arătat în lucrări aparte asemenea modelări specifice [6]. Într-un fel sunt zugrăvite relațiile dintre personaje și poemele occidentale și altfel în versiunile sud-est europene, într-un fel apare ceremonialul înmormântării lui Alexandru Machedon în Occident și altfel în sud-estul Europei, unde se apropie

[1] Vezi în special lucrarea noastră, *Probleme de bază ale literaturii române vechi*, București, 1972, p. 351—429.

[2] Sub acest titlu scrierea arhiprezbiterului Leon a apărut de sub tipar, mai târziu decât traducerea ei în slavonă, și anume în 1473, la Utrecht, în Olanda. E vorba, deci, de un incunabul, reeditat critic de Fr. Pfister, *Der Alexanderroman des Archipresbiters Leo*, Heidelberg, 1913.

[3] Vezi o excelentă lucrare asupra textului slavon inițial și copiilor lui diverse din literaturile slave: Radmila Marinkovic, *Srpska Aleksandrida. Istoria osnovnog teksta*, Belgrad, 1969, 348 p.

[4] Cf. E. A. W. Budge, *The History of the Alexander the Great, being the Syriac Version*, Cambridge, 1889.

[5] R. Trautmann, *Die altschechische Alexandreis*, Heidelberg, 1916.

[6] Vezi lucrarea noastră *Romane populare românești pătrunse prin filieră slavă: „Alexandria"*, în „Romanoslavica", XIII, 1966, p. 96. și urm.; idem, *Les livres populaires*, în rev. cit., XVI, 1968, p. 264 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro

de obiceiurile maselor, în redacția românească fiind introduse elemente și din *Cântecul zorilor*, specific poporului român [7].

Lucrurile s-au petrecut la fel și cu alte cărți populare de răspândire universală, precum *Esopia*, *Varlaam și Ioasaf*, *Sindipa* etc.

Dar sociologia culturii zonale și naționale, în tradiția de instituționalizare a unor fenomene, nu se reduce numai la adaptări ale romanelor populare de circulație universală, ci se manifestă și prin cultivarea unor cărți populare cu răspândire restrânsă, cu elemente de culoare specific zonală. E vorba de grupări și regrupări tematice. Astfel, sunt de menționat în literaturile germanice *Dil Ulenspiegel* (1515) [8], *Historia von D. Johann Fausten*, 1587 (devenit celebrul *Faust* al lui Goethe, al operelor muzicale ale lui Berlioz, Gounod), *Die Schildbürger* (1598) etc. [9], în literaturile romanice *Tristan et Iseut* (sec. XII), izvor pentru ilustra operă a lui R. Wagner *Tristan und Isolde*, *Paris et Vienne*, roman intrat pe drumul de sud în literatura neogreacă și de aci în literatura română sub un nume nou, *Erotocrit* (sec. XVII), romanul francez stând, așa cum a dovedit N. Cartojan întâia oară, la originea romanului grecesc și a celui românesc [10], de amintit, de asemenea, *Eurial și Lucreția* (1444), romanul umanistului Enea Silvio Piccolomini, devenit și el popular din chiar versiunea latină *Historia de duobus amantibus*, cu douăzeci și șapte de ediții înainte de 1500 [11], și alte asemenea romane. În zona sud-est europeană circulă alte romane populare, necunoscute Apusului sau fără individualitatea pe care o au aci. Astfel, *Istoria lui Archirie și Anadan*, roman al înțelepciunii populare, intrat din Orient în Bizanț, a apucat drumul spre nord, pătrunzând în literaturile sud-slave, în literatura română și în literatura rusă veche. Acest roman nu a ajuns însă în Occident, dar unele din elementele lui se găsesc în fabulele scrise de Marie de France în secolul al XII-lea și în folclorul polonez, ceea ce dovedește că la baza lor rezidă un vechi substrat folcloric comun al popoarelor [12]. De asemenea, Istoria lui *Skinder*, de origine orientală și de distincție literară, cu individualitate de roman numai în literatura română (prin numărul copiilor manuscrise), are consonanțe evidente cu folclorul, fiind înregistrat și în narațiunile turcilor din Ada-Kale, fapt nepus în lumină până acum [13]. Elementele romanului sunt, de altfel larg răspândite în folclor, fiind vorba de omul care cunoaște glasul animalelor și de cultul prieteniei, pentru care nici un sacrificiu nu este prea mare [14]. Aceste două motive se găsesc disparate în texte medievale occidentale *(Vaticinium + Amicus et Amelius)*, iar ca poveste unitară a lor au fost atașate la urma romanului *Pontianus*. *Dicta aut facta septem sapientum* (1512), care, plecat pe drumul de nord spre răsărit, a intrat în literatura polonă,

[7] Cf. lucrarea noastră *Folclorul românesc în perspectivă comparată*, București, 1971, p. 166—167.

[8] *Ein kurtzweilig Lesen von Dil Ulenspiegel* (1515), ediție de Wolfgang Lindow, Stuttgart, 1966.

[9] *Deutsche Volksbücher*, ediție de Karl Otto Conrady, München, 1968.

[10] N. Cartojan, *Le modèle français de l'Éretokritos''*, în „Revue de Littérature Comparée'' 1936, nr. aprilie-iunie, p. 265—293.

[11] Cf. J. Krzyzanowski, *Romans polski wieku XVI*, ed. II, Varșovia, 1962, p. 239.

[12] Cf. I. C. Chițimia, *L'Histoire du sage Ahikar''*, în RSl., IX, 1963, p. 426.

[13] Ig. Kunos, *Türkische Volksmärchen aus Adakalé*, Leipzig, 1907, p. 211 și urm.

[14] Cf. I. C. Chițimia, *L'„Historie de Skinder'' en Europe et surtout dans le Sud-est européen*, în *Actes du premier Congrès International des études balkaniques et sud-est européennes* (1966), Sofia, 1971, p. 129—138.

https://biblioteca-digitala.ro

de aici în ucraineană, unde povestea s-a desprins de roman și și-a recăpătat individualitatea din folclor, păstrându-se în numeroase copii, una dintre ele cercetată de noi în Biblioteca Saltâcov-Scedrin din Leningrad [15]. În aceeași zonă răsăriteană, a pornit din Bizanț spre nord, peste teritoriul românesc, și a ajuns până în Polonia celebrul roman *Etiopica* al lui Heliodor, fiind pentru prima dată tradus din grecește în latină, tipărit la Basel în 1552 și dat circulației europene de către polonezul S. Warszewicki [16], până aci fiind tradus doar de Jacques Amyot în limba franceză. Dar se constată și drumul invers: coborârea din Polonia spre sud a unui roman rar, de origine spaniolă [17], tradus în latină (Desiderosus) și în alte limbi europene (franceză, italiană, germană, olandeză), între care și în limba polonă (1589) [18], din care s-a făcut o traducere în limba slavonă (cea mai veche copie manuscrisă fiind păstrată în țara noastră) [19] și altă traducere în limba română descoperită de curând [20].

În felul acesta drumurile cărților populare sunt foarte semnificative pentru ce-au însemnat relațiile literare într-o epocă mai veche. Când un occidental a afirmat, la un congres, că relațiile literare între Apus și sud-estul Europei încep la sfârșitul secolului al XVIII-lea, am atras atenția că ele sunt mult mai vechi, cu secole mai vechi, datorită cărților populare [21].

Asemenea texte au fost mult îndrăgite și un nou val de prelucrări a apărut și s-a menținut în literaturile europene, în sec. XVIII—XIX. În românește Vasile Aaron prelucrează, după *Metamorfozele* lui Ovidiu, legende antice, precum *Piram și Tisbe* (1807), exact ceea ce făcuse în secolul al XVI-lea spaniolul Antonio de Villegas în opera sa *Piramo y Tisbe* [22], de asemenea Aaron prelucrează *Echo și Narțis* (1807), *Istoria lui Sofronim și a Haritei cei frumoase* (1821), *Leonat și Dorofata* (1815), motiv de anecdotă populară răspîndit în folclor. Ioan Barac prelucrează pentru prima dată *Ulenspiegel* cu nume românesc *Buhoglindă* (1840), *Halima* (1836—1840), *Istoria lui Arghir și a prea frumoasei Elena* (1801) după Albert Gyergyai, *Eurial și Lucretia* după Piccolomini, iar Anton Pann reia în stil propriu romane orientale, *Archirie și Anadan* (1850, 1854), precum și *Nastratin Hogea* (1853), scriere de tipul romanului burlesc, pandantul oriental al lui *Ulenspiegel*.

Toată această panoramă a cărților populare n-ar avea prea mare importanță, dacă n-am preciza că, fiind adresate unui larg public, ele au fost scrise într-un limbaj simplu și viu. Am arătat că faptul acesta s-a petrecut în toate literaturile [23]. Îndrăgite de scriitori, aceștia au fost îndemnați să scrie la fel. Împotriva teoriei sale, Heliade Rădulescu, care învățase să citească și să scrie pe textul *Alexandriei* [24], crează până la urmă capodopere în cea mai

[15] I. C. Chițimia, *op. cit.*, p. 138.

[16] S. Warszewicki, *Heliodori Aethiopicae historiae libri X*, Basel, 1552.

[17] Titlul romanului spaniol anonim din secolul al XVI-lea: *Espejo del religioso.*

[18] Traducerea polonă făcută de Gaspar Wilkowski: *Desiderosus abo Sciezka do miłości bożej*, Cracovia, 1589.

[19] Cf. Paul Mihail, *Două manuscrise necunoscute din secolul al XVIII-lea*, în Rsl., X, 1964, p. 363—464.

[20] Paul Mihail, Zamfira Mihail, *O traducere românească inedită a scrierii religioase spaniole „Desiderie"*, în „Mitropolia Olteniei", 1973, nr. 7—8, p. 585—628 (cu urmare).

[21] Vezi I. C. Chițimia, *Comparatismul și perspectivele lui în studiul cărților populare*, în *Studii de literatură comparată*, București, 1968, p. 116.

[22] Cf. Juan Chabas, *Historia de la literatura espanola*, Havana, 1967, p. 122.

[23] I. C. Chițimia, *Les livres populaire* ..., p. 259—262.

[24] Ion Heliade Rădulescu, *Dispozițiile și încercările mele de poezie*, în „Curierul de ambe sexe", ed. II-a, București, 1862, p. 1717.

https://biblioteca-digitala.ro

naturală și vie limbă (vezi *Zburătorul*). Gr. Alexandrescu, M. Kogălniceanu, M. Eminescu, M. Sadoveanu [25] și alții au înțeles și prețuit frumusețea cărților populare, procedând personal la desfundarea valorilor de expresie din graiul și creația poporului. Aceasta este o latură a rolului și caracterului instituțional al cărților populare.

Dar din acest punct de vedere, al aspectului instituțional, se pot adăuga noi considerații. Cărțile populare românești s-au păstrat și s-au difuzat în majoritate în manuscrise, păstrate în arhive și adunate progresiv în incinta Academiei Române, în biblioteca sa, constituind un tezaur inestimabil. Savanții care le-au studiat în chipul cel mai aprofundat au fost legați de Academie și de rosturile ei prin cercetare și studii: B. P. Hasdeu [26], Moses Gaster[27], N. Cartojan. Pentru sinteza sa, *Cărțile populare în literatura românească* (2 vol. 1929—1938, ed. II-a, 1973), N. Cartojan a trebuit să facă zeci de ani în șir cercetări și investigații în manuscrise miscelanee și de tot felul, pentru descoperirea și identificarea cărților populare românești. A fost o muncă de departe mult mai grea decât a altor specialiști străini: Görres [28], Nisard [29], Cheap [30], Lutz Mackensen [31], Julian Krzyzanowski [32], care au avut la îndemână tipărituri, ușor de găsit și de mânuit. Cercetarea a fost totuși ușurată de faptul că manuscrisele se găseau în mare măsură la un loc, adunate prin grija antecesorilor, între care un loc de merit deosebit îl ocupă Ioan Bianu. Oameni deci de capacitate într-o instituție de greutate, care a prețuit, prin ei cultura poporului și a sprijinit fără preget cercetările în domeniul graiului, folclorului și cărților populare. Când se vorbește de *Istoria Academiei Române*, aceste direcții de activitate nu pot fi uitate, precum nici cercetările premergătoare. Un cald omagiu se cuvine instituției și reprezentanților ei, mai vechi și mai noi, care au pus temelii solide într-un sector important al științei românești.

[25] Vezi *Alexandria-Esopia, cărți populare*, text revăzut de Mihail Sadoveanu, București, 1966 (BPT, nr. 16).

[26] Cf. lucrarea noastră *Folcloriști și folcloristică românească*, București, 1968, p. 54—56.

[27] *Ibidem*, p. 285—288, 294—298.

[28] Johann Joseph Görres, *Die teutschen Volksbücher*, Heidelberg, 1807 (ediție nouă: 1925).

[29] Charles Nisard, *Histoire des livres populaires* ou *de la littérature de colportage*, 2 vol., Paris, 1854.

[30] John Cheap, *The Chapman's Library*, 3 vol., Glasgow, 1877—1878.

[31] Lutz Mackensen, *Die deutschen Volksbücher*, Leipzig, 1927.

[32] Julian Krzyżanowski, *Romans polski wieku XVI*, ed. I, Lublin, 1934.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

UN OBICEI DISPĂRUT: *LEGATUL VIILOR* *

ALEXANDRU DOBRE

Cu mai bine de 60 de ani în urmă, la rugămintea expresă a lui Ioan Bianu, Ion Mușlea, directorul Arhivei de Folclor din Cluj a Academiei Române, lansa o circulară către toți corespondenții săi din țară, circulară al cărei conținut, pentru ineditul ei, pentru eventuala repunere în circuit și, mai ales, pentru înțelegerea corectă a sensului și a valorii răspunsurilor primite, cu îngăduința dv., o vom reproduce în întregime:

„În multe regiuni viticole ale țării — își introduce Mușlea corespondenții în subiect — *se practică un obicei foarte interesant, cunoscut sub numele de* legatul viilor. *Acest obicei este destinat să apere viile mai ales împotriva primejdiei de a le fi mâncată roada de către diferite păsări.*

Vă rugăm să ne comunicați dacă în regiunea dv. se cunoaște, în general, un astfel de obicei, descriindu-l în toate amănuntele: la ce dată se face „legarea", noaptea sau ziua, de către cine, în ce fel (în unele părți de exemplu se presară pe cărările viei țărână de pe morminte proaspete), ce vorbe se spun? Ce efect se crede că are legatul viei?

În cazul că obiceiul nu mai există astăzi, și dacă a existat mai demult, în ce fel se practica?

Să se indice: numele, vârsta și ocupația informatorului și de unde știe (a auzit) cum se face legarea.

Să se arate și alte obiceiuri în legătură cu păzirea viilor, cu culesul viilor și petrecerile care au loc atunci (cum se aleg, cum sunt îmbrăcați păzitorii viilor, nu pot fi decât feciori?)".

Am reprodus textul circularei în toată întinderea și integralitatea sa pentru că, așa cum vom constata din analiza răspunsurilor, unele precizări și anticipări, de tipul „Acest obicei este destinat să apere viile mai ales împotriva primejdiei de a le fi mâncată roada de către diferite păsări", au determinat o anume orientare și direcție în investigarea fenomenului, pot pune pe o pistă greșită eventuala analiză a materialului obținut, descifrarea unor posibile semnificații, altele decât cele anticipat preconizate de Ion Mușlea.

Temerea lui Bianu că obiceiul a dispărut și că a fost uitat, de unde și insistența lui pentru rapida și masiva înregistrare sistematică a folclorului românesc, s-a dovedit întemeiată. Nu s-au primit decât 8 răspunsuri, ceea ce, față de cum am fost obișnuiți în alte anchete ale Arhivei, este extrem de puțin. Răspunsurile vin din Făget-Târnava Mică (Ioan Bianu), din nou Făget-Târnava Mică (Alexandru Banea, preot), Coșovenii de Jos-Dolj (Nicolae M. Pe-

* Comunicare prezentată la simpozianele științifice organizate la Craiova — mai 1993 și Ialoveni, Republica Moldova — septembrie 1993.

Materialul inedit, folosit se află în *Arhiva Academiei Române*, Dosar P. 4, 1931—1934, filele 357, 359—360, 361, 362 și 363.

REF, tom 39, nr. 3—4, p. 245—249, București, 1994

https://biblioteca-digitala.ro

trescu, student), Aluniș-Olt (Gheorghe I. Bădescu, învățător), Zevideni—Vâlcea (Constantin G. Badea, elev), Coșmenii Vechi-Bălți (Stelian Bălan, învățător), Bobâlna—Hunedoara (Severin Guga, elev) și Răhău—Alba.

Răspunsurile din Răhău—Alba și Bobâlna—Hunedoara sunt identice și nu prezintă nici un interes pentru discuția noastră, pentru că nu se referă la obiectul circularei.

Răspunsurile din Coșmenii Vechi — Bălți și Zevideni—Vâlcea trebuiesc reținute numai în măsura în care atestă preocuparea gospodarilor de a alunga păsările de la struguri printr-o serie de mijloace practice, fără vreo altă semnificație sau o legătură cât de cât cu „legatul" propriu-zis. *„Spre a nu fi mâncată poama de păsările numite granguri* — se precizează în răspunsul învățătorului din Coșmenii Vechi — județul Bălți—, *se leagă de jur împrejur cu ață de tort și se pune în ea o sbârnâitoare"*. La fel și la Coșovenii de Jos, în Dolj, unde, la vremea anchetei *„Pentru a feri strugurii viei de paseri azi se înșiră ață cât mai multă prin vie; se leagă de gardul viei, de parii care susțin vița, pentru a forma un fel de pânză greu de străbătut pentru paseri. Paserile se încurcă în ațe și nu pot să ajungă la struguri. Acest lucru* — precizează corespondentul — *l-a pus în aplicare un om cu via în marginea pădurii"*.

Dar la Coșoveni se practica, cândva — „mai demult când era via oloagă" — și „legatul viilor", fapt asupra căruia vom reveni.

Extrem de interesant, pentru că ni se pare că începe să ne pună pe drumul cel bun, este răspunsul din Zevideni-Vâlcea, foarte scurt — dar edificator: *„La 1 februarie, adică la Sf. Trif sau Trifon, se cheamă popa de dimineață, pe un deal, să facă slujbă și să sfințească (a)iazmă. După aceea fiecare om ia câte o cană cu (a)iazmă și își botează viile, ca să fie apărate contra grindinei, a lăcustelor, a greierilor și a altor gângănii"*, deci nu numai împotriva păsărilor, ci a oricăror posibile — și obișnuite pe atunci — calamități, ceea ce, trebuie să recunoaștem, extinde aria de acțiune și obiectivul obiceiului. Este, adică, altceva decît ceea ce am văzut în primele cazuri discutate.

Acest pasaj de trecere ne facilitează înțelegerea în toată însemnătatea ei a informației din Coșovenii de Jos—județul Dolj. *„Dimineața* — spune informatoarea Maria Gulie —, *în zilele de luni, miercuri și vineri se presară țărână de pe morminte proaspete, pe potecile viilor. În acest timp se zice: «Nu presăr țărâna asta, ci leg gura păsărilor, viermilor, să amoarte (să rămână mută) ca a morților»"*. Iată deci, în această prezentare a obiceiului, o mai clară delimitare a caracterului magic al practicii, o mai precisă autonomie și circumscriere într-o sferă ce-i conferă atributele definitorii.

Cea mai completă prezentare a obiceiului ne este dată de preotul Alexandru Banea din localitatea Făget—Târnava Mică.

> *„În ce privește «legatul viilor» pentru a le păzi rodul* — își consemnează preotul rezultatul investigațiilor —, *la noi au fost asemenea persoane, vraci, acum 25—30 (de) ani, când făcea legatul de vii"*. Astăzi, își continuă părintele preot relatarea *„nu se mai face, nefiind oameni cunoscători acestui obicei. Se face și azi legatul viilor în unele comune din jur"*. Și, în continuare, obiceiul ne este descris în detaliu, așa cum i-l povestise și domniei sale preotul din localitatea Chesler, o comună învecinată Făgetului. *„Acolo*— la Chesler deci —, *moșneagul Nicolae Guțu, agricultor de 68 ani,*

https://biblioteca-digitala.ro

leagă și azi fiind de mult cunoscător al acestui obicei. El procedează în felul următor:

Împreună cu păzitorii de vii, noaptea, se introduce în vie având trei lucruri: o lumânare de ciară, un lacăt și un vas cu păcură. Taie lumânarea în trei bucăți lipindu-le la jumăta(tea)alor 3 pari, din vasul cu păcură unge alți 3 pari și în acest timp repetă 3 rugăciuni religioase de 5 ori. Apoi aprinde lumânările și continuă luând 3 boabe de la alte 3 vițe și le aruncă una spre răsărit, alta spre apus și cealaltă în altă parte, iar lacătul, care simbolizează constipația păsărilor, îl pune la o altă viță, în loc mai ascuns, încuindu-l pe un cerc și zice în acest moment o formulă: « Voi gadinilor să vă duceți în munți neroditori »". Este, această ultimă „formulă" cum o numește corespondentul, un extras din rugăciunea blestem a mucenicului Trifon.

Dacă așa proceda moș Nicolae Guțu, apoi un alt om în vârstă, din aceeași localitate, practica obiceiului după cum urmează. Manasie Pridon, așa se numea, *„se îngrijea, din vreme, de o lumânare de ceară și de țărână luată din gunoiul căsii, măturat în ziua de Paște, de la ușă către fundul căsii. În preziua legatului de vii — adică joi seara — mergea la coliba păzitorilor de vii (vințăleri), unde luau împreună o cină bogată, după care începea ajunul până vineri noaptea, când se făcea legatul de vii în felul următor:*

Împreună cu păzitorii (viilor) înconjurau viile, mergând cu lumânarea aprinsă, iar din țărână arunca în diferite părți — recitând în tot acest timp rugăciunea blestem a mucenicului Trifon. În cele trei zile, următoare legatului, nimănui nu-i era permis să intre în vii, precum nici vințălerilor să iese. Totuși, dacă intra cineva pentru a munci, după legat, uneltele de fier nu le era permis să le ducă acasă, ci să le lase în vie sau la coliba vințălerilor până în ziua culesului".

Avem, așadar, un obicei cu o desfășurare ceva mai complicată și, fapt demn de reținut, practicat în două variante în același timp și în aceeași localitate.

Ultima încercare de reconstituire a obiceiului este și cea mai completă. Ea se datorează nimănui altcuiva decât lui Bianu însuși care, aducându-și aminte cu nostalgia obligatorie de satul copilăriei, încearcă să-și reamintească tot ceea ce, la vremea respectivă, înregistrase mintea lui de copil.

„La satul meu de naștere Făget — își începe Bianu lunga relatare pe care o vom reproduce întocmai — *între dealurile cari despart Târnava Mare de Târnava Mică, oamenii au o coastă de vii în mici parcele, cari formează un singur trup despărțit cu gard din toate părțile de locurile de arătură din jos, pentru ca să fie ferite de vitele, cari în unele timpuri (după secere sau după culesul cucuruzelor), pasc în jurul viilor.*

În fiecare an la Sta Gheorghe se aleg doi feciori din sat cari au să păzească viile — și sunt numiți Vighitori. *Slujba lor începe tocmai la Sta Marie (15 august sau 8 septemvrie mai probabil). Atunci se aduc de ei la biserică câțiva struguri, cari au început să se*

https://biblioteca-digitala.ro

îndulceaşcă; popa le cetește o rugăciune și-i stropește cu apă sfințită, iar din acea zi vighitorii intră în slujba lor și nu mai es decât după culesul viilor.

Pentru locuință își fac în fiecare an o colibă în vârful dealului viilor în același loc în fiecare an. Deasupra locului colibei s-a implântat în pământ la Sta Gheorghe un arbore cât mai înalt adus din pădure și împodobit la vârf cu crăci legate în formă de cruce.

În noaptea următoare se face „legatul" viilor de un bătrân care știe. Coliba este făcută și în ea se întâlnesc seara târziu cei doi vighitori și meșterul legător cu ale lui taine. Cei doi vighitori pleacă pe cărarea care înconjură viile — unul la dreapta, celălalt la stânga — și ajung jos în sat, apoi trec prin sat spre țintirim; acolo fiecare merge la un mormânt proaspăt, pe care l-a ochit de cu ziua; umple gluga cu țărână de pe acel mormânt, apoi pleacă înapoi pe drumul pe unde a venit celălalt vighitor și ajunge la vii. Dacă întâlnește pe cineva trece pe lângă el fără să-i vorbească și fără să răspundă dacă este întrebat. Ajunși la vii cu glugile pline, cei doi pleacă în sens opus de cum a venit și pe tot drumul cărării presară cu mâna din glugă țărână adusă de pe mormânt; ajunși la coliba lor, găsesc acolo pe vrăjitor, cu care vorbesc și fac nu se știe ce — și așa viile sunt legate.

Prin această legătură viile sunt apărate de multe stricăciuni, mai ales de a fi mâncate de păsări — granguri, mierle și altele".

Datele pe care ni le oferă Ioan Bianu sunt, din toate cele pe câte le cunoaștem și pe care am încercat să le prezentăm, în ceea ce au ele relevant, mai sus, cele mai complete și, în același timp, lămuritoare.

Mărturisind de pe acum că elementele pe care le-am prezentat mai sus și cele pe care le cunoaștem noi sunt departe de a fi complete, că, o știm foarte bine, bibliografia folosită este încă departe de a fi epuizată, ne vom îngădui să atragem atenția asupra câtorva observații cu caracter mai general.

Prima — și cea mai la îndemână, care nu cere o demonstrație specială — este aceea că ne aflăm în fața unui obicei deja dispărut. La data anchetei — 1933—1934 — în majoritatea localităților investigate nu numai că obiceiul nu se mai practica, dar dispăruse și orice urmă sau amintire despre el. În alte localități au fost întâlnite vagi amintiri, unele foarte confuze. În sfârșit, ancheta a mai reușit să surprindă practica obiceiului părăsită abia doar în urmă cu câțiva ani, ceea ce a făcut posibilă reconstituirea lui. Dar trebuie să fim atenți, această reconstituire surprinde obiceiul așa cum era el practicat la sfârșitul secolului trecut — relatările lui Bianu — și în prima treime a secolului nostru — relatarea părintelui Alexandru Banea. Ce va fi fost mai înainte greu de precizat.

Ancheta săvârșită în anii 1933—1934 are o însemnătate științifică de excepție. Nu credem să existe prea multe cazuri când știința poate urmări „pe viu" dispariția unui obicei, înregistrându-i toate fazele.

În sfârșit, din materialul prezentat am putut ușor descifra existența unui ritual magic, de apărare a rodului viei împotriva unor dăunători: ființe sau fenomene naturale distructive. Atât cât s-a putut consemna ne dăm seama totuși că avem în față un ritual deosebit de complex, bine articulat, cu reguli riguroase, severe chiar, cu straturi de vechime ce pot fi ușor detectate.

https://biblioteca-digitala.ro

Studiul obiceiului, pe orizontală—cum se înfățișa sau era cunoscut la un moment dat — și pe verticală, prin separarea straturilor unul de altul, de la nivelul superior, de suprafață, către cele inferioare, de adâncime, până la limita permisă de material, este iarăși unul din argumentele care dau un potențial științific deosebit informațiilor pe care le-am rezumat mai sus.

Comunicarea noastră are, dacă doriți, și un obiectiv concret, practic și imediat. Ceea ce de la Alecsandri încoace se susține de bărbați competenți — că adică obiceiurile vechi dispar odată cu purtătorii și consumatorii lor, și, de aceea, trebuiesc grabnic și exhaustiv culese — se confirmă și prin materialul pe care l-am supus binevoitoarei domniilor voastre atenții. De aici, concluziile de rigoare și, mai ales, acțiune. Acțiune la care suntem chemați cu toții și la care fiecare, cu posibilitățile lui, trebuie să participe.

Asupra chestiunilor de fond propriu-zise vom reveni cu o descriere și un comentariu mai detaliate.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

CERCETAREA AȘEZĂRII ȘI ARHITECTURII ȚĂRĂNEȘTI ÎN LUIZI-CĂLUGĂRA, JUD. BACĂU *

RADU-OCTAVIAN MAIER

Cercetări etnografice de teren desfășurate în 1992 la Luizi-Călugăra jud. Bacău, la populația ceangăiască, ne-au permis cunoașterea unui material deosebit de semnificativ privind așezările, locuința-casa etc. Analiza noastră, bazată exclusiv pe material de teren inedit, s-a orientat atât spre conturarea formelor specifice locale, cât și spre surprinderea mutațiilor și transformărilor survenite în dinamica procesului de integrare a elementelor tradiționale în formele contemporane nu puține la număr.

Așezările rurale, după cum este cunoscut, constituie una dintre componentele de bază în viața oricărui popor și de aceea merită cea mai atentă cercetare etnografică, istorică și arheologică pentru înțelegerea continuității unei comunități și nu, în ultimă instanță, a poporului nostru în această parte de țară.

Problemele legate în mod indisolubil de studiul așezărilor rurale au fost relevate sporadic; deși s-au obținut unele rezultate valoroase, se putea face mai mult în acest domeniu pentru evidențierea dovezilor materiale specifice de civilizație și cultură ale poporului nostru. Singurul care a dat o atenție deosebită și care a obținut rezultate dintre cele mai valoroase a fost mult regretatul nostru savant-etnograf Romulus Vuia, a cărui operă [1] în acest domeniu rămâne de actualitate și reprezintă un remarcabil interes. R. Vuia a tratat problema așezărilor rurale cu atâta competență și cunoaștere a materialelor concrete, încât nu credem că s-ar putea aduce unele elemente noi în clasificarea sa asupra așezărilor tradiționale, în afara celor noi care se petrec astăzi în mediul rural: reconstrucție, modernizare etc.

Vorbind despre arhitectura populară, despre așezări, întotdeauna legăm noțiunea acestora de prezența organizată a spațiului, a uliței sau chiar a unor construcții separate, neorganizate într-o unitate economică sau socială cum este oricare comunitate sătească. În afara studierii etnografice a așezărilor, un alt fenomen etnologic de cea mai mare importanță este casa.

Zona în care se află localitatea Luizi-Călugăra, prin natura reliefului ei, este foarte variată, de la șes la deal, de unde derivă și marea diversitate a tipologiei așezărilor. Trebuie amintit faptul că există o serie de factori ce concură deopotrivă la formarea caracterului așezării, cum ar fi factorii

* Comunicare prezentată la Sesiunea științifică interdisciplinară, organizată la Roman în 14—15 noiembire 1992.

[1] Romulus Vuia, *Satul românesc din Transilvania și Banat*, în *Studii de etnografie și folclor*, Editura Minerva, vol. I, București, 1975.

https://biblioteca-digitala.ro

geografici, istorici, politici și economici, definind fizionomia așezării, conținutul și structura ei.

Primul complex al arhitecturii țărănești a apărut nu în dependență de o planificare a unui sat, în care gospodăriile se înșirau pe strada principală, sau a unui complex central, ci în locurile cele mai adecvate, în funcție de relief, unde țăranul avea la îndemână materiale de construcții, pământ pentru agricultură, livada cu pomi etc., de unde putea observa tot ce se întâmplă pe terenul ce-i aparținea.

Satul Luizi-Călugăra, după clasificarea lui R. Vuia, poate fi încadrat în categoria satelor îngrămădite. Ca structură, casele sunt cu mult mai dese decât în satul răsfirat, încât la prima vedere aspectul este de sat compact, cu uliță sinuoase, fără un plan bine stabilit: nu există un centru al satului.

Ocupația principală a locuitorilor satului este agricultura, întâlnindu-se atât sistemul trienal, cu trei rotații în cultivarea pământului, cât și cel bienal. În sistemul bienal, pământul sau „țarina" se împarte în două, pentru porumb și grâu, iar în sistemul trienal, pământul este împărțit în trei părți: o parte se cultivă cu grâu, alta cu porumb și a treia rămâne pentru pășunatul-păscutul vitelor — pășune (izlaz) prin urmare, ocupațiile de bază ale populației sunt agricultura și, în mai mică măsură, creșterea animalelor.

Gospodăria — ca o parte reprezentativă a vieții sociale a satului — se bazează întotdeauna pe activitatea economică și spirituală. Cercetarea atentă a transformărilor intense survenite în acest domeniu al culturii materiale semnifică nivelul de cultură și civilizație la care a ajuns comunitatea studiată în diferite faze ale evoluției sale.

Luizi-Călugăra și satele aparținătoare sunt așezate cu precădere în zonă deluroasă, dar având și șesuri fertile, încât ele au un pronunțat profil agricol, cu o structură compactă în așezarea lor, cu o mare densitate a gospodăriilor în „vatra satului". Element tipic al satului este așezarea casei fie cu fața la stradă, fie perpendicular pe stradă, foarte rar fiind cazurile când casa avea orientarea cu spatele la stradă. Frecvența cea mai mare credem că ar fi cu fața la stradă, orientarea casei pe linia străzii, după casă urmând anexele gospodărești, grajdul, pătulul, șopronul, cotețe pentru porci și păsări, bucătăria de vară etc.

CASA-LOCUINȚĂ este supusă unor mari și rapide transformări, legate de factori economici, sociali și politici. În condițiile vieții contemporane, această parte a civilizației materiale românești suferă modificări radicale, atât în formă, cât și în funcționalitatea încăperilor, modificări care trebuie să fie înregistrate înainte de a dispărea casa tradițională.

Studiul nostru se ocupă de câteva probleme fundamentale legate de complexul etnologic așezare-locuință, încercând să fixeze, pe baza materialelor inedite de teren, culese la Luizi-Călugăra, coordonatele esențiale implicate de această importantă latură a spiritualității românești. Atenția noastră s-a oprit asupra locuinței țărănești, la care formele tradiționale dispar cu repeziciune, cum ar fi forma și planul casei, apariția materialelor și tehnicilor noi de construcție etc. De aceea, azi, exemplare tradiționale ale locuinței strămoșești sunt deja foarte rare și se impune deci studierea lor cât mai grabnică, deoarece legătura cu pământul străbun se face și prin statornicia așezării și a casei.

https://biblioteca-digitala.ro

Această problemă este intrinsec legată de problemele ființării neamului nostru, de continuitatea lui pe aceste locuri, de existența acestuia ca populație sedentară, de ocupațiile lui de bază: agricultura, meșteșugurile și creșterea animalelor. Referitor la aceasta, R. Vuia spune „Casa este adăpostul în care se nasc, trăiesc și mor generații, din a căror succesiune continuă se încheagă viața milenară a unui neam. Ea a fost adăpostul și mărturia continuă a vieții familiale și economice a păturii rurale; ea constituie, prin urmare, capitolul cel mai însemnat din studiul civilizației noastre populare. Fiecare casă țărănească este un mic muzeu popular, în care fiecare obiect, ca și fiecare numire a lui, prezintă o mărturie din evoluția vieții și civilizației neamului nostru" [2].

Locuința a fost, în evoluția sa, întotdeauna dependentă de condițiile istorice, sociale, de factori economici și geografici, fiind un rezultat direct al acțiunii conștiente a omului asupra mediului înconjurător, definind în mare măsură gradul de evoluție culturală a comunității. În jurul locuinței se polarizează de milenii numeroasele activități ale familiei și ale omului luat ca individ.

Încadrarea locuințelor din această zonă etnografică în ansamblul general al locuinței tradiționale românești de pretutindeni și mai cu seamă a celei din Transilvania și Moldova este evidentă atât ca plan și tehnici de construcție, cât și ca denumire a celor mai multe părți componente ale întregului ansamblu arhitectonic popular, neavând nimic străin în ele, formând în acest sens un tot unitar, un element durabil de cultură etnică și națională.

În Luizi-Călugăra, materialele de teren ne-au oferit toate tipurile de locuință, începând cu formele cele mai vechi, *casa cu o singură încăpere*, ca formă veche de locuință țărănească din Transilvania și *bordeiul* de pe Valea Bistriței-Moldova.

Necesitatea tot mai mare a depozitării produselor agro-cerealiere — agricultura fiind ocupația de bază — a dus la apariția unor noi spații necesare păstrării produselor agricole, a hambarelor pentru grâne, a lăzilor pentru făină, a unor obiecte și unelte mici, a vaselor necesare nevoilor casnice; în acest fel apare o nouă încăpere, o rezultantă a împărțirii în două a unei încăperi.

Locuința cu două încăperi, *casa și tinda*, *casă și chiler*, în evoluția sa se transformă în casa cu trei încăperi, *casă-tindă-chiler*, sau *casă-tindă-casă*, sau cu mai multe încăperi, *casă-tindă-casă-chiler*, etc. Casa de locuit cu două camere se compune din: a) *casa mare*, b) *casa mică*, sau soba curată, casa curată și c) *casa de locuit*.

Referindu-ne la locuință, problema ce ne interesează în acest context, în mod deosebit, este aceea că elementele de bază privind terminologia sunt de origine latină spre exemplu: CASA (LAT. CASA), a DURA (DURO, ARE), PAR (PALUS), SCÂNDURĂ (SCANDULA), PERETE (PARIES), A ACOPERI (COOPERIO), CELAR (CELLARIUS), TINDA (TENDA), cu răspândire în toată țara, termen descoperit de curând, la bordei în Oltenia și la Vlahii de pe Valea Timocului-Bulgaria, FEREASTRA (FENESTRA), POARTA (PORTA), CURTE (CHORS, TIS), USA (USTIA), MASA (MENSA), SCAUN (SCAMNUM), etc. Atât limba și descoperirile arheologice, cât

[2] Romulus Vuia, *op. cit.*, p. 158.

https://biblioteca-digitala.ro

și fenomenele etnografice dovedesc cu prisosință unitatea și continuitatea de viață stabilă a populației băștinașe pe aceste meleaguri.

Prima încăpere, cu intrarea din tindă, este de un interes deosebit prin efectul estetic produs de bogăția, pitorescul obiectelor și organizarea acestora. Întreaga viață a familiei se desfășoară de fapt în cea de a doua încăpere. Aici este locul de odihnă, de preparare a hranei, aici se mănâncă, lucrează gospodina, se desfășoară toate muncile familiei; în esență, în această încăpere se muncește și se locuiește efectiv. Această cameră, spre deosebire de prima, are ,,sobă'' pentru gătit și încălzit în același timp; tot aici se află și cuptorul de încălzit cu COTRUȚĂ, loc special după vatră, unde se poate dormi la nevoie. Cotruța este de fapt un PAT CALD prin care trec mai multe fumuri, cu ajutorul cărora se încălzește, se face patul bun pentru dormit. Astfel de elemente legate de arhitectura casei se mai întâlnesc în Câmpia Română, în Transilvania, Moldova, Dobrogea, Basarabia etc. O astfel de COTRUȚĂ datând din sec. al XV-lea, a fost descoperită la Cetatea Orheiului.

În privința materialelor și tehnicilor de construcție, ca o caracteristică generală se impune prezența formelor arhitecturale românești tradiționale, executate în cele mai vechi tehnici ale construcțiilor de locuințe. Un astfel de exemplu îl constituie casele tradiționale construite în tehnica ,,FURCILOR'' sau ,,PARILOR'' care, după opinia noastră, reprezintă cea mai arhaică formă în arhitectura lemnului din țara noastră. Scheletul construcției îl formau furcile, stâlpi de lemn bătuți în pământ, în colțurile clădirii și în cuprinsul pereților, unite între ele cu o ,,împletitură'' de nuiele ce constituiau peretele. Împletitura pereților era ,,măldărită'' sau ,,muruită'', ,,ten-

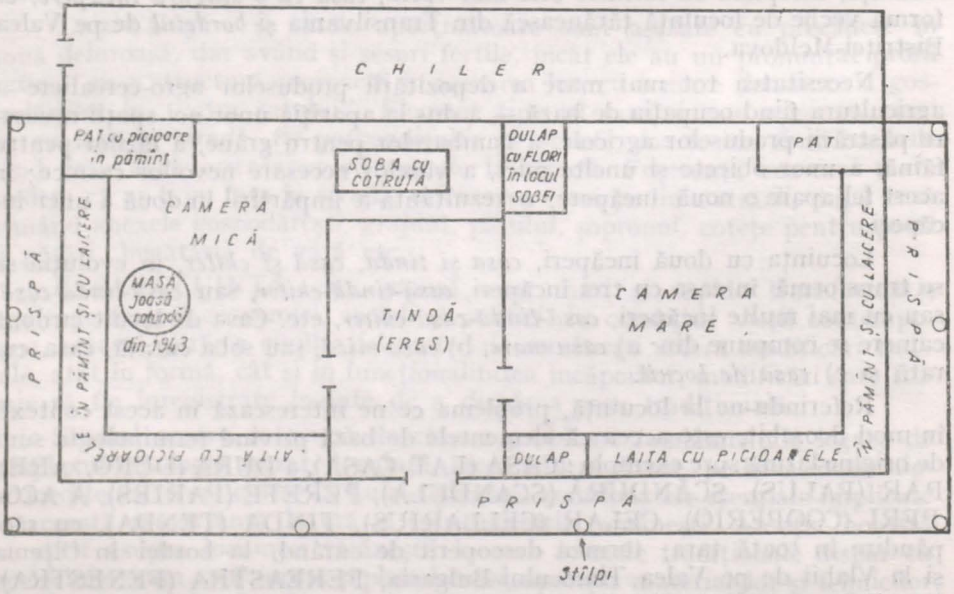

Fig. 1. Casa Mariei Tulbure, com. Luizi-Călugăra, jud. Bacău. Schiță: R. O. Maier/1992

— Casă din vălătuci cu furci
— Acoperiș 4 ape cu tablă
A fost acoperită cu draniță = jende
— Tavan din scândură cu grinzi și coardă
— Podeaua de jos a camerei: 1 scândură, 1. pământ

https://biblioteca-digitala.ro

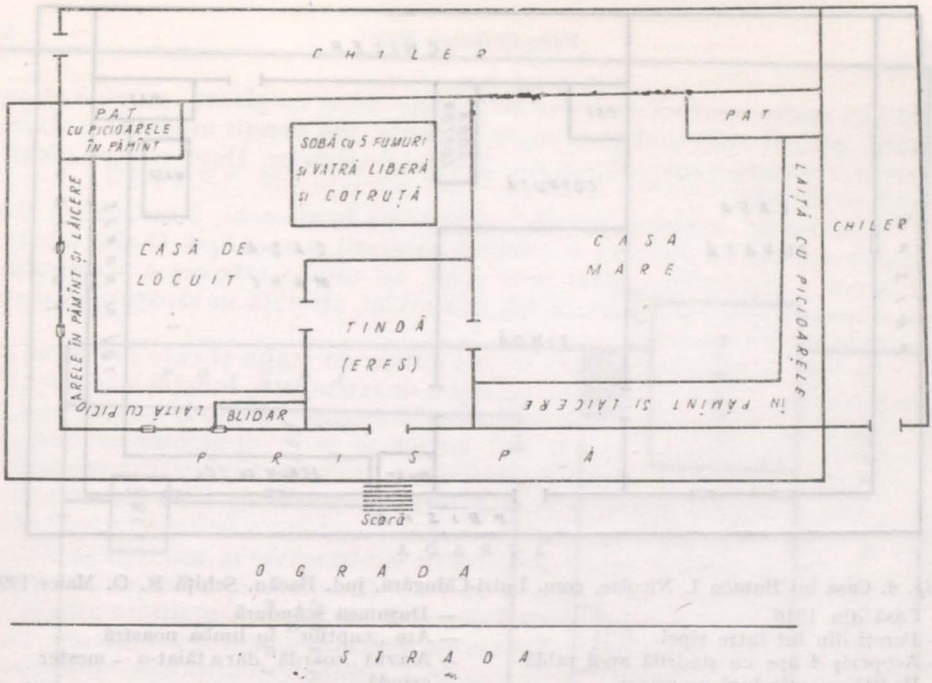

Fig. 2. Casa lui Horvat Maria, com. Luizi-Călugăra, jud. Bacău. Schiță R. O. Maier/1992

— Casă din 1936
— Pereți în furci cu vălătuci
— Cu coardă — meșter grindă
— Pământ pe jos
— Acoperiș 4 ape
— Fundament de piatră
— Pivniță sub casă — beci
— Are coș de fum
— Acoperișul are streașină

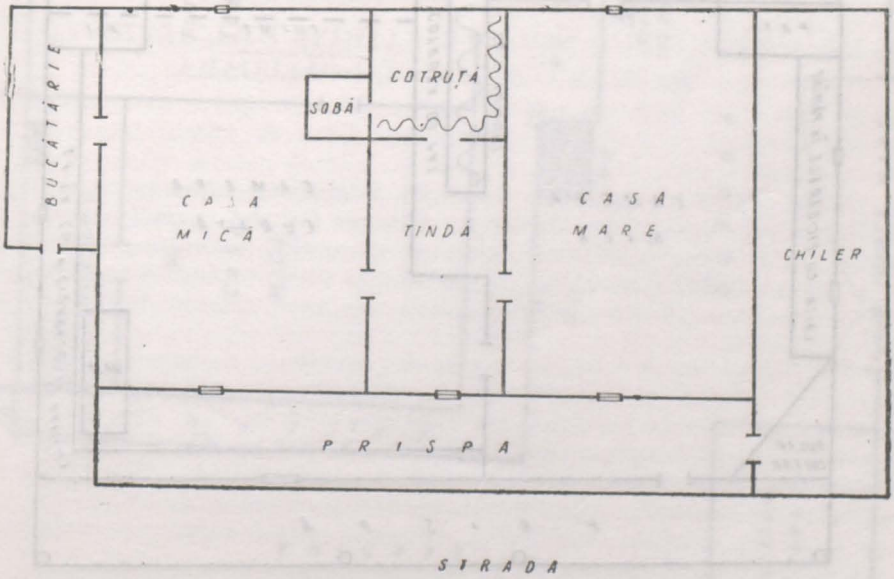

Fig. 3. Casa lui Sarca Verona, com. Luizi-Călugăra, jud. Bacău. Schița R. O. Maier/1992

— Casă din vălătuci cu furci
— Acoperiș 4 ape cu șindrilă apoi tablă
— Prispă pământ
— Fața casei, pământ
— Căpriori sprijiniți pe cai
— Cotruță cu fumuri

https://biblioteca-digitala.ro

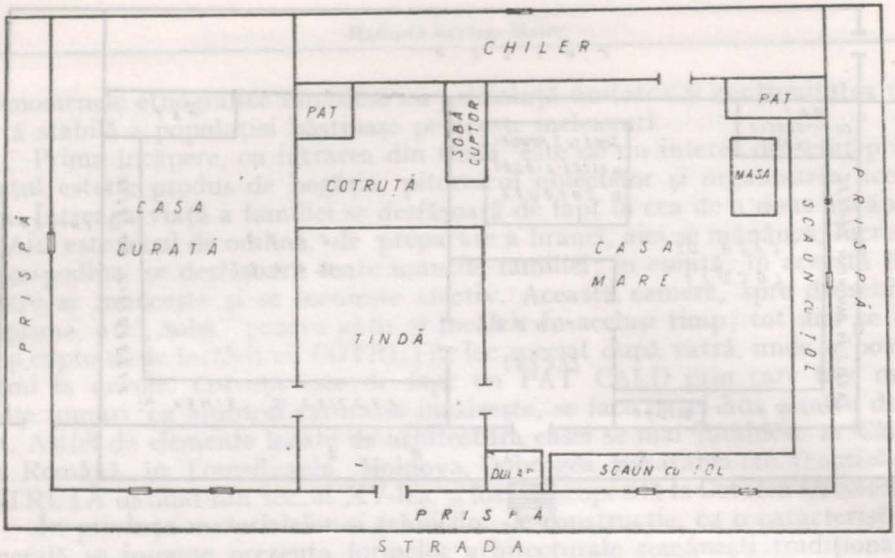

Fig. 4. Casa lui Butacu I. Nicolae, com. Luizi-Călugăra, jud. Bacău. Schiță R. O. Maier/1992

— Casă din 1916
— Pereți din lut între șipci
— Acoperiș 4 ape cu șindrilă apoi tablă
— Podiță cu scândură pe grinzi
— Dușumea scândură
— Are „cuptior" în limba noastră
— A avut „coardă" dar a tăiat-o — meșter grindă

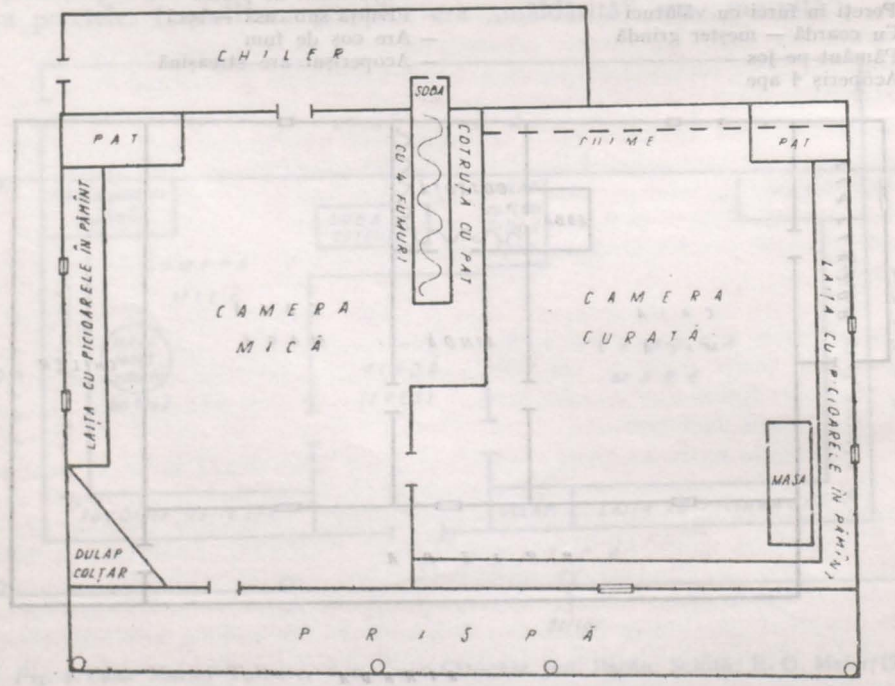

Fig. 5. Casa lui Ciceu Andrei Ianoș, com. Luizi-Călugăra, jud. Bacău. Schiță R. O. Maier/1992

— Pereți din pământ cu paie pe furci
— Dușumele pământ
— Acoperiș 4 ape. Tablă
— Prispă de pământ
— Pod mort — tavan cu grinzile în pod
— Căpriori sprijiniți pe cai

https://biblioteca-digitala.ro

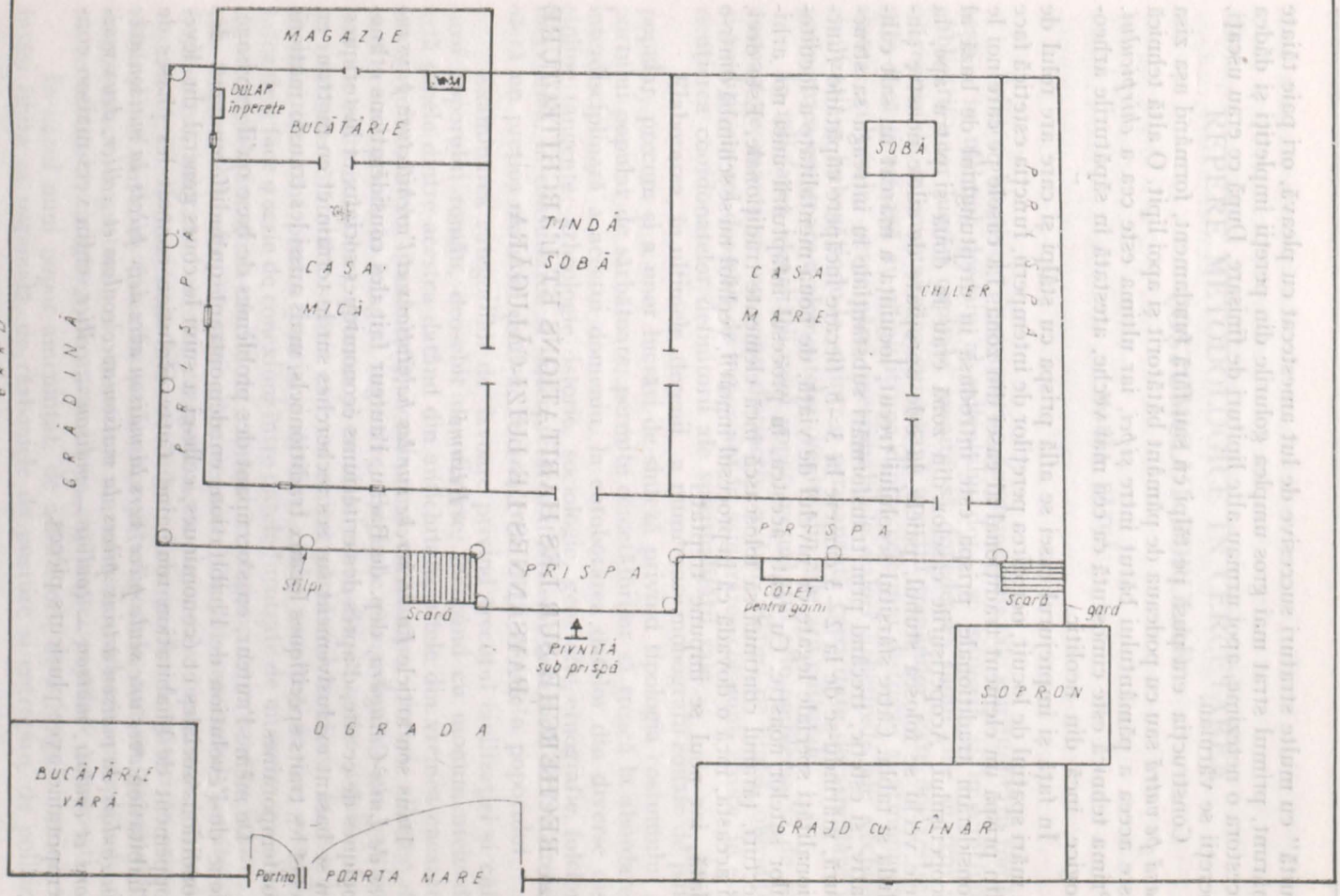

Fig. 6. Gospodăria lui Ciocan Pavel, com. Luizi-Călugăra, jud. Bacău. Schița R.O. Maier/1992

— Acoperiș 4 ape
— Tablă
— Pereții chirpic și vălătuci de pământ

https://biblioteca-digitala.ro

cuită" cu multe straturi succesive de lut amestecat cu pleavă, ori paie tăiate mărunt, primul strat mai gros umplea golurile din pereții împletiți și dădea acestora o netezime, apoi urmau alte lipituri de finisare. După ce erau uscați, pereții se văruiau.

Construcția era pusă pe tălpi cu sau fără fundament, formând așa zisa *casă pe vatră* sau cu podeaua de pământ bătătorit și apoi lipit. O altă tehnică este aceea a pământului bătut între *șipci*, iar ultima este cea a *chirpicului*. Prima tehnică este cunoscută ca cea mai veche, atestată în săpăturile arheologice, încă din neolitic.

În față și împrejurul casei se află prispa cu stâlpi și care are rolul de a mări spațiul de locuit, ocrotirea pereților de intemperii, funcția estetică face din prispă un element tradițional al casei din zonă. La casele pe care noi le considerăm tradiționale, prispa este introdusă în dreptunghiul de bază al acoperișului. Acoperișurile caselor din zonă erau în două și patru ape, la cele vechi se folosea stuhul, paiele, la cele apropiate de zilele noastre șindrila și tabla. Către sfârșitul secolului trecut, locuința a marcat un salt calitativ, și estetic, trecând prin transformări substanțiale în întreaga sa structură, mărindu-se de la 2—3 camere la 3—5, fiecare încăpere căpătând funcționalități speciale legate de nivelul de viață, de noua mentalitate a locuitorilor satelor noastre. Cu toate acestea, în procesul înfăptuirii unei noi arhitecturi, țăranul continuă să folosească încă elemente tradiționale. Este deci, și aceasta, încă o dovadă că în procesul înnoirii, vechiul nu se schimbă dintr-o dată, iar noul se impune treptat.

LA RECHERCHE SUR LES HABITATIONS ET L'ARCHITECTURE PAYSANNES DE LUIZI-CĂLUGĂRA

Résumé

Dans son article *La recherche sur les habitations et l'architecture paysannes de Luizi-Călugăra*, dép. de Bacău, l'auteur fait des considérations ethnologiques de ce site, d'après des critériums économiques sociaux et historiques, en se basant exclusivement sur ses recherches sur le terrain et en mettant en relief les traits spécifiques locaux traditionnels, mais aussi les transformations contemporaines.

De même l'auteur, en s'occupant des problèmes de base qu'il envisage, donc de l'évolution de l'habitation, en démontrant qu'indifféremment des conditions sociales et économiques, celle-ci a suivi le cours géneral du développement de l'habitation roumaine. Cette évolution connaît les phases de l'habitation *avec une seule pièce, vers la maison avec deix pièces, la maison avec un couloir, la maison à trois pièces, la maison avec couloir et cellier, deux maisons et couloir, maison — couloir — maison — cellier*, enfin vers maison contemporaine avec plusieurs pièces.

https://biblioteca-digitala.ro

REPERE METODOLOGICE ÎN CERCETAREA COSTUMULUI POPULAR

MARIA BÂTCĂ

Printre obiectivele programatice, fundamentale, ale spiritualității românești — în ultimul deceniu al mileniului doi — se situează și imperativul publicării unor lucrări capitale, menite să dovedească lumii cine suntem și ce reprezintă în comunitatea europeană aportul românilor, care din zestrea geto-dacă și romană au zămislit una dintre cele mai distincte și armonioase sinteze culturale, perpetuând inestimabilele valori arhetipale ale vechilor civilizații și îmbogățindu-le, printr-o permanentă capacitate de asimilare și prelucrarea creatoare a elementelor venite din alte arii culturale.

În reliefarea identității unui popor, veșmântul este emblema sa de recunoaștere, marca sa, un semn distinctiv, având, alături de limbă, obiceiuri și tradiții, un rol deosebit de important în asigurarea coeziunii etnice, în evidențierea coordonatelor definitorii ale spiritualității sale.

Elaborarea, în ultimele decenii, a numeroase monografii zonale de port popular, precum și a unor lucrări de sinteză privind tipologia costumului și portului popular de sărbătoare, permite cercetătorilor să treacă la abordarea interdisciplinară a acestui domeniu, la coroborarea datelor din diverse discipline tangente: arheologie, istorie, sociologie, geografie, etnografie, folclor, lingvistică, la consultarea și interpretarea diferitelor categorii de izvoare ce oferă un prețios material pentru cunoașterea vieții sociale a poporului.

Examinarea categoriilor de izvoare privind trecutul civilizației și culturii poporului român, deosebit de diverse, începând cu monumentele de artă (unele dintre acestea datând din antichitate, altele din vremea cnezatelor și voievodatelor românești), continuând cu stampe, picturi, albume de port (ce surprind, în imagini sugestive, chipurile oamenilor, notele particulare ale costumului lor), precum și cu testamente, foi de zestre și terminând cu relatările călătorilor străini care au vizitat pământul românesc în veacuri de mari încercări pentru istoria și destinul etniei noastre), ne dau posibilitatea de a face o serie de conexiuni între datele furnizate de un izvor sau altul, de a completa imaginea oferită de o anumită categorie de izvoare cu informațiile cuprinse în alte mărturii documentare. Cu tot caracterul unilateral, fragmentar, limitat al acestor categorii de izvoare, care reprezintă îndeosebi veșmintele clasei dominante (ale voevozilor și ale marilor dregători, în primul rând, și mai puțin ale țăranilor și ale altor pături sociale, cum ar fi târgoveții, meșteșugarii, negustorii) ele constituie un material valoros, permițându-ne să reconstituim imaginea de ansamblu a civilizației populare românești.

În cazul unui popor amenințat, de atâtea ori, de-a lungul istoriei, în însăși ființa sa națională, de războaiele de pustiire și cotropire, de politica

REF, tom 39, nr. 3—4, p. 259—273, București, 1994

https://biblioteca-digitala.ro

expansionistă a marilor imperii vecine, vitregit, pentru lungi perioade istorice, de documente, cercetarea diferitelor categorii de izvoare întregește viziunea asupra costumului popular, asupra obiceiurilor și tradițiilor poporului român, constituind mărturii deosebit de importante pentru înțelegerea unor epoci trecute de civilizație românească.

Aspectul vestimentar trebuie analizat în contextul dezvoltării social-economice a societății românești și privit ca unul dintre reperele de bază pentru reliefarea nivelului atins de tehnica și creația artistică a perioadei istorice respective, urmărind să stabilească comparații, legături între toate compartimentele vieții sociale.

Raportarea faptelor artistice la cele sociale, sau, cu alte cuvinte, relațiile dintre structurile sociale și creația artistică a diferitelor epoci istorice, modul în care structurile socio-economice s-au răsfrânt în gustul, mentalitatea și îmbrăcămintea societății respective, rolul pe care l-au avut anumite realități socio-economice în perpetuarea, până foarte târziu, a semnelor distinctive în port, aduc un spor de cunoștințe, punând în valoare o serie de coordonate ale specificului etnic.

Deoarece formele de exprimare artistică în domeniul portului țărănesc nu s-au dezvoltat izolat, ci în strânsă legătură și interdependență cu arta altor grupuri sociale (boieri, târgoveți, negustori, meșteșugari), este necesar să luăm în considerație și costumul purtat de aceste categorii, precum și modul în care aceste înrâuriri s-au exercitat de la o categorie socială la alta, de-a lungul timpului.

Portul popular a răspuns și s-a adaptat, în permanență, la nevoile și cerințele fiecărei perioade istorice, la dezvoltarea costumului luând parte diverse clase și categorii sociale, între acestea existând un continuu schimb al zestrei vestimentare, al fondului lor de motive. Fiecare grup social și-a adus contribuția creatoare de-a lungul timpului, îmbogățind și diversificând structurile morfologice și decorative ale costumului cu noi elemente, adoptând formule morfologice și ornamentale potrivit viziunii lor estetice, recurgând la mijloace de expresie artistică diferite în funcție de apartenența de clasă.

Așadar, ansamblul vestimentar fiind un complex indisolubil legat de modul de viață, de ocupațiile purtătorilor săi, de mediul geografic în care aceștia au trăit, el nu apare doar ca o creație a unei singure clase sau categorii sociale, doar a unei singure epoci sau generații, sau a unei singure zone etnografice, ci constituie un sumum al creației tuturor claselor și categoriilor sociale existente în cadrul unui popor, al tuturor generațiilor ce au urcat pe scara timpului, al tuturor zonelor etnografice, având la bază fondul comun de elemente traco-geto-dacice care a îmbrăcat forme particulare de la o arie la alta, în funcție de un întreg complex de factori istorici, politici, socio-economici locali. Clasele și categoriile ce-au compus structura socială a fiecărei perioade istorice au constituit unități creatoare, deținătoare și generatoare de spiritualitate, de valori și tradiții, dintre care unele sunt comune tuturor categoriilor sociale, altele sunt diferite, proprii, anumitor grupuri, între aceste unități realizându-se, de la o generație la alta, transferul optim de valori tradiționale.

Analizând trăsăturile specifice portului popular trebuiesc evidențiate acele forme artistice care, în final, converg spre conturarea viziunii estetice autohtone.

https://biblioteca-digitala.ro

Cercetarea modului de viață al țărănimii și, îndeosebi, a creației sale artistice, manifestată în domeniul portului, se izbește de o serie de dificultăți, puținătatea izvoarelor narative și a documentelor pentru perioada antichității și a evului mediu îngreunându-ne cunoașterea, în detaliu, a vieții de toate zilele a țărănimii și, cu atât mai puțin, a modului ei de a se îmbrăca. Documentele scrise în legătură cu „oamenii pământului" — cum îi numea Nicolae Iorga — se leagă de actele prin care clasa conducătoare își asigura proprietățile moștenite sau dobândite de la domnie, sau de asprele legiuiri feudale care interziceau purtarea anumitor piese de port de către țărănimea aservită. Abia în secolele XVI—XIX, unele documente istorice și, mai ales, „urbariile" conțin știri despre viața iobagilor, înregistrând situația lor materială, nenumăratele obligații la care erau supuși de către proprietarii de pământ, creionându-se, astfel, modul lor de trai, ocupațiile, condițiile social-economice, ce s-au răsfrânt și asupra costumului.

La această informație lacunară, ce caracterizează istoria poporului român pentru unele perioade istorice, făcea referiri și Constantin Cantacuzino Stolnicul, reprezentant de seamă al culturii Țării Românești, de la cumpăna secolelor XVII și XVIII: „risipit lucru grăesc și foarte pe scurt și fără cap povestesc și numai de un lucru vorbesc, adecăte au de acela cui se dă, au de acela ce dă ... iar nimic nu mai lățește, nici la altă vorbă, de alte lucruri, să mai întinde; unde dară puțin lucru și puțin ajutor și știință avem și de la acestea" [1].

Un izvor de seamă pentru cunoașterea costumului îl reprezintă iconografia, ramură importantă a istoriei unui popor. Portretele ctitorilor ne furnizează date prețioase cu privire la vestimentația caracteristică anumitor perioade istorice și categorii sociale, la materialele din care se confecționează piesele de port, la elementele de croi, decor și cromatică, precum și informații referitoare la schimburile comerciale cu țările înconjurătoare de unde proveneau unele materiale din care se lucrau veșmintele.

La biserica din Zolt (1781), monument din lemn, pe peretele tindei este zugrăvit, în calitate de ctitor, cneazul Obeadă [2], considerat primul portret de țăran păstrat în pictura bănățeană, lucrat de zugravii Toader și Atanasie [3].

La Povergina, biserică de lemn ridicată în anul 1785, s-a păstrat portretul cneazului Ioan Medescu, zugrăvit de Gh. Diaconovici, în legătură cu care Ion Frunzetti făcea următoarele remarci: „Este interesant de notat că Diaconovici este cel dintâi portretist de țărani români din Banat, pe care-i zugrăvește pe peretele tindei bisericilor ai căror ctitori sunt fruntașii acestia ai satelor. În biserica de lemn a comunei Povergina [...] apărea astfel pe peretele ctitorilor figura țăranului Ioan Medescu, în costumul său tradițional, cu mult mai puțină idealizare decât în alte ocazii" [4].

La sfârșitul evului mediu, activitatea ctitoricească a marii feudalități cedase locul unei arte reprezentate prin gustul boierimii locale, al târgove-

[1] Operele lui Constantin Cantacuzino, ediția Nicolae Iorga, 1901, p. 66.

[2] I. D. Ștefănescu, *Arta veche a Banatului*, Editura Mitropoliei Banatului, 1981, p. 51.

[3] Nicolae Bocșan, *Cnezii bănățeni în secolul al XVIII-lea. O componentă a structurilor elitare românești*, în vol. *Civilizația medievală și modernă românească*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985, p. 148.

[4] Cf. Pr. Caius Pascu, *Din începuturile picturii bănățene*, în „Mitropolia Banatului", nr. 4—6, 1965, Editura Mitropoliei Banatului, p. 359.

https://biblioteca-digitala.ro

ților, micilor negustori și meșteșugari și chiar al unei categorii de țărani liberi. Aceste grupuri sociale, — din dorința de a-și afirma prestigiul social — întrețin o febrilă activitate artistică ce se desfășoară în cuprinsul târgurilor sau în mediu sătesc. Arta acestei clase mijlocii va prezenta trăsături comune indiferent de cadrul în care se va desfășura — rural sau orășenesc — fiind destinată a satisface gustul unei categorii sociale în devenire, dar care va mai conserva în iconografie, pentru o vreme, o viziune estetică de factură populară.

Astfel, la biserica din Suseni (Muscel), ridicată în anul 1780, apar, în calitate de ctitori, jupanul Gheorghe Necola Smerna (ginerele clucerului Apostol din Câmpulung), soția sa Stănica, cei trei feciori și fiicele lor, îmbrăcați în costumul caracteristic categoriei sociale din care făceau parte. Bărbații poartă căciuli, anterie îmblănite și cingători cu paftale scumpe. Femeile sunt înfățișate cu căciulițe garnisite cu blană albă, rochii lungi și pieptare îmblănite [5].

În perioada organizării devălmașe, calitatea de ctitor o are și obștea satelor românești libere (moștenești) sau aservite (clăcășești), satul întreg luând parte la ridicarea unei biserici, cu prețul multor sacrificii și dificultăți, obștea respectivă decizând cum să fie biserica [6].

Frecvența cu care apar anumite scene pe grupuri mari de sate, ca de exemplu în cele situate pe malul Dâmbovnicului în sudul județului Argeș, și faptul că bisericile acestor sate aveau același hram, demonstrează că, prin anumite caractere, lăcașul de cult trebuia „... să se integreze organizării sociale comune celor câteva sate, formând împreună ceea ce în partea locului se numește « obștea de obștii »" [7].

Viața satului tradițional era strâns legată de biserică, aici fiind locul de adunare al obștii celei mari și tot aici fiind aleși de întregul sat, după un ritual bine fixat de tradiție, „pomojnicul" și alți „funcționari sătești".

Atunci când modul de viață arhaic intră într-o fază de disoluție, prin pătrunderea relațiilor capitaliste, se produc modificări în structura social-economică, reflectate și în modul de construcție și organizare a lăcașurilor de cult. Astfel, în locul ctitorilor colectivi, îmbrăcați în costume țărănești, pe care i-am întâlnit în perioada organizării devălmașe a satelor, apar acum numai câțiva ctitori, purtând un veșmânt cu note aparte, în care se resimte influența costumului orășenesc. Edificatoare pentru aceste schimbări putem considera biserica din Stâmbeni, județul Argeș, ctitoria lui Enachi Rădan și n soției sale Ana. Ctitorul apare îmbrăcat cu cămașă albă, lungă până la genunchi, cu vestă neagră, cu guler întors, pantaloni albi strâmți pe picior, încălțat cu cizme. Deasupra poartă un costisitor cojoc de piele ornamentat cu broderii bogate pe piepți, la mâneci și poale, constând din motive florale policrome: roșii, galbene, verzi [8].

[5] Gh. Pârnuță, *Rucăr, monografie sociologică*, București, 1972, p. 271.

[6] Dr. Iosif Jivan, *Un sat de foști moșneni din Câmpia Românească: Poiana de lângă Ialomița*, în „Sociologie românească", anul III, nr. 7—9, p. 346; N. Iorga, *Moștenii din Cremenari. O contribuție la vechea viață a satelor muntene*. București, 1931, p. 21; N. Iorga, *Biserica din Stari-Chiojd*, extras din „Buletinul Comisiunii Monumentelor istorice", XXVIII, fasc. 84, 1935, p. 3.

[7] N. Economu, T. Al. Stoianovici, *O biserică moșnenească din Dâmbovnic, Gălășești*, în „Sociologie românească", nr. 7—12, 1942, p. 485.

[8] N. Economu, T. Al. Stoianovici, *op. cit.*, p. 485.

https://biblioteca-digitala.ro

În cursul primelor decenii ale secolului al XIX-lea crește numărul ctitorilor proveniți din rândul dregătorilor locali, al negustorilor, meseriașilor și țaranilor. Tabloul votiv în frescă de pe pereții bisericii ridicate cu precădere din lemn, rezervat multă vreme domnilor și marii boierimi, lasă locul acum donatorilor aparținând unor categorii sociale mai largi, între care un prim loc îl ocupă țăranii liberi, moșnenii și răzeșii.

În zonele subcarpatice ale Olteniei, în Vâlcea, Mehedinți, dar mai ales în Gorj, fenomenul acesta ia o mare amploare în mediul rural și în cuprinsul târgurilor.

În bisericile din Copăceni (1804), Ursani (1805), Căzănești (1810), Ciocadia (1811), Sf. Nicolae din Târgu Jiu (1813), Baia de Fier sau Zorlești (1813), Tismana (1815), Cartiu (1817), Curtișoara (1821), Bugiulești (1824), Cojani (1825), Diculești (1825), Târgu Cărbunești (1831), Brădiceni (1832), Zăvideni (1832), Suseni (1836), Crainici (1837), Lelești (1847),Schela — Gorj (1856) [9], Băltișoara (1864), Câmpofeni, Titirlești, Pojogeni, Arcani, Frătești, Andreești, Bălești, Piteștii din Deal — Bidieni [10] etc. pe pereții din pronaos, naos cât și pe glafurile ușii din peretele despărțitor, sunt înfățișați și ctitori țărani moșneni cu familiile lor, îmbrăcați în costume populare specifice epocii respective și care pentru noi prezintă un interes deosebit, anumite piese purtate de aceștia fiind mărci sociale diferențiatoare care îi distingeau de țăranii aserviți.

Se observă o deosebită grijă din partea meșterilor zugravi ridicați tot din mijlocul acestei categorii sociale, de a reda, până în cele mai mici detalii, ornamentica de pe cămășile femeiești sau de pe hainele albe din dimie, comune portului bărbătesc și femeiesc.

Analiza portretelor ctitoricești evidențiază faptul că structura costumului dintr-o anumită zonă este aceeași, diferite fiind detaliile de ornamentică ce variază de la un personaj la altul sau chiar de la un sat la celălalt.

Bărbații sunt reprezentați fie în costum de vară compus din cămașă scurtă până deasupra genunchilor, pantaloni din pânză, împodobiți la marginea inferioară cu dantelă, vestă neagră din stofă și un țol pe spate, fie în costum de iarnă ale cărui elemente componente sunt: căciula de miel negru, de formă cilindrică, cămașa, cioarecii albi din aba, pieptarul bogat decorat cu broderii fine, haina albă din dimie, lungă până la glezne, împodobită cu găitan negru la gât, pe piepți, pe marginea manșetelor răsfrânte, cu terminație în formă de colț, în jurul buzunarelor și pe poale, ghetele sau chiar pantofii din piele neagră. La unii ctitori apare și o haină scurtă, până mai jos de talie, purtată, uneori, pe sub haina lungă, confecționa ă din aceeași dimie albă și decorată la guler, manșete și pe margini cu găitan negru și aplicații de postav colorat. Părul cade liber pe spate până în dreptul umerilor. Atunci când sunt îmbrăcați cu haine lungi, bărbații poartă pe cap căciuli, iar când sunt reprezentați cu haine scurte au pe cap pălării cu borurile răsfrânte în sus [11].

Femeile sunt redate cu cârpe albe pe cap, confecționate dintr-o țesătură mai consistentă (bumbac sau in), cu capetele petrecute pe sub bărbie

[9] Andrei Pănoiu, *Pictura votivă din nordul Olteniei, secolul XIX*, Editura Meridiane, București, 1968, p. 6.

[10] Georgeta Stoica, Virgil Vasilescu, *Portul popular din Gorj*, Comitetul județean pentru cultură Gorj, 1971, p. 26.

[11] Georgeta Stoica, Virgil Vasilescu, *op. cit.*, p. 27—28.

https://biblioteca-digitala.ro

și lăsate liber pe spate. Ele poartă cămăși lungi, până aproape de glezne, bogat ornamentate pe piepți, de o parte și de alta a gurii cămășii, cât și pe mâneci, cele trei registre decorative: altița, încrețul și rândurile fiind foarte clar conturate.

O paralelă între costumele purtate de doamna Milița Despina și fiicele ei, de Rada, soția lui Vintilă vodă, de domnița Ruxandra, din pictura de la Argeș, de Negoslava de la Bistrița, de Stana și fiicele ei de la Tismana, de Iuliana de la Arbore [12] și cămășile cu care sunt îmbrăcate țărăncile moșnene, înfățișate în portretele bisericești din nordul Olteniei evidențiază mari similitudini. Categorii sociale diferite: doamne, jupanițe, țărănci moșnene, poartă cămăși cu un decor identic plasat pe mâneci, în aceleași câmpuri ornamentale, bine precizate: altiță, încreț, rîuri.

Demn de remarcat este faptul că sunt respectate de către meșterii zugravi până și particularitățile de vârstă și stare civilă vădindu-se o preocupare deosebită pentru individualizarea fiecărui personaj, pentru redarea tuturor detaliilor vestimentare. Astfel, în timp ce fetele și fetițele apar îmbrăcate cu catrințe, femeile măritate sunt reprezentate cu vâlnice. Aidoma vâlnicului purtat de țărăncile moșnene este cel care intră în componența costumului jupaniței Negoslava în portretul de pe epitrahilul dăruit de Barbu Craiovescu mănăstirii Bistrița [13].

În secolul al XVII-lea, fusta încrețită, asemănătoare vâlnicului, este frecventă și în portul orășenesc, așa cum apare în pictura mănăstirii Hurezi și la bisericile Colțea și Negustori din București [14].

Se observă, uneori, și o ierarhizare a personajelor pe stări sociale, alături de țăranii înstăriți fiind înfățișați și alți donatori îmbrăcați într-un costum mai simplu, mai puțin decorat. Interesante, din acest punct de vedere, sunt portretele ctitorilor de la Câmpofeni — Arcani, județul Gorj, pictate în anii 1875 — 1876, cuprinzând doar bărbați, redate în registre suprapuse, pe pereții din stânga și din dreapta intrării în pronaos, ținându-se seama de starea socială. Astfel, în registrul superior, sunt înfățișați ctitorii moșneni de neam, îmbrăcați într-un costum amplu decorat (compus din cămăși, cioareci, pieptare înfundate, bogat ornamentate pe piepți, din brâuri late și haine de dimie lungi, până aproape de glezne, cu mânecile terminate cu manșete răsfrânte sau lăsate libere la extremitatea inferioară). Hainele sunt împodobite cu găitan negru pe marginile deschizăturii din față, în jurul manșetelor sau la încheietura mâinii și pe poale, decorul din găitan concentrându-se în mai multe rânduri și pe poale. Moșnenii sunt încălțați cu cizme sau ghete. În registrul inferior, apar țăranii împroprietăriți prin reforma agrară din 1864, îmbrăcați într-un costum mai simplu, iar pe peretele de vest sunt reprezentați ctitorii cei mai înstăriți [15].

Reprezentarea ctitorilor țărani, în registre suprapuse, numai bărbați, orânduiți după avere, ca și pictarea în pronaos, la intrare, deasupra ușii, în locul domnitorului, mitropolitului sau episcopului, a doi preoți ai satului cu

[12] Corina Nicolescu, *Istoria costumului de curte în Țările Românești*, Editura Științifică, București, 1970, p. 159—160.
[13] Ibidem, p. 161.
[14] Ibidem, p. 164.
[15] Andrei Pănoiu, *op. cit.*, p. 27.

https://biblioteca-digitala.ro

1. Țărancă din Brașov—*reproducere din albumul Trachtenkabinett von Siebenbürgen, Cabinetul de stampe al Academiei Române.*

2. Țăran din Ardeal— *după Trachtenkabinett von Siebenbürgen.*

https://biblioteca-digitala.ro

3. Țărancă din Ardeal îmbrăcată de iarnă — *după Trachtenkabinett von Siebenbürgen.*

4. Căruțaș valah — *după Trachtenkabinett von Siebenbürgen.*

5. Un preot din Ardeal — *după Trachtenkabinett von Siebenbürgen.*

https://biblioteca-digitala.ro

fiii lor, ultimii îmbrăcați în costume naționale, sunt cazuri rar întâlnite în pictura murală bisericească [16].

Costumul ctitorilor gorjeni reflectă o anumită etapă din evoluția costumului popular de sărbătoare, anterioară epocii costumului schileresc, mult mai bogat ornamentat, denumit așa după țăranul moșnean înstărit Dinu Schileru.

Picturile votive, reprezentând pe ctitorii țărani sunt prețioase documente, cu valoare istorică și artistică, ce ne furnizează informații interesante cu privire la portul popular local, la elementele componente ale ansamblului vestimentar caracteristic unei zone și unei epoci istorice, la detaliile de croi, decor și cromatică, la gustul artistic al societății respective, redând specificul românesc într-o viziune estetică proprie acestui pământ.

Perisabilitatea materialului lemnos, pe de o parte, care a făcut ca multe tablouri votive, pictate pe lemn, să se degradeze în timp, păstrându-se, până astăzi, doar unele fragmente, iar pe de altă parte, lipsa unor studii dedicate, anume, costumului ctitorilor țărani, elaborate la nivelul întregii țări, se resimte însă, atunci când se încearcă conturarea unei imagini de ansamblu a istoriei costumului popular.

Jurnalele călătorilor străini ce au vizitat țările române, constituie o altă sursă documentară, extrem de importantă pentru sesizarea anumitor aspecte de viață socială. Din păcate, referirile acestor călători vizează, mai ales, pe reprezentanții clasei feudale și mai rar pe țărani. Astfel, la jumătatea celui de al XVI-lea veac, episcopul Verancius sublinia faptul că boierii poartă veșminte din mătase cu aur, inele, brățări și lanțuri [17], iar François de Pavie ce vizita Moldova la 1585, remarca faptul că țăranii sunt îmbrăcați în sarici și cojoace și încălțați cu opinci din scoarță de arbore sau mușchi de copaci [18].

Din unele documente, datând de la începutul veacului al XVIII-lea, cum ar fi un act de vânzare a rumânilor, aflăm că aceștia purtau cămănace, nădragi și cojoace [19].

Imagini ale costumului popular transilvănean datorăm, la mijlocul secolului al XVII-lea, unui sas, originar din Reghin, Valentin Frank. Într-un desen colorat este redată îmbrăcămintea unui păstor, compusă din căciulă țuguiată, cămașă scurtă de culoare închisă, încinsă cu un șerpar îngust, înnodat și cu capele atârnând în față, din cioareci strâmți pe picior și dintr-un cojoc mițos, cu blana pe dinafară [20].

La 1646, arhiepiscopul catolic Bandini, care vizitează Moldova în vremea domniei lui Vasile Lupu, sesizează influența orientală exercitată asupra costumului moldovenesc. Având posibilitatea de a cunoaște, în detaliu, viața de la curte, atmosfera și aspectul târgurilor, acest călător remarca faptul că „... hainele le poartă moldovenii după moda turcească, lungi până la călcâie ca și celelalte națiuni orientale" [21]. El constată folosirea unor materiale

[16] Vasile Cărăbiș, *Pictorii zugravi din județul Gorj în secolele XVII—XIX*, în „Revista Muzeelor și Monumentelor", nr. 2, 1975, p. 79.

[17] Al. Alexianu, *Mode de veșminte din trecut*, vol. I, Editura Meridiane, București, 1971, p. 146.

[18] Ibidem, op. cit., p. 152.

[19] Ibidem, p. 281—282.

[20] Corina Nicolescu, *op. cit.*, p. 81.

[21] Ibidem, p. 108.

https://biblioteca-digitala.ro

și podoabe scumpe de aur și argint cât și a blănurilor costisitoare de sobol, purtate atât de boieri cât și de negustorii bogați [22].

Despre epoca de mare lux în vestimentație din vremea domniei lui Vasile Lupu, alte informații le datorăm generalului ungur Kemény János, trimis al prințului Ardealului, Gheorghe Rákoczy II, la nunta fiicei celei mari a domnitorului cu palatinul Lituaniei, Janus Radzivill. Generalul Kemény János descrie luxul orbitor desfășurat la această nuntă de boierii moldoveni și nobilii Lituaniei, concluzionând că „pe curtenii lui vodă nu-i întreceau polonii în frumusețea și bogăția îmbrăcămintei" [23].

În Țara Românească, în timpul domniei lui Matei Basarab, călătorul suedez Clas Ralamb remarca și el fastul și luxul veșmintelor boierești, costisitoarele blănuri de jder și de linx pe care aceștia le purtau. În ceea ce privește veșmântul femeiesc, doamna și jupânițele până la starea a treia se înveleau pe cap cu acel mesal, văl subțire, lăsat pe spate, care la cele foarte bogate era ornat cu fluturi de aur și mărgăritare [24].

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, bogate informații despre costum, sesizând și unele diferențieri sociale, ne furnizează sirianul Paul de Alep care a întovărășit pe patriarhul Macarie de Antiohia în călătoria pe care acesta a întreprins-o în vremea când domnia lui Vasile Lupu se apropia de sfârșit.

Referindu-se la pieptănătură și acoperământul capului, Paul de Alep menționează că femeile din Moldova și Țara Românească poartă părul împletit și răsucit ca un colac peste care se așează un conci alb, iar cele bogate un conci trandafiriu și pe deasupra o maramă albă. Jupanesele purtau șaluri albastre de Alep, iar cele bogate de Bursa, din mătase neagră. Domnii și boierii lor poartă, în Moldova, calpace de postav cu blană, iar soțiile acestora tot calpace, dar de catifea roșie, îmblănite cu samur. În Țara Românească sunt amintite valurile albe care se poartă în locul calpacelor, la cele bogate fiind acoperite cu mărgăritare [25].

Informațiile privind costumul popular românesc se îmbogățesc prin lucrarea din 1667, „Origines et occasus Transsylvanorum", a lui Laurentius Toppeltinus, ce cuprinde și un capitol privitor la românii transilvăneni, „De habitu valachorum in Transilvania". Într-o stampă din această lucrare sunt reprezentați trei țărani români: un bărbat, o nevastă și o fată, îmbrăcați în costume populare specifice epocii. Cămașa purtată de fată și nevastă se încadrează în tipul de cămașă încrețită la gât, cu guleraș, având mânecile largi, libere la extremitatea inferioară. La ambele cămăși se pot observa străvechi tehnici de cusătură: „urzit pe fir" și „urzit pe creturi", două procedee decorative care aparțin fondului comun al portului popular românesc. Legătura de cap constă la nevastă dintr-o pânză de bumbac sau cânepă din care s-a realizat un fel de conci, capătul pânzei prinzându-se de acesta. Fusta și laibărul sunt din țesătură de lână neagră. Opincile înfășurate pe picior cu nojițe din păr de cal se încadrează în tipul îngurzit peste muchie. Salbele de la gâtul celor două femei denotă statutul lor social. Fata poartă

[22] N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, Editura Eminescu, București, 1981, p. 230.
[23] Ibidem, p. 248.
[24] Al. Alexianu, *op. cit.*, p. 347.
[25] *Călători străini*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, vol. VI, p. 27—28, 33.

https://biblioteca-digitala.ro

și cercei, iar pe cap un fel de cunună realizată din flori și pene care amintește de podoabele mireselor din zonele Sibiu și Făgăraș.

Cămașa bărbatului, reprezentat în lucrarea lui Toppeltinus, are un croi întâlnit în cursul evului mediu doar la categoria oamenilor liberi: micii nobili (nemeșii) din Țara Hațegului și boierii din Țara Oltului, fiind încrețită la gât, cu mânecile largi, libere la extremitatea inferioară, purtată peste cioarecii strâmți. Deasupra este îmbrăcat cu o sarică, din pănură, fără guler, croiul acestei piese subliniind o tradiție arhaică. În picioare, poartă opinci cu obiele.

În anul 1718 apărea la Veneția, lucrarea lui Antonio Maria del Chiaro Fiorentino [26], secretar de curte în timpul domniilor lui Constantin Brâncoveanu, Șerban Cantacuzino și Nicolae Mavrocordat, intitulată „Revoluțiile Valahiei", apreciată de N. Iorga ca fiind „cel mai important dintre izvoarele de călătorie de la sfârșitul secolului al XVII-lea" [27]. Del Chiaro susține și completează considerațiile de ordin istoric și cu informațiile referitoare la civilizația și cultura populară. Bogăția și varietatea datelor privitoare la portul popular denotă că Del Chiaro a străbătut satele noastre, cunoscând costumul din contactul direct cu realitatea etnografică. Fetele, spre deosebire de femei, purtau capul descoperit. Părul împletit în cosiță îl răsuceau în coc prins cu ace. Femeile își acopereau capul cu o maramă albă adusă în jurul bărbiei și legată la spate. La gât purtau salbe cu monede de aur sau de argint. Bărbații purtau cămăși lungi până în pământ, ornamentate cu flori de mătase, izmene și se încingeau cu brâu brodat. Și Del Chiaro relevă salbele costisitoare din bani de aur sau argint ca semn distinctiv al diferențierii sociale.

În anul 1722 se întocmește, de topograful austriac Friederich Schwantz, o importantă hartă a Olteniei, „Tabula Walachiae Cisalutanae per Frieder Schwantzium, Regiminis Heisteriani Capitaneum, AD 1723", care conține și câteva desene semnificative pentru costumul epocii respective, specific diferitelor categorii sociale: boieri, țărani, târgoveți [28]. În îmbrăcămintea boierilor reprezentați de Schwantz apar elemente de influență balcanico-orientală cum sunt pantalonii gen șalvari, strânși la glezne, imineli și papucii, precum și acele veșminte lungi, cu croi specific oriental, purtate de boierime și târgoveți până la începutul celui de al XIX-lea veac, când îmbrăcămintea de tip occidental ia locul celei de influență orientală.

Țărăncile reprezentate de Schwantz sunt redate în cămăși cu altițe și catrințe învărgate, încinse la mijloc cu bete.

Izvoare prețioase pentru cunoașterea costumului, specific diferitelor categorii sociale ce trăiau în medii diverse, având ocupații deosebite, sunt albumele de port realizate în secolul al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea. Dintre ele, mai important este cel aflat în Biblioteca Universității din Graz (Austria) intitulat „Kostümbilder — Buch", a cărui copie se află la Cluj, în Biblioteca Universității. Codicele pictat de la Graz conține 99 de acuarele, dintre care 24 se referă la românii din Transilvania și Țara Românească. Valoarea documentară a acestui album, al cărui autor este ano-

[26] Alexandru Popescu, *Interpretări etnologice la „Revoluțiile Valahiei" de Antonio Maria Del Chiaro*, în REF, nr. 2, 1978, p. 202.
[27] N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, p. 311.
[28] Al. Alexianu, *op. cit.*, p. 388—389.

https://biblioteca-digitala.ro

nim, se datorează faptului că sunt reprezentate costume din medii sociale diferite; nobili, slujitori ai cancelariei domnești, negustori, țărani, păstori, fețe bisericești.

Din secolul al XVIII-lea, datează alte două albume de port popular, unul aflat la Biblioteca Muzeului Național Maghiar din Budapesta, „Costüm Bilder aus Siebenbürgen. Tabulae pictae et colorate", ce conține 91 de picturi, iar celălalt păstrat la Biblioteca de Științe a Academiei Maghiare din Budapesta, având titlul „Imagines Nationum Ditionis Hungariae coloribus illuminatae", cuprinzând 36 de acuarele. Cele mai multe dintre acuarele (circa 60) sunt aproape identice cu cele din albumul de la Graz, fapt care demonstrează că realizatorii ultimelor albume s-au inspirat din codicele pictat de la Graz.

Albumul ce se află la Biblioteca de Științe a Academiei Maghiare cuprinde un număr de 23 de acuarele ce sunt simple copii, restul de 13 fiind originale și neaflându-se nici în Albumul Muzeului și nici în cel de la Graz.

Tot din secolul al XVIII-lea datează un alt album de port, „Trachtenkabinett von Siebenbürgen", din 1729, cuprins în codicele Rosenfeld, păstrat la Cabinetul de Stampe al Academiei Române, album ce conține 56 de acuarele reprezentând costumul din Transilvania.

Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea datează alte lucrări de grafică ce prezintă mari asemănări cu acuarelele din codicele pictat de la Graz. Mai importantă este colecția Siebenbürgische Nationaltrachten ce conține 39 de guașe cu costume din Transilvania și Muntenia, dintre care 12 înfățișează figuri de români. Planșe asemănătoare cuprinde și colecția Siebenbürgische Landestrachten [29].

Nu ne propunem să analizăm aceste albume de port, ele formând obiectul unor studii pertinente aparținând unor specialiști ca Eugen Barbul, Viorica Pascu, Ilie Moise, Horst Klusch, Nicolae Dunăre, Elena Secoșan, Paul Petrescu, Al. Alexianu [30], ci doar să subliniem anumite aspecte și să punem în discuție unele probleme controversate și neelucidate.

O paralelă între costumele țărănești reprezentate în aceste albume și costumele jupaniţelor, înfățișate în tablourile votive din bisericile moldovenești, Bălinești, Arbore, Humor și Moldovița, iar în Țara Românească în bisericuța cimitirului din Stănești, bolnița Coziei, mănăstirea Căluiu etc., ne permite să facem unele constatări deosebit de interesante, pentru domeniul portului popular.

Jupaniţele poartă pe cap un văl lung, subțire, ce atârnă pe spate, confecționat din borangic, in, bumbac, cunoscut sub numele de mesal, canovăț sau maramă, asemănător cu maramele sau ștergarele țărănești.

Cămașa țărănească reprezentată în codicele pictat de la Graz ca și în Trachtenkabinett von Siebenbürgen, este încreţită la gât, cu guleraș, având mânecile largi, libere, terminate la extremitatea inferioară cu pumnași. Cusăturile sunt dispuse pe guler, pe mâneci, în dreptul umărului (altița) și pe pumnași (manșete).

[29] Cornel Irimie, *Portul popular din Țara Oltului. Zona Avrig*, ESPLA, p. 14.

[30] Eugen Barbul, *Costume românești din veacul al XVII-lea*, Cluj, 1935; Viorica Pascu, *Considerații asupra evoluției portului popular din Transilvania*, în AMET, 1957—1958; Ilie Moise, Horst Klusch, *Portul popular din județul Sibiu*, Sibiu, 1978, p. 8—9; N. Dunăre, *Arta populară din Valea Jiului*, Editura Academiei, București, 1963; Elena Secoșan, Paul Petrescu, *Portul popular de sărbătoare din România*, Editura Meridiane, București, 1984, p. 10.

https://biblioteca-digitala.ro

O croială identică au și cămășile jupanițelor Iuliana din biserica Arbore și Anastasia din biserica de la Humor; sau a doamnei Milița Despina și a domniței Ruxandra din pictura murală de la Argeș ca și din portretele de pe icoanele de la Ostrov; a doamnei Rada; a Vilaiei și fiicelor ei din pictura de la Stănești, a Stancăi și fiicelor ei din pictura de la Tismana etc [31].

În secolul al XVII-lea, în costumul jupanițelor și în cel țărănesc reprezentat în codicele de la Graz și în Trachtenkabinett von Siebenbürgen apare și un alt tip de cămașă, cu mânecile lungi, răsucite pe braț. Mâneca, ce are o mică altiță pe umeri, este croită dintr-o bucată de pânză în forma unui triunghi alungit, a cărui latură îngustă se prinde de altiță, în timp ce latura dreaptă, ornamentată, pe margine, cu cusături, se îmbină cu latura oblică a triunghiului, rezultând o formă de spirală. În codicele de la Graz este reprezentată o „Romăncă din regiunea Sibiului" a cărei cămașă, încrețită la gât, cu guleraș, are mânecile foarte lungi și largi, fiind răsucite pe braț. Ornamentate cu altiță, mânecile se termină la extremitatea inferioară cu manșete cusute cu aceleași motive ca și altița.

În albumul Trachtenkabinett von Siebenbürgen este redată aceeași țărancă din regiunea Sibiului la care apar unele mici modificări: gulerul și altița sunt ceva mai late decât în codicele pictat de la Graz, iar mânecile mult mai lungi și răsucite pe braț sunt ornamentate nu numai cu altiță, ca în albumul amintit, ci decorul compus din motive fitomorfe presărate ici-colo continuă, luând forma spiralată a mânecii.

Un asemenea tip de cămașă se observă și în picturile murale în care sunt înfățișate reprezentantele familiilor domnitoare și boierești. Astfel, cămașa cu mâneca răsucită apare la jupanița înmormântată în pronaosul mănăstirii. Dragomirna în portretele de jupanițe zugrăvite în friza donatorilor de la Căluiu, la Cătălina, soția boierului Preda Buzescu, de pe valul brodat de la Stănești, în portretele murale ale Anastasiei și fiicelor ei de la Cetățuia, în portretele doamnei Stanca, soția lui Mihai Viteazul, de la Căluiu, al doamnei Elina, soția lui Matei Basarab, de la Arnota etc. [32].

În codicele pictat de la Graz este reprezentată și o orășeancă din București, a cărei cămașă încrețită la gât are mânecile răsucite pe braț. Acest tip de cămașă, ce apare în picturile medievale și în albumele de port, datate din secolele XVII—XVIII, s-a menținut până târziu în portul popular, aria sa de răspândire cuprinzând Făgărașul de est, Țara Bârsei, Muscelul, Covasna și Vrancea.

Așadar, categorii sociale diferite: doamne, jupanițe, țărănci, orășence sunt înfățișate în epoca medievală cu cămăși identice în ceea ce privește croiul, dar nu și în privința decorului, ornamentația cusută la cămășile boierești fiind mult mai bogată și realizată cu fir de argint aurit, mătase, mărgăritare și perle.

Una dintre problemele controversate în literatura etnografică de specialitate este legată de interpretarea diferită ce se dă piesei de port, asemănătoare unei rochii, care apare în albumele de port popular. Dacă cei mai mulți cercetători (Eugen Barbul, Viorica Pascu, Ilie Moise, Horst Klusch) au înclinat să considere veșmântul purtat pe deasupra cămășii de pânză drept o rochie fără mâneci, ea apărând, în albumele de port, atât ca piesă

[31] Corina Nicolescu, *op. cit.*, p. 157.
[32] Corina Nicolescu, *op. cit.*, p. 158.

https://biblioteca-digitala.ro

independentă, de sine stătătoare, cât și asociată cu o catrință în față, alți specialiști, comentând o imagine din Trachtenkabinett von Siebenbürgen ce reprezintă o țărancă din Mărginimea Sibiului [33], au identificat în acest veșmânt — redat deseori în albumele de la Graz și în Trachtenkabinett von Siebenbürgen — șuba înfundată, o piesă de port specifică populației femeiești iobage, aria sa de răspândire constituind-o Sibiul, Pădurenii Hunedoarei, Hațegul și Valea Jiului. Era purtată atât în zile de sărbătoare cât și la lucru, direct peste cămașă, fiind încinsă la mijloc, cu brâu [34].

Interpretarea dată acestei piese că ar reprezenta șuba înfundată este o ipoteză de lucru pe care cercetări viitoare de arhivă și de teren urmează s-o elucideze. În sprijinul acestei ipoteze pledează o serie de argumente: șuba înfundată apare în albumele de port de la Graz și în Trachtenkabinett von Siebenbürgen, în costumul țărăncilor provenite din zona Sibiului, unde această piesă a fost în uz. Pe de altă parte, unele țărănci reprezentate în albume cu indicația că sunt din zona Făgărașului credem că provin de fapt — având în vedere și alte elemente de port — tot din zona Sibiului, districtul Făgărașului incluzând localități sibiene. Pe de altă parte, majoritatea populației române fiind iobagă, era firesc ca ea să apară îmbrăcată cu piese de port specifice acestei categorii, pictorii albumelor respective înregistrând o realitate factică.

Informațiile privind portul țărănesc sunt îmbogățite, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, cu foile de zestre, documente care, alături de celelalte categorii de izvoare, întregesc imaginea de ansamblu a costumului. Aceste mărturii documentare, ce consemnează numărul pieselor vestimentare, calitatea materialelor din care sunt confecționate, cât și podoabele, ne oferă importante date pentru cunoașterea statutului social, a apartenenței la o categorie socială sau la alta.

Astfel, fetele moșnenilor înstăriți, cum este Anghelina, fiica lui Ioan Speteanu, proprietar de podgorie în ținutul Săcuenilor, fusese înzestrată, în anul 1772, de către tatăl ei, cu ii lucrate în fir, cu rochii de atlas, de cutnie ori alagea, cu maramă de mătase, cu zăbun de lână și cu iminei, iar ca podoabe cu șiruri de mărgean, rubinuri și urmuz [35].

O foaie de zestre a Dobriței, datată în același an și provenind din același ținut, menționează și tivilichiile de atlas, îmblănite pe margini cu cacom, fără de care nu se mai mărita nici o fată bogată [36].

Într-o altă foaie de zestre din 1812, prin care boiernașul Gheorghe Ștefan, podgorean din ținutul Săcuenilor, o înzestra pe fiica sa, sunt menționate: o malotea ghermesită cu sângeap și înăuntru blană de oaie, o rochie de șamalagea cu anteriul ei, o rochie de stambă cu anteriu, o rochie de irbichim, o rochie de maniță nouă, o tivilichie de belacoză cu sângeap [37].

La începutul secolului al XIX-lea, îmbrăcămintea orientală începuse să fie părăsită de anumite categorii sociale, fenomen sesizat la 1813 de Auguste de Lagarde care remarca faptul că numai boieroaicele bătrâne și cele

[33] Elena Secoșan, Paul Petrescu, *op. cit.*

[34] Vezi articolul nostru, *Însemn și simbol în vestimentația țărănească din Transilvania*, în REF, nr. 4, 1993, p. 385.

[35] Al. Alexianu, *op. cit.*, vol. II, p. 86.

[36] Ibidem, p. 206.

[37] Ibidem, p. 196.

https://biblioteca-digitala.ro

de starea a treia mai purtau veșmintele orientale, protipendada și boieroaicele de starea a doua urmând, în schimb, moda vieneză [38].

Din portul boieresc și al târgoveților bogați, unele piese de influență balcanico-orientală au trecut în costumul răzeșilor și moșnenilor, al oamenilor liberi înstăriți, fenomen oglindit de pictura murală, de foile de zestre și de desenele artiștilor francezi. Așa cum reflectă toate aceste categorii de izvoare, costumul este în această epocă de tranziție un amestec de elemente răsăritene și apusene la clasa suprapusă, iar la țăranii înstăriți un amestec de piese orientale, occidentale și populare. În perioada în care îmbrăcămintea orientală începea să iasă din uz la clasa dominantă, să fie părăsită de aceasta, ea devenea accesibilă unor categorii sociale mai modeste: boiernași de țară, moșneni sau răzeși înstăriți.

Într-o foaie de zestre datată 16 ianuarie 1819, moșneanul Ion Tăraș din Rucăr oferă fiicei sale o salbă de taleri 10, opt ii, o fotă de mătase, un brâu de mătase, o rochie nouă, un cojoc mic, o zeghe și o sarică, pe lângă bogate țesături de casă, menite să împodobească interiorul viitoarei familii [39].

Un popă Dinu din Muscel înzestra la 1820 pe fiica sa Joița cu costisitoare piese de port: o dulamă de grana cu samgiap; o rochie de șamalagea; o tivilichie cu samgeap; 6 ii; 6 peșchire; o cămașă de ginere; o cămașă de socru; o salbă compusă din 30 de taleri, pe lângă numeroase țesături de interior și animale de muncă, reflectând o stare materială înfloritoare [40]. Remarcăm în această foaie de zestre nu numai piese de port specifice costumului țărănesc, ci și elemente ale costumului orășenesc, confecționate din materiale scumpe, specifice oamenilor înstăriți.

În anul 1820 sunt enumerate într-o foaie de zestre pe lângă loc de casă, livezi cu pruni, animale, unelte și obiecte de uz casnic și piese vestimentare aparținând mirilor, deci viitoarei familii. Astfel sunt menționate din partea ginerelui, țăran din Buzău: un zăbun, un anteriu, o ghebă, o căciulă, iar din partea miresei, marame de borangic, cămăși „în mătăsuri", cămășoare, o rochie de stambă, una de șamalagea și o malotea de ghermesut [41].

Țărănimea înstărită din Buzău își putea procura, așadar, la începutul secolului al XIX-lea, o serie de piese caracteristice costumului orășenesc, cum ar fi, spre exemplu, zăbunul, anteriul, rochiile, maloteaua, care în veacurile trecute erau purtate și de reprezentanții clasei feudale. Moda orășenească pătrunsese deja în vestimentația țăranilor înstăriți, fenomen reflectat și de alte foi de zestre, ca aceea din 14 ianuarie 1827 ce cuprindea, pe lângă oi, moșie, țesături de casă și obiecte vestimentare: o rochie de stambă, o cataveică, o fotă de mătase, opt ii, o cingătoare [42].

Un registru de socoteli aparținând unui boiernaș de provincie, și anume Costachi Crețeanu, ne dă posibilitatea să cunoaștem cheltuielile unei case boierești de starea a doua pe la 1820—1840, în vremea când proprietarul

[38] Ibidem, p. 196.
[39] Gh. Pârnuță, *op. cit.*, p. 222.
[40] *Documente de N. Iorga și Pr. Ioan Răuțescu*, în „Revista Istorică", anul XII, nr. 4—6, 1926, p. 114—115.
[41] N. Iorga, *Istoria românilor în chipuri și icoane*, Craiova, 1921, p. 228.
[42] Gh. Pârnuță, *op. cit.* p. 222.

https://biblioteca-digitala.ro

ei era investit cu demnități boierești [43]. Potrivit acestor însemnări de cheltuieli, fetele din casă, în afara unei lefi care oscila între 100 și 300 lei pe an, mai primeau un fes, un testemel, un tulpan, o rochie, o scurteică și pantofi. Arnăutul primea o leafă de 260 lei pe an și piese de îmbrăcăminte ce constau din iminei și cizme, poturi, pantaloni, gheroc, șpenț și șapcă. Remarcăm pentru această epocă un costum de tranziție care cuprindea atât elemente orientale cât și occidentale. Îmbrăcămintea slugilor se cumpăra când de la evrei, când se comanda la Ganciul croitorul ori la un neamț. O parte din materialele întrebuințate sunt de modă veche: pânză muscălească, pambriu, bazeà, altele de modă nouă: voal, stambă, tradidan, medapolon, dimicaton, „satins gro", anghinè (nankin), chermică, tifon, barej, borangic [44].

Prețioasă prin faptul că specifică și costul pieselor de port este foaia de zestre redactată la 31 ianuarie 1872 prin care Ana, fiica lui Mihai și a Zmarandei Olteanu din Rucăr, în vârstă de 16 ani, ce urma să se căsătorească cu soldatul grănicer Pârnuță Mihai, primea ca zestre, pe lângă vite, numeroase și costisitoare obiecte de îmbrăcăminte: un cojoc de miel al cărui preț se ridica la 60 de lei; o murea (vestă) din postav evaluată la 40 de lei; zece ii, dintre care patru erau cusute cu mătase, iar șase cu arnici, în valoare de 100 lei; cinci fote (trei cu fondul vânăt, iar două cu câmpul negru) al căror preț nu este precizat; trei brâne de lângă roșiatică ce costau 12 lei; opt ștergare de borangic evaluate la 80 de lei și o fustă de lână al cărei preț urca la 24 de lei, o zestre bogată care reflecta statutul social al fetei [45].

În secolele XVII—XIX asistăm — așa cum evidențiază toate categoriile de izvoare — la un transfer de piese vestimentare dintr-un mediu social în altul, de la o categorie socială la alta, diferențele manifestându-se în privința numărului, calității și proveniență materialelor din care se confecționau piesele vestimentare, cât și a podoabelor și accesoriilor care completau costumul. De la boieri, dregători, curteni, slujbași, târgoveți, unele piese de port — hainele lungi și largi din postav, ornamentate cu găitan, îmblănite uneori, comune costumului bărbătesc și femeiesc, cum ar fi cabanițele, zăbunele, anteriile, dulamele, giubelele, șubele — au coborât în rândul boiernașilor, apoi în stratul de jos al țărănimii, unde s-au menținut până aproape de zilele noastre, o dată cu „straiul" împrumutându-se, de multe ori, și terminologia sa [46].

Privit în perspectivă istorică, portul popular reflectă schimbările petrecute, de-a lungul diferitelor vârste istorice, în întreaga structură socială, economică, în modul de viață al poporului, fiind de fapt o expresie vie a istoriei sale sociale. În orânduirea feudală s-au conturat câmpurile ornamentale la piesele de bază ale portului popular, s-au concretizat acele opțiuni cromatice care vor alcătui fondul principal coloristic propriu fiecărei zone etnografice.

Ponderea pe care grupurile sociale au avut-o în crearea și dezvoltarea portului popular, în diversificarea tipurilor originare în numeroase variante morfologice și decorative zonale, a fost însă diferită de la o epocă istori-

[43] N. Iorga, *Un boier de provincie în timpul Eteriei și Regulamentului Organic*, în Academia Română, „Memoriile secțiunii Istorice", seria II, tomul IX, Mem. 7, București, 1929, p. 4 9.

[44] Ibidem.

[45] Gh. Pârnuță, *op. cit.*, p. 223.

[46] Gh. Pârnuță, *op. cit.*, p. 223.

https://biblioteca-digitala.ro

că la alta sau chiar în cadrul aceleeași epoci. Se poate afirma însă — și materialul etnografic și folcloric este deosebit de bogat și edificator în această privință — că principala categorie socială creatoare de frumos în lumea satului, înzestrată cu un deosebit talent și simț estetic, cu un deosebit rafinament cromatic a fost cea a oamenilor năpăstuiți, săraci, aflați în stare de servitute, ei fiind nevoiți, de cele mai multe ori, să creeze și pentru cei bogați piesele de îmbrăcăminte.

Să nu uităm și faptul că, în evul mediu, mobilitatea socială a fost deosebit de puternică, mulți dintre micii nobili: nemeși, moșneni, răzeși, căzând în rândul iobagilor și prea puțini urcând treapta imediat următoare a ierarhiei sociale. Cu toate că aceste pături sociale au sărăcit, ele au încercat, în continuare, să se distingă în vestimentație, prin anumite piese de port, materiale mai fine și un decor mai bogat, de marea masă a țăranilor aserviți, influențând-o, de cele mai multe ori, în sens pozitiv, așa cum cei ridicați pe o treaptă superioară a edificiului social au venit în noul mediu cu o viziune estetică proprie culturii de tip popular.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

PROCEDEE ȘI UNELTE PENTRU PESCUIT UTILIZATE ÎN JUDEȚUL BUZĂU

ELENA MAXIM

Omul, încă de la apariția sa pe pământ, a beneficiat de tot ceea ce natura i-a pus la îndemână pentru a-și procura hrana. În lupta pentru existență pârâurile și râurile îi ofereau apa potabilă, apa folosită pentru igienă, precum și peștele pentru hrană.

Dacă privim harta fizică a județului Buzău avem imaginea vie a diversității și multitudinii surselor de apă care se constituie în posibilități largi de pescuit. Multitudinea pârâielor de munte și de deal ce se îndreaptă spre apa Buzăului constituie mobilul practicării pescuitului, ca mijloc de existență din cele mai vechi timpuri.

În lucrarea de față ne vom ocupa de procedeele arhaice și uneltele folosite la pescuit pe aceste meleaguri.

Prin procedeu înțelegem diferitele modalități de a prinde peștele fără a necesita cu precădere procurarea unor unelte speciale. În cazul în care la unele din procedee, în final peștele era cules cu o unealtă, de fapt, procedeul constituie actul în sine, iar unealta finaliza acțiunea lui. Prin mijlocirea procedeului se prindea peștele, unealta culegând numai roadele. Procedeele de pescuit care nu solicitau procurarea unor unelte specializate au fost primele care l-au ajutat pe om să-și asigure peștele necesar consumului curent.

Primul și cel mai vechi procedeu a fost acela *al prinderii peștelui cu mâna*. Încă din comuna primitivă omul a prins cu îndemânare peștele ce înota în apa pe malul căreia își ducea existența. Mișcările repezi ale peștelui, ondularea trupului și învelișul alunecos l-au determinat pe om să observe că, apucându-l de operculi și coadă, îl putea imobiliza mai bine, iar peștele putea scăpa mai greu din mâinile sale.

Experiența acumulată în procesul muncii i-a demonstrat omului că peștele poate fi prins mai ușor dacă tulbură apa cu mâna sau cu picioarele. În acest mod peștele este stârnit să iasă din ascunzătoarea în care se odihnește, iar apa tulbure îl împiedică să fugă prea repede.

De asemenea, peștele era ușor de prins cu mâna când se afla pe sub rădăcinile pomilor, pe sub pietre, bolovani, pe lângă stufăriș, la cotloane, pe sub mal.

Odată cu apariția uneltelor specializate, cu apariția altor procedee, ponderea procedeului prinderii peștelui cu mâna a scăzut.

Un alt procedeu a fost acela *al omorârii peștelui*. Procedeul s-a practicat din cele mai vechi timpuri. Pornind de la observația și experiența îndelungată potrivit căreia anumite plante au acțiune narcotică prin substanțele ce le conțin, se foloseau aceste plante pentru omorârea, amețirea și, deci, prinderea peștelui.

REF, tom 39, nr. 3—4, p. 275—278, București, 1994

https://biblioteca-digitala.ro

În apă se fixau, între două pietre, frunzele sau tulpinele plantelor, iar substanța narcotică sau toxică din ele se împrăștia în jur.

Peștele apărea la suprafața apei cu burta în sus, iar cu mâna sau alte unelte era culeș. Acest procedeu a fost utilizat inițial numai în lunile anului în care se găseau plantele respective. Cu timpul, pentru a mări durata de practicare a procedeului și în anotimpurile când nu se găseau plantele toxice, s-a trecut la conservarea lor, în țuică.

Plantele folosite în acest scop în județul Buzău au fost: lumânărică, alior coada vacii.

Cu trecerea timpului negustorii au pus la dispoziția țăranilor bobițe de maslad, suplinind plantele otrăvitoare locale, fapt ce a dus la extinderea procedeului.

Pentru că omora mult puiet, periclitând viitoarea producție de pește, procedeul a fost interzis prin lege, dar, prin braconaj, cu totul izolat, în zilele noastre încă se mai folosesc pentru prinderea peștelui îngrășămintele chimice, insecticidele, detergenții, soluția de stropit pomi etc. Legea este însă severă.

O altă variantă a acestui procedeu era *aceea de a rupe coloana vertebrală a peștelui*. În acest scop se foloseau materiale explozibile, care produceau o presiune mare a apei și fracturau coloana vertebrală. Ca explozibil se folosea varul nestins introdus într-o sticlă. Varianta a fost abandonată fiind și foarte periculoasă pentru accidentele ce le producea omului.

O a treia variantă este aceea prin *spargerea vezicii înotătoare*. Acest efect se obținea prin zgomot mai puțin intens ca la varianta a doua, repetat, monoton. În acest scop se băteau în apă două pietre sau se împușca în apă. Zgomotul produs spărgea bășica și peștele apărea cu burta în sus la suprafața apei.

După cum se observă omorârea peștelui pentru a fi culeș ușor de la suprafața apei, cu o vechime încă din comuna primitivă, a îmbrăcat forme diferite pe scara evolutivă a istoriei, care reprezintă, în fapt, adaptarea omului la multiplele posibilități ce-i oferă natura. Varietatea formelor de manifestare a acestui procedeu este încă o dovadă a bogăției culturii materiale românești ce se perpetuează în decurs de milenii pe aceste meleaguri.

În forma primară de manifestare a procedeului era omorâtă o cantitate restrânsă de pește, nefiind afectată viitoarea producție. Omul recurgea la acest procedeu numai pentru a-și asigura necesarul curent de hrană. Cu timpul, prin variantele folosite în sec. al XIX-lea și începutul secolului nostru, procedeul a devenit un pericol pentru viitoarea producție de pește și, ca urmare, legea l-a interzis.

Al treilea procedeu arhaic de prindere a peștelui, ce își are originea încă din comuna primitivă, este acela *al ademenirii peștelui la suprafața apei*, ca prin diferite metode și cu diferite unelte să fie prins ușor.

Prin observația directă a obiceiurilor și comportamentului peștelui, omul a constatat că acesta este atras la suprafața apei noaptea de o lumină. Inițial el a fost atras de răsfrângerea lunei pe suprafața apei sau a licăririi focului făcut pe malul apei. După aceea omul și-a confecționat o sursă de lumină. Pentru începutul secolului nostru sursele de lumină erau variate. O torță din coajă de mesteacăn, o bucată de iască, un mănunchi de nuiele uscate sau haldanii de cânepă, două bucăți de lemn de brad cu rășină sau o lumânare groasă confecționată în casă, un opaiț sau lampa de petrol erau

https://biblioteca-digitala.ro

tot atâtea posibilități de atragere a peștelui noaptea la lumină. După deceniul al II-lea al secolului nostru s-a folosit des lanterna.

Peștele, atras la suprafața apei, era prins cu minciogul, cu mâna, cu furculița sau ostia, iar la ape adânci chiar cu năvodul.

O a doua variantă a procedeului era *atragerea peștelui la copcă*. Peștele odată atras la gura de aer era prins cu mâna, cu minciogul, hălăul, năvodul, etc.

Pescarii de profesie de pe apa Buzăului, când se forma ghiața din mal în mal, făceau copcă în ghiață ca să aerisească apa chiar și atunci când nu intenționau să-l pescuiască.

În prezent varianta este aplicată numai de copii, legea interzicând-o pentru că nu mai dă posibilitatea peștelui să se reproducă în primăvară.

Un alt procedeu, tot arhaic, dar apărut ceva mai tîrziu pe treapta istoriei decât celelalte descrise anterior, este *procedeul prinderii peștelui cu ceaunul*.

Ceaunul, având resturile de mămăligă pe el sau punând mămăliga pe fundul lui, se așeza în apă. Peștele era atras de mâncare și astfel era prins. Se prindea peștele fie punând o cârpă sau plasă pe gura ceaunului cu o gaură pe unde intra peștele și nu mai putea ieși, fie punând în ceaun pietre sau ramuri de copac. Printre acestea stăteau peștii care erau scoși la suprafață prin ridicarea bruscă a ceaunului. Acest procedeu se practica mult de gospodine, pentru a-și procura hrana zilnică. De regulă se prindea pește mic. În loc de ceaun se mai folosea o căldare, un borcan (în special copiii).

Un alt procedeu arhaic este *acela al secării apei* pentru ca apoi din albia fără apă să se prindă peștele, sau la gura de scurgere a apei să se așeze diferite unelte. Apa pârâului sau râului era oprită în aval și pe locul rămas fără apă se prindea peștele cu mâna sau coșul.

O altă variantă de manifestare a procedeului era aceea de *a abate cursul râului*. Se făceau îngrădituri din nuiele cu pământ, ramuri, bețe și glii de pământ, pietre, iar apa era obligată să se abată pe o altă parte și în locul în care nu mai venea apa, rămânea peștele pe uscat, de unde era cules cu mâna și pus în coș, sau la traistă.

Diferitele variante de manifestare a procedeului depind de mărimea albiei și debitul de apă, de moștenirea tradițională locală, de materialele de construcție ce se găseau la dispoziție și specia de pește existent în apa respectivă.

Uneltele cu care se pescuia în județul Buzău au fost din ață, din nuiele și din metal.

Din categoria uneltelor care înțeapă peștele, în afară de undiță, se mai folosea cârligul, ostia și furculița. Toate erau confecționate de fierar.

Din categoria uneltelor de nuiele pe tot cuprinsul județului Buzău se folosea hodorogul, sau în lipsa acestuia târna din curte, cu care cărau și știuleții de porumb, leasa și vârșa sau un coș de nuiele fără fund. Izolat se construiau cotețe din trestie sau din nuiele în care era prins peștele.

În categoria uneltelor din plasă întâlnim toate tipurile de unelte utilizate pe cuprinsul țării noastre și anume: plasa, sacul, hălăul, minciogul, năvodul, prostovolul, tarbucul, vârșa, precum și rețelele de plasă. Demn de menționat este faptul că în satul Vâlcele cei ce pescuiau, în lipsa unei unelte din plasă în formă de sac, legau o plasă de o roată cu spițele rupte și cu ea pescuiau în Balta Ciulniței.

https://biblioteca-digitala.ro

Ţinem să menţionăm că pe teritoriul judeţului Buzău s-a pescuit numai în ape curgătoare, nu şi în iazuri anume amenajate. De asemenea, pe râul Buzău s-a pescuit din apropiere de izvoarele sale şi până în apa adâncă de la câmpie.

În concluzie, uneltele cu care s-a pescuit nu s-au deosebit radical de tipurile de unelte folosite pe cuprinsul ţării noastre, variantele utilizate au constituit particularităţile tipurilor, dar şi acestea la rândul lor nu au fost întrebuinţate numai pe meleaguri buzoiene.

De asemenea, din parcurgerea materialului se observă că procedeele primare de prindere a peştelui au fost la îndemâna omului pentru procurarea hranei zilnice încă înainte de confecţionarea uneltelor de pescuit.

Pe scara evolutivă a istoriei, din procedeele primare au derivat altele mai complicate, care presupuneau o acumulare de experienţă umană în timp, de cunoaştere detaliată a comportamentului peştilor, de adaptare la condiţiile de mediu. Chiar în cadrul aceluiaşi procedeu se cunosc mai multe trepte de dezvoltare care corespund unor grade diferite de cultură şi civilizaţie prin care a trecut omenirea.

https://biblioteca-digitala.ro

DESPRE DEZVOLTAREA FOLCLORISTICII ȘI ETNOGRAFIEI ROMÂNEȘTI ÎN DECENIUL 1950–1960

PAVEL ȚUGUI

Restructurările de stat și culturale produse în urma instaurării Republicii Populare Române, reforma învățământului superior din anul 1948, reorganizarea Academiei Române din 1948 au avut urmări importante și asupra instituțiilor de folclor și etnografie organizate în deceniile interbelice. Bunăoară, prin reforma învățământului, disciplinele de folclor, etnografie și artă populară au fost scoase din planurile de învățământ ale noilor Facultăți de Filologie de la Universitățile din Iași, Cluj și București, « folclorul literar » urmând să constituie o disciplină în cadrul programelor de literatură română. În schimb legiuitorul a păstrat folclorul ca disciplină separată (catedră) în planurile de învățământ ale Conservatoarelor de Muzică. Aceste modificări ale planurilor de învățământ de la facultățile filologice au determinat eliberarea din corpul profesoral a unor specialiști de prestigiu ca Romulus Vuia, Petru Caraman, Dumitru Caracostea și Tache Papahagi. Reorganizarea Academiei Române provoacă noi perturbări în cercetarea folclorică și etnografică: Dimitrie Gusti nu este *menținut* între membrii titulari ai Academiei R.P.R., astfel că „Institutul social român" și cu publicațiile lui se desființează. De asemenea, Ion Mușlea nu este *menținut* membru corespondent al noii Academii, încât încetează activitatea sa la *Arhiva de folclor a Academiei Române*, afiliată Muzeului limbii române din Cluj.

Am enunțat aceste fapte fără a intra în analiza documentelor de arhivă și personale, care prezintă *motivațiile* hotărârilor oficiale citate. Este însă important de subliniat că măsurile luate, în anii 1948—1949, cu privire la disciplinele de folclor și etnografie și instituțiile ce le reprezentau se explică, înainte de toate, prin *reticența* ideologică și politică față de profesorii și membrii Academiei citați, titulari ai posturilor de conducere și îndrumare din instituțiile de folclor și etnografie până în anul 1948.

Intenția notelor de față este *aceea de a dezvălui* circumstanțele și faptele esențiale care au determinat totuși *reactualizarea*, în noile condiții social-politice, a cercetărilor dedicate creației populare în ansamblul ei, a folcloristicii și etnografiei, în special. De remarcat promptitudinea cu care s-a acționat pentru *instituționalizarea* cercetărilor de folcloristică și preluare, cu cea mai mare grijă, a întregului tezaur moștenit de la vechile instituții și asociații.

Aspectele concrete ale *reactualizării* nu trebuie ignorate. Din informațiile primite de la unii specialiști (profesorul G. Breazul și compozitorul Sabin Drăgoi), în partea a doua a anului 1948 s-a înaintat ministrului Artelor și Informațiilor, dr. Eduard Mezincescu, « un memoriu » în care se propunea organizarea, sub egida ministerului respectiv, a unui « Institut de cercetări

REF, tom 39, nr. 3–4, p. 279–297, București, 1994

https://biblioteca-digitala.ro

folclorice », care să continue activitatea desfăşurată la fostul Minister al Artelor şi la Societatea Compozitorilor Români. N-am putut afla « memoriul » respectiv, deoarece arhiva nu poate fi încă consultată, dar este sigur că un asemenea act, semnat de mai mulţi folcloriști şi compozitori, a existat şi el a demarat lucrările de redactare a « Decretului Prezidial nr. 136 » din 5 aprilie 1949 « *pentru înfiinţarea Institutului de folclor* », ca « persoană juridică sub controlul Ministerului Artelor şi Informaţiilor ». Decretul prevedea următoarele obiective şi scopuri ale noului institut:

« Culegerea şi studierea folklorului: iniţierea şi formarea cadrelor de folkloriști; stimularea interesului pentru folclor; organizarea de coruri şi fanfare populare, conferinţe, echipe artistice populare, concursuri şi manifestări populare: reproducerea cu mijloace tehnice adecuate a creaţiei de folklor... ». Institutul de folclor putea să organizeze « secţii de folclor în provincii », iar bugetul lui se înscria în cel al ministerului tutelar. Articolul VIII al decretului cuprinde precizarea: « Arhiva fonogramică a Ministerului Artelor cu inventarul aferent trec în folosinţa Institutului de folclor ». [1]

Actul oficial este semnat de: C. I. Parhon şi Marin Florea Ionescu în numele Prezidiului M.A.N., de Eduard Mezincescu, ministrul Artelor şi Informaţiilor, de miniştrii de Finanţe şi de Justiţie. Decretul Prezidial confirmă opinia că unul dintre principalii iniţiatori ai « memoriului » amintit trebuie să fi fost profesorul George Breazul, animatorul şi conducătorul necontestat al *Arhivei fonografice* de la fostul Minister al Cultelor şi Artelor. În anul 1948, această Arhivă dispunea de « circa 10 000 melodii din toate provinciile ţării » [2].

Decretul de înfiinţare a Institutului de folclor nu se referă, sub nici o formă, la cele circa 30 000 de piese muzicale şi textele însoţitoare din *Arhiva de folclor a Societăţii Compozitorilor Români*, condusă de Constantin Brăiloiu. După plecarea acestuia în Elveţia, Arhiva lui a fost « pasată » între 1940—1946, de la o instituţie la alta, în final revenind la matcă — Societatea Compozitorilor Români [3]. Uniunea Compozitorilor — moştenitoarea vechii Societăţi... — nu putea să cedeze *Arhiva de folklor* — fără a avea consimţământul fondatorului şi conducătorului ei de jure — Constantin Brăiloiu. De aceea, conducerea organizaţiei profesionale a compozitorilor, împreună cu Ministerul Artelor şi Informaţiilor i-au propus muzicologului român, stabilit la Geneva, *să aprobe* în scris trecerea *Arhivei* pe care a întemeiat-o şi condus-o, de la Uniunea Compozitorilor la Ministerul Artelor, proprietate de stat, şi depusă apoi în păstrarea şi folosinţa Institutului de folclor. Privitor la această înţelegere şi legalizare a statutului *Arhivei de folclor a Societăţii Compozitorilor Români* există de bună seamă, acte oficiale în arhiva fostului Minister al Artelor (1949—1950). Informaţiile le-am primit atât de la compozitorul Sabin Drăgoi şi de la fostul titular al Ministerului Artelor, dr. E. Mezincescu, cât şi de la compozitori şi funcţionari de stat implicaţi, în 1949—1950, în rezolvarea situaţiei *Arhivei de folclor* de la Uniunea Compozitorilor.

[1] Cf. *Buletinul Oficial al Republicii Populare Române*, an. I, nr. 16 din 6 aprilie 1949, p. 117.

[2] Cf. Ovidiu Bârlea, *Istoria folcloristicii româneşti*, Editura enciclopedică română, Bucureşti, 1974, p. 509.

[3] Despre peripeţiile *Arhivei de folclor a Societăţii Compozitorilor români* în anii celui de-al doilea război mondial, vezi Lucilia Georgescu, *Constantin Brăiloiu, întemeietor şi conducător al „Arhivei de folklore a Societăţii Compozitorilor Români"*, în „Revista de etnografie şi folclor", tomul 13, nr. 6, 1968, p. 487—501.

https://biblioteca-digitala.ro

Conducerea Institutului de folclor, folcloriștii români, în genere, vor păstra stima și marea lor prețuire față de Constantin Brăiloiu și opera sa, iar la stingerea lui prematură din viață, Sabin Drăgoi va publica un emoționant medalion din care cităm fraza:

« Discipol al vrednicului înaintaș D.G. Kiriac, a cărui moștenire folclorică a continuat-o și valorificat-o, colaborator apropiat al genialului George Enescu, prieten și colaborator al marelui folclorist Béla Bartók, Constantin Brăiloiu a fost unul din cei mai de seamă folcloriști muzicali ai noștri, cunoscut în străinătate prin bogata și valoroasa sa operă ». (*Revista de folclor*, an. III, nr. 4, 1958, p. 147).

Direcția Institutului de folclor a fost încredințată compozitorului Sabin Drăgoi, ajutat de cercetătorul științific Mihai Pop care, în scurt timp, preia funcția de director adjunct al Institutului. Cercetătorii sunt grupați, după specialitatea și preocupările lor fundamentale, în trei secții: *muzicală*, *literară* și *coregrafică*, fiecare dintre ei urmând să studieze materialele de pe teren, din punctul de vedere al profilului personal. Conducerea institutului a organizat „Filiala de la Cluj", având ca principală sarcină studierea folclorului minorităților naționale. Până în anul 1955, programul anual de muncă al cercetătorilor se desfășura în trei direcții: activitatea de studiere și culegere pe teren; redactarea de studii, monografii, comunicări, conferințe; consultații, analize, participări în felurite comisii și jurii etc., toate obligații de sprijinire a activității formațiilor artistice de amatori ale căminelor culturale, sindicatelor, tineretului, armatei, precum și a ansamblurilor artistice profesioniste.

În plus, Institutul a organizat și orchestra populară „Barbu Lăutaru" care, beneficiind de îndrumarea competentă a specialiștilor din institut, izbutește, în scurt timp, să întrunească străluciți artiști populari instrumentiști și vocali și, sub bagheta dirijorului Nicu Stănescu, căruia i se va alătura apoi și Ionel Budișteanu, valorifică cu desăvârșită virtuozitate, rafinament și sensibilitate artistică nestemate ale melosului popular românesc, stârnind admirația publicului din țară și a iubitorilor de muzică din numeroase țări europene, inclusiv muzicieni, oameni de artă și cultură străini de prestigiu internațional.

În octombrie 1953 intervin noi reorganizări în sistemul instituțiilor centrale de stat însărcinate cu îndrumarea și conducerea activităților cultural-artistice: se înființează *Ministerul Culturii*, încât Comitetul pentru Artă, Comitetul Așezămintelor Culturale, Comitetul Cinematografiei și Direcția Generală a Editurilor, Industriei poligrafice, Difuzării Cărții și Presei se desființează și, în structuri organizatorice noi, devin departamente sau direcții generale în cadrul Ministerului Culturii. Institutul de folclor rămâne în cadrul Departamentului Teatrelor, Muzicii, Artelor Plastice și Muzeelor. Colectivul de conducere al acestui departament (Pavel Țugui, Paul Cornea și Marin Manolache) propune colegiului ministerului, în consens cu direcția Institutului de folclor, ca orchestra „Barbu Lăutaru" să treacă în cadrul Filarmonicii de stat „G. Enescu", hotărârea fiind aplicată în ultimele luni ale anului 1953.

Analiza activității Institutului de folclor, efectuată de colegiul ministerului, scoate la iveală două concepții opuse în ce privește rolul și obiectivele de perspectivă ale muncii cercetătorilor: unii, anume cei ce răspundeau de activitatea așezămintelor culturale și a Caselor de creație, au insistat asupra lărgirii prevederilor din decretul de înființare referitoare la « organizarea de coruri etc...., concursuri și manifestări populare », la care să se adauge « con-

https://biblioteca-digitala.ro

ducerea și îndrumarea » Caselor de creație, « consultații și îndrumări » date echipelor artistice de amatori de la sate, din întreprinderi și instituții. Dimpotrivă, conducerea Departamentului Artelor, în consens cu direcția institutului, susține viguros ca folcloriștii din cele trei secții să-și orienteze, cu prioritate munca spre *culegerea* și *valorificarea* materialului folcloric, esențială fiind, « în etapa actuală », *studierea* și stabilirea *metodelor adecvate* de *valorificare* a materialului folcloric tezaurizat. Argumentele noastre luau în considerare *răspunderea asumată*, având în vedere inerenta *degradare* a zecilor de mii de materiale.

Apreciind importanța deosebită a chestiunilor dezbătute, ministrul culturii, Constanța Crăciun, a propus ca Institutul de folclor, cu sprijinul direct al Departamentului artelor, să organizeze « o consfătuire a tuturor folcloriștilor și etnografilor din țară » spre a cunoaște « opiniile specialiștilor ».

Consfătuirea la care, pe lângă folcloriști și etnografi, au participat și compozitori, profesori și învățători, activiști culturali, dirijori, instructori de dans, istorici și critici literari și de artă, cercetători de la institutele de istorie, filozofie, lingvistică, istoria literaturii și istoria artei de la Academie, s-a ținut în zilele de 14, 15 și 16 ianuarie 1954. Dezbaterile s-au concentrat în jurul problemelor ridicate de cele patru referate, prezentate de Sabin Drăgoi, Tiberiu Alexandru și Mariana Rodan — din partea Institutului de folclor și Ion Florea, directorul Casei Centrale de Creație [4]. Atât referatele dar, mai ales, luările de cuvânt au prezentat un evantai larg de probleme teoretice și practice ale folcloristicii, în bună măsură și ale etnografiei, începând cu definirea modernă a conceptelor de bază, interpretarea teoretică a valorilor folclorice și etnografice, locul și rolul celor două discipline în dezvoltarea culturii, metodele de cercetare, rolul tehnicilor moderne, importanța tradițiilor folcloristicii românești, studierea lor și reeditarea colecțiilor mai vechi etc. Între propuneri s-au remarcat cele privitoare la obiectivele centrale ale muncii folcloriștilor din țară. Majoritatea vorbitorilor au accentuat necesitatea concentrării tuturor specialiștilor în opera de *culegere* și de *valorificare* științifică a uriașului material depozitat la institut. Unii au propus începerea de colecții intitulate: „Arhiva națională a folclorului român", alții „Documente de folclor românesc", alții „Corpus — al folclorului românesc". S-a propus elaborarea „bibliografiei generale" și a unui „atlas folcloric" etc. Reprezentanți ai muzeelor de etnografie din Iași și Cluj au propus înființarea, în cadrul Ministerului Culturii, a unui „Institut de etnografie", dar reprezentanți ai institutelor Academiei și ai Universităților au susținut, cu argumente pertinente, că asemenea « institut » trebuie să funcționeze, cât mai curând, în cadrul Academiei. Majoritatea vorbitorilor au subliniat ca « primă obligație a ministerului » asigurarea condițiilor pentru apariția « *unei publicații periodice de specialitate* » *de folclor* și *sprijinirea* cercetătorilor folcloriști și etnografi în elaborarea unor *cărți și studii de specialitate*, asigurând tipărirea lor de către edituri. În general, a reieșit că, în ultimii ani, nu s-au tipărit studii și cărți de folclor și etnografie, în această privință fiind « rămași cu mult în urma » specialiștilor din « celelalte țări socialiste »... În sfârșit, cercetători de la Institutul de folclor au cerut să se « clarifice prin lege » conținutul obligațiilor de

[4] Despre acestea, vezi și „Muzica", revista Uniunii Compozitorilor din R.P.R., an. IV, nr. 2, februarie 1954, p. 34—35 și Sabina C. Stroescu, *Din activitatea Institutului de folclor*, în „Revista de folclor", an. I, nr. 1—2, 1956, p. 300.

https://biblioteca-digitala.ro

muncă în institut, deoarece mare parte a timpului, în anii anteriori, a fost dedicată « îndrumării, consilierii, sprijinirii etc. » Caselor de creație, ansamblurilor artistice profesioniste, diferitelor formații de amatori etc.

Multitudinea problemelor discutate, ținuta teoretică, în general, elevată cât și spiritul critic și orientarea ideologică generoasă, străină de judecăți înguste, dogmatice și proletculiste, caracterul profesionist, al referatelor și intervențiilor, l-au determinat, probabil, pe profesorul de filozofie C.I. Gulian să considere manifestarea drept « Congresul folcloriștilor », în cadrul căruia s-au căutat răspunsuri la problemele: « cum trebuie interpretat, cum poate fi valorificat folclorul nostru? » [5]

Analizând ideile, problemele teoretice și practice, precum și numeroasele propuneri rezultate în urma « Consfătuirii folcloriștilor », colegiul Ministerului Culturii a aprobat modificarea « Regulamentului de funcționare a Institutului de folclor », în sensul circumscrierii funcției lui în activitatea de cercetare științifică, de *culegere* și *valorificare* a creației folclorice, elaborarea de studii, monografii etc., munca cercetătorilor concentrându-se în viitor asupra câtorva obiective centrale, bine conturate și definite de Consiliul de conducere al Institutului și cunoscute de toți folcloriștii din țară. S-a hotărât să se facă demersurile necesare pentru *editarea* unei publicații periodice a Institutului și includerea în planurile editurilor a lucrărilor de folclor și etnografie prezentate de cercetători. Privitor la etnografie, s-a recomandat intensificarea preocupărilor ministerului pentru *asigurarea unor localuri* potrivite Muzeelor de etnografie din Iași și Cluj, sporirea exponatelor în secțiile etnografice redeschise în anii 1953 și 1954, la *Muzeul Brukenthal* din Sibiu, la muzeele din Bacău, Craiova, Galați, Ploiești, Suceava etc., asigurarea tipăririi lucrărilor de etnografie, dar propunerea de înființare a Institutului de etnografie a fost transmisă Prezidiului Academiei.

În afara rezolvării chestiunilor administrative și organizatorice, primul rezultat concret s-a înregistrat în ianuarie 1955: bugetul și fondurile nescriptice ale Institutului prevedeau cheltuieli pentru « editarea publicației periodice de folclor ».

După consultări și felurite confruntări s-a ajuns la un consens: publicația urmând să aibă titlul: *Revista de folclor*, « publicată de Institutul de folclor din București », ea fiind revista tuturor folcloriștilor din R.P.R. și nicidecum un « Buletin al Institutului ». *Revista de folclor* apare *trimestrial*, sub egida Consiliului de redacție format din: Sabin V. Drăgoi, G. Breazul, I. Mușlea, *redactor șef:* Mihai Pop, Tiberiu Alexandru, Gh. Ciobanu, Vera Proca-Ciortea, J. Jagamas (Cluj). Apariția revistei a întârziat, deoarece redacția a fost obligată ca, în anul 1955, să asigure materiale pentru două volume și să definitiveze « studiul program »: *Problemele și perspectivele folcloristicii noastre*, care a solicitat numeroase investigații despre « moștenirea cercetărilor de folcloristică românească », orientările în cercetarea folclorului din alte țări, poziția față de unele chestiuni spinoase, ca de pildă « statutul » folclorului grupurilor etnice minoritare, fixarea obiectivelor centrale ale activității folc-

[5] Vezi C.I. Gulian, *Sensul vieții în folclorul românesc*, Espla, 1957, p. 21. După propriile mărturisiri ale autorului, multe idei din cercetarea domniei-sale, în primul rând « valorificarea ideologică a folclorului nostru » ca oglindă a « concepției despre viață », « a înțelepciunii, gustului artistic și eticii tradiționale românești » au fost sugerate în formulări diferite, de participanții la „Congresul folcloriștilor » din 1954.

https://biblioteca-digitala.ro

loriștilor români în perioada următoare, metodologia cercetării și valorificării etc. Studiul, semnat de Mihai Pop, a avut și, din multe puncte de vedere, continuă să aibă încă mare valoare principială. În ansamblu, problemelor puse în discuție autorul le dă răspunsuri competente, rezonabile, neumbrite de atitudini înguste, dogmatice sau proletcultiste, iar tonusul patriotic și umanist al textului a fost întâmpinat de oamenii de cultură cu deosebită înțelegere și simpatie. Un interes aparte a stârnit, în epocă, capitolul privitor la folcloristica românească din secolul XX, bine informat și redactat cu obiectivitate, încât nici unul dintre protagoniștii angajați cu devoțiune în procesul de modernizare a cercetărilor și îmbogățirea tezaurului cultural prin culegeri de folclor literar, muzical, coregrafic, teatral, religios nu este ignorat. Autorul articolului mânuiește cu iscusință spiritul critic, *dezvăluind* valorile autentice moștenite de la generațiile de folcloriști din deceniile anterioare.

Originală este opinia lui Mihai Pop despre *etapele* folcloristicii românești moderne. Apreciind că etapa a doua, cea definită a fi « a cercetărilor sistematice de teren » se apropie de sfârșit, autorul argumentează necesitatea de a trece la « *a treia etapă* », în care cercetarea trebuie să se concentreze asupra « publicării și sistematizării materialului adunat », realizându-se astfel « *operele de bază ale folcloristicii românești: colecția « Folclorului Republicii Populare Române » — corpusul folclorului românesc, bibliografia folclorului, publicarea colecțiilor valoroase ce se află în manuscrise și republicarea materialului greu accesibil, catalogul tematic al prozei și poeziei epice, atlasul folcloric, istoria critică a folcloristicii românești* »[6].

De la sine înțeles, că formularea acestor obiective ale folcloristicii românești a fost rezultatul unor dezbateri prelungite, presărate de confruntări aprinse, căci autorul studiului cât și preopinenții lui stăruiau în găsirea de soluții rezonabile, în consonanță cu sarcinile generale asumate atunci și de științele istorice și lingvistice: elaborarea *Tratatului de Istoria României*, reinceperea lucrărilor la *Dicționarul-tezaur al limbii române*, întrerupte prin dispariția prematură a lui Sextil Pușcariu, *Atlasul lingvistic român*, *Tratatul de istorie a limbii române* etc. Am susținut cu pasiune și convingere programul de perspectivă schițat de profesorul Mihai Pop, chiar dacă unii se îndoiau de « realismul » lui, deoarece eram încrezător în competența și entuziasmul cercetătorilor din institut, cât și de la Universități și institutele Academiei.

Primul tom al *Revistei de folclor* a constituit un autentic act de cultură. Chiar și aceia care vădiseră rezerve asupra « utilității și actualității » ei, parcurgându-i cuprinsul, s-au convins de importanța și valoarea științifică a materialelor publicate. După rubrica « *Studii* », susținută cu probitate și pasiune teoretică de Mihai Pop, Pascal Bentoiu, Gh. Ciobanu, Ovidiu Bîrlea și Vera Proca, urmează « *Materiale* »: *Cântece și jocuri de nuntă din ținutul Pădurenilor* ... de M. Rodan-Kahane și *Folclorul coregrafic din Sibiel* de Em. Bălaci și A. Bucșan. Rubrica « *Din istoria folclorului și folcloristicii* » este susținută de articolele semnate de I. Mușlea, J. Byck, T. Alexandru, Ilarion Cocișiu și mai tânărul Adrian Fochi. Materialele din aceste rubrici reprezintă primele « răspunsuri » la programul de perspectivă formulat de Mihai Pop.

[6] Cf. Mihai Pop, *Problemele și perspectivele folcloristicii noastre*, în „Revista de folclor", an. I, nr. 1—2, 1956, p. 24. Privitor la activitatea Institutului de folclor în anii 1853—1961 există în arhive un bogat material informativ inclusiv despre pregătirile de editare a revistei. Relevante sunt și unele scrisori și note referitoare la studiul: *Problemele și perspectivele folcloristicii noastre.*

https://biblioteca-digitala.ro

Instructivă și bogată în informații corecte este rubrica «*Cronică*», cu dări de seamă etc. semnate de A. Lloyd, E. Cernea și, mai ales, Sabina C. Stroescu. Aceste «cronici» sunt elocvente «arhive» despre munca folcloriștilor din România și din străinătate. Rubrica «*Recenzii*» inaugurează prin condeiul lui Adrian Fochi, Const. Prichici, Ov. Bîrlea și Emilia Comișel o preocupare statornică, slujită cu pricepere și dragoste de redacție, urmărită cu interes de specialiștii autohtoni și străini. Primul număr al revistei se încheie cu o «*Bibliografie*» de Ion Mușlea, continuată și în volumele următoare de I. Mușlea, apoi de Adrian Fochi.

Revista a continuat să apară, în formula redacțională a primului număr, până la sfîrșitul anului 1963 (anul VIII, nr. 3—4), iar conținutul colecției a fost analizat cu pătrundere și discernământ științific de Adrian Fochi, în retrospectiva: *15 ani de folcloristică în R.P.R.* (*Revista de folclor*, nr. 1—2, 1963).

Utilă ni se pare o sumară reconstituire a ambianței politico-ideologice în care apare *Revista de folclor*. Perioada 1955—1957 reprezintă etapa postbelică a declanșării *deschiderii largi*, ireversibile, în domeniul științelor, artei și culturii românești, Confruntarea ideologică fundamentală s-a purtat între protagoniștii dogmatismului și proletcultismului, iar pe de altă parte adepții combaterii nesovăitoare a șabloanelor dogmatice și tezelor proletcultiste, inclusiv a surselor lor, «teoriile» și practicile stalinisto-jdanoviste, a «tutelei ideologice mărunte» și ignorarea specificului actului de creație științifică și artistică.

Prin recunoașterea deschisă a denaturărilor și erorilor comise se încerca înfăptuirea unei cotituri prin restabilirea valorii sociale intrinseci a personalităților creatoare, a talentului și muncii specialiștilor. Ca atare, *specializarea* și *profesionalizarea* capătă prioritate în institutele academice, de învățămînt, de artă și cultură, de unde și urmările imediate asupra *publicațiilor periodice*, instrumente moderne de progres științific și cultural.

Dacă pînă în anul 1955 apăruseră puține reviste de profil (*Studii și cercetări de istorie literară și folclor* — 1952, *Cercetări filozofice* și *Studii și cercetări de istoria artei* — 1954), în 1955 situația nu se schimbă radical. Apar doar *Limbă și literatură* și *Studii și articole de istorie*, ambele editate de „Societatea de Științe istorice și filologice", precum și *Studii și Cercetări de Bibliografie*, publicată de Biblioteca Academiei.

Cu totul altfel arată anul 1956 ce poate fi socotit anul «exploziei» publicațiilor periodice de specialitate în cadrul Academiei, Universităților și institutelor de învățămînt, al Societăților profesionale, ministerelor etc.

Vom semnala doar revistele de profil umanist. Astfel apar: *Analele Universității București*, seria *Istorie*, separat seria *Filologie*; *Analele Științifice ale Universității din Iași*, seria *Lingvistică, Literatură*, separat seria *Istorie*; *Buletinul Universității „Victor Babeș" din Cluj*, seria *Filologie*, separat seria *Istorie*. În același sens, se operează modificări în structura publicațiilor editate de Filialele Academiei din Cluj, Iași și Timișoara, prin apariția: *Studii și Cercetări...*, seria *Istorie*, separat seria *Filologie*. Revistele Universităților și ale Filialelor Academiei sunt deschise și studiilor de folclor.

Ministerul Culturii și Uniunea Scriitorilor editează revista *Teatrul*, președinte al colegiului redacțional fiind Camil Petrescu, iar Societatea de Științe istorice și filologice editează *Studii de literatură universală*, mai tîrziu condusă de Tudor Vianu. O noutate o reprezintă periodicul *Studii muzicologice*, editat

https://biblioteca-digitala.ro

de Uniunea Compozitorilor. Se remarcă apoi: *Studii de gramatică*, *Studii și cercetări juridice*, *Studii și materiale de Istorie medie*, ... *de Istorie Modernă* și ... *de Istorie Contemporană*, în care se publică și studii de etnografie.

Și în anii următori se editează periodice noi: *Revistă de filologie romanică și germanică*, condusă de T. Vianu, *Studii și cercetări de Numismatică*, *Revista de psihologie* și *Studia et Acta Orientalia* (1957); *Analele Universității București* seria *Acta Logica* și *Romanoslavica* (1958); *Studii clasice* (1959) etc.

Aceste fapte științifico-culturale sunt efectul responsabilității intelectuale și morale a factorilor de conducere politică, implicați direct în acest proces de consacrare, în viața științifică și artistică, a specialiștilor, a creatorilor de autentic talent și deplină instrucție, apreciați de colectivitatea națională. Renunțându-se la ideea îngustă a periodicelor de «popularizare» și strict ideologice, în cinci ani (1955—1959) apar numai în domeniile disciplinelor umaniste aproape 30 periodice de specialitate, între care și *Revista de folclor*.

Aceste reviste au constituit unul dintre mijloacele eficace de reînnodarea, în fond, a relațiilor cu tradițiile românești și universale, precum și cu cercetători și instituții științifice din străinătate, înfăptuindu-se, treptat, ieșirea culturii noastre din izolare și sincronizarea ei cu noile cuceriri spirituale ale geniului uman.

★

În aceeași ordine, sunt necesare câteva precizări și despre studiile etnografice. Tentativa conducerii Academiei și a secției de partid de a obține *revenirea* în Academie (1955) a lui D. Gusti a eșuat, astfel că în vara acelui an se înființează *Secția de Etnografie*, pe lângă Institutul de Arheologie, condusă de Romulus Vuia. La începutul anului următor, Prezidiul Academiei organizează și „Comitetul de Coordonare a cercetărilor etnografice", având ca președinte, tot pe R. Vuia. Totodată se înființează în cadrul Filialei Academiei de la Cluj «Colectivul de Artă Populară și de Etnografie». Academia este determinată să stimuleze cercetările etnografice și datorită sarcinilor ce-i reveneau pentru elaborarea *Tratatului de Istoria României*, la redactarea căruia erau solicitați și etnografi. Din păcate, Academia n-a reușit să ofere *Secției de Etnografie* un local corespunzător.

În schimb, Ministerul Culturii a izbutit să rezolve definitiv situația muzeelor de etnografie: la începutul anului 1955, guvernul decide ca impozantul „Palat al Prefecturii" din Iași să fie trecut sub jurisdicția Ministerului Culturii, apoi refăcut și folosit, în exclusivitate, de instituțiile de artă și cultură. În acest fel, *Muzeului Etnografic al Moldovei*, înființat în 1943 dar ținut într-un local impropriu, i se repartizează un spațiu pe măsură, în noul „Palat al Culturii". Prin stăruință, în 1958 și *Muzeului Etnografic al Transilvaniei* din Cluj i se repartizează o clădire adecvată.

Privitor la publicațiile etnografice: începând cu anul 1955 *Studii și cercetări de istoria artei* tipărește valoroase lucrări de etnografie istorică și contemporană, semnate de specialiști consacrați ca Bobu Florea Florescu, Gh. Focșa, H.H. Stahl, Paul Petrescu, Cornel Irimie (Sibiu), Paul Stahl, Tancred Bănățeanu, Georgeta Oțetea și alții. În aceeași perioadă, se publică studii valoroase despre arhitectura populară în revista *Arhitectura în R.P.R.*; Muzeul de Artă Populară al R. P. R. din București tipărește volumul: *Studii și cercetări de etnografie și artă*; la Cluj apare volumul *Activitatea muzeală*, iar la București periodicul — *Probleme de muzeografie*, în sumarul cărora figu-

https://biblioteca-digitala.ro

rează și studii de etnografie. Din anul 1956, editurile publică, alături de lucrări de folclor, numeroase cărți de etnografie despre *ceramica populară, portul național* din diferite zone ale țării, *Opincile la români* de B. F. Florescu, volumele *Arta populară în R.P.R. Port. Țesături. Cusături* de Tancred Bănățeanu, Gh. Focșa, Emilia Ionescu, *Arta populară în R.P.R. Ceramica* etc., etc.

Consultând *Bibliografia* lui I. Mușlea cât și cea « selectivă » a Elenei Dăncuș, am înregistrat zeci de cărți de etnografie publicate în a doua parte a deceniului șase. Remarcabile au fost realizările etnografice în sistemul muzeelor, deoarece guvernul a găsit totuși sursele necesare și a oferit instituțiilor de cultură, inclusiv muzeelor, fonduri impresionante. Bunăoară, într-un « referat » din « 24 februarie 1960 », etnograful clujean Nicolae Dunăre arată că rețeaua de « muzee sau secții muzeale de artă populară și etnografie » din țară, însumează « *acum 60 de unități* ».

Atitudinea oficială față de cercetările etnografice și instituțiile de profil rezultă limpede și *dintr-o scrisoare* primită de la directorul *Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, conf. univ. Teodor Oprișor, datată « 25 noembrie 1958 », din care reproducem câteva fragmente.

« În luna decembrie 1956 ați binevoit a ne vizita Muzeul, împreună cu tov. Paul Cornea. Cu această ocazie ne-ați întrebat despre publicațiile Muzeului, despre legăturile instituției noastre cu străinătatea etc. »... Apoi continuă:

« 1. Așa cum ne-ați indicat, am întocmit un volum de studii și materiale etnografice pe care Dv. ați dorit să-l numim *Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei*. Vă raportăm că astăzi 24 noembrie 1958 s-a tipărit ultima coală din acest Anuar, întreg volumul ajungând la 333 pagini... În convorbirea avută în 1956 mi-am exprimat teama că nu vom putea apare cu acest titlu, fiind nevoie de anumite aprobări etc. care se obțin uneori destul de greu ».

Profesorul T. Onișor cere sprijinul nostru ca revista să capete « bun de difuzare ». Temerile sale din 1956, ecou al anilor anteriori, s-au risipit căci, fără întârziere, *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Cluj, 1957/1958, s-a difuzat nestingherit în țară și străinătate, el fiind alt act de autentică cultură, irefutabil, despre falsitatea afirmațiilor unor publiciști că în deceniul șase etnografia și cercetările corespunzătoare, cică ar fi fost « interzise » (?!). Asemenea aserțiuni iresponsabile arată *încercări obscure de denaturare a realităților istorice, rea-credință!*

T. Onișor scrie apoi: « Cât privește relațiile cu străinătatea, până în prezent, ele sunt modeste. Sperăm să fie ceva mai bogate după apariția Anuarului pe care-l vom trimite sub formă de schimb și la Muzeele etnografice de peste hotare ». Preluând noua clădire de pe str. 30 Decembrie 21, « monument istoric », T. Onișor solicită ajutorul secției de partid să obțină « într-o primă etapă vreo 500 000 lei » pentru reamenajarea clădirii primite, chestiune rezolvată pozitiv, căci era îndreptățită *(ANEXA 1)*

Într-o scrisoare datată « București 15 iunie 1959 », Romulus Vuia se plânge de condițiile « anormale » în care lucrează *Secția de Etnografie*, conducerea Academiei neoferindu-i sprijinul necesar. Savantul etnograf înfățișează apoi « planul de muncă » al colectivului său de etnografi, din care citățm frazele:

« 1) La cererea Academiei de științe din Moscova și din însărcinarea Academiei R.P.R. cu ajutorul a vreo 30 de colaboratori, redactez capitolul *„ROMÂNII"* pentru marea Enciclopedie Sovietică „Popoarele lumii".

https://biblioteca-digitala.ro

2) În calitate de responsabil, redactez cu un alt colectiv, tot așa de numeros, marea *„MONOGRAFIE ETNOGRAFICĂ A ȚINUTULUI BICAZULUI,* unde va fi lacul de acumulare al Hidrocentralei V.I. Lenin de la Bicaz.

3) Sunt responsabil al publicațiilor etnografice ale Academiei R.P.R.

4) Sunt Președintele Comitetului de Conducere a cercetărilor etnografice din cadrele Academiei R.P.R.

5) În colaborare cu numeroși specialiști în domeniul etnografiei conduc lucrările pregătitoare pentru alcătuirea marelui *„ATLAS ETNOGRAFIC ROMÂNESC"* [7] *» (ANEXA 2)*

În încheierea scrisorii, Romulus Vuia propune înființarea, în cadrul Academiei, a *„Institutului de Etnografie"*.

Această scrisoare și altele de la etnografii din Cluj și Iași, au obligat Secția de Știință și Cultură a C.C. al P.M.R. să organizeze, cu sprijinul Secretariatului Științific al Academiei o întâlnire cu un grup de etnografi [8]. Urmarea acelui schimb de păreri a fost redactarea unui „Memoriu" către Prezidiul Academiei, în care se propunea « înființarea Institutului de Etnografie al Academiei R.P.R. » condus de un consiliu științific, pentru funcția de director fiind propuși profesorii H. H. Stahl, Romulus Vuia și arheologul Ion Nestor. Documentul este depus la Academie în primăvara anului 1960 [9], dar împrejurările, din toamnă, destituirea din post, nu ne-au îngăduit să insistăm pentru găsirea unei soluții pozitive, privind înființarea Institutului de Etnografie.

Revenind asupra obiectivelor folcloristicii românești prezentate în primul număr al *Revistei de folclor*, sub semnătura profesorului Mihai Pop, considerăm potrivit să facem câteva sublinieri, pornind de la întrebarea firească: ce s-a realizat din programul enunțat în 1956?

Ion Mușlea a continuat să publice, în *Revista de folclor*, *Bibliografia folclorului românesc*, continuată la zi de Adrian Fochi. Datorită eforturilor deosebite ale cercetătorilor din institut a apărut *Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc*, I (1800—1891). Cuvânt înainte de Mihai Pop. Prefață de Adrian Fochi, București, Editura pentru literatură, 1968. Se așteaptă volumele următoare, din perioada fundamentală a dezvoltării folcloristicii și etnografiei românești — 1891—1988. Rezultate remarcabile s-au înregistrat în ultimele patru decenii, cu deosebire după anul 1970, în « republicarea materialului greu accesibil », adică a culegerilor de folclor literar

[7] Preocupările științifice menționate de Romulus Vuia au fost constante și ele sunt confirmate de biografii etnografului savant, anume Romulus Vulcănescu, *Romulus Vuia*, în „Revista de etnografie și folclor", an. IX, nr. 1, 1964, p. 103 și Teodor Onișor, *Romulus Vuia (28 ianuarie 1887 — 2 iulie 1963)*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anii 1962—1964, p. 269—306, unde apare bibliografia operei lui R. Vuia.

[8] După discuția de la Secția de Știință și Cultură de la C.C. al P.M.R., Nicolae Dunăre și colaboratorii săi clujeni trimit la amintita secție un « referat », datat « 24 februarie 1960 », pe care-l reproducem alăturat (ANEXA 3).

[9] Într-o *Scrisoare*, N. Dunăre, propunea să fie membri ai noului Institut de Etnografie: R. Vuia, R. Maier, R. Vulcănescu, Al. Mironescu și I. Vlăduțiu, de la *Secția de Etnografie*, de pe lângă Institutul de Arheologie din București; Florea B. Florescu, Paul Stahl, Georgete Oțetea și Paul Petrescu din *Secția de Artă Populară*, de la Institutul de Istoria Artei din București; J. Bielz, N. Dunăre, C. Irimie, J. Nagy și J. Szentimrei din *Colectivul de Artă Populară și Etnografie*, de la Filiala Cluj a Academiei. Ca redactor șef al viitoarei « Reviste de Etnografie » era propus Romulus Vulcănescu.

https://biblioteca-digitala.ro

apărute în secolul al XIX-lea și primele decenii din secolul nostru. Această sarcină dificilă și de excepțională importanță culturală și științifică și-a asumat-o, la început, redacția de folclor de la Editura pentru literatură și artă (Espla), programul a devenit realitate la Editura pentru literatură, în continuare, la Editura Minerva, datorită pasiunii, luptei și priceperii lui Ioan Șerb și a colaboratorilor săi. Aceeași redacție a reușit o performanță strălucită prin inaugurarea, în 1962 a seriei „Texte alese din colecții inedite", apărute până acum: *Folclor din Transilvania* (primul volum 1962) — 8 volume: *Folclor din Oltenia și Muntenia* — 9 volume; *Folclor din Moldova* — 5 volume; *Folclor din Dobrogea* — 1 volum. (O colecție inedită, care nu trebuie trecută cu vederea, este cea moștenită de la filologul german Matthias Friedwagner din folclorul românesc bucovinean).

Din « catalogul tematic al prozei și poeziei epice » au apărut în *Revista de folclor* studii și opinii metodologice interesante, unele cercetări parțiale la obiect, remarcabilă fiind lucrarea *La typologie bibliographique de facéties roumaines*, în două volume, de Sabina C. Stroescu. Subiectul este însă departe de a fi epuizat.

Sistematice și încununate cu opere de sinteză s-au dovedit cercetările dedicate istoriei folcloristicii românești, reprezentative pentru acest capitol sunt cărțile publicate de Gheorghe Vrabie, I. C. Chițimia, Ovidiu Bîrlea și Virgiliu Ene, precum și multe studii tipărite în periodice sau *prefețele* — monografii, la edițiile tipărite de Editura Minerva.

Două sunt « obiectivele » din programul publicat de profesorul Mihai Pop, anume colecția « *Folclorul Republicii Socialiste România — corpusul folclorului românesc* » și « *Atlasul folcloric* » rămase... în suspensie. Este adevărat că aceste teme solicită un mare volum de muncă, ridică complicate probleme metodologice, impun o colaborare neîntreruptă între folcloristul literat, muzicolog, coregraf, etc., dar ele rămân *problemele majore* ale folcloristicii române și contemporane și abandonarea lor reprezintă, obiectiv, un eșec al cercetării. Obidiu Bîrlea referindu-se la această chestiune din « programul » profesorului Mihai Pop, scrie melancolic:

« Prin 1954 conducerea Institutului de folclor a trecut la hotărârea eroică de a transcrie spre publicare treptată bogata arhivă sub forma unor ample monografii regionale la care au fost antrenați toți cercetătorii institutului în echipe monografice (Muscel, Năsăud, Ținutul Pădurenilor-Hunedoara, lăutarii din Clejani-Ilfov, Câmpulungul-Moldovenesc) » [10]. Relatarea și aprecierile lui Ovidiu Bîrlea corespund integral adevărului. Abnegația și înțelegerea cu care cercetătorii din institut au muncit, ani de-a rândul, la transcrieri, verificări, adnotări..., întotdeauna îmboldiți de profesorul Mihai Pop, au stârnit abnegație și prețuire, precum și certitudini, mai ales că în 1962 se anunță primul volum din *Corpus-ul folclorului românesc*, proiectat în vreo... 40 de tomuri masive. Întreaga operă trebuie să respecte principiul *sincreatismului*, despre care Mihai Pop scria că « este unul din caracterele de bază ale creației populare » și, de aceea, « cunoașterea faptelor de folclor sincretice » se realizează « integral » numai prin colaborarea consecventă în cercetare a folcloriștilor « celor trei domenii, muzică, literatură și coregrafie populară » (p. 19).

[10] Cf. Ovidiu Bîrlea, *Istoria folcloristicii românești*, Editura Enciclopedică Română, București, 1974, p. 553.

https://biblioteca-digitala.ro

Şi totuşi, din motive încă nelimpezite, « *După un deceniu de muncă intensă*, — cum notează cu sarcasm Ovidiu Bîrlea — conducerea institutului a abandonat planul, preconizând efectuarea corpusului folcloric după alte jaloane ». Mai târziu, lucidul şi pătrunzătorul istoric al folcloristicii româneşti va reactualiza problema: « Puţinul cât s-a transcris, pentru studiile publicate de Brăiloiu, apoi cele câteva antologioare cu profil şcolăresc, reprezintă o infimă parte din stocul de aproape 80 000 melodii tezaurizate (30 000 de către C. Brăiloiu şi colaboratorii până la finele celui de-al doilea război mondial, 10 000 melodii din Arhiva fonogramică, iar restul după 1949). Bilanţul transcrierilor de-a dreptul catastrofal dacă se ţine seama că cercetarea muzicală însumează, după 1949, până în zilele noastre, vreo 700 de ani — muzicologie în institutele de specialitate... » (Cf. *Constantin Brăiloiu* (1893—1958), *Steaua*, nr. 9, 1985, p. 27). Aprecierea, întemeiată pe date obiective, ar trebui să devină semnalul de alarmă!

N-am înţeles gestul pripit de abandonare a acestei *lucrări centrale* şi *definitorii* pentru cultura noastră naţională, de referinţă, pentru specialiştii străini şi generaţiile viitoare ale românilor. Fără îndoială, alături de conducerea Institutului de folclor o răspundere mare revine factorilor de conducere ai culturii şi ştiinţei de după anul 1962 care au acceptat şi acceptă cu uşurinţă renunţarea la « cele două obiective esenţiale ale muncii folcloriştilor români. »

Odată cu transformarea Institutului de folclor în Institutul de etnografie şi folclor se schimbă şi profilul publicaţiei institutului: ea devine *Revista de etnografie şi folclor*. Această reorganizare are explicaţii economice şi administrative şi n-a fost determinată de principii şi necesităţi ştiinţifice, lucru înţeles de toată lumea. Trebuie să reţinem adevărul că acele « reorganizări » fortuite au înmormântat, probabil, pentru lungă vreme preocupările folcloriştilor de a elabora « corpusul folclorului românesc » şi « atlasul folcloric ». Cât priveşte *Revista de folclor*, tomurile tipărite, între 1956—1963 inclusiv, constituie o realitate ştiinţifică obiectivă, o tradiţie dintre cele mai valoroase ale folcloristicii româneşti din secolul XX.

ANEXA 1

MUZEUL ETNOGRAFIC AL TRANSILVANIEI
Cluj, Str. 30 Decembrie Nr. 21
Nr. 349 din 26 noembrie 1958

Către
Tov. Pavel Ţugui,

În luna decembrie 1956 aţi binevoit a ne vizita Muzeul, împreună cu tov. Paul Cornea. Cu această ocazie ne-aţi întrebat despre publicaţiile Muzeului, despre legăturile instituţiei noastre cu străinătatea etc.

Vă rugăm să ne permiteţi, ca, foarte pe scurt, să Vă raportăm o parte din realizările instituţiei noastre în aceste direcţii, cerându-vă totodată ajutorul într-o problemă legată de publicaţii.

https://biblioteca-digitala.ro

1. Așa cum ne-ați indicat, am întocmit un volum de studii și materiale etnografice pe care Dv. ați dorit să-l numim *Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei*. Vă raportăm că astăzi 24 noembrie 1958, s-a tipărit ultima coală din acest Anuar, întreg volumul, ajungând de 333 pagini. Anexăm câte un exemplar din prima și ultima coală a Anuarului. În convorbirea avută în 1956 mi-am exprimat teama că vom putea apare cu acest titlu, fiind nevoie de anumite aprobări etc. care se obțin uneori destul de greu. În momentul de față se pune problema obținerii vizei [Bun de difuzat]. Și iată că acum ni se cere aprobarea Ministerului pentru a putea apărea, spunându-ni-se că, deși nu este publicație periodică cu regularitate în apariție, totuși instrucțiunile cer să existe și această aprobare. Aici Vă solicităm ajutorul Dv., rugându-vă să dați îndrumările necesare ca să nu fim ținuți în loc prea mult timp. Vă rugăm aceasta și pentru că în cinstea zilei de 30 Decembrie 1958 organizăm o expoziție specială cu tema „Activitatea Muzeului etnografic al Transilvaniei în anii puterii populare" [achiziții, expoziții, cercetări, publicații etc.] și n-am dori să lipsească tocmai primul nostru Anuar.

2. Cât privește relațiile cu străinătatea, până în prezent ele sunt modeste. Sperăm să fie ceva mai bogate după apariția Anuarului pe care-l vom trimite sub formă de schimb și la Muzeele etnografice de peste hotare.

Până în prezent am reușit să închegăm legături destul de strânse cu Institutul de etnografie „N. N. Mikluha Maklai" al Academiei de Științe a U.R.S.S., cu care avem o corespondență destul de bogată, și schimb de publicații [extrase reviste etc.].

Pentru revista Sovietscaia Etnografia din Moscova am trimis un material bogat ilustrat intitulat „35 de ani de activitate a Muzeului etnografic al Transilvaniei". Biblioteca Fundamentală a științelor sociale a Academiei de Științe a U.R.S.S. din Moscova ne-a făcut oferta să începem un schimb de publicații, trimițându-ne în contul Anuarului nostru — aproape tot ce apare în Uniunea Sovietică în domeniul etnografiei și folclorului. Pentru muzeele din Moscova, Leningrad și Riga am întocmit încă în 1957 trei albume frumoase cu vederi din Muzeul nostru, care au fost trimise prin Ministerul Învățământului și Culturii.

Cu muzeele etnografice și cu etnografii din țările de democrație populară, avem, legături în special cu cei din R. Cehoslovacă, mai ales cu Muzeul din Brno al cărui director [Dr. L. Kunz] colaborează și la Anuarul nostru. Am primit multe publicații frumoase și din Praga și din Bratislava. Deasemeni am primit publicațiile etnografice care apar în R. P. Ungară. Mai puține legături am reușit să facem, până acum cu R. P. Bulgară și cu R. P. Polonă, deși am încercat acest lucru. După apariția Anuarului sperăm să lărgim legăturile noastre și în aceste țări.

Avem câteva legături și cu unii etnografi din Apus, mai ales cu cei care au vizitat țara noastră în ultimii ani, ca Dr. Robert Wildhaber, Directorul Muzeului etnografic din Basel, care ne-a trimis multe publicații elveține [Acesta ne-a cerut un material ilustrat despre secția noastră în aer liber, pe care l-am trimis în vară; dânsul va scrie o lucrare despre Muzeele în aer liber din Europa], cu Roger Rasmussen de la Muzeul etnografic din Copenhaga, cu Wilhelm Bierhenke de la Muzeul etnografic din Hamburg, cu Hans Dammenn directorul Muzeului etnografic din Leipzig, cu Adolf Mais directorul Muzeului etnografic din Viena etc.

3. În primăvara acestui an ne-am mutat în str. 30 Decembrie Nr. 21, într-o clădire mai veche dar încăpătoare. Deși este monument istoric [*arhitectural*], a fost foarte slab întreținută, necesitând neapărat importante reparații capitale. Nu putem spera că vom primi în curând ceva bani. Am avea nevoie într-o primă etapă, de vreo 500 000 lei. Instituția noastră va fi foarte recunoscătoare dacă ne-ați ajuta să obținem acești bani. Într-o altă etapă trebue să construim un depozit pentru colecțiile noastre de obiecte, cu laboratoare bine dotate pentru conservarea și restaurarea obiectelor, cu atelierele necesare, etc. etc. Spațiu avem în spatele clădirii. Este necesară o documentație și apoi iarăși de bani. Dar acestea peste câțiva ani.

Acestea ar fi problemele mai importante și mai actuale. Am crezut de o datorie a mea ca să vă informez despre felul cum am reușit să rezolv unele din sarcinile ce ați binevoit a ni le trasa și, în același timp, să Vă rog să ne ajutați în problema aprobării Anuarului și, dacă se poate, în obținerea sumei de cca. 500.000 pentru reparații capitale la clădirea Muzeului.

Vă mulțumesc pentru sprijinul acordat și Vă rog ca atunci când mai veniți la Cluj să ne vizitați expoziția, pe care am dori-o deschisă la 30 decembrie 1958.

DIRECTORUL MUZEULUI
Conf. Univ. *T. Onișor*

https://biblioteca-digitala.ro

ANEXA 2

ACADEMIA REPUBLICEI POPULARE ROMÂNE
INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE
SECŢIA DE ETNOGRAFIE

Bucureşti 15 iunie 1959

Către
COMITETUL CENTRAL AL P.M.R.

— în atenţia tov. Ţugui
Bucureşti

Mă veţi ierta dacă îmi îngădui ca necunoscut să mă adresez Dvoastră şi Comitetului Central al P.M.R. cu o chestie în aparenţă personală, dar care, după cum se va vedea, atinge chestiuni de interes comun şi a căror soluţionare zadarnic am încercat pe alte căi şi la alte foruri în a căror competinţă ar fi fost rezolvarea lor.

Subsemnatul a fost primul şi singurul profesor de etnografie şi folclor în ţară la Universitatea din Cluj şi întemeietorul primului muzeu etnografic în ţară a Muzeului Etnografic al Transilvaniei din Cluj. După 37 ani de activitate în învăţământ secundar şi universitar am ieşit la pensie şi în prezent sunt şeful Secţiei de Etnografie de pe lângă Institutul de Arheologie al Academiei R.P.R. Cum însă această Secţie nu are local, lucrările ei sunt nevoit a le îndeplini în condiţii în care cred că puţini oameni de ştiinţă au lucrat.

În lipsa unui local al Secţiei la Academia R.P.R., lucrările Secţiei, precum şi ale mele personale sunt nevoit a le îndeplini în holul locuinţei mele, prin care trec toţi locatarii apartamentului, deoarece camera mea de lucru este ocupată de către tov. Dardu Nicolaescu Plopşor, şef de secţie la Centrul de cercetări antropologice a Academiei R.P.R.

Sunt mai bine de 7 ani când a venit la mine tov. C. Nicolaescu Plopşor, tatăl lui Dardu N. Plopşor, care deţine în prezent camera mea de lucru, şi m-a rugat ca să-i cedez această cameră din spaţiul meu locativ fiului său Dardu Nicolaescu-Plopşor care, pe vremea aceea, era student la medicină cu promisiunea ca atunci când va termina studiile îmi va restitui camera. Eu de bună credinţă i-am cedat-o. De atunci însă au trecut 7 ani, tov. Dardu N. Plopşor a terminat studiile, a ajuns cercetător ştiinţific la Academie, apoi s-a însurat şi nu mi-a mai restituit camera de lucru, ba mai mult, a intervenit pe la Spaţiul Locativ să se transcrie camera pe numele dânsului.

Va înţelege oricine că în astfel de situaţie mi-e cu neputinţă să îndeplinesc multele sarcini ce le am la Academia R.P.R., fără local al Secţiei şi fără cameră de lucru.

Subsemnatul, în afară de lucrările înscrise în planul Secţiei mai are următoarele sarcini de îndeplinit:

1) La cererea Academiei de Ştiinţe din Moscova şi din însărcinarea Academiei R.P.R., cu ajutorul a vreo 30 de colaboratori, redactez capitolul „ROMÂNII" pentru marea Enciclopedie Sovietică „POPOARELE LUMII".

2) În calitate de responsabil, redactez cu un alt colectiv, tot aşa de numeros, marea „MONOGRAFIE ETNOGRAFICĂ A ŢINUTULUI BICAZULUI" unde va fi lacul de acumulare al Hidrocentralei I. V. Lenin de la Bicaz.

3) Sunt responsabil al publicaţiilor etnografice ale Academiei R.P.R.

4) Sunt Preşedintele Comitetului de Coordonare a cercetărilor etnografice din cadrele Academiei R.P.R.

5) În colaborare cu numeroşi specialişti în domeniul etnografiei conduc lucrările pregătitoare pentru alcătuirea marelui „ATLAS ETNOGRAFIC ROMÂNESC".

Am arătat numai câteva din sarcinile oficiale ce le am, pe care sunt nevoit a le îndeplini fără local, fără Institut, cu numai 3 cercetători şi fără de a avea la dispoziţie cel puţin camera mea de lucru în apartamentul ce-l deţin.

Cunoscând această situaţie şi apreciind munca subsemnatului, Prezidiul Academiei R.P.R., prin oficiul său juridic, a intervenit în repetate rânduri cu adrese oficiale, încă din 1957, atât către Preşedintele Sfatului Raionului 1 Mai la tov. Calciu, vicepreşedintă, de care depinde locuinţa mea, cât şi la tov. Calcan, vicepreşedintele Sfatului Popular al Capitalei (vezi anexa) dar fără nici un rezultat. Încă acum doi ani, şeful spaţiului locativ al Raionului 1 Mai

https://biblioteca-digitala.ro

s-a prezentat la locuința mea și s-a convins personal de situația penibilă în care mă aflu și m-a asigurat că în scurt timp îmi va restitui camera mea de lucru. Cu toate acestea nu s-a făcut nimic, deși au trecut doi ani de la prima intervenție a Academiei R.P.R.

Acum doi ani, fiind membru de onoare al Societății etnografice maghiare am fost invitat să plec în R. P. Ungaria, unde am constatat că toți oamenii de știință pe care i-am vizitat au locuința lor completă neocupată de nimeni. La fel și la noi, în București, cunosc multe familii care au locuință completă la dispoziția lor, deși nu au nici o obligație oficială către stat și sarcini atât de grele și multiple de îndeplinit ca și subsemnatul. Ca să dau un exemplu: vecinul meu de la același etaj tov. Rosenfeld, ca pensionar fără nici o altă obligație către stat, își are apartamentul său compus din 2 camere complet libere fără nici un locatar, în vreme ce în apartamentul subsemnatului tot cu 2 camere și cu un hall cu arcadă, sunt trei familii.

De aceea să ne fie îngăduit de a solicita ca să i se dea tov Dardu Nicolaescu Plopșor, din multele clădiri pe care grijea Partidului Muncitoresc le înalță în capitală, o locuință, ca astfel să mi se restituie camera mea de lucru ca să-mi pot îndeplini multiplele sarcini în condiții normale.

Subsemnatul în calitate de savant bine cunoscut și peste hotare și în calitate de conducător al acestei discipline în cadrele Academiei R.P.R. am foarte des prilejul să primesc savanți cu reputație din străinătate. Cum pentru aceasta, în lipsa unui local al Academiei R.P.R. sunt nevoit să-i primesc în hallul locuinței mele, își poate da seama oricine de impresia penibilă ce face această situație a disciplinei ce o reprezint precum și a situației mele personale în care mă găsesc, fără institut și fără cameră de lucru și astfel fiind constrâns de a primi oaspeții din străinătate într-un hall de trecere.

Subsemnatul acest an împlinește 50 de ani de activitate științifică neîntreruptă și cred că aș merita ca răsplată ca cel puțin să mi se acorde o cameră de lucru în care să-mi pot redacta bogatul material adunat în cursul unui jumătate de veac.

Aș fi foarte recunoscător să fiu primit de Dvoastră spre a vă putea prezenta personal un memoriu și cu privire la situația grea în care se află Secția de Etnografie pe care o conduc. În vreme ce toate Academiile țărilor de democrație populară au un Institut de Etnografie, Academia poporului român nu are un Institut pentru studiul poporului român și a popoarelor conlocuitoare.

București 15 iunie 1959

Prof. *Romulus Vuia*
locuința: str. Maria Rosetti nr. 55
et. III. ap. 7.
telefon: 11.31.65.

ANEXA 3

24 februarie 1960

Către
COMITETUL CENTRAL
AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN
— în atenția tovarășului Pavel Țugui —

REFERAT

Cu privire la problemele etnografiei și artei populare.

Îndreptându-se cu toată sinceritatea speranțele noastre legitime către cel mai înalt for din Patria noastră, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, informăm și opinăm cele ce urmează în privința situației actuale a etnografiei și artei populare din R.P.R.

https://biblioteca-digitala.ro

1. *Situaţia de fapt, realizările mai importante*

În momentul de faţă există în Bucureşti o secţie de artă populară (resp. Fl. B. Florescu) la Institutul de istoria artei al Academiei R.P.R., înfiinţată în 1949; o secţie de etnografie (resp. R. Vuia) pe lângă Institutul de arheologie al Academiei R.P.R., înfiinţată în 1955; la Filiala Cluj a Academiei R.P.R. există un colectiv de artă populară în cadrul Secţiei de istoria artei (din anul 1951) şi un colectiv de etnografie al Comisiei pentru studiul formării limbii şi poporului român (din anul 1955), unificate în fapt prin persoana responsabilului acestora, N. Dunăre.

În afara acestor instituţii ştiinţifice aparţinând Academiei R.P.R., există o vastă reţea de muzee sau secţii muzeale de artă populară şi etnografie (însumând 60 de unităţi), dintre care mai însemnate sunt: Muzeul de artă populară al R.P.R. (director T. Bănăţeanu), Muzeul Satului (director Gh. Focşa), Muzeul etnografic al Transilvaniei (director Gh. Dăncuş), Muzeul etnografic al Moldovei (director Gh. Bodor), Secţia de artă populară a Muzeului Brukenthal (resp. C. Irimie). În general, muzeele aparţin Ministerului Învăţământului şi Culturii, direct, sau indirect prin Secţiile de învăţământ şi cultură.

În toate aceste instituţii sunt concentrate cele mai numeroase şi calificate forţe ştiinţifice, care în anii puterii populare au asigurat un deosebit avânt al cercetărilor de artă populară şi etnografie, în contrast cu stările de lucruri moştenite de la regimul burghezo-moşieresc.

În cadrul acestor instituţii s-au făcut numeroase cercetări de teren care au acoperit mare parte din teritoriul R.P.R. Ca rezultat al acestor cercetări au fost date publicităţii un număr important de lucrări.

De la membrii *Secţiei de artă populară* (Florescu B. Fl., Oţetea Georgeta, Petrescu Paul, Stahl Paul) a Institutului de istoria artei din Bucureşti au emanat următoarele lucrări mai importante: *Arhitectura populară românească*, 5 volume, regiunile Hunedoara, Piteşti, Dobrogea, Ploeşti, Bucureşti; *Arhitectura din Muzeul Satului; Planurile caselor româneşti ţărăneşti; Opincile la români; Monumentul de la Adamklisi; Arta populară românească: ceramica; Ceramica din Hurezu; Ceramica neagră de la Marginea;* Portul popular din Muscel; *Portul popular din Moldova de Nord; Portul popular din Vrancea; Broderiile la români; Costumul popular din Transilvania şi Banat.*

În afară de aceste lucrări reprezentând volume, au mai fost publicate un mare număr de articole în revistele „Studii şi cercetări de istoria artei", „Arhitectura R.P.R.", „Arta plastică", „Contemporanul", „Scânteia tineretului", ca de altfel şi în reviste din străinătate.

Membrii *Secţiei de etnografie* (Maier R., Mironescu Al., Vlăduţiu I., Vuia R., Vulcănescu R.) au publicat următoarele lucrări: *Portul popular din zona Pădurenilor (Hunedoara); Problemele de cercetare în etnografie* (în vol. de *Studii şi referate pentru Istoria României); Tocălia la români* (în „Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei"); Un articol în „Sovetskaia Etnografiia".

Membrii *colectivelor de artă populară şi de etnografie* de la *Filiala Cluj* a Academiei R.P.R. (Bielz J., Dunăre N., Irimie C., Nagy J., Szentimrei J.) au publicat următoarele cărţi: *Portul popular din Bihor; Portul buciumanilor din Munţii Apuseni; Portul popular din Ţara Oltului — zona Avrig; Portul popular din Ţara Oltului — zona Făgăraş; Portul popular din Ţara Oltului* — zona Perşani; *Pivele şi vâltorile din Mărginimea Sibiului şi de pe Valea Sebeşului; Specificul etnografic al Câmpiei Ardealului; Portul popular maghiar din Calata; Portul popular maghiar din Trascău; Covorul secuiesc; Arta aurarilor saşi din Transilvania; Portul popular al saşilor din Transilvania.*

În afară de acestea, au fost publicate o serie de articole în revistele „Studii şi cercetări de istoria artei", „Studii şi cercetări de istorie" — Cluj, „Steaua", în volumele „Activitatea muzeelor" — Cluj, „Probleme de muzeografie", „Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei", „Contribuţii la cunoaşterea regiunii Hunedoara" (Muzeul de la Deva), în periodicele clujene „Tribuna", „Făclia", „Igazság", „Dolgzonö", „Utunk", „Korunk", precum şi o serie de articole în străinătate, sau în revistele româneşti publicate în alte limbi. („Revue roumaine", „Arte") ca şi ceilalţi cercetători din ţară.

În afară de aceste lucrări, *în cadrul muzeelor* au fost publicate următoarele cărţi: *Ceramica din Vama* (T. Bănăţeanu); *Portul popular din Ţara Oaşului* (T. Bănăţeanu); *Arta populară din R.P.R.: textilele* (T. Bănăţeanu, G. Focşa, E. Ionescu); *Cooperativele meşteşugăreşti de artă populară din R. P. Chineză* (T. Bănăţeanu); *Muzeul Satului* (Gh. Focşa); *Din istoria şi tehnica ceramicii* (H. Hoffmann): *Ceramica din Săscior* (C. Irimie şi H. Hoffmann); „Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei pe anii 1957 şi 1958"; „Studii şi cercetări de etnografie şi artă populară (editat de Muzeul de artă populară al R.P.R.).

https://biblioteca-digitala.ro

Prin articolele publicate în diverse reviste în țară și străinătate, se mai remarcă, îndeosebi tov. T. Bănățeanu, precum și tov. V. Butură, Gh. Focșa, K. Kós, C. Irimie, B. Zderciuc, N. Dunăre și Marcela Focșa, I. Vlăduțiu.

În ceea ce privește *Fil. Cluj*, mai adăugăm monografia în manuscris „Arta populară din Valea Jiului (Hunedoara)", depusă în 12 ianuarie 1960 la Editura Academiei R.P.R., conținând 600 pg. text + aprox. 400 ilustrații (red. resp. N. Dunăre; colectiv: J. Bielz, N. Dunăre, C. Irimie, I. Frunzetti, P. Petrescu și P. Stahl).

Socotim de a noastră datorie să menționăm aici două fapte îmbucurătoare: 1. lucrările publicate de cercetătorii din București, Cluj, Sibiu au fost adesea apreciate favorabil de presa de specialitate nu numai din țară, dar și din U.R.S.S., din țările de democrație populară și chiar din țările capitaliste; 2. valoarea studiilor elaborate de cercetătorii români (deși rezultate în condițiile unei dispersări organizatorice, a unei coordonări insuficiente, a existenței noastre în unități diferite) a făcut ca unele din acestea să vadă lumina tiparului și în revistele de specialitate din țările capitaliste, păstrându-și principialitatea marxistă.

De asemenea trebuie să reținem ca o latură pozitivă a mișcării marxiste etnografice din R.P.R., legătura acesteia cu practica, cu sarcinile economice, sociale și culturale, răspunzând adeseori nevoilor de documentare ale industriei ușoare de bunuri de larg consum, a cooperativelor meșteșugărești de artă populară, a caselor de creație, înlesnind totodată achizițiile muzeale și organizarea expozițiilor de artă populară în străinătate. În aceeași ordine de idei, ne îngăduim să subliniem și contactul nemijlocit cu masele largi populare, pe care etnografii din R.P.R. îl realizează prin presa de mare tiraj în care s-au publicat articole de informare, de popularizare, de educația gustului estetic, etc.

În fața formelor noi de cultură populară care au apărut și s-au dezvoltat în condițiile construirii bazelor economice ale socialismului în R.P.R., cercetătorii noștri au sesizat aceste creații noi și au publicat despre ele studii și articole, dintre care unele în directă legătură cu practica muzeografică (de ex.: „Problema exponatelor etnografice în secția construirii socialismului" în „Din activitatea muzeelor noastre" — Cluj, „Oglindirea noului în expozițiile etnografice" în „Probleme de muzeografie" — Cluj, câteva articole în „Studii și cercetări de istoria artei").

Activitatea de până acum, cu mult mai bogată și mai bine orientată ca în trecut, arătând un efort evident al cercetătorilor spre însușirea metodei științifice marxist-leniniste, — în alte condiții de organizare a muncii, în colective mai puternice și mai sudate, ar fi putut ajunge la un nivel teoretic și ideologic mai ridicat, constituind o contribuție și mai eficientă la înfăptuirea sarcinilor revoluției noastre culturale.

II. *Propuneri*

Ținând seama de toate cele de mai sus, propunem următoarele:

a) Din punct de vedere organizatoric se face tot mai mult simțită necesitatea unirii pe linie de Academie, la București, a Secției de artă populară (Institutul de istoria artei) cu Secția de etnografie (Institutul de arheologie), într-un *Institut de etnografie al Academiei R.P.R.*, cu trei secții: etnografia R.P.R.; arta populară; etnografia altor popoare.

Noi am adăuga chiar, a patra secție: de folclor (aceea existentă astăzi la Institutul de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R.), pentru a asigura cercetarea fenomenelor de cultură populară sub toate aspectele materiale și spirituale după o metodă și o concepție unitară.

Astfel de institute există de multă vreme în țările socialiste, adesea nu numai unul, dar chiar câte unul în fiecare din marile centre academice (de ex.: în Cehoslovacia, la Praga și Bratislava; în Polonia, fiind dezvoltate mări unități etnografice la Varșovia, Wroclaw, Krakovia, Lodz).

Institutul de etnografie al Academiei R.P.R., propus, trebuie să aibă următoarelele posibilități:

— o *publicație periodică* cu cel puțin două numere pe an (fără a mai vorbi de situația existentă în URSS, dar oprindu-ne privirea chiar numai asupra țărilor de democrație populară, menționăm că în fiecare din acestea există mai multe reviste de artă populară și de etnografie, editate de academii, de muzee, care apar de mai multe ori pe an);

— *largi posibilități de a efectua cercetări pe teren* (în această privință, socotim necesar ca cercetătorii cu experiență care vor avea un rol însemnat în dezvoltarea etnografiei din țara noastră, să aibă posibilitatea efectuării de cercetări de teren în Uniunea Sovietică, în comun cu etnografii sovietici; la fel de utile vor fi și cercetările în colaborare cu etnografii din țările de democrație populară);

https://biblioteca-digitala.ro

b) Pentru dezvoltarea cât mai largă a disciplinei noastre cu privire la studiul culturii populare, credem necesar să se dea o greutate mai mare *cercetărilor şi colectivului* de artă populară şi de etnografie *de la Filiala Cluj a Academiei R.P.R.* (o activitate cât de cât temeinică şi rodnică în condiţiile normale la Fil. Cluj, pe un teritoriu atât de vast şi cu probleme etnografice şi de artă populară atât de complexe şi multiple, nu se poate realiza fără a se adăuga, pe lângă *singurul* cercetător existent în schemă, cel puţin *încă cinci cadre:* un grafician, un cercetător maghiar, altul german, altul cunoscător al limbilor slave, precum şi a unui tânăr cadru român; tot astfel, se face necesară o muncă de convingere a conducerii Institutului de Istorie din Cluj spre a-şi întoarce privirea, în ceasul al 12-lea, şi către doleanţele legitime ale acestui sector ştiinţific, lipsit adesea chiar de lucruri — cadre şi fonduri — obţinute cu dedicaţia expresă pentru acest sector de muncă ştiinţifică).

c) O necesitate la fel de importantă este organizarea în Capitală, a unei unităţi muzeale cuprinzătoare, *Muzeul de etnografie şi artă populară al R.P.R.*, cu trei mari secţii: pavilionară, pentru etnografia R.P.R.; pavilionară, pentru etnografia popoarelor lumii; în aer liber.

Aceasta ar fi cu putinţă prin contopirea celor două muzee existente — Muzeul de artă populară al R.P.R. şi Muzeul Satului — şi prin adunarea materialelor etnologice existente de mai multă vreme la muzeele din Tg. Mureş, Cluj, Aiud, Sibiu şi la Muzeul de ştiinţe naturale „Gr. Antipa" din Bucureşti.

Această înfăptuire ar fi de asemenea extrem de utilă pentru activitatea Institutului de etnografie al Academiei R.P.R. în special şi pentru etnografia din ţara noastră în general.

III. *Problema cadrelor*

Problema etnografiei şi a artei populare este însă în acelaşi timp şi o problemă a persoanelor care pot şi trebuie să fie folosite. În această privinţă părerea noastră este că în momentul de faţă avem de-a face cu mai multe categorii:

a) Este vorba în primul rând de tovarăşii care pot forma scheletul de bază al mişcării etnografice din ţara noastră, şi care credem că trebuie în mod necesar să fie în primul rând acei care s-au afirmat în anii puterii populare. Vom cita astfel pe tovarăşii: Bănăţeanu Tancred, Dunăre Niculae, Florescu B. Florea, Irimie Cornel, Petrescu Paul, Stahl Paul, Focşa Gheorghe. Aceştia, prin aderarea lor deschisă, publică, la regimul de democraţie populară, prin numeroasele publicaţii susţinute în ţară sau în străinătate, prin expoziţiile organizate, prin susţinerea acţiunilor de mase ale artei populare, prin modul în care au servit ţara în misiunile din străinătate cei cărora li s-au încredinţat astfel de misiuni, credem că merită atenţia Partidului.

b) În al doilea rând, se poate conta pe categoria mai tânără, neafirmată încă prin publicaţii originale, dar care sunt totuşi formate în noile condiţii create ştiinţei din patria noastră de către regimul de democraţie populară. Vom vota astfel pe tovarăşii: Dinuţă Niculae, Drăgoescu Ion, Hoffmann Herbert, Maier Radu—Octavian, Mirrescu Alexandru, Vlăduţiu Ion Acesta din urmă a făcut să fie cunoscute unele lucrări de etnografie sovietică, prin transpunerea lor în limba română, prin grija sa sau chiar prin traducerea sa. Aceşti tovarăşi pot de asemenea aduce în urma unor munci susţinute de mai mulţi ani, un aport foarte serios la dezvoltarea ştiinţei etnografice în ţara noastră.

c) O a treia categorie, mai puţin activă pe plan ştiinţific redacţional, dar totuşi având greutate prin experienţa lor, poate fi de asemenea de un mare ajutor sarcinilor care stau în faţa mişcării marxiste etnografice din patria noastră. Tovarăşii din această categorie servesc de altfel în special sarcinile ştiinţifice ale muzeelor. Dintre aceştia pot fi citaţi Marcela Focşa, Elena Secoşan, Vulcănescu Romulus, Zderciuc Boris.

d) În ce priveşte conducerea mişcării etnografice, problemă esenţială, credem că ea trebuie dată unui om bine orientat în problemele marxiste şi în acelaşi timp având o bogată experienţă ştiinţifică, bucurându-se de autoritatea necesară. În această privinţă, tov. prof. H. H. Stahl, care cu mulţi ani în urmă declara în scris public că singura metodă ştiinţifică este cea marxistă, şi care în acelaşi timp a dat cele două remarcabile volume recent apărute asupra satului devălmaş românesc, este cel mai indicat. O altă soluţie ar putea fi tov. prof. Ion Nestor, arheolog, dacă ne gândim că şi Institutul de etnografie al Academiei URSS este condus de un arheolog.

Prof. Romulus Vuia, ale cărui cunoştinţe în domeniul etnografiei sunt incontestabile, şi care ar putea aduce foloase publicând materialul cules în decursul anilor, nu are totuşi orientarea ştiinţifică marxistă şi nici suficientă eficacitate pentru organizarea activă a mişcării de etnografie şi artă populară din ţara noastră.

https://biblioteca-digitala.ro

IV. *Perspective de viitor*

Ținând seama de forțele care s-au afirmat și de cele în curs de dezvoltare, ținând seama de bogăția și interesul materialelor de artă populară și etnografie din patria noastră, precum și de experiența și preocupările etnografilor din URSS și din țările de democrație populară, credem că viitorul etnografiei din țara noastră, în condițiile construirii socialismului și a însușirii unei discipline marxist-leniniste, poate atinge un nivel înalt, care să facă cinste noii științe românești.

Printre temele majore care ar trebui să constituie sarcinile principale ale unui institut de etnografie, cele de mai jos nu pot lipsi (la care ar colabora și personalul științific al muzeelor): Atlasul etnografic al R.P.R.; Monografiile regionale care să acopere tot teritoriul RPR, pentru ilustrarea unității și continuității poporului român, pentru aprofundarea și valorificarea specificului etnografic și artistic al poporului român și al naționalităților conlocuitoare; Înregistrarea urgentă a aspectelor cu caracter arhaic, deosebit de necesare pentru cunoașterea istoriei poporului nostru; Studiul aprofundat al dezvoltării noilor forme de viață din țara noastră (aci fiind vorba atât de fenomenele culturale petrecute în orașe, cât și la sate).

Am convingerea că prin cele expuse mai sus aprecierii clarvăzătoare a Partidului, exprim punctul de vedere al marii majorități al lucrătorilor științifici din domeniul etnografiei și artei populare de la noi, a căror activitate o cunosc îndeaproape în perioada de după 23 August 1944. Consider necesar pentru lămurirea tuturor aspectelor etnografice și de artă populară convocarea, pentru discutarea acestor probleme, a tovarășilor care muncesc cu sârguință și devotament în acest domeniu; cu simț de răspundere față de viitorul științei etnografice din R.P.R.

Pentru studiul marxist-leninist al culturii noastre populare!

Nicolae Dunăre

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

ASPECTE ETNOGRAFICE ȘI FOLCLORICE ÎN MONOGRAFIA COMUNEI DRĂNICU – JUDEȚUL DOLJ

MIHAIL M. ROBEA

În pofida numeroaselor vicisitudini din această ultimă jumătate de secol, mulți învățători și profesori, precum și alți intelectuali pasionați au continuat totuși tradiția luminoasă a redactării monografiilor satelor lor natale sau a celor adoptive.

Una din monografiile valoroase alcătuite în ultimele decenii este intitulată *Monografia comunei Drănicu, județul Dolj*, de Policarp N. Voinea și Oprea M. Chiriță, multiplicată într-un tiraj infim de 99 de exemplare de către Centrul de Istorie, Filologie și Etnografie din Craiova al Academiei Române, în 1969, având 246 de pagini, format mijlociu. O monografie multiplu documentată, bine gândită și redactată într-un stil cursiv, virtuți mai rar întâlnite la celelalte monografii contemporane. Lucrarea se deschide cu un *Cuvânt înainte* al etnologului Romulus Vulcănescu, în care subliniază eforturile fructuoase ale celor doi autori în strângerea materialului ei documentar și, concomitent valoarea intrinsecă a monografiei. Urmează un alt *Cuvânt înainte*, de data aceasta al autorilor, cu mărturisiri directe privitoare la strângerea trudnică a datelor lucrării și la semnificația ei în luminarea civilizației — pe treptele istoriei — a unei vechi așezări sociale, în îmbogățirea tezaurului spiritual al țării și în educarea nemijlocită a tinerelor generații. În privința adunării materialului documentar, ei mărturisesc: „Pentru a cunoaște drumul acesta (al dezvoltării istorice — M.M.R.), parcurs de înaintașii noștri, în decurs de veacuri, am cules cu migală și cu răbdare, timp de mai mulți ani, toate datele și informațiile privitoare la satul nostru, începând cu cele mai vechi hrisoave domnești aflate în Arhivele Statului, până la minunate realizări de azi, puse în fața ochilor" (p. 3). Rostul nemijlocit al monografiei este subliniat, de asemenea, pregnant: „Am făcut aceasta, îndemnați de dorința de a scoate la lumină anumite aspecte întunecate din trecutul satului, în scopul de a le cunoaște noi înșine, dar și ispitiți de gândul de a le face cunoscute consătenilor noștri de azi și urmașilor de mâine. Am ținut să se afle și pe această cale condițiile grele de viață în care au trăit moșii și strămoșii noștri, precum și trecutul lor de lupte și de jertfe, de lipsuri și de umiliri, dar și dârzenia cu care au răzbit prin veacuri și-au rămas tot unde au fost" (p. 4). Monografia mai posedă 1 schiță de plan al comunei, 10 desene privitoare la tipurile de case (6) și de gospodărie (1) și la tipurile de port popular (3) și 1 *Anexă* cu 3 hrisoave locale.

Planul monografiei, conceput de Policarp, N. Voinea și Oprea M. Chiriță, este unul modern, amplu, cu toate compartimentele diversificate detaliat

REF, tom 39, nr. 3—4, p. 299—308, București, 1994

https://biblioteca-digitala.ro

ale existenței așezării în ascensiunea lor simultană și istorică de-a lungul veacurilor. Analizat chiar succint, planul respectiv, recomandabil și altor monografii sătești contemporane, este fructul nou rezultat din combinarea unor componente esențiale a două planuri valoroase, care au făcut o adevărată carieră în sectorul monografiilor, adică al lui Vasile Lascăr, ministru de interne, din 1903 și cel al școlii sociologice a lui D. Gusti din perioada interbelică, din adecvarea lor la realitățile actuale și din adausul unor noi secvențe.

În spiritul planului respectiv se desfășoară textul monografiei în spațiul a cinci capitole distincte. *Capitolul I* (p. 6—20) tratează dens cadrul natural, geografic al comunei. *Capitolul II* (p. 20—51), extins relativ, caută să stabilească, în spirit critic, vechimea așezării și originea numelui ei. *Capitolul* următor, *al III-lea* (p. 51—123), este unul dintre cele mai extinse capitole, deoarece evocă evenimente și aspecte istorice pe un răstimp de sute de ani, de la întemeierea satului până la al doilea război mondial, precum: structura economică și componența socială a comunității, frământările sociale violente ale țăranilor în cadrul revoluțiilor de la 1821 și 1848 și a marii răscoale țărănești din 1907, participarea locuitorilor satului la războiul pentru independență din 1877, la cele două războaie mondiale pentru întregirea neamului. *Capitolul al IV-lea* (p. 124—144) relevă perioada postbelică, cu accentul pe sectorul agricol al economiei locale. În fine, *capitolul* al V-lea (p. 145—246), ultimul, se ocupă aproape exclusiv de dinamica demografică și de creația populară materială și spirituală, aici fiind reproduse chiar anumite producții poetice. Mulțimea și diversitatea capitolelor și subcapitolelor nu tulbură unitatea organică și claritatea secvențelor monografiei. Lucrarea se încheie cu o *Bibliografie selectivă* (p. 220—221) a izvoarelor principale de informare și apoi — fapt deja anticipat — cu o *Anexă* (p. 222—243).

Comuna Drănicu este o așezare socială, având un singur sat mare, situată în județul Dolj, spre limita lui de sud, lângă apa Jiului, pe șoseaua Craiova—Segarcea, la o distanță de 38 km de primul oraș și la 10 km de ultimul. Localitatea se află într-o zonă ușor accidentată, cu mici dealuri și văi (de gârle), ceea ce înseamnă că se bucură de bune condiții naturale și climaterice pentru practicarea unei agriculturi complexe. Posedă o floră și o faună specifice sudului Olteniei.

Satul se presupune că s-a întemeiat în vremea feudalismului timpuriu, la început numai în Valea Drănicului, o vale largă și adâncă, care oferea un adăpost sigur împotriva unor factori naturali distructivi (vânturi, ninsori spulberate) și împotriva valurilor succesive al năvălitorilor barbari. Formarea satului s-a început de la marginea bălții „Alești", pe ambele maluri ale pârâului Drănicul, și s-a dezvoltat în cursul secolelor spre nord și vest, înălțându-se concomitent și pe versanți. În deceniul al 7-lea din secolul nostru, autorii monografiei îl descriu astfel: „Se prezintă ca un sat de câmpie, cu casele strânse, așezate de o parte și de alta a două drumuri principale, care se încrucișează în mijlocul satului și a încă câteva paralele cu primele" (p. 9—10). Vatra lui s-a lărgit sensibil după împroprietărirea sătenilor la primul război mondial: „Raza satului s-a mărit în urma împroprietăririi din 1919—1921, când locuitorii lui, o dată cu lotul de pământ de muncă, au primit și câte un loc de casă. Extinderea satului s-a făcut înspre vest și sud, de o parte și de alta a drumului câmpului și a șoselei ce vine dinspre Segarcea. Azi, pe toate aceste locuri de casă, s-au construit locuințe noi din zid de cărămidă și s-au întemeiat gospodării frumoase" (p. 10). Un sat atât de

https://biblioteca-digitala.ro

întins posedă 5 „mahalale", cartiere cu toponimicele împrumutate de la numele neamurilor dominante în spațiile respective. În concluzie, Drăniculeste un sat de tip adunat regulat. Cu toată vechimea sa, el este atestat documentar, datorită probabil pierderii documentelor anterioare, tocmai la 17 mai 1589, printr-un hrisov de judecată dat de Mihnea voievod al II-lea. Toponimicul așezării de *Drănicu* e vechi — sl. *dren* — „corn", arbore care altădată făcea parte în mod obișnuit din copacii pădurii locale. Prezența mai multor toponimice în aria așezării, precum și în cele vecine, i-a condus pe cei doi monografiști la afirmațiile potrivit cărora vechimea așezării ar fi anterioară venirii valului slavilor în secolul al VI-lea și că ar proba ipoteza conviețuirii vremelnice a populației mai vechi cu ei, pe care apoi, treptat, i-a asimilat.

Pe măsură ce așezarea urcă treptele istoriei, ea cunoaște în mod evident structuri economice și sociale noi. Inițial liberă, ea devine, datorită unor factori istorici încă neelucidați, un „sat boieresc", cu „rumâni" și boieri, cu independența socială pierdută. În secolul al XVI-lea era, alături de alte sate, proprietatea puternicilor boieri Craiovești. Satul trece — în lungul răstimp cuprins între secolele XV și XIX — dintr-o posesie boierească în alta, ba și într-una domnească (a lui Mihai Viteazul). În condițiile regimului medieval, rumânii, trăind în cadrul economiei închise, își produceau aproape totul pentru existență în gospodăriile lor și aveau o sumedenie de obligații față de stăpânii satului privind prestarea muncilor agricole pe terenurile acestora și îndeplinirea unor obligații financiare și ostășești. Existența lor devenea de nesuportat în special în perioadele ocupațiilor streine vremelnice, cum s-a întâmplat, de pildă, în timpul stăpânirii austriecilor din anii 1718—1739. Condițiile de viață ale țăranilor nu s-au îmbunătățit cu mult nici în epoca modernă. Într-adevăr, prin reformele agrare din 1864 și 1920, sute de familii de țărani au primit, ca și în alte sate, numeroase loturi de pământ, dar problema țărănească n-a fost încă rezolvată pe deplin. Datorită uneltelor agricole rudimentare și factorilor climatici nefavorabili, producția agricolă rămânea, deseori, scăzută.

În aceste condiții economico-sociale critice, participarea drăniceniloi la frământările sociale frecvente și la marile revoluții din 1821 și 1948, precum și la răscoala din 1907, este pe deplin explicabilă. În multitudinea manifestărilor lor, unele chiar violente, aceștia căutau să se sustragă de la îndeplinirea obligațiilor față de proprietarii pământurilor, îi amenințau pe slujitorii acestora și chiar pe ei, alungau autoritățile locale și județene deplasate în sprijinul boierilor, așa cum s-a întâmplat cu subcârmuitorul plășii în 1848 în mai multe rânduri, și ignorau ordinele severe ale guvernului. În cadrul reprimării crude a acestor manifestări cu ajutorul slujbașilor și al forței militare, țăranii erau obligați să-și reia lucrul pe moșiile stăpânilor, erau arestați, închiși și bătuți groaznic, ca în toamna lui 1848 și în primăvara lui 1907, cu grupuri masive de drăniceni răsculați. Cu aceleași speranțe ale îmbunătățirii situației lor materiale în viitor și dintr-un profund sentiment patriotic, numeroși drăniceni au participat, distingându-se ca adevărați eroi pe câmpurile de luptă, la războiul pentru independență din 1877 și la cele două războaie mondiale pentru reîntregirea patriei. Oricum, în prima jumătate din acest secol, grație primirii unor noi loturi de pământ prin reformele agrare și pătrunderii unor elemente moderne în comunitatea sătească, starea generală a oamenilor s-a îmbunătățit considerabil. Dar dezvoltarea ei continuă

https://biblioteca-digitala.ro

a fost curmată de izbucnirea ultimului război mondial. În perioada postbelică, comuna Drănicu, asemenea altor așezări, a încercat să cunoască și să aplice într-o perspectivă utopică, noi concepte și tehnici în organizarea vieții social-economice complexe Așezarea a dat culturii românești mai multe personalități prestigioase, printre care, omis pe atunci, pe acad. *Radu Voinea*.

★

În cursul îndelungatei și frământatei sale istorii, comunitatea din Drănicu a creat, din imperative existențiale și spirituale, o serie de elemente materiale și spirituale interesante și valoroase, primele componente fiind relevate nu numai în ultimul capitol dedicat folclorului ci și în alte multe secvențe. Cu alt prilej s-a observat că satul Drănicu s-a format în valea cu același toponimic și că apoi s-a extins în părțile laterale, în special în prima jumătate a secolului nostru, încât acum este un sat de tip adunat.

Gospodăria actuală a săteanului, înnoită și bine organizată, se află situată atât în vatra veche cât și în cea nouă a satului. În „bătătură" sunt construite: locuința, așezată de obicei lângă uliță și cu fața înspre sud, o magazie și un pătul. Locuința actuală este de obicei un tip nou de casă „fără prispă, dar cu o mică verandă", cu două intrări și cu mai multe camere, având pardoseală, sobă de teracotă și vatra instalată într-o cameră cu intrarea separată sau într-una de sub pătul. Magazia și pătulul, sub care se găsesc 2—3 camere, sunt așezate pe o temelie de zid înaltă de 2—3 m. În perioada interbelică îndeosebi, mulți locuitori, pentru a avea unde locui temporar și pentru a aduna între timp banii necesari construirii unei case, își întemeiau gospodăriile începând cu ridicarea magaziei și a pătulului și a camerelor de sub ele. În majoritatea cazurilor, acoperișul acestora, al magaziei și pătulului, este mult prelungit în față, alcătuind un șopron sub care se adăpostesc unelte agricole, căruța ș.a. Dincolo de curte se găsesc parcelele cu depozitarea furajelor (clăi), cu grădina de zarzavat și cu pomi.

Autorii monografiei, dispunând de informații, reconstituie două tipuri de locuințe caracteristice, anterioare celui actual, din ultimele două sute de ani. În primul rând locuințele îngropate — *bordeiele*. „Primele locuințe în care au trăit înaintașii noștri — se relevă în monografie — au fost bordeiele, săpate în pământ, cu una, la trei încăperi. Intrarea se făcea prin gârlici. Se intra în prima încăpere — vatra — și de aci în una sau două camere de locuit. Bordeiul era acoperit cu pământ. Căpriorii acestei locuințe se chemau mârtaci (p. 13—14). Într-o primă catagrafie din 1775 existau aici 17 bordeie în care locuiau 17 familii. Cu vremea s-au construit și locuințe la suprafață, cu pereții de nuiele și chiar de cărămidă, ceea ce reprezintă un evident progres. Tabloul acesta pestriț, cu bordeie și case, existent chiar în primul deceniu al secolului nostru, ne apare chiar într-un text dens al lui Policarp. N. Voinea și Oprea M. Chiriță din lucrare: „Această populație trăind în 342 de locuințe și anume: 11 bordeie, dintre care unul cu o încăpere, 9 cu două încăperi și unul cu mai multe încăperi; 33 case de nuiele — lipite cu lut, dintre care 10 cu două încăperi și 23 cu mai multe încăperi; 298 case — din zid cu cărămidă, dintre care una, cu o încăpere, 42 cu două încăperi și 255 cu mai multe încăperi" (p. 146—147). Un al doilea tip caracteristic de casă este tocmai „casa cu prispă și foișor", având 1—3 camere

https://biblioteca-digitala.ro

pentru locuit și vatra, de obicei prima încăpere de la intrare și din care puteai pătrunde în celelalte camere de locuit. Această ultimă încăpere, importantă pentru depozitarea și pregătirea mâncării, era lipsită de tavan și pe grinzile ei erau fixate cuie mari în care se atârna carnea de porc, spre a fi afumată. Interiorul, cu o bună aranjare a componentelor lui, ne apare pregnant într-un tablou detaliat și colorat: „În ogeac, într-un colț, era vatra, unde se făcea focul și țestul pentru copt pâine, apoi coșul mare și corlata. Mâncarea se gătea în oale de pământ smălțuite, așezate în jurul focului. De o stinghie de lemn, existentă în coș, mai sus de înălțimea tavanului, se lega lanțul cu cârlig jos, în care se agăța tuciul de mămăligă. Se mai folosea în acest scop și un suport de fier cu trei picioare, numit pirostrie. Pe peretele opus vetrei, era instalată o laviță de lemn pe care se așezau căldările cu apa de băut și caucul respectiv. Pe peretele dinspre apus era o nouă laviță, pe care se puneau sacii cu mălai și făină de grâu. Mai târziu, această laviță a fost înlocuită cu o ladă cu 2—3 despărțituri, „hambarul". După cum vedem, vatra servea și de cămară" (p. 12—13). Restul camerelor erau destinate locuirii familiei. Sub casă, se afla pivnița, în care se păstrau putinile cu varză și murături, butoiul cu vin ș.a. Podul casei era folosit pentru depozitarea cepei, porumbului ș.a. Aceste două tipuri mai recente — „casa cu prispă și foișor (balcon)" și casa „cu o mică verandă" — domină peisajul arhitectonic al așezării.

Principalele ocupații ale locuitorilor din Drănic le formează agricultura, legumicultura, viticultura, pomicultura, creșterea animalelor. Dintre toate aceste ocupații, cea mai importantă pentru drăniceni rămâne agricultura. Dispunând de un pământ fertil, de un „sol cernoziom levigat", care ocupă spațiul cel mai întins și de un „sol de aluviuni", aici se practică o agricultură de bună calitate. Se cultivă plante cerealiere (grâu, porumb), industriale (floarea-soarelui, sfecla de zahăr), leguminoase (mazăre, fasole). Recoltarea cerealelor se efectuiază acum cu mijloace tehnice moderne, pe când în trecut se făcea cu mijloace rudimentare, arhaice. „Treieratul" grâului cu mijloace rudimentare este evocat cu date precise într-o scenă memorabilă: „Fiindcă am vorbit mai sus de «arie», vom arăta în puține cuvinte ce era *aria* și cum se treierau cerealele pe ea. Aria era o suprafață circulară, bine bătută, cât mai orizontală, care avea fixat în centrul ei un stâlp, ce se numea steajer. De acest steajer se lega un capăt al frânghiei, de celălalt capăt se legau 2—3 sau 4 cai. Grâul secerat se așeza pe această suprafață începând de la steajer spre exterior, formând un cerc. Snopii de grâu se dezlegau. Când totul era gata, se aduceau caii, care se legau, alături unul de altul, de capătul liber al frânghiei, astfel ca toți să meargă pe snopii așezați pe arie. Se mânau caii de cineva care stătea în apropierea stâlpului, ca să nu facă drum lung și să meargă la pas, cunoscând că toți trebuiau să meargă la trap, altfel spicele nu se băteau bine. Pe măsură ce caii alergau pe arie, funia se înfășura pe steajer și apropia caii de el. Când funia era înfășurată toată, se întorceau caii în direcția opusă și grâul se călca spre exterior. Se făcea această operație de mai multe ori până când spicele erau bine sparte și boabele de grâu scoase din ele. Se scoteau caii de pe arie și se proceda la ridicarea paielor cu furca, apoi, grâul amestecat cu pleavă se strângea și se vântura alături, pe o cergă. La început, vânturatul se făcea manual, când bătea puțin vântul, mai târziu s-au fabricat vânturătoare mecanice, manevrate cu mâna" (p. 95—96). Legumicultura este o ramură a agriculturii ce s-a dez-

https://biblioteca-digitala.ro

voltat recent. Ocupație veche e viticultura, menționată frecvent în documentele istorice.

Meșteșugurile și instalațiile tehnice tradiționale, atât de necesare într-un sat, ne apar sporadic menționate. În localitate existau de obicei o serie de meșteri ce satisfăceau zilnic trebuințele gospodărești ale locuitorilor. Din instalațiile tehnice populare se menționează în mod deosebit moara — „moara de vânt", așezată pe deal, dar dispărută recent.

În privința *portului popular* al locuitorilor, autorii lucrării îl prezintă numai grafic prin trei desene, unul cu un bărbat, altul cu o femeie tânără și altul cu o bătrână, toți în costumul respectiv, cu precizarea că el era „vechiul port oltenesc — de Dolj" (p. 191). În schimb — precizează ei — azi: „Atât bărbații cât și femeile poartă haine confecționate din stofe și țesături de textile, cumpărate de la cooperația de consum. Cămășile înflorate, din pânză de in sau bumbac, țesute în casă, se folosesc azi în măsură restrânsă" (p. 191). În continuare, descrie cu detalii piesele „portului nemțesc" pe timp călduros și pe vreme friguroasă.

În paginile monografiei lor, Policarp N. Voinea și Oprea M. Chiriță rezervă, de asemenea, un spațiu larg complexelor aspecte ale folclorului, având anumite particularități locale. Într-un prim plan se găsește sistemul obiceiurilor tradiționale, cu cele două mari categorii ale lui. *Obiceiurile calendaristice* apar în principalele lor manifestări. Un prim ciclu cuprinde obiceiuri și colinde de felicitare a oamenilor și de urare a prosperității gospodăriilor lor la sfârșit de an și început de an nou. În *ajunul Crăciunului*, dis-de-dimineață, se practică un obicei mai rar: aducerea de către fiecare membru al familiei în casă a unui „braț de surcele, lemne sau coceni de porumb" și aruncarea în sobă a fiecărui component, însoțită de formula: „Dă, Doamne, ca anul ce vine să aducă din belșug grâu, porumb, legume, vite, pui" (p. 149); la terminarea aruncării întregului braț se rostește urarea: „La anul și la mulți ani!" *(Ibidem)*. În cursul aceleeași zile urmează tăierea porcului și începerea colindatului cu steaua. La *Anul Nou*, obiceiurile sunt mult mai numeroase, dintre care se amintesc: din noaptea lui — punerea vaselor și scularea vitelor în grajd sau în afara lui de către fetele ce doreau să-și cunoască norocul și viitorul matrimonial, organizarea „calendarului" popular cu ceapă și sare; din cursul primei zile a anului — „ziua moașei", constând în vizitarea moașei de către „nepoții" ei și servirea mesei în comun, și sorcovirea, posedând un text obișnuit de sorcovă. La *Bobotează* (6 ianuarie), în ajunul ei, botezarea tuturor gospodăriilor de către preot și aflarea norocului lor de către fete prin depunere sau nu, în cursul nopții, de „chidă" pe „chide de busuioc, din cel primit de la preotul satului". La *Sfântul Ion* (7 ianuarie) se practică un alt obicei interesant și rar, reconstituind un episod biblic: grupați pe fântâni, băieții petrec noaptea dinspre 7 ianuarie în jurul focurilor din preajma fântânilor — simbolizare a pazei Iordanului — pentru ca în cursul dimineții și al zilei să le boteze aici ori acasă pe fetele și femeile tinere. Și în această așezare se practică la *Lăsata secului*, strigarea peste sat de către flăcăi a fetelor nemăritate încă, dintre strigări una fiind mai interesantă: „Fata lui cutare cu leagăn de mătase, La cutare-n casă!" (p. 155). De *Florii* se pun în poartă și prin pomi, ca simbol al belșugului, „mici ramuri de răchită", iar la *Sfântul Gheorghe* se fixează la poartă, ca semn al sosirii primăverii, „crenguțe de stejar". În *Vinerea Paștelui* se roșesc și se încon-

https://biblioteca-digitala.ro

deiază ouă și se merge seara la denia mare. La *strodul Rusaliilor*, mulți țin sărbătoare și, cu credința ca să nu fie luați, „din căluș", poartă „pelin verde" la brâu. În trecut, „echipe de călușari jucau călușul timp de o săptămână, îmbrăcați în costume naționale, cu ciomege, pelin și busuioc la brâu și un steag, format dintr-un ștergar alb, pus în vârful unei prăjini" (p. 156). La sărbătoarea *Sfinților Petru și Pavel* întreaga colectivitate își amintește de moșii și strămoșii ei prin împărțirea de cireșe, vișine și mere de către gospodine.

Obiceiurile tradiționale familiale apar în lucrare prin toate cele trei componente ale lor. Aproape toate practicile și credințele legate de *nașterea* copilului sunt aici descrise. Ceremonialul *nunții*, început sâmbătă seara și încheiat duminică noaptea, domină capitolul obiceiurilor familiale prin prezentarea scenariului și prin relevarea selectivă a repertoriului lui muzical-literar. Dintre producțiile ceremoniale remarcăm: *cântecul mirelui, cântecul miresei, cântecul „de dus la cișmea"*. Ultimul cântec, cu o arie mai limitată, e adresat ginerelui și el deplânge dușmănia unor oameni față de flăcău: *„Foaie verde mărgărit,/ Plecai în sat să mă plimb/ Cu lăutarii cântând,/ Dușmanii se uită crunt./ Coborâi din deal în vale/ Se luă lumea de mirare,/ Că-s fudul și mă țin mare./ Ce-o avea lumea cu mine,/ Că n-am făcut rău la nime..."* (p. 160). Nu lipsește nici *Iertăciunea* tradițională. La o nuntă din Drănicu—Dolj se spun zeci de *strigături* frumoase și înțepătoare. În textul monografiei sunt transcrise 12 strigături cu valențe etice și artistice, ca: *„Sus pe deal la mărăcini,/ Fac fetele rugăciuni/ Vinerea și sâmbăta,/ Să se poată mărita"* (p. 169). Ceremonialul *înmormântării* apare în secvențele lui importante. Se inserează 4 secvențe de bocete de soț, de mamă și de frați și surori în descrierea lui.

Poezia *descântecelor* figurează prin trei piese distincte — descântece de deochi, de scrisă (pentru fetele care se mărită) și de brâncă.

Cei doi autori ai monografiei satului lor natal acordă, de asemenea, o atenție sporită *cântecelor bătrânești* și *cântecelor lirice*. Primele cântece sunt ilustrate prin două texte epice excelente — o baladă haiducească, *Călin*, cu evocarea luptei crâncene a haiducului oltean Ion ăl Mare împotriva boierului Călin și o baladă familială, *Uncheșelu*, cu găsirea soției ca mireasă de către soțul întors din armată. Cântecele lirice ne apar reprezentate tot prin 2 texte prețioase — un cântec de revoltă, *Sună telefoanele*, și un cântec de dor, care ar putea fi intitulat *Pe deal pe la Cornețel* și din care s-ar putea desprinde un altul, de dragoste, cu titlul *Dragă mi-e ziua de vară*. Cântecul *Sună telefoanele*, valoros, cu o circulație locală, evocă direct și convingător marea răscoală țărănească din 1907, cu condițiile sociale dure și cu declanșarea acțiunilor violente, având acest început edificator: *„Sună telefoanele /Și bat telegramele/ În toate primăriile/ Să strângă rezervele/ Din toate comunele/ Să vină pân-n-nsera,/ Că s-a revoltat țara./ Pentru hoțul de ciocoi/ De când a venit noi/ Nu mai vezi om cu doi boi,/ Nici haină bună pe noi..."* (p. 110). Adoptând o atitudine științifică față de folclor, autorii monografiei indică numele informatorilor din teren.

Toate aceste date etnologice și creații folclorice, care privesc un câmp larg de manifestări populare, se prezintă într-o mare diversitate și sunt încărcate de adânci semnificații etice și istorice. Tezaurizate în monografia lor de către Policarp N. Voinea și Oprea M. Chiriță, ele pot fi valorificate în manifestările cultural-artistice și în exegezele științifice.

https://biblioteca-digitala.ro

FOLCLORUL ÎN PUBLICAȚIILE CENTRALE ALE SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE FILOLOGICE DIN ROMÂNIA

Imperativele ridicării continue a pregătirii pedagogice moderne a cadrelor didactice și ale antrenării lor în activitatea de cercetare științifică au impus, încă din anul 1949, constituirea Societății de Științe Filologice din România. În scopul realizării practice a acestor deziderate, au fost editate treptat, cu regularitate, câteva publicații filologice care sunt conduse de prestigioase colegii de redacție (I. Coteanu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, I. C. Chițimia, I. Hangiu ș.a.).

În aceste publicații au fost tipărite articole și studii despre limbă și literatură, recenzii asupra unor opere valoroase, cronici privind manifestările științifice periodice din diferite orașe ale țării. Asupra lucrărilor respective s-a alcătuit periodic *Indicele bibliografic*, destinat să faciliteze cercetarea lor tematică.

Folclorul literar ocupă, alături de limbă și literatură, un loc major în rubricile revistelor Societății. Au fost abordate de către diverși autori aproape toate aspectele lui, aducând într-un fel sau altul lumini noi asupra or. În fiecare tip de publicație accentul cade pe un anume set de aspecte teoretice și practice. Și periodicele centrale ale Societății se ridică la numărul de trei.

1. *Limbă și literatură*, periodic inițiat în 1955 și apărut într-un singur volum, apoi în 2 volume și, în fine, în 4 volume pe an, publică articole și studii în vederea elucidării unor probleme de limbă și literatură și a îmbunătățirii procesului de învățământ îndeosebi la cele două discipline. *Indicele bibliografic* al culegerii, care însumează aproximativ 20 de secvențe, a fost improspătat periodic de câțiva autori: Săluc Horvath — *„Limbă și literatură" (vol. I – XXV). Indice bibliografic*, în „Limbă și literatură", vol. XXVI, 1970, p 175—196; *„Limbă și literatură". Indice bibliografic* (vol. XXVI, XXVII, 1970; I (28) — IV, 1972; I — IV, 1973 și I — IV, 1974), *ibidem*, vol. IV, 1974, p. 804—826; *„Limbă și literatură". Indice bibliografic* (vol. I — II, 1975; I — II, 1976; I — II, 1977), *ibidem*, vol. II, 1977, p. 574—594; Florica Gheciulescu — *„Limbă și literatură". Indice bibliografic* (vol. I — IV, 1978; I — IV, 1979; I — IV, 1980), *ibidem*, vol. IV, 1980, p. 672—688; Liliana Simionescu — *„Limbă și literatură". Indice bibliografic* (vol. I — IV, 1981; I — IV, 1982; I — IV, 1983), *ibidem*, vol. IV, 1983, 617—632; Liliana Simionescu — *„Limbă și literatură". Indicele bibliografic* (vol. I — IV, 1984; I — IV, 1985; I — IV, 1986; I — IV, 1987; I — IV, 1988); *ibidem*, vol. IV, 1988, p. 625—647.

Potrivit indicilor bibliografici ai acestei publicații, în paginile ei se găsesc — comparativ cu celelalte două publicații ale Societății — cele mai numeroase articole și studii despre folclor, ele aflându-se în aproape toate rubricile lor. În primul indice bibliografic, de pildă, se află aproape o sută de articole și studii cu conținut folcloric. Și aria lor tematică cuprinde o sumedenie de grupe de subiecte înrudite. O primă serie de articole și studii

https://biblioteca-digitala.ro

prezintă în mod critic activitatea unor folcloriști cunoscuți sau uitați: *Andrei Bârseanu, Ov. Densușianu, Artur Gorovei, M. Lupescu, Anton Pann, D. Stăncescu, G. Sion* etc. Un alt set de articole și studii, mergând tot în aceeași direcție, relevă preocupările folcloristice ale unor scriitori clasici (concepția, valorificarea și eventualele culegeri): *V. Alecsandri, D. Anghel, Gh. Asachi, Gh. Barițiu, I. Creangă, B. Șt. Delavrancea, M Eminescu, N. Iorga, C. Negruzzi, M. Sadoveanu* etc. În continuare, mai mulți cercetători studiază „baza folclorică" a operelor scriitorilor consacrați: *V. Alecsandri, M. Eminescu, Șt. O. Iosif, M. Kogălniceanu, L. Rebreanu* etc. Mulți autori, abordând probleme teoretice, se preocupă de definirea, de aria de iradiere și de valențele estetice ale speciilor folclorice, precum: colinda, teatrul popular haiducesc, proverbele, balada, doina, cântecul liric, basmul fantastic, legenda ș.a. Uneori ei se circumscriu numai asupra unei singure creații naționale sau locale: *Colindul leului, Meșterul Manole, Miorița, Iovan Iorgovan, Cântecul lui „Doicin Bolnavu", Balada căpitanului Mărginean* etc. Adâncindu-se cercetarea, se trece la analiza mijloacelor artistice de realizare a operei — la structura compozițională, la procedeele stilistice, la versificație. În centrul preocupărilor colaboratorilor publicației stau, de asemenea, discuțiile despre „modalitățile de interpretare a textului folcloric". Principalele studii și culegeri de folclor au fost recenzate frecvent în paginile culegerii: *Folclor literar românesc* de Mihai Pop și Pavel Ruxăndoiu, *Structura poetică a basmului* de Gh. Vrabie, *Opere* (vol. I — IV) de T. T. Burada, *Dicționarul folcloriștilor* de Iordan Datcu și Sabina C. Stroescu, *Basme populare românești* de M. M. Robea, *Fântâna dorului* de C. Mohanu etc.

2. *Limbă și literatură română*, a doua publicație filologică centrală a Societății, editată din anul 1972, este o „revistă trimestrială pentru elevi", scrisă însă tot de cadrele didactice și de cercetători. Principalele obiective ale revistei le constituie sprijinirea predării moderne a limbii și literaturii române în școli și a pătrunderii elevilor în intimitatea operelor literare, acestea susținute prin articole de sinteză și prin comentarii. Și acestei publicații i s-a întocmit recent un indice bibliografic, dar selectiv, de prof. Marica Anghelescu, redactor principal al revistei: *Indice selectiv al revistei „Limba și literatura română" (1972—1988)*, în „Buletinul Societății pe anul 1989", București, 1989, p. 216—241. În domeniul folclorului, referirile teoretice din articole, limitate ca număr la câteva, privesc importanța literaturii populare, trăsăturile ei caracteristice, valorificarea folclorului în operele scrise. Alte câteva articole îi readuc în memoria contemporanilor pe anumiți folcloriști și etnologi: *Dumitru Caracostea, Petre Ispirescu, Anton Pann, Mircea Eliade, Frații Grimm*. Accentul este însă transferat acum pe comentariul unor opere folclorice clasice și al unor creații scrise puternic influențate de acestea, ca: *Miorița* (cu 3 comentarii), *Mănăstirea Argeșului, Toma Alimoș, Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte* și *Greuceanu* de P. Ispirescu, *Călin — file din poveste* și *Făt-Frumos din lacrimă* de M. Eminescu, *Zburătorul* de I. Heliade Rădulescu, proverbe, zicători și expresii populare (peste 20 de comentarii!) etc. În cadrul *Însemnărilor*, legate în chip direct de comentariile literare, se prezintă lucrări majore de folclor ce au apărut la casele editoriale.

https://biblioteca-digitala.ro

3. *Buletinul Societății*, ultima ei publicație, cu o apariție anuală încă de la prima sa editare din 1976, reține articole despre creatorii literari și despre problemele întocmirii bibliografiilor de specialitate și diverse dări de seamă despre activitatea filialelor Societății. Și această publicație posedă un indice bibliografic, tot selectiv, pe aproape întreaga perioadă a apariției: Marica Anghelescu, *„Indice selectiv al colaboratorilor la „Buletinul S.Ș.F." (1976—1988)*, în „Buletinul Societății pe anul 1989", București, 1989, p. 142—151. Articolele despre folclor se referă la două aspecte esențiale—la p. folcloriști și la simpozioanele folclorice. În zeci de medalioane, dense și sensibile, prilejuite de aniversări, de comemorări și de decese, se evocă personalitatea a tot atâția folcloriști, autori ai unor studii și ale unor culegeri memorabile: *Alexandru Bistrițeanu, Ovidiu Bîrlea, Petru Caraman, Nicolae Cartojan, Ion Chelcea, Ion C. Chițimia, Ovid Densușianu, Ion Diaconu, Alexandru Dima, Gheorghe N. Dumitrescu-Bistrița, Bogdan P. Hasdeu, Simion Fl. Marian, Atanasie Marian Marienescu, Dumitru Mihalache, Leca Morariu, Dimitrie Al. Nanu, Constantin Negreanu, Vasile Netea, G. T. Niculescu-Varone, Ovidiu Papadima, Ion Apostol Popescu, Ion Pop Reteganul, G. Dem. Teodorescu, Gh. Teodorescu-Kirileanu, Dan Simonescu, Lazăr Șăineanu, Dobre Ștefănescu, Gheorghe Vrabie*. Cronicile au semnalat manifestările folclorice, sub formă de simpozioane și de sesiuni științifice, organizate în numeroase localități ale țării: București, Drobeta-Tr. Severin, Orșova, Suceava etc.

Studiile, articolele, medalioanele, recenziile și cronicele sunt semnate de folcloriști reputați, proveniți — fapt anticipat — din rândul cadrelor didactice și al cercetătorilor, ca: I. C. Chițimia, Al. Bistrițeanu, Dan Simonescu, Al. Dima, Ov. Papadima, M. Pop, Al. I. Amzulescu, Ov. Bîrlea, N. Constantinescu, I. Hangiu, Pavel Ruxăndoiu, Iordan Datcu, A. Gh. Olteanu, C. Negreanu, Al. Dobre, I. Oprișan etc.

În afara imprimării acestor articole și studii, conducerea Societății a facilitat, de asemenea, apariția a 9 colecții de folclor inedit din diverse zone etnofolclorice ale țării (Argeș, Brașov, Hunedoara, Maramureș, Mureș, Năsăud-Bistrița, Teleorman, Vatra Dornei, Vrancea) în volumul, din nefericire singurul: *Folclor poetic*, vol. I. Volum îngrijit, cu note, glosar și indice de informatori de Pavel Ruxăndoiu, București, Societatea de Științe Istorice și Filologice din România, 1967, 330 p.

Prin publicarea atâtor lucrări și colecții folclorice, cu puncte de referință, în publicațiile sale centrale, conducerea Societății, formată și din folcloriști prestigioși, a contribuit efectiv la dezvoltarea folcloristicii noastre contemporane, poate mai mult decât institutele de specialitate.

https://biblioteca-digitala.ro

CONFERINȚA ANUALĂ A SOCIETĂȚII AMERICANE DE FOLCLOR

NICOLAE CONSTANTINESCU

ET IN EUGENE EGO! „Și eu am fost în Eugene", Oregon, unde a avut loc, între 28 și 31 octombrie 1993, Conferința anuală a Societății Americane de Folclor (A.F.S.), de fapt un congres în toată puterea cuvântului, cu peste 450 de participanți care au prezentat comunicări, video-casete, conferințe în 121 de sesiuni plenare, secțiuni tematice, dezbateri și seminarii găzduite de centrul de conferințe al hotelului Hilton din acest oraș din nord-vestul Statelor Unite, renumit în special pentru numeroasele sale universități și colegii.

Tema generală a „meeting"-ului din acest an — *Folclor, drepturi civile și justiție socială* — departe de a fi limitatoare, a lăsat un câmp larg inițiativelor personale creând unele dificultăți organizatorilor programului *(John Roberts, Margaret Mills, Miriam Camitta, Kenny Goldstein)*, deși anumite subiecte au revenit cu o frecvență mai mare, grupându-se de la sine în secțiuni care s-au derulat fără întrerupere de-a lungul celor trei zile de lucru efectiv. Este cazul secțiunilor *Public Folklore and Folklife* cu nu mai puțin de 13 sesiuni, între care trei mese rotunde; *Nativ American Representations* cu 7 sesiuni; *Folklore and Religion* și *Gender* cu câte 6; *Folklore and Politics* și *Gay and Lesbian* cu câte 5 sesiuni.

Preferința pentru aceste teme, care se înscriu nemijlocit în tematica generală a întrunirii din 1993, indică, totodată, și orientarea de ansamblu a cercetării folcloristice americane din zilele noastre. Se vede clar tendința de a impune concepte nutrite din realități specifice continentului nord-american precum acela de *Folklife*, care vine să înglobeze sau să înlocuiască mai vechile și poate neoperantele, în spațiul socio-cultural dat, concepte de „folclor", „etnografie", „cultură populară" etc. (vezi, în acest sens, prezentarea studiului *American Folklife: A Commonwealth of Cultures*, în „R.E.F.", tomul 38, nr. 3, 1993, p. 277—278). La fel, „Public Folklore", căruia cu greu i s-ar putea găsi un corespondent convenabil în alte spații lingvistice, atâta timp cât simpla transpunere în românește ('folclor public') nu ne lămurește prea mult. Din comunicările și discuțiile adiacente se poate deduce că prin „Public Folklore" se înțeleg formele, modalitățile, căile și mijloacele, instituțiile prin care ⟨folclorul⟩ ajunge la ⟨public⟩: muzee, radio, colecții, parcuri de distracții, târguri, festivaluri, școli și universități etc. În ceea ce privește rostul muzeului în conservarea și reprezentarea culturii populare reținem câteva considerații din broșura *Cultural Conservation Through Representation: Festival of India Folklife Exhibitions at the Smithsonian Institution* (1991), editată și difuzată participanților la întrunirea de la Eugene de către presti-

REF, tom 39, nr. 3—4, p. 309—328, București, 1994

https://biblioteca-digitala.ro

gioasa instituție din Washington D. C.: „Muzeele (...) pot juca un rol în efectuarea schimbărilor sociale. Muzeele nu-i înzestrează pe membrii unei culturi periclitate cu arme, voturi sau instalații tehnico-sanitare. Dar ele pot să furnizeze comunităților și membrilor lor cunoștințe folositoare. Ca instituții sociale de un anumit nivel, muzeele pot legitima credințe, practici, popoare, achiziții și interpretări. Prin expozițiile și programele lor, muzeele pot ajuta la generarea și articularea acelor simboluri și afirmații prin care o comunitate se poate reprezenta pe sine" (p. 18).

Cele șapte sesiuni consacrate „reprezentărilor nativului american" indică preocuparea continuă pentru păstrarea moștenirii aborigenilor nord-americani în condițiile mult clamatului și realului pluralism cultural al zonei, iar cele cinci sesiuni dedicate homosexualilor și lesbienelor arată efortul de integrare a sub-culturii (mod de viață, sisteme de comunicare, relații în interiorul și în afara grupului) non-heterosexualilor în rama largă a multi-culturalismului.

Un concept extrem de discutat acum este acela de „Gender", în sensul diferențierii culturale dintre sexe (bărbat/femeie), cu un accent pe acele manifestări în care rolul predominat îl au femeile. În fine, nu puteau să lipsească din dezbaterile despre folclor, drepturi individuale și justiție socială, *religia* și *politica*.

Comunicarea semnatarului acestor rânduri *(Coming of Age in Romania)* a fost programată în chiar prima zi a congresului, în sesiunea întâi din ciclul „Folclor și politică", respectiv „Folklore and Politics in Europe, Then and Now", în cadrul căreia au mai expus *Venetia Newall* (University of London), care a și prezidat ședința, despre *The Blood Libel in Modern Times: The Case of Andreas of Rinn*, o pasionată contestare a veridicității legendei medievale despre uciderea rituală a copiilor creștini de către evrei; *Jean R. Freedman* (Indiana University), *Careless Talk Costs Lives: Fighting Words in Wartime London*, o interesantă reconstituire a mijloacelor de „manipulare verbală" folosite de autorități în Anglia, în timpul războiului, pentru a impune populației din Londra o anume atitudine față de inamic — sloganul de tipul „Cine limbă lungă are cinci ani va tăia la sare"; *Cristopher Antonsen* (University of Ohio State), *European Community and the Sovereignity of British Foodways*, o analiză „la zi" a efectelor integrării europene a Marii Britanii asupra tradițiilor alimentare ale insularilor, afectate de contactul cu ⟨foodways⟩ ale continentalilor. *Coming of Age in Romania* împrumută, deliberat, din titlul unei celebre cărți a nu mai puțin celebrei cercetătoare americane Margaret Mead, *Coming of Age in Samoa* (1928), punând în discuție stagiile, etapele pe care le parcurge omul de la naștere până la adolescență și tinerețe, până la căsătorie și, eventual, până la nașterea primului copil al noului cuplu, când soții intră deplin „în rândul lumii/oamenilor". Ca parte a folclorului copiilor este un „act de comunicare" ce urmărește prin diferite mijloace și ⟨limbaje⟩, să delimiteze pe cei mai tineri membri ai comunității de adulți și să-i integreze, totodată, în structurile sociale și instituționale ale comunității. Industrializarea rapidă și urbanizarea forțată din anii comunismului au schimbat radical condițiile de mediu social și au impus modificări și adaptări ale folclorului copiilor ca atare. În final, pe baza unor exemplificări culese, fără dificultate, în stațiile de metrou din București, am vorbit despre ⟨folclorul copiilor străzii⟩, despre cântecele de cerșit performate de aceștia în

https://biblioteca-digitala.ro

condiții specifice, care contrazic adesea normele comunicării folclorice tradiționale, fără a le afecta totuși natura folclorică.

Între temele să le zicem „clasice", primul loc în topul interesului l-au deținut *Narrative Forms* (12 sesiuni), urmate de *Material Culture* (7 sesiuni), *Music and Dance* (6), *Visual Representation of Folklife* (5), *Working in the Field* (6)

Studiul „formelor narative" pare să acapareze din ce în ce mai mult interesul și atenția folcloriștilor, naratologii fiind de acum grupați în mai multe societăți naționale și internaționale precum „International Society for Folk-Narrative Research" (ISFNR) al cărei al XI-lea Congres va avea loc în ianuarie 1995 în India, sau „International Society for Contemporary Legend Research" a cărei a XII-a Conferință va avea loc la Paris în iulie 1994. „Capul de afiș" îl dețin așa-numitele „legende urbane", de fapt, în taxonomia noastră un fel de povestiri despre întâmplări senzaționale care circulă nestingherite, mai ales în S.U.A., dar și în alte zone ale lumii, fie pe cale orală, fie prin mass-media și la a căror răspândire au contribuit și contribuie din plin folcloriștii înșiși. Să menționăm, de pildă, că *Jan Brunvand* (Utah University) (care a efectuat cu ani în urmă cercetări în România și are pregătită o carte despre arhitectura tradițională românească) deține, de ani de zile, o rubrică la un ziar local în care publică și comentează „legende urbane" (vezi, ca ilustrare, Jan Harold Brunvand, *Some American — and Romanian — Urban Legends*, „Ethnologica". Sous la direction de Romulus Vulcănescu, București, 1992, p. 135—141). Rămâne de văzut cât de repede și în ce mod, vehiculate de mijloacele moderne de informare, aceste povestiri vor pătrunde și se vor adapta tradiției locale din Europa de Est. Absența sau raritatea formelor narative tradiționale (basm, legendă, snoavă) a orientat cercetarea nord-americană și prin mimetism, pe cea vest-europeană) către narațiunile contemporane (povestiri despre experiențe personale, anecdote locale,biografii) și a diversificat deconcertant punctele de vedere teoretice din care acestea sunt investigate. Nu întâmplător o dezbatere („Forum"), la care au participat specialiști de primă mărime în domeniu precum *Mark Glazer, Linda Degh, Gary Alan Fine, Danielle M. Roemer, Paul Smith*, a fost consacrată „variațiilor în teoriile despre legendă". Au fost reluate concepte și dicotomii precum *basm* vs *legendă; ficțiune* vs *realitate; oral* vs *non-oral; text, context, decontextualizare: identitate; schimbare* etc., ajungându-se, în final, la o definiție sui-generis a acestora. S-a spus despre „legendele contemporane" că sunt niște „povești ⟨perverse⟩ (care, adică, ne scapă printre degete) care tratează evenimentele culturale într-un mod *negativ*".

Numeroasele secțiuni destinate „formelor narative" au grupat comunicări privitoare la *Untellables and Unperformables*, adică despre ceea n u s e p o a t e s p u n e ș i n u s e p o a t e p e r f o r m a ; despre „politică și etnică în bancuri (('jokes')"; despre „tipologia și stilul povestirilor personale"; despre „prejudicii și discriminări în narațiuni"; despre „povestiri și schimbările sociale" etc. Am reținut, pentru exemplificare, comunicarea lui *Charlie McCormick* (Texas A M University), *Dum Tacet Clamat: A Study of the Stories We Don't Speak* în care au fost analizate „acele povestiri care dau semne că ar fi transmise dar sunt, totuși, neexprimate, neverbalizate", cum este cazul narațiunilor despre diavol ale membrilor grupului religios al Bisericii lui Cristos. „Aceste narațiuni tăcute, deși neauzite, produc legende inefabile care țin povestirile despre diavol nerostite" și, privite funcțional, adâncesc

https://biblioteca-digitala.ro

înțelegerea „esteticii absenței" în comunitatea respectivă și a rolului pe care narațiunile tăcute ('silent narratives') il joacă în susținerea acestei estetici. „Este posibil, deci, conchide autorul, ca ceea ce nu spunem să fie mai important decât ceea ce spunem".

În sfârșit, un ultim aspect, dar nu mai puțin important, pe care l-am mai semnalat (vezi *Dezbatere despre predarea folclorului în universitățile americane*, „Limbă și Literatură", vol. I—II, 1992, p. 230—234) privește orientarea practică a studiilor de folclor (sau „folklife") și preocuparea constantă pentru integrarea acestuia în procesul educațional. Patru sesiuni au fost grupate sub genericul *Folklore and Education*, luându-se în discuție teme dintre cele mai actuale și incitante: „Folklore, Multiculturalism, and Education: Appropriation or Accomodation?": „Folklore and Education: Issues and Answers"; „Folklore and Pedagogy"; „Folklore and Writing Practices". Forumul „Folclor și educație: întrebări și răspunsuri" a probat, din nou, seriozitatea cu care cei implicați în programele locale (la nivelul statelor, provinciilor sau orașelor) de conservare a tradițiilor își organizează munca și își construiesc modelele de lucru. Astfel, din nou ca o ilustrație, obiectivele programului „Folk Arts in Education Projects" din Pennsylvania sunt formulate cu remarcabilă claritate:: programul „poate fi folosit pentru a dezvolta *înțelegerea multiculturală* (subl. ns. — N.C.) în orice comunitate. Fiecare proiect explorează moștenirea individului și a comunității așa cum aceasta este exprimată în tradiția artistică de fiecare zi a studenților, a familiilor sau comunităților lor. Proiectele trebuie să pună accentul pe *tradiția vie (l'iving heritage')* (subl. aut.) din Pennsylvania, a studenților și a comunității lor". Aceeași idee revine și în programul din Minnesota, adresat elevilor din clasele elementare, al cărui „focus" constă în „reprezentarea comunității prin forme de artă specifice locului", considerându-se că „formele de artă populară reflectă, prin definiție, experiențe culturale specifice. Dat fiind interesul pentru *educația multiculturală* (subl. ns. — N.C.), studiul artei populare deschide ferestre către diferite culturi".

În contrast, oarecum, cu diversitatea adesea, repet, deconcertantă a punctelor de vedere, a pozițiilor teoretice, a obiectului însuși al comunicărilor, intervențiilor, replicilor din secțiuni, cele două „lecții" („prelegeri") adresate plenului conferinței de către *José Limon* și *William H. Wiggins jr.* au fost mult mai „cuminți", primul remarcându-se prin eleganța deosebită a discursului său, al doilea prin nota de umor și ușor sentimentalism cu care și-a evocat anii de formație, profesorii, colegii.

Pentru relativ puținii non-nordamericani participanți la acest congres (doar scandinavii au prezentat un „team" mai numeros, dezbătând în patru secțiuni distincte teme precum: „Fieldwork Methodology", „Finnish Matters", „Saami Culture: An Indigenous People in a Changing World", „Interpering Folklore: the Legacy of Bengt Holbek") prezența la această prestigioasă manifestare științifică a uneia dintre cele mai vechi asociații profesionale a folcloriștilor din întreaga lume — „American Folklore Society" există, neîntrerupt, de peste 100 de ani — a avut valoarea unei experiențe intelectuale greu de uitat.

Pentru cel care scrie aceste rânduri, stressul emoțional a fost încă mai profund, dat fiind că reveneam în Oregon, unde am funcționat, ca lector de limba română la Universitatea de Stat din Portland, în cadrul programului Fulbright, în anii 1976—1978, după mai bine de 15 ani, deci. Nu am scăpat,

https://biblioteca-digitala.ro

desigur, ocazia de a revedea colegii din Central European Studies Center de la Portland State University (Ladis Kristof, Tom Poulsen, Victor Dahl, Elliot Benowitz) care m-au invitat să particip la lecțiile lor consacrate Europei Centrale și de Est și să le vorbesc studenților despre „Social Conditions in Today's Romania". Am fost, de asemenea, oaspetele clasei de folclor de la Linfield College din McMinnville, Oregon, unde am avut plăcuta surpriză să-i reîntâlnesc pe Suzane și Joel Marrant, buni cunoscători ai folclorului și artei populare românești (au efectuat, nu de mult, o cercetare cu studenții lor în Maramureș). Am vorbit acolo despre specificul național în basmul popular. La inițiativa doamnei Martha Meyer-Iancu, de mai multe ori lector de limba engleză în România, am vorbit studenților de la George Fox College din Newberg despre muzica tradițională românească (cu ilustrații pe bandă de magnetofon) și despre literatura română modernă în context european.

Aduc, aici, mulțumirile mele tuturor celor care m-au găzduit și însoțit de-a lungul acestui come-back în Oregon, care însă nu ar fi fost nicicum posibil fără sprijinul financiar generos al Universității din Turku (Turun Yliopisto), Finlanda, unde funcționez în prezent ca lector de limba română. *Paljon kiitos !*

S-au acumulat, în cele trei zile ale Conferinței Anuale a Societății Americane de Folclor de la Eugene (a patra a fost consacrată unei excursii pe coasta oregoniană a Pacificului), ca și în următoarele, marcate de întâlnirile și prelegerile de la Portland, McMinnville și Newberg un noian de impresii greu de rezumat în câteva fraze și o sumă de întrebări, nedumeriri și mirări aflate acum într-o stare aproape magmatică și care, de se vor cristaliza cumva, aș fi tentat să le comunic vreodată confraților folcloriști de acasă. (Noiembrie 1993, Turku)

ODISEEA UNUI MANUSCRIS INEDIT

PAUL LEU

Colecția *Rumänische Volkslieder aus der Bukovina (Cântece populare românești din Bucovina)* a fost — și încă mai este — un important, masiv și inedit manuscris folcloric ce cuprinde piese adunate de la țăranii din fostul ducat al Bucovinei. Dacă acest monument estetic al liricii folclorice românești s-ar fi editat integral, cultura națională ar fi beneficiat de cea mai cuprinzătoare culegere regională din câte s-au adunat la noi, însă, datorită impedimentelor de toate felurile și, mai ales, adversităților istorice, a peripețiilor survenite în viața coordonatorului ei, a greutăților provocate de cea de a II-a conflagrație mondială și a nepăsării, aproape generale, remarcabilul manuscris folcloric a parcurs, vreme de aproape un secol, un drum sinuos, intrând, în perioada interbelică și mai apoi, într-un con de umbră și incertitudini care s-au soldat cu pierderea, distrugerea sau neglijarea unei părți din conținutul lui.

https://biblioteca-digitala.ro

Odiseea a început din momentul apariției ideii realizării lui, când prin 1900—1901, inițiativa prof. Matthias Friedwagner de a alcătui o culegere de folclor românesc bucovinean, cu ajutorul studenților săi, a eșuat. După 6 ani, impulsionat de Ministerul Cultelor și al Învățământului din Viena, titularul catedrei de filologie romanică și istorie literară, de la Universitatea germană din Cernăuți, a solicitat sprijinul mai multor intelectuali români și străini, printre care s-a numărat și Simion Fl. Marian, după cum rezultă din mai multe scrisori descoperite de noi la Suceava. În decembrie 1907, cu ajutorul unor specialiști, oameni de cultură și țărani români, romanistul german a reînceput adunarea materialului folcloric — literar și muzical — pe baza unui chestionar, la alcătuirea căruia au contribuit S. Fl. Marian și Gustav Weigand.

Timp de mai multe decenii, dr. Matthias Friedwagner a organizat și coordonat munca, a colectat, selectat, comparat și comentat, în germană, piesele literar-muzicale adunate din satele ce aparțineau fostelor județe: Suceava, Cimpulung, Storojineț și Cernăuți. Din toamna lui 1911, M. Friedwagner a ocupat catedra de romanistică de pe lângă Universitatea din Frankfurt pe Main, unde a înființat și un lectorat de limbă română. Membru corespondent al Academiei Române a luat cu sine și manuscrisul colecției *Rumänische Volkslieder aus der Bukowina*, continuând să-l completeze cu noi materiale venite de la diverși colaboratori benevoli sau plătiți. Numai de la Alexandru Voevidca a primit, între 1906—1914, peste 2.250 de melodii cu texte literare.

Ajutat de compozitorii, dirijorii și muzicologii: Victor Vasilescu și Adalbert Hrimaly din Cernăuți, Eusebie Mandicevschi din Viena, de prof. Moritz Bauer și Friedrich Gennrich din Frankfurt pe Main, ce i-au confirmat valoarea muzicală a colecției, M. Friedwagner a selectat și ordonat tematic materialul adunat cu atâta trudă, distribuindu-l în mai multe secțiuni. Un prim pachet de manuscrise va sta la baza celui dintâi volum al colecției *Rumänische Volkslieder aus der Bukowina*, pe care îl va intitula *LIEBELIEDER* sau, pe românește, *De-ale dragostei*, ce încorporează peste 943 texte literar-artistice, 384 melodii culese din 130 localități, de către 65 persoane.

Antologia, alcătuită din doine și diverse melodii, e subdivizată în 33 capitole subtematice *(Preludiu, Dragostea din ce-i făcută?, Dragoste tainică, Dor și jale, Speranță, Dragoste fericită, Stăruința în dragoste, Visuri* etc. etc.), ce reconstituie monografic întreaga gamă a sentimentelor trăite de țăranii români bucovineni în diverse momente ale existenței lor. Structura primului și ultimului volum tipărit de Friedwagner, începe cu surprinderea artistică, în armonii și cuvinte, a celor dintâi fiori ai dragostei, continuă cu iubirea, sentiment predominant, ajunge la amorul vinovat și se încheie cu despărțirea, nefericirea sau „sfârșitul amar" al acestui atotstăpânitor sentiment uman.

Retrăgându-se la pensie în 1935, Matthias Friedwagner a continuat a se preocupa, mai intens, de organizarea și prelucrarea materialului colecției folclorice, până la 5 aprilie 1940, când marele prieten al românilor s-a stins din viață la Vorwald, în Austria. Nu cu mult înainte de a muri, prof. univ. german, „ca un gest de recunoștință față de poporul care nu m-a socotit străin și s-a purtat cu mine ca și când aș fi fost unul de-ai lor", după cum singur o mărturisea, a pregătit și a dat la tipar, cu ajutorul ginerelui

https://biblioteca-digitala.ro

său, Siegmund von Frauendorfer, și sprijin financiar românesc, un fragment din opera sa capitală, cca 13% (XLIII + 596 p.), făcând să apară, îndată după moartea sa, într-un tiraj de 1.000 exemplare, tomul: *RUMÄNISCHE VOLKSLIEDER AUS DER BUKOWINA*/ I Band/ LIEBELIEDER/ mit 580 von Alex. Voevidca oufgezeichneten melodien, 6 farbïgen bildern, einer auswahl von 100 liedern in deutscher übersetzung und einer karte/ Herausgegeben von dr. Matthias FRIEDWAGNER/ Gedruckt mit unterstützung S. M. Königs Carol II, von Rumänien./ 1940/ Konrad Triltsch, Verlag Würzburg.

Lucrarea se adresează deopotrivă cititorilor de limbă română și germană, are meritul necontestat de a fi cea mai importantă culegere recoltată de pe o arie restrânsă și a contribuit la „cunoașterea și prețuirea, în plan european, a folclorului muzical românesc". Deși a apărut în timpul celui de al II-lea război mondial și a pătruns într-un număr redus de exemplare în România, ea a fost comentată, în cca 10 articole publicate în ziarul *Acțiunea*, *Revista Bucovina*, și *Voința școalei* de către: George Breazul, Alexandru Vitencu și Filimon Rusu.

După trecerea lui M. Friedwagner în lumea umbrelor, restul manuscrisului colecției pusă în discuție a rămas în posesia fiicei sale, ce locuia în Austria, la Gallspach, în marea jenă financiară, provocată de distrugerile celei de a doua conflagrații mondiale. Dorind să-și amelioreze existența cotidiană, ea a hotărât să vândă prețiosul manuscris, adresându-se, în acest scop, unor împătimiți ai culturii bucovinene. Printre aceștia s-a numărat și cernăuțeanul Erich Beck, autorul, de mai târziu, al celei mai cuprinzătoare bibliografii a locurilor sale natale (*Bibliographie zur Landeskunde der Bukowina*, Literatur bis zum Jahre 1965, München, 1966, Verlag des Südostdeutschen Kulturwerkes și *Bibliographie zur Kultur und Landeskunde der Bukowina*, Literatur aus den Jahren 1965—1975, Dortmund, 1985).

Într-o epistolă, expediată la 1 aprilie 1991, din Magstad, referindu-se la odiseea manuscrisului *Rumänische Volkslieder aus der Bukowina*, realizat de Matthias Eriedwagner, Erich Beck, cu care sunt în corespondență de cca un deceniu, îmi comunica: „Sie besuchte mich mit ihrem Ehemann Ende der 50er Jahre, als ich noch in Stuttgart — Büsnau lebte. Dort schilderte sie mir ihre Notlage und machce mir das Angebot, ich solle diesen Nachlas kaufen. Damals aber war ich noch jung und verfügte nicht im Entferntesten über die notwendigen Geidmittel. Ich machte ihr damals den Vorschlag, sie möge das Material doch an die Rumänische Akademie in Bukarest verkaufen. Als Vermittler hatte ich dann Georg von Onciul vorgeschagen. Dieser war von der Idee sehr begeistert und schaltete sich sofort ein.

Er reiste dann nach Bukarest und kam der zustimmenden Erklärung der Akademie zurück, das diese die Sammlung kaufen wolle. Diese Sammlung wurde dann tatsächlich auch erworben. Die Akademie zahlte einen sehr nennenswerten Betrag. Er war — für damalige Verhältnisse sehr hoch", (Traducerea: „Ea, împreună cu soțul ei [Siegmund von Frauendorfer], spre sfârșitul anilor '50, când locuiam la Stutt-gart-Büsnau, m-au vizitat. Acolo mi-au descris starea materială în care se zbăteau și m-au rugat să cumpăr această moștenire. Atunci, eram încă tânăr și nu-mi prisoseau banii ca să pot achiziționa manuscrisul. Mai târziu, le-am făcut propunerea de a vinde manuscrisul Academiei Române din București. Ca intermediar l-am propus pe George Onciul. Acesta s-a arătat foar-

https://biblioteca-digitala.ro

te însufleţit de idee şi s-a implicat imediat. El a plecat la Bucureşti şi s-a întors cu acceptul Academiei de a cumpăra această colecţie. Manuscrisul culegerii a fost achiziţionat. Academia a plătit o sumă substanţială. Pentru condiţiile de atunci suma era foarte mare").

Datorită muzicologului cernăuţean George Onciul, fost director la *Kartner Musiksculwerk* — R.F.G. şi profesor de muzică la Lorrach, în 1968, cultura românească a recuperat importantul manuscris al colecţiei *Cântece populare româneşti din Bucovina* şi alte documente, după cum o confirmă oferta familiei adresată înaltului for ştiinţific al ţării şi publicată în *Analele Academiei*.

În prezent, manuscrisele, actele şi scrisorile achiziţionate se află depozitate la Biblioteca Centrală de Stat din Bucureşti. Abia după 32 ani de la sosirea în România a valoroaselor documente cumpărate de la urmaşii lui Matthias Friedwagner, cu greu au început a fi puse în circuitul culturii naţionale primele 191 texte muzical-literare ale ineditei colecţii rămasă atâta vreme inaccesibilă cercetării, prin intermediul volumului: Alexandru VOEVIDCA *Cântece populare din Bucovina*/ Ediţie îngrijită de Vasile Nicolescu şi Cristina Rădulescu-Paşcu/ Editura Muzicală/ Bucureşt 1990.

Primul care a depistat şi cercetat maldărele de manuscrise inedite ale colecţiei *Rumänische Volkslieder aus der Bukowina*, unde a descoperit, printre altele, şi cântecele adunate de Alexandru Voevidca, a fost muzicologul Vasile Nicolescu. El a început să le analizeze, selecteze şi, parţial, să le transcrie, însă, un atac de cord, survenit în 1983, i-a curmat lăudabila şi valoroasa iniţiativă. Munca întreruptă a fost preluată, continuată, extinsă şi finalizată de Cristina Rădulescu-Pascu. Tânăra cercetătoare a selectat, transcris, reţinut şi inclus, în sumarul volumului amintit mai sus, 8 doine şi 183 cântece propriu-zise din inedita colecţie a romanistului Matthias Friedwagner, iar marea lor majoritate (balade, colinde, bocete, cântece de stea, melodii instrumentale de joc, cântece licenţioase etc. etc.) continuă să zacă în depozitele Bibliotecii Centrale de Stat, în aşteptarea altor investigatori care să includă în circuitul culturii naţionale întreaga poezie şi muzică lirică folclorică bucovineană, adunată cu aproape un secol în urmă.

ISTORIA FOLCLORISTICII ROMÂNEŞTI CONTEMPORANE ÎN DOCUMENTE
(II)

ALEXANDRU DOBRE

O aniversare în cerc restrâns

Pentru că în anul viitor, 1995, „Revista de Etnografie şi Folclor" va marca 40 de ani de apariţie neîntreruptă am socotit că n-ar fi deloc lipsit de interes să reconstituim, în unele segmente ale sale, pe cât de glorioasa, pe

https://biblioteca-digitala.ro

atât de agitata „poveste" a singurei noastre publicații periodice cu acest profil din România.

Pentru început ne vom întoarce cu 20 de ani înapoi, adică în 1980, când Revista împlinea 25 de ani de apariție neîntreruptă. Este inutil, credem, să mai reamintim că pe vremea aceea nici măcar nu se putea pune problema unor cât de modeste și discrete manifestări oficiale consacrate evenimentului.

Și totuși... momentul a fost marcat, în condițiile date așa cum se cuvine. În primul rând prin publicarea *Bibliografiei „Revistei de Etnografie și Folclor (1956—1980)*, întocmită de domna Maria-Florica Bufnea (REF, 25(1980), nr. 2, p. 171—246). Inițiativa și meritul găsirii acestei modalități de a atrage atenția asupra evenimentului și de a sublinia rolul de excepție al publicației în folcloristica românească revine în întregime d-lui Al. I. Amzulescu, atunci redactorul șef al revistei.

Cea de a doua inițiativă aparține semnatarului acestor rânduri, la acea dată secretar responsabil de redacție. Am reușit în această îndrăzneață tentativă beneficiind de sprijinul binevoitor și complicitar al d-lui Paul Dudea de la emisiunea Radio „Glasul patriei", emisiune în limba română ce se adresa diasporei românești.

Este, de altfel, locul să notăm și să aducem cuvenitele mulțumiri și elogii acestui minunat colectiv redacțional, aproape singurii în acei ani care, cu o stăruință lăudabilă, au difuzat pe post materiale privind activitatea științifică a Academiei Române, publicațiile înaltului for științific de cultură al țării. De un regim privilegiat s-au bucurat manifestările științifice ale Comisiei de Folclor și aparițiile revistei noastre. Riscurile asumate de acești eminenți profesioniști ai presei vorbite nu erau dintre cele de neluat în seamă dacă ne gândim că numai pronunțarea numelui „Academie" provoca cunoscuta isterie în cercurile politice înalte și obișnuita suită de represalii până la celula de bază, adică desfacerea contractului de muncă și interzicerea dreptului de apariție pe post, semnătură sau de exercitare a profesiei de ziarist.

În aceste condiții, pe postul de radio „Glasul patriei" a fost difuzat în lectura autorului un material care își propunea, așa cum se menționa și în sumarele trimise spre avizare, să semnaleze apariția numărului 2/1980 al „Revistei de Etnografie și Folclor".

Îl reproducem, după manuscrisul nostru, întocmai așa cum a fost difuzat:

„În chioșcurile de difuzare a presei a apărut zilele acestea un nou număr, ultimul pe acest an, al „Revistei de Etnografie și Folclor", publicație ce se adresează, în egală măsură, specialiștilor, cercului atât de numeros al iubitorilor culturii noastre populare, materiale și spirituale.

Mai exact, este vorba de numărul 2 pe anul acesta al publicației noastre, număr ce se distinge de celelalte difuzate până acum prin momentul pe care-l marchează în istoria apariției revistei, prin sumarul său mai puțin obișnuit.

Momentul deosebit la care ne referim este acela că „Revista de Etnografie și Folclor", odată cu difuzarea numărului pe care-l discutăm, are de 25 de ani o apariție neîntreruptă.

https://biblioteca-digitala.ro

Un sfert de veac care îngăduie un bilanț capabil să permită evaluarea exactă a locului și rolului pe care revista noastră de specialitate l-a jucat și continuă să-l joace cu succes în istoria folcloristicii românești contemporane.

Bilanțul pe care-l propunem este facilitat de conținutul Revistei, căci, așa cum menționam, sumarul acestui număr este oarecum mai puțin obișnuit, are un semn particular față de întreaga serie

În numărul 2 pe anul în curs al „Revistei de Etnografie și Folclor", comitetul de redacție a hotărât să publice o amplă listă bibliografică a studiilor, materialelor, notelor și recenziilor tipărite în revistă de-a lungul tuturor celor 25 de ani de apariție neîntreruptă. Bibliografia este, în primul rând, un instrument de lucru deosebit de util și necesar, o modalitate de repunere în circuitul științific a unor materiale de referință, de valoare indiscutabilă, de un mai larg interes, care, fără această listă bibliografică, ar fi putut scăpa atenției cercetătorilor sau altor pasionați ai culturii populare. Numai lectura unei astfel de liste, ea singură, oferă cititorului suficiente satisfacții de natură spirituală, punându-l la curent cu noutățile din domeniul respectiv, cu orientările și direcțiile de interes ale disciplinei și promotorilor ei la un moment dat, sau pe o perioadă istorică mai îndelungată.

Am încercat toate aceste satisfacții lecturând îndeaproape Bibliografia „Revistei de Etnografie și Folclor", anii 1956—1980, elaborată de Maria-Florica Bufnea și publicată în numărul 2 pe 1980 al Revistei menționate.

Realizată potrivit criteriilor și metodologiei adoptate de Adrian Fochi în lucrarea sa fundamentală, Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc, bibliografia „Revistei de Etnografie și Folclor" este alcătuită din opt mari capitole: Bibliografii, surse documentare și alte instrumente de cercetare; istoria folclorului, folcloristicii și etnografiei; etnologie, antropologie socială și culturală, etnografie; folclor, etnologia, etnografia, arta populară și folclorul naționalităților conlocuitoare din Republica Socialistă România; folclorul macedoromân, istroromân, meglenoromân și al românilor de peste hotare; folclor străin; acțiuni de valorificare a etnografiei, artei populare și folclorului.

Cele 1186 de titluri bibliografiate, dispuse pe domeniile enumerate, poartă semnătura a nu mai puțin de 250 de autori, personalități de prestigiu ale folcloristicii și etnografiei noastre naționale, cercetători tineri, cadre didactice, animatori ai mișcării artistice de amatori. Alături de Mihai Pop, Alexandru Amzulescu, Adrian Fochi, Ovidiu Bîrlea, Ion Taloș, Emilia Comișel, Gheorghe Ciobanu, Andrei Bucșan, Tiberiu Alexandru sunt prezenți, cu studii și articole de certă valoare, folcloriști și etnografi din generația mai tânără ca Alexandru Popescu, Stanca Fotino-Ciobanu, Sabina Ispas, Radu Răutu și mulți alții.

Iată deci o încercare, reușită după opinia noastră, de abordare, sub raport cantitativ și calitativ, a complexelor domenii ale culturii populare, „Revista de Etnografie și Folclor" reunind în

https://biblioteca-digitala.ro

spațiul său grafic specialiști și cercetători din toate generațiile, din toate centrele țării.

Este măsura efortului pe care colectivul redacțional l-a depus pentru a face din „Revista de Etnografie și Folclor" o publicație reprezentativă, de prestigiu, o tribună de dezbatere și valorificare a ceea ce știința românească în domeniu are mai valoros, mai interesant".

O LUCRARE FUNDAMENTALĂ:

COLECȚIA NAȚIONALĂ DE FOLCLOR

Apariția, în anul 1981, a primului volum din monumentala Colecție Națională de Folclor (Al. I. Amzulescu, *Cântecul epic. Tipologie și corpus de texte poetice*. București, Editura Academiei, 1981, 733 pag.) a marcat unul dintre momentele cele mai importante, de vârf, ale istoriei folcloristicii și etnografiei românești.

Nu ne-am ascuns nici atunci — și nu ne ascundem nici în momentul de față — entuziasmul în fața acestei apariții de excepție, interesul aproape obsedant pentru ducerea la bun sfârșit a ceea ce s-a numit în formularea fericită a lui Ovidiu Bîrlea, „visul de aur al folcloristicii românești": elaborarea și publicarea, în integralitatea sa, a Colecției Naționale de Folclor.

Semnalând apariția monumentalului volum susțineam că: „Apariția, sub egida Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice, în cadrul Colecției Naționale de Folclor, a volumului *Cântecul epic eroic*, elaborat de Al. I. Amzulescu, constituie, așa cum s-a subliniat la vremea respectivă în presă, un eveniment științific, cultural și editorial de primă importanță. Lucrare fundamentală a culturii noastre contemporane, *Cântecul epic eroic* deschide Colecția Națională de Folclor, operă colectivă vastă ce-și propune să însumeze întregul tezaur al culturii populare românești. Prin întinderea și bogăția materialului, prin ținuta științifică, volumul pe care-l recenzăm și, implicit, Colecția Națională de Folclor reprezintă o contribuție de prestigiu internațional la cunoașterea și punerea în valoare a folclorului românesc, a cărei bogăție tematică și expresie artistică de aleasă ținută este atât de elogios apreciată în lumea științifică de pe toate meridianele globului. O operă, așa cum spuneam, fundamentală, îndrăzneață, ambițioasă, mult visată de generațiile de cărturari care au ilustrat cu atâta strălucire cultura românească".

Finalul articolului anunța un program cu bătaie lungă: „Semnalând, cu firească satisfacție, acest eveniment științific și editorial, aducând elogii tuturor celor care, într-un fel sau altul, au contribuit la publicarea lucrării, socotim acest început și această reușită de bun augur pentru volumele ce vor urma, pentru înfăptuirea, cu exigența și ținuta științifică necesare, a dezideratului formulat cu atâta stăruință până acum: acela al realizării unei cuprinzătoare Colecții Naționale a folclorului românesc, operă fundamentală și monumentală a culturii românești" *(REF, 27 (1982), nr. 2, p. 174—175)*.

Desigur că la acest prim succes, de incontestabil răsunet, nu s-a ajuns ușor. În urmă se afla o muncă de peste trei decenii cu frământări, căutări, experimente, culegeri și excerptări, clasificări... Muncă de ocnaș, cum se exprima unul din cei implicați în acest program. Ceea ce era mai descurajator însă era faptul că, odată încheiată, lucrarea nu-și afla editorul dispus s-o tipă-

https://biblioteca-digitala.ro

rească și s-o pună în circuitul științific: volum mare, ocuparea unui important spațiu grafic, cheltuieli substanțiale, cerere nesatisfăcătoare ș.a.m.d.

Situația era intolerabilă și devenise de nesuportat. De aceea, deși în nici un fel implicat în această activitate, m-am hotărât să intervin cu mijloacele și posibilitățile de care dispuneam sau pe care, pentru atingerea scopului propus, urma să mi le creez.

După ce mi-am asigurat acordul directorului Editurii Academiei, d-l Constantin Busuioceanu, am pornit-o pieptiș, trecând peste structuri și ierarhii, adresându-mă direct Biroului Prezidiul Academiei Române cu următoarea:

NOTA

cu propuneri de editare a colecției „Corpus-ul național al folclorului românesc"

În Programul de măsuri adoptat de Congresul educației politice și al culturii socialiste a fost înscrisă, printre sarcinile principale ale etapei viitoare, și întocmirea și publicarea Corpus-ului național al folclorului românesc.

Academia, încă de la înființarea sa, a acordat o atenție deosebită culegerii și editării folclorului românesc, considerat temeiul culturii naționale, expresia cea mai elocventă a capacității creatoare a poporului nostru, a talentului și gustului său artistic desăvârșit.

La inițiativa, cu sprijinul și sub egida Academiei au fost publicate lucrările fundamentale din domeniul folclorului și etnografiei semnate de Sim. Fl. Marian, Elena Sevastos, Grigore Tocilescu, G. Dem. Teodorescu, Pericle Papahagi etc.

Ulterior, Academia a inițiat, sub titlul „Din viața poporului român," o amplă colecție de folclor însumând 40 de volume publicate. Colecția „Din viața poporului român" a fost continuată cu publicația „Anuarul Arhivei de Folclor", sub redacția lui I. Mușlea.

Publicarea unui Corpus al folclorului românesc este un mai vechi deziderat al culturii noastre și, evident, al Academiei în planurile căreia figurează încă din anul 1969.

Academia alocă anual, prin sistemul contractelor de cercetare, sume însemnate pentru întocmirea acestei lucrări de interes național. În anul 1978, de pildă, a fost alocată suma de 3.345.000 lei și anume: 1.547.000 lei pentru Colecția Națională de folclor literar; 1.468.000 lei pentru Colecția Națională de folclor muzical și 330.000 lei pentru Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei și monografii folclorice. Aceleași sume au fost alocate și în anii anteriori; la o valoare similară a fost aprobată încheierea contractelor pe anul 1979.

Potrivit clauzelor contractuale ,Institutul de Etnologie și Dialectologie a încheiat deja elaborarea și pregătirea pentru tipar a unor lucrări, altele se află în stadiu de finalizare.

Sunt deja pregătite pentru tipar și pot fi predate imediat editurii volumele:

— *„Eposul eroic"*, de Al. I. Amzulescu și

— *„Tipologia legendelor"* (în limba franceză), de Toni Brill

Lucrările menționate au primit avizul consiliului științific al institutului la data de 14 aprilie 1978.

La finele anului curent vor fi încheiate lucrările: *„Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc"*, II (1892—1904), de Adrian Fochi și

https://biblioteca-digitala.ro

„Poezia ceremonialului funebru", de Stanca Fotino și Irina Nicolau; în 1979, lucrările *„Poezia ceremonialului de nuntă"*, de I. Alexandru și I. Moanță și *„Tipologia basmului"*, de Cornel Bărbulescu; în 1980, volumele: *„Balada familială"*, de Al. I. Amzulescu, *„Poezia populară de incantație"*, de Radu Răutu, *„Catalogul motivic al poeziei lirice"*, de C. Eretescu și colab., *„Tipologia colindelor"*, de I. Tudor, *„Ghicitori și proverbe"*, I. Cuceu.

Lucrările enumerate sunt concepute exhaustiv, fiecare în parte reprezentând sinteza unui gen sau a unei specii folclorice. Pentru cultura națională vor reprezenta o realizare cu totul remarcabilă, de dimensiuni monumentale. Dincolo de argumentul bogăției și varietății creației spirituale populare românești, ele vor oferi cercetării un material de o valoare inestimabilă, un instrument util. Vor umple astfel un gol de mult și adânc resimțit în cultura noastră, vor pune în circulația științifică internațională materialul românesc adesea ocolit în lucrările de specialitate ce se publică în străinătate.

Caracterul exhaustiv, sistematic și de sinteză fac ca lucrările să fie foarte voluminoase. Astfel, *„Eposul eroic"* are 1600 pagini, iar *„Tipologia legendelor"* — 3000 de pagini, ceea ce impune tipărirea și publicarea lor în mod eșalonat, pe parcursul a mai multor ani.

Fiind elaborate în cadrul planului de cercetare lucrările publicate nu implică drepturi de autor, ceea ce ar reduce substanțial cheltuielile.

Publicarea la Editura Academiei a lucrărilor enumerate ar constitui singura modalitate de valorificare cu o eficiență deosebită a sumelor alocate prin contractele de cercetare pentru această temă.

În legătură cu oferta Institutului de Etnologie și Dialectologie, *Editura Academiei* precizează că « este de acord în principiu cu tipărirea volumelor, întrucât un corpus al folclorului românesc ar umple un gol de mult resimțit în valorificarea creației noastre spirituale. Având în vedere posibilitățile materiale limitate de care dispune instituția noastră, obligația de a ne autofinanța, sarcina publicării unor lucrări fundamentale cu mare pondere economică, tipărirea volumelor făcând parte din „Colecția națională de folclor" oferite spre publicare de ICED nu ar putea începe mai devreme de anul 1981 ».

Secția de științe filologice, literatură și arte a avizat favorabil publicarea colecției.

Tovarășul acad. Șerban Țițeica, vicepreședinte al Academiei R. S. România, a dispus întocmirea notei de față spre a fi supusă discuției Biroului Prezidiului.

Având în vedere că publicarea Corpus-ului național al folclorului românesc.

— este înscrisă în obiectivele stabilite de Congresul educației politice și al culturii socialiste;

— are o valoare științifică, culturală și politică notabilă;

— contribuie la punerea în circuitul științific internațional a materialului românesc;

— constituie singura modalitate de valorificare a contractelor de cercetare;

— nu comportă drepturi de autor;

— ridică pe o treaptă superioară interesul pentru folclor și cultura populară manifestat consecvent de Academie de la înființarea sa;

Se propune: — aprobarea publicării, în mod eșalonat, a volumelor ce ar urma să constituie „Corpus-ul național al folclorului românesc";

https://biblioteca-digitala.ro

— studierea posibilităților și, eventual, găsirea unor soluții care să facă posibilă tipărirea primului volum chiar mai devreme de anul 1981, așa cum propune Editura Academiei.

octombrie 1978 Referent de specialitate
Alexandru Dobre

Intervenția noastră avut succes. Biroul Prezidiului a aprobat publicarea în Editura Academiei a Corpus-ului național al folclorului românesc, primul volum urmând să apară în anul 1981, ceea ce s-a și întâmplat.

Argumentele evocate, fiecare în parte cântărind greu acolo unde trebuia, inclusiv la „forurile superioare", de care depindea totul, avizele favorabile, de care ne asiguraserăm din vreme, dar mai ales capacitatea superioară de înțelegere pentru problemele cultural-științifice generale și ale Academiei înșiși proprii intelectualilor care alcătuiau atunci Biroul Prezidiului: acad. Șerban Țițeica, președinte (cu delegație) al Academiei, academicienii Ioan Anton și Cristofor Simionescu, vicepreședinți ai Academiei; prof. George Ciucu; membru corespondent, secretarul Academiei.

De ce eu — care nu eram decât referent la cancelarie — a trebuit să întocmesc acest material și nu altcineva dintre cei ce ar fi avut această cădere?

Răspunsul este simplu: la Secția de Științe Filologice, Literatură și Arte a Academiei nu era pe atunci nici un folclorist!

★

Recenzia la care am făcut trimitere la începutul notelor de față a mai avut și o altă menire, un rol practic să-i zicem, și anume: în 1982 au fost discutate lucrările propuse pentru premiile Academiei pe anul 1981. Volumul d-lui Amzulescu nu figura pe nici una dintre listele de propuneri venite de la Institut prin Consiliul Culturii, de la Ministerul Învățământului sau de la Secția de Științe Filologice. Cu manuscrisul recenziei în mână și tot direct în ședința Biroului Prezidiului din 14 iulie 1982 am pledat și obținut următoarea decizie: „Biroul Prezidiului Academiei R. S. România hotărăște ca pe lista lucrărilor premiate de Academia R. S. România [pe anul 1981] să fie menționată și lucrarea *Cântecul epic eroic*, de Al. I. Amzulescu, volum cu care se deschide tipărirea Colecției Naționale de Folclor, operă fundamentală, realizată pe baza contractului de cercetare încheiat între Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, Consiliul Culturii și Educației Socialiste și Academia R. S. România".

Ca urmare, d-lui Al. I. Amzulescu i s-a decernat Premiul „Timotei Cipariu" al Academiei Române pe anul 1981 pentru lucrarea *Cântecul epic eroic* [*Anale*, 117 (1983), p. 56].

Este adevărat că procedeul n-a convenit unora, Secția, de pildă, obiectând că d-l Amzulescu mai primise odată un premiu al Academiei (în 1964 pentru cele trei volume de *Balade populare românești*), dar d-l Țițeica, înarmat cu argumentele solide pe care le-am enunțat, nu s-a lăsat impresionat. De fapt, la data ședinței solemne a Academiei, 25 noiembrie 1983, în care au fost decernate premiile pe anii 1981 și 1982 se punea la cale, dacă nu se și realizase, pensionarea, în plină și redutabilă activitate științifică a d-lui Amzulescu.

https://biblioteca-digitala.ro

Consacrarea academică prin acordarea, pentru a doua oară, a unuia dintre premiile de prestigiu, și pensionarea forțată pe criterii extrastiințifice, iată dureroasa dramă a intelectualului acelor ani!

Dar, revenind la expunerea noastră, este locul să amintim că la numai câteva luni după decizia privind premierea primului volum, Biroul Prezidiului aprobă — la 2 septembrie 1982 — „publicarea lucrării **Balada familială. *Tipologie și corpus de texte poetice***, de Al. I. Amzulescu, în cadrul Colecției Naționale de Folclor". Volumul, de 465 pagini, a apărut la Editura Academiei în 1983.

Cu aceste prime două volume Colecția Națională de Folclor își avea calea deschisă. Rămânea numai ca lucrările următoare ale seriei să fie pregătite pentru tipar și prezentate pe filiera cunoscută.

II

Pasul următor în susținerea Colecției Naționale de Folclor l-au constituit demersurile pentru publicarea volumelor din *„Lirica de dragoste"*.

Primul volum a fost aprobat de Biroul Prezidiului Academiei în ședința din 21 septembrie 1984 în baza avizului favorabil de publicare al Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte și a *referatului de recomandare* al domnului Al. I. Amzulescu, pe care îl reproducem în continuare:

„Colecția Națională de Folclor" — INDEX MOTIVIC ȘI TIPOLOGIC AL POEZIEI LIRICE ORALE ROMÂNEȘTI DE DRAGOSTE [*S. Ispas și D. Truță*]

Referat

„Colecția Națională de Folclor" a fost înscrisă (sub simbolul W—P. 44.36) ca problemă de cercetare în programul Consiliului Național al Cercetării Științifice și în planurile anuale ale Academiei RSR și ale Institutului de Etnografie și Folclor (devenit mai apoi Institutul de cercetări etnologice și dialectologice) cu începere din anii 1966/67.

Precizarea profilului concret al acestei lucrări fundamentale din domeniul științelor sociale s-a făcut, treptat, în anii următori (cf. *Revista de Etnografie și Folclor*, nr. 3/1969, număr în întregime dedicat dezbaterii științifice, publice, a acestei lucrări de importanță națională).

Întreg deceniul șapte a constituit perioada de elaborare propriu-zisă a acestei ample și ingenioase lucrări.

În anii 1981 și 1983, Editura Academiei RSR a tipărit primele două volume: *Cântecul epic eroic* și *Balada familială*, cuprinzând tipologia și corpusul antologic al poeziei epice populare.

Primul volum care formează obiectul acestui referat începe publicarea tipologiei liricii populare...

Se traduce astfel în fapt, abia în zilele noastre, o veche năzuință, necontenit reafirmată în cursul vremii și în cadrul forului nostru academic de cei mai de seamă cercetători ai folclorului (de la Alecsandri și Hasdeu la Ov.

https://biblioteca-digitala.ro

Densusianu și D. Caracostea) — ideea alcătuirii unui „corpus" sistematic, sintetic, gândit ca o „ediție națională", pe genuri ale creației și ale tezaurului nostru folcloric (cf. O. Bîrlea, *Academia Română și cultura populară*, REF 11(1966), nr. 5—6, p. 411—441).

Corpusul liricii populare e opera originală, migăloasă și sârguincioasă a unui harnic și destoinic colectiv de specialiști din ICED, care au trudit cu neîntrecută perseverență și consecvență vreme de peste 12 ani la această mare și lăudabilă realizare din seria tomurilor Colecției Naționale de Folclor.

S-a procedat bine, ținând seama de specificul structurii liricii populare. (În procesul viu al creației și circulației folclorice, doinele și cântecele „propriu-zise", care alcătuiesc substanța acestui vast compartiment al folclorului nostru, se înfățișează, în genere, ca v a r i a n t e instabile, cu *structură plurimotivică aglutinantă*, în care ca într-un imens și nesfârșit caleidoscop m o t i v e l e — constituind *celula poetică* (și muzicală) — se adună coacervând și desprinzându-se necontenit spre a intra, polarizând aleatoric, în alcătuirea, mereu fluidă, de noi și noi „variante". De aceea întocmirea unei „tipologii" și a unui „corpus antologic", de sinteză sistematică a liricii, nu se putea înfăptui decât pornind mai întâi analitic, segmentând *de fiecare dată* „variantele" de doine și cântece ca atare în elementele lor motivice componente. Aceasta a presupus o minuțioasă și f. anevoioasă etapă de lucru (de peste 8 ani!) în care „textele " din diverse colecții tipărite (volume și broșuri) și din marea arhivă a ICED au fost cu grijă secționate și copiate pe fișe motivice. Din această operație a rezultat un uriaș fișier (similar cu dicționarul — tezaur al limbii), de fapt un vast „dicționar" motivic, exhaustiv, al poeziei lirice. A urmat (în curs de 4 ani) operația sintetică, de comparare și grupare în fișier a motivelor asemănătoare, și înserierea, în cele din urmă, într-o redactare cursivă în pagină, a *motivelor-tip* (alese în ipostaza cea mai deplin realizată poetic), cu înșiruirea (cronologică/teritorială) a trimiterilor, topologice, la *toate* „variantele" de texte concrete de doine și cântece în alcătuirea cărora poate fi găsită atestarea motivului respectiv.

Dacă pentru publicarea sintezei tipologice a genului epic au fost suficiente două volume, lirica — cu mult mai bogată și ramificată ca încrengături tematice — va necesita, probabil, 8—10 tomuri. Se realizează astfel sinteza concentrată și sistematică a *întreg* materialului publicat (începând cu A. Pann și V. Alecsandri) în cei peste o sută de ani de folcloristică românească, precum și a bogatelor culegeri, inedite, din marea arhivă națională de folclor de la ICED (culegeri pe cilindri de fonograf și benzi de magnetofon, începând din anii 1930).

Materialul provenind din prelucrarea a 545 titluri bibliografice (volume și broșuri) și din arhiva ICED, *până la limita anului 1970*, formează baza documentară a lucrării. Prin osârdia sisifică a colectivului redacțional, cele *numai* câteva tomuri tipărite în anii următori vor alcătui sinteza cu adevărat exhaustivă, cât se poate de concentrată și sistematică, a liricii populare românești.

[A rămas, este adevărat, în afara cercetării și sintezei, *oceanul* fără fund al publicațiilor periodice, materialul, considerabil, risipit în hățișul — încă inexplorabil — al revistelor și ziarelor apărute pretutindeni în țară în decursul vremii. (Cine s-ar fi putut încumeta la aceasta, în lipsa unei „Bibliografii generale a folclorului românesc", de altfel lucrare în curs de realizare prin grija ICED, din care a apărut până acum doar întâiul tom iar cel de al doilea se

https://biblioteca-digitala.ro

află de curând predat la tipar...). Se știe însă că cei mai de seamă culegători și publiciști de folclor, începând cu marele Alecsandri, s-au îngrijit, în genere, de strângerea în volume și broșuri a celui mai valoros material publicat deseori mai întâi de ei în reviste și ziare. De altfel materialul din periodice și ziare nu a fost expediat *de plano*. Sondajele întreprinse în domeniul publicațiilor periodice arată cu destulă certitudine că materialul din periodice *nu* va putea în nici un caz să schimbe fundamental imaginea pe care ne-o putem face despre folclorul nostru cunoscut din publicațiile în volume și broșuri. (Sinteza periodicelor va fi, desigur, treaba de făcut a viitoarelor generații de folcloriști, care ar putea... muri de plictiseală când folclorul nostru „viu" va deveni și el, cu vremea, din ce în ce mai sărac și nesemnificativ!)].

Prin diviziunea muncii, întreg Catalogul (Indexul) motivic al liricii este alcătuit din 5 secțiuni:
— lirica *de dragoste* (care s-a dovedit în cursul cercetării compartimentul cel mai bogat și divers) [*S. Ispas—D. Truță*];
— lirica *de dor și natură* [M. Brătulescu];
— lirica *de jale și înstrăinare* [L. Georgescu];
— lirica *socială și de cătănie* [R. Niculescu];
— poezia *satirică și de joc* [S. Ciobanu]

(Mai puțin secțiunea a patra, toate „volumele" respective se află redactate, în fază preeditorială, în ms. sau dactilo).

Volumul propus acum spre publicare, realizat de Sabina ISPAS și Doina TRUȚĂ, cuprinde așadar o parte din motivica de dragoste (capitolele A—C).

Alcătuirea și redactarea acestui volum corespunde pe deplin așteptărilor.

Materialul motivic respectiv se află structurat în înșiruirea sa tematică (ce a rezultat din însuși conținutul ideatic-poetic al motivelor) adoptându-se principiul clasificării zecimale (sistem clasificatoriu *deschis*, care asigură continua completare a eventualelor omisiuni și îmbogățirea documentară).

În cadrul tematic respectiv, al capitolelor, subcapitolelor etc. motivele se înșiruie, logic, într-un sistem întru totul consecvent: la începutul fiecărui capitol (A—B—C 1—99) se oferă lista cuvintelor și a versurilor-cheie, formând acrosul sugestiv care ușurează din capul locului regăsirea „încadrării" oricărui motiv pornind de la însăși expresia sa esențială, verbală și poetică. În desfășurarea capitolelor, se dă mai întâi *textual* motivul-*tip*, ales în realizarea sa verbal-poetică cea mai deplină (versurile cu cuvintele-cheie sunt subliniate în text); urmează, minuțios, „trimiterile" bibliografice la *toate* „variantele" de doine și cântece unde motivul respectiv poate fi regăsit (ca atare, sau cvasiasemănător). Se trimite mai întâi la materialele, inedite, din colecțiile arhivei ICED (acesta fiind, în genere, materialul cu maximă garanție de autenticitate a culegerii și înregistrării poetico-muzicale): fonograme *(fg.)* magnetofon *(mg.)*; material informativ *(i.* — culegeri lipsite de document sonor), în ordinea cronologică a culegerii; urmează trimiterile la materialul din publicații (așezat în ordinea alfabetică a siglelor bibliografice). Fiecare „trimitere" cuprinde numărul de arhivă (sau sigla volumului și pagina), locul culegerii, precum *și* indicația topologică contextuală arătând dacă motivul respectiv se află acolo ca motiv inițial (— +); median (+ +) sau final (+ —).

În cele din urmă, rezultă cu desăvârșită limpezime *diacronia atestării* ca și, îndeosebi, *răspândirea teritorială* (în consecință, pentru fiecare motiv este, desigur, ușor de întocmit harta răspândirii sale, de unde ar putea să re-

https://biblioteca-digitala.ro

zulte — implicit — ș „atlasul" folcloric al liricii de dragoste), dar și configurația (valența) *topologică-contextuală* — motiv în poziție: inițială /mediană/ finală, indicație deosebit de prețioasă pentru o eventuală „gramatică generativă" a liricii...

Arborescența materialului textual-motivic e urmărită, în încrengăturile sale, când este cazul varietății semnificative, prin subdiviziuni zecimale (1.1, 1.2...).

După cum, la sfârșitul fiecărui paragraf și grup de variante (cvasiidentice sau apropiate) se indică prin semnul inițial *xx* atestările de motive care, diferind și îndepărtându-se tot mai mult prin realizarea lor verbală ca atare, aderă *numai* prin „sfera semantică" la tipul și subtipul motivic selecționat și reprodus textual (la începutul paragrafului) ca *variantă-priceps*. (Pentru maxima îndepărtare verbal-poetică în cadrul unității ideatic-semantice, există și — când este cazul — grupări de *Varia*, la sfârșitul capitolelor. Există, în sfârșit, și „trimiteri încrucișate" la sfârșitul paragrafelor, de la și către alte capitole și paragrafe cu motive în relativă similitudine...).

Cum se vede, lucrul e cât se poate de bine și minuțios finalizat, calitatea științifică (analitică și sintetică) a volumului e ireproșabilă, transformând, de fapt, haosul în cosmos!

Este foarte greu — ba chiar imposibil — de „verificat" *precizia* și *exactitatea* trimiterilor! (Cele numai câteva sondaje pe care, totuși, le-am încercat, mi-au dovedit deplina seriozitate și consecvență a lucrării).

„Introducerea" urmată de Nota editorială, care explică și orientează în cercetarea volumului, e un text fluent, de bună calitate științifică, în redactare clară și concisă. (Am comunicat *ne*mijlocit autoarelor unele mărunte propuneri de îmbunătățire; textul a și fost *re*dactilografiat după sugestiile primite și în cea mai mare parte acceptate).

„Bibliografia" e de asemenea întocmită după toate regulile științifice.

În concluzie, cunoscând îndeaproape uriașul și îndelungatul efort științific și organizatoric pe care se întemeiază lucrarea, cunoscând silința remarcabilă, meticulozitatea analitică și capacitatea de sinteză științifică a autoarelor, îmi îngădui să apreciez că volumul este excelent întocmit, corespunzând *pe deplin* programului și cerințelor Colecției Naționale de Folclor, drept care propun și susțin publicarea cât mai *ne*întârziată, exprimându-mi totodată dorința ca tomurile următoare să continuie a fi tipărite de asemenea cât mai curând posibil, volumele Colecției Naționale de Folclor redactate la ICED constituind o mare înfăptuire — negreșit epocală — a folcloristicii românești actuale, ce nu s-ar fi putut realiza fără grija oblăduitoare și sprijinul, spiritual și material, al Academiei RSR și fără contribuția — sine qua non — a Editurii Academiei.

19 august 1984 *Al. I. Amzulescu'*

Volumul (Sabina Ispas și Doina Truță, **Lirica de dragoste**. Index motivic și tipologic. I. (A—Ç) a apărut în anul următor, și a continuat cu celelalte trei până în 1989.

III

Odată cu aprobarea primului volum din seria *Liricii de dragoste*, Biroul Prezidiului punea și o condiție care viza perspectiva, viitorul Colecției Naționale de Folclor. „Se recomandă Institutului de Cercetări Etnologice și

https://biblioteca-digitala.ro

Dialectologice — se preciza în hotărârea Biroului Prezidiului Academiei din 21 sept. 1984 — să prezinte un plan de perspectivă al Colecției Naționale de Folclor".

În urma unor discuții purtate la Institut și Editură am întocmit un nou material pe care l-am prezentat Biroului Prezidiului Academiei la 10 octombrie 1984. Îl reproducem în continuare întocmai:

NOTĂ

privind Colecția Națională a folclorului românesc

După cum este cunoscut, începând cu anul 1965, cercetători ai Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice din București și ai Centrelor de profil din Iași și Cluj-Napoca au trecut la întocmirea marelui Corpus al folclorului românesc, „Visul de aur al folcloristicii românești", cum se exprima un folclorist, lucrare fundamentală, cu caracter monumental, pe măsura bogăției și valorii literaturii noastre populare.

Prin amploarea, profunzimea și caracterul exhaustiv al cercetărilor Colecția Națională a folclorului românesc depășește lucrările similare din alte state ale lumii.

Colecția Națională a fost inițiată de Academia R. S. România și realizată, în bună parte, pe baza contractelor de cercetare cu Academia R. S. România.

Până în prezent au fost publicate două volume din Colecția Națională a folclorului românesc: „Cântecul epic eroic" și „Balada familială", bine primite în cercurile științifice de specialitate. Apreciind valoarea deosebită a primului volum și pentru a marca importanța cultural-științifică a Colecției, Biroul Prezidiului a acordat autorului, în mod excepțional, premiul Academiei pentru a doua oară.

În ședința sa din 21 septembrie a.c. Biroul Prezidiului a aprobat publicarea unui nou volum din Colecția Națională, „Lirica de dragoste", vol. I., recomandând să-i fie prezentată o informare de ansamblu asupra proiectelor de perspectivă ale publicării întregii Colecții Naționale a folclorului românesc.

În urma consultărilor cu Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, Editura Academiei prezintă proiectul programului de tipărire până în anul 200 a volumelor ce fac parte din Corpus-ul foclorului românesc.

Se propune

1. Să se aprobe, *în principiu*, proiectul programului de publicare a volumelor Colecției Naționale ale folclorului românesc până în anul 2000.

2. Editura Academiei, prin Secția de Științe Filologice, Literatură și Arte și cu avizul științific al acesteia, va solicita pentru fiecare volum în parte al Colecției aprobarea de publicare din partea Biroului Prezidiului Academiei R. S. România.

3. În funcție de situația concretă la un moment dat, Biroul Prezidiului va decide asupra unor eventuale modificări în ritmul și ordinea de apariție a volumelor Colecției naționale a folclorului românesc.

Întocmit
Referent de specialitate
Al. Dobre

https://biblioteca-digitala.ro

ANEXA

EDITURA ACADEMIEI R. S. ROMANIA

EDIȚII DE FOLCLOR
Plan de apariții până în anul 200 0

Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, Colecția Națională de Folclor (Seria literatură populară)

1. S. Ciobanu și I. Nicolau	*Obiceiuri la naștere*	1985
2. D. Trută, S. Ispas	*Lirica de dragoste*, vol. I.	1985
3. D. Trută, S. Ispas	*Lirica de dragoste*, vol. II.	1986
4. I. Alexandru, I. Moanță	*Poezia ceremonialului nuptial*	1986
5. D. Trută, S. Ispas	*Lirica de dragoste*, vol. III.	1987
6. L. Georgescu	*Lirica de dor și jale*	1987
7. D. Trută, S. Ispas	*Lirica de dragoste*, vol. IV	1988
8. S. Ciobanu, I. Nicolau	*Poezia ceremonialului funebru*	1988
9. D. Trută, S. Ispas	*Lirica de dragoste*, vol. V.	1989
10. Radu Niculescu	*Lirica socială*	1989
11. S. Ciobanu	*Poezia satirică și de joc*	1990
12. N. Coatu, C. Călin	*Creația nouă. Jurnale orale*	1991
13. R. Răutu	*Descântece*	1992
14. T. Brill	*Legende*	1993
15. T. Brill	*Povești cu animale*	1994
16. C. Bărbulescu	*Basmul fantastic*	1995
17. Ș. Anghelescu	*Poezia obiceiurilor de peste an*	1996

Din această colecție au apărut până acum: *Cântecul epic eroic* și *Balada familială*".

Pe baza materialului prezentat, Biroul Prezidiului Academiei a hotărât, la 10 octombrie 1984, următoarele:

a. aprobă, în principiu, programul de publicare a volumelor Colecției Naționale ale folclorului românesc până în anul 2000;

b. Editura Academiei, prin Secția de Științe Filologice, Literatură și Arte și cu avizul științific al acesteia, va solicita, pentru fiecare volum în parte al Colecției, aprobarea de publicare din partea Biroului Prezidiului Academiei R. S. România;

c. în funcție de situația concretă la un moment dat, Biroul Prezidiului va decide asupra unor eventuale modificări în ritmul și ordinea de apariție a volumelor Colecției Naționale a folclorului românesc".

https://biblioteca-digitala.ro

BIBLIOGRAFIA „REVISTEI DE ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR"

(1981—1993)

RODICA RALIADE

„Institutul de Folclor", înființat la București în 1949, va edita, din 1956, „Revista de Folclor", prima publicație de specialitate „ce dorea să cuprindă creația populară în ansamblul ei sincretic". (Sabin V. Drăgoi, *Cuvânt înainte*, REV. FOLC., I (1956), nr. 1—2, p. 7).

„Revista de Folclor" continua tradiția unor publicații ca „Șezătoarea" lui Iosif Vulcan (1875—1882), „Șezătoarea" lui Artur Gorovei, care apare cu întreruperi între 1892—1931, „Anuarul Arhivei de Folclor" din Cluj condus de Ion Mușlea (1932—1945) ș.a.

Între 1956—1979 redactor-șef la „Revista de Folclor" a fost prof. dr. doc. Mihai Pop. Din comitetul redacțional făceau parte Sabin Drăgoi, George Breazul, Ion Mușlea, Tiberiu Alexandru, Gh. Ciobanu, Vera Proca Ciortea.

Noua revistă își propunea, ca și înaintașele ei, să culeagă date de teren pe baza cărora să publice articole și studii teoretice despre folclorul din toate zonele țării, despre folcloriști și publicații de specialitate, recenzii, bibliografii ș.a.

Sfera de preocupări a revistei se va lărgi în raport cu sarcinile institutului, de la folclor la etnografie, motiv pentru care titlul publicației devine din 1963 „Revista de Etnografie și Folclor". O nouă schimbare intervine în 1964, când aceasta va trece la secția de profil a Academiei Române, unde se află și acum.

Colegiul de redacție se va îmbogăți cu nume noi și din anul 1980 redactor șef al publicației va fi Al. I. Amzulescu, până în 1986, când munca acestuia va fi preluată de Alexandru Dobre, cel ce îndeplinește această funcție și în momentul de față.

Periodicitatea revistei va oscila de la patru apariții pe an (1956—1964) la șase (1964—1974), ca în 1974 să revină la patru apariții pe an. Va urma o perioadă dificilă (1975—1987) când publicația va apare doar de două ori pe an. Prin eforturi deosebite, redactorul-șef Alexandru Dobre va reuși relansarea revistei prin editarea a patru numere pe an (1987—1989), ca din 1989 să revină la șase numere pe an.

Publicația va avea ambiția să fie o revistă a specialiștilor din întreaga țară, printre colaboratori numărându-se atât cercetători din institut cât și din afara lui. Astfel, publicația reușește să fie o adevărată oglindă a întregii activități, atât în folcloristică cât și în etnografie, rubricația încercând să acopere multitudinea de preocupări din domeniile respective de cercetare.

REF, tom 39, nr. 3—4, p. 329—380, București, 1994

https://biblioteca-digitala.ro

Ani de-a rândul, alături de rubrici ca „Studii", „Materiale", „Din istoria folclorului și a folcloristicii", „Cronică", „Recenzii", apărea o rubrică de „Bibliografie", care a debutat cu „Bibliografia folclorului românesc pe anii 1944—1950" întocmită de Ion Mușlea. Rubrica va fi continuată cu bibliografia curentă a folclorului românesc, ce apărea sub semnătura lui Adrian Fochi, Dan Bugeanu, mai târziu a Elenei Dăncuș.

În 1980 apărea *Bibliografia „Revistei de Etnografie și Folclor" (1956—1980)* de Maria Florica Bufnea (nr. 2/1980, p. 171—246).

După o întrerupere de peste zece ani, prin această lucrare, încercăm să aducem la zi bibliografia revistei, adăugând perioada 1981—1993. Prezenta bibliografie va evidenția rolul hotărâtor pe care l-a avut revista în cercetarea etnologică românească din acest interval de timp.

https://biblioteca-digitala.ro

CUPRINS

		Poziția
I.	BAZA TEHNICĂ DE DOCUMENTARE ȘTIINȚIFICĂ (bibliografii, indice, catalcage și alte instrumente de lucru)	1— 26
II.	ISTORIOGRAFIE (etnologie, etnografie, folcloristică)	
II.1.	Generalități și materiale interdisciplinare	27— 55
II.2.	Scriitorii români și cultura tradițională populară	56— 84
II.3.	Cercetători, culegători, prelucrători	85—180
III.	ETNOLOGIE, ANTROPOLOGIE SOCIALĂ ȘI CULTURALĂ, ETNOGRAFIE	
III.1.	Lucrări cu caracter general, studii interdisciplinare, sinteze, metodologie	181—229
III.2.	Așezări, gospodărie, locuință, demografie, arhitectură populară	230—242
III.3.	Ocupații (agricultură, unelte, creșterea animalelor, ocupații anexe)	243—246
III.4.	Meșteșuguri, industrie țărănească	247—249
III.5.	Alimentație	250—254
III.6.	Transporturi	—
III.7.	Artă populară	255—258
III.8.	Iconografie	—
III.9.	Ceramică	259—263
III.10.	Cioplituri (în lemn, os ș.a.)	—
III.11.	Port popular și textile	264—270
III.12.	Științe populare (medicină populară, etnobotanică, etnozoologie, astrologie, meteorologie)	271
IV.	FOLCLOR	
IV.1.	Lucrări cu caracter general, studii interdisciplinare, monografii, sinteze, metodologie	272—349
IV.2.	Folclorul obiceiurilor: descrieri și texte rituale; folclor religios; mitologie; demonologie	350—395
IV.3.	Folclor literar	
IV.3.1.	Paremiologie	396—409
IV.3.2.	Folclor în proză	
IV.3.2.1.	Basmul și povestirea	410—418
IV.3.2.2.	Legenda	419—423
IV.3.2.3.	Snoave	424
IV.3.3.	Folclor versificat și cântat	
IV.3.3.1.	Balada	425—439
IV.3.3.2.	Cântece și doine	440—446
IV.3.3.3.	Strigături și ghicitori	447—
IV.4.	Etnomuzicologie	448—491
IV.5.	Etnocoreologie (descrieri și notații de jocuri; melodii de jocuri)	492—505
V.	ROMÂNII DE PESTE HOTARE	506—528
VI.	TRADUCERI ÎN LIMBA ROMÂNĂ	—

https://biblioteca-digitala.ro

VII. AUTORI ROMÂNI DESPRE UNELE PROBLEME DE ETNOLOGIE, ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR STRĂIN (note, recenzii, semnalări editoriale etc.) . . . . . 529—602

VIII. AUTORI AI ETNIILOR CONLOCUITOARE ŞI AUTORI STRĂINI DESPRE UNELE PROBLEME DE ETNOLOGIE, ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR ROMÂNESC . . . . . 603—608

IX. ACŢIUNI DE VALORIFICARE

IX.1. Muzee, instituţii, asociaţii folclorice, colecţii, expoziţii . . . . 609—617
IX.2. Publicaţii ale muzeelor, institutelor ş.a. . . . . 618—646
IX.3. Procesul de valorificare a folclorului în literatură, artă plastică, muzică şi alte forme de valorificare . . . . . 647—664

X. CONGRESE, CONFERINŢE, SESIUNI ŞTIINŢIFICE, COLOCVII, SEMINARII PROFESIONALE, DĂRI DE SEAMĂ

X.1. În ţară . . . . . 665—705
X.2. În străinătate . . . . . 706—718
XI. DIVERSE . . . . . 719—756

https://biblioteca-digitala.ro

ABREVIERI

(Lista se referă numai la prescurtările redacției)

A.R.	= Academia Română
A.Ş.M.	= Academia de Ştiinţe a Republicii Moldova
abr.	= abreviere, abrevieri; abreviat(ă)
acad.	= academician(ul)
apr.	= aprilie
arhiv.	= arhivă
aug.	= august
B.C.S.	= Biblioteca Centrală de Stat
bibl.	= bibliografie
Buc.	= Bucureşti
C.C.E.S.	= Comitetul de Cultură şi Educaţie Socialistă
C.FOLC.	= Cercetări folklorice, Buc., II, 1947
C.M.U.C.M.	= Centrul de multiplicare al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca
C.M.U.I.	= Centrul de multiplicare al Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi
C.N.R.S.	= Centre National de la Recherche Scientifique
cap.	= capitol
com.	= comună
dec.	= decembrie
diap.	= diapozitiv(e)
D.G.A.S.	= Direcţia Generală a Arhivelor Statului
doc.	= docent
dr.	= doctor
doct.	= doctorand
E.	= Editura
E.A.B.Ş.	= Editura Academiei Bulgare de Ştiinţe
E.A.R.	= Editura Academiei Române
E.C.R.	= Editura Cartea Românească
E.D.P.	= Editura Didactică şi Pedagogică
E.E.	= Editura Eminescu
E.En.	= Editura Enciclopedică
E.I.C.	= Editura Ion Creangă
E.P.L.	= Editura Pentru Literatură
E.S.R.	= Editura Scrisul Românesc
E.S.T.	= Editura Sport-Turism
E.Ş.	= Editura Ştiinţifică
E.Ş.E.	= Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică
E.U.	= Editura Univers
ed.	= ediţie
engl.	= engleză
ex.	= exemplu (exemplificări)
f.	= foaie, foi
f.a.	= fără anul apariţiei
facs.	= facsimile
fasc.	= fascicole
febr.	= februarie
f.d.	= fără dată
f. edit.	= fără editură
fig.	= figură, figuri
f.l.	= fără locul apariţiei
folc.	= folclor

https://biblioteca-digitala.ro

FOLC. LIT. = Folclor Literar, Universitatea Timişoara, I, 1967
foto. = fotografie (fotografii)
frag. = fragment
franc. = franceză
germ. = german(ă)
gl. = glosar(e)
h. = hartă (hărţi)
ian. = ianuarie
I.C.E.D. = Institutul de Cercetări Etnologice şi Dialectologice
I.C.J. = Inspectoratul pentru Cultură al Judeţului
I.E.F. = Institutul de Etnografie şi Folclor
il. = ilustraţie (ilustraţii)
impr. = imprimerie
inc. = incomplet
Ind. = indice
INST. = Institut
Int. = interviu
it. = italiană
iul. = iulie
iun. = iunie
înv. = învăţător
jud. = judeţ
L.R. = Limba română, Buc., E.A.R., I, 1952
lat. = latin(ă)
lb. = limba
mart. = martie
ms. = manuscris
multigr. = multigrafiat
muz. = muzical(ă, e)
nov. = noiembrie
nr. = număr(ul)
oct. = octombrie
p. = pagină, pagini
P.A.C. = Partidul Alianţei Civice
part. = parte(a)
pl. = planşă, planşe
P.N.Ţ.C.D. = Partidul Naţional Ţărănesc Creştin-Democrat
pr. = preot
prof. = profesor
R.I. = Revista Istorică
rec. = recenzie
red. = redactor
ref. = referire(i)
R.E.F. = Revista de Etnografie şi Folclor
reprod. = reproducere(i)
rev. = revistă
REV. FOLC. = Revista de Folclor
rez. = rezumat
R.I.T.L. = Revista de Istorie şi Teorie Literară
R.L.Ş.L. = Revista de Lingvistică şi Ştiinţă Literară — Chişinău
rus. = rusă, rusește
sec. = secol
sept. = septembrie
S.E. = semnal editorial
S.n. = serie nouă
S.Ş.F. = Societatea de Ştiinţe Filologice
S.Ş.I.F. = Societatea de Ştiinţe Istorice şi Filologice
supl. = supliment
tab. = tabel(e)
TIM. = Timişoara
T.B.C.S. = Tipografia Bibliotecii Centrale de Stat
T.B.N. = Tipografia Bibliotecii Naţionale

https://biblioteca-digitala.ro

T.U.B. = Tipografia Universității din București
T.U.I.I. = Tipografia Universității „Al. I. Cuza" din Iași
T.U.T. = Tipografia Universității din Timișoara
tom. = tom(ul)
top. = toponimie; toponimic(e)
trad. = traducer(i)
trans. = transcriere(i)
univ. = universitar
Univ. — Universitate
v. = vezi
vol. = volum(ul)
( ) = includ paginație, titlu de capitol, colecție, rubrică, tipografia (de la caz la caz)
[ ] = includ completări aduse de autorul bibliografiei

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

I. BAZĂ TEHNICĂ DE DOCUMENTARE ȘTIINȚIFICĂ

(bibliografii, indice, cataloage și alte instrumente de lucru)

v. 38, 39, 87, 94, 110, 115, 117, 136, 140, 144, 158, 163, 165, 211, 317, 328, 366, 467, 510, 564, 634, 643, 722, 723, 737.

1. *Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc.* Vol. I, 1800—1891. Cuvânt înainte: Mihai Pop. Prefață de A. Fochi. Redactor: Adrian Fochi, [Buc.], E.P.L., 1968, XLI+ 723 (—738)p.
2. * * * *Bibliografia românească modernă (1831—1918).* [Coordonare bibliografică: Neonila Onofrei și Valeria Trifu. Coordonare generală și] prefață de Gabriel Ștrempel. Vol. I (A—C). Buc., E.Ș.E., S.Ș.F., 1984 (B.A.R.), XXXI+ 912 (—914) p.
3. * * * *Bibliografia românească modernă (1831 - 1918).* [Coordonare bibliografică: Neonila Onofrei și Valeria Trifu. Coordonare generală și] prefață de Gabriel Ștempel. Vol. II (D—K), Buc., E.Ș.E., S.Ș.F., 1986 (B.A.R.), XXIV + 896 (—898) p.
4. * * * *Bibliografia românească modernă (1831—1918).* [Coordonare bibliografică: Lucreția Angheluță, Liana Miclescu, Neonila Onofrei. Coordonare generală și] prefață de Gabriel Ștrempel, Vol. III (L— Q), [Buc.], E.Ș.E., S.Ș.F., 1989 (B.A.R.), XXIV + 1112 (—1114) p.
5. * * * *Bibliografia lucrărilor acad. Ion Coteanu* (1 iunie 1980 — 31 decembrie 1989). A. Lingvistică și filologie, S.C.L., XLI, 1990, nr. 4 (iulie — august), p. 289—294.
6. Bufnea, Maria Florica, *Bibliografia „Revistei de etnografie și folclor"* (1956—1980), R.E.F., 25 (1980), nr. 2, p. 171—246.
7. *Buletin de informare documentară în cultură.* [Seria:] Muzee, monumente istorice și de artă, T.B.C.S., Buc., 1989 (multigr.).
8. *Buletin de informare documentară în cultură.* [Seria:] Muzee, Etnografie și Folclor, T.B.C.S., Buc., 1989 (multigr.).
9. *Buletin de informare documentară.* [Seria:] Muzee, monumente istorice și de artă, T.B.N., Buc., 1990 (multigr.).
10. *Buletin de informare documentară.* [Seria:] Etnografie și folclor, T.B.N., Buc., 1990 (multigr.).
11. Bugeanu, Dan și Fochi, Adrian, *Bibliografia folclorului românesc pe anul 1957*, REV. FOLC., IV (1959), nr. 3—4, p. 129—229, 1738 titluri.
12. Dănăilă, Ion și Popa, Eleonora, *Bibliografia românească de lingvistică* (B.R.L., 31, 1988), Lucrări de lingvistică apărute în țara noastră în cursul anului 1988, L.R., XXXVIII, 1988, nr. 4, p. 272—408.
13. Dănăilă, Ion și Popa, Eleonora, *Bibliografia românească de lingvistică* (B.R.L.), 32, 1989, L.R., XXXIX, 1989, nr. 4, p. 265—364.
14. Dăncuș, Elena, *Bibliografia etnografică și folclorică românească pe anul 1965*, FOLC. LIT., vol. III, 1976, p. 365—462.
15. Dăncuș, Elena, *Bibliografia etnografică și folclorică românească pe anul 1966*, FOLC. LIT., vol. VI, 1977, p. 317—444.
16. Dobre, Alexandru, *Revista presei*, R.E.F., tom 34 (1989), nr. 4, p. 367.
17. Faur, Viorel, *Note și comentarii despre Bihor, apărute în revista „Familia" (1865—1874). Bibliografie analitică.* CRISIA, XIX, 1989, p. 811—866.
18. Fochi, Adrian, *Bibliografia folclorului românesc pe anii 1959—1960.*, R.E.F., tom. VI (1961), nr. 3—4, p. 106—240.
19. Fochi, Adrian, *Bibliografia folclorului românesc pe anul 1961*, R.E.F., tom. VII (1962), nr. 3—4, p. 121—191.
20. Fochi, Adrian, *Bibliografia etnografică și folclorică românească pe anul 1962*, R.E.F., tom VIII (1963), nr. 3—4, p. 166—224.
21. Fochi, Adrian, *Proiect pentru schema de clasificare a bibliografiei generale a folclorului românesc*, REV. FOLC. V (1960), nr. 1—2, p. 140—148.
22. Mușlea, Ion, *Bibliografia folclorului românesc pe anii 1944—1950*, (în extras) REV. FOLC., I (1956), nr. 1—2, p. 3—4.
23. Raliade, Rodica, *Bibliografia românească de etnografie și folclor (pe anii 1989—1990)*, R.E.F., tom 38 (1993), nr. 6, p. 613—674.

https://biblioteca-digitala.ro

24. Șuștea, Adrian, *Folclor și mitologie în paginile „Revistei de istorie și teorie literară"*, R.E.F., tom 35 (1990), nr. 1, p. 17—18.
25. Theodorescu, B., *Istoria bibliografiei române*, Buc., E.Ș.E., 1972, p. 215—219, p. 335—337.
26. Tomescu, Mircea, *Bibliografia folclorului românesc. Note critice și îndrumări tehnice.* Comunicare ținută la 3 mai 1946, în cadrul „Cercului de Studii Folklorice", C. FOLC., I (1947), p. 119—129.

II. ISTORIOGRAFIE (etnologie, etnografie, folcloristică)

II. 1. GENERALITĂȚI ȘI MATERIALE INTERDISCIPLINARE

V. 183, 187, 190, 206, 211, 216, 218, 220, 221, 227, 233, 242, 266, 275, 304, 362, 373, 379, 396, 398, 401, 466, 472, 495, 674, 690.

27. Băileșteanu, Fănuș, *Folcorul și Academia*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 151—153.
28. Caraman, Petru, *Studierea culturii populare.* Text îngrijit de Iordan Datcu, 34 (1989), nr. 4, p. 277—289.
29. Cojocaru, Nicolae, *Ștefan cel Mare în tradiția populară românească*, 34 (1989), nr. 4, p. 257—260.
30. Crețu, Vasile Tudor, *Existența ca întemeiere. Perspectiva etnologică*, TIM., E. FACLA, 1988, 155 p.
Rec.: Mihai Coman, 34 (1989), nr. 4, p. 377—378.
31. Datcu, Iordan, *Biblioteca lui Ovidiu Bîrlea*, 38 (1993), nr. 5, p. 543.
32. Datcu, Iordan, *Constantin Brăiloiu și N. I. Dumitrașcu*, 33 (1988), nr. 4, p. 353—355. O scrisoare a folcloristului N. I. Dumitrașcu (autor al culegerii „Cântări de stea și colinde" — 1935) către Constantin Brăiloiu.
33. Dobre, Al. *O lucrare mai puțin cunoscută a lui D. Caracostea*, 32 (1987), nr. 2, p. 189—192. Prezentarea cărții lui D. Caracostea, *Aspectul psihologic al războiului*, Buc., E.C.R., 1922, 264 p.
34. Dobre, Al., *Folclor și istorie: Revista istorică*. 37 (1992), nr. 6, p. 629—630.
Prezentarea articolelor *„Petru Rareș între sultan și lumea creștină în 1541—1542. Două noi izvoare polone. I. Solia hatmanului „Petru Vartic din 1542"* (p. 427—455) de C-tin Rezachevici și *„Matei Basarab înainte de domnie"* (p. 481—507) de C-tin Șerban, apărute în R.I., s.n., tom I (1990), nr. 5.
35. Dobre, Al., *Sugestii pentru istoria folclorului și folcloristicii românești. Studii și cercetări de istoria artei*, 38 (1993), nr. 5, p. 529—530.
36. Dobre, Al., *O revistă românească de informare a lumii științifice internaționale*, 38 (1993), nr. 4, p. 396—398. Propunerea de a se relua vechea publicație „Revue des Études Roumaines", I — XV, 1953—1975, „cea mai prestigioasă publicație periodică românească din străinătate" în perioada respectivă.
37. Dobre, Al., *Centenar Constantin Brăiloiu. Constantin Brăiloiu — membru corespondent al Academiei Române*, 38 (1993), nr. 4, p. 305—320.
Cuprins: Considerații generale; Academia Română și promovarea cercetărilor în domeniul culturii populare; „Intrarea muzicei la Academia Română"; Reprezentarea artelor la Academia Română încă un deziderat; Etnomuzicologia la Academia Română; Comisia de Folclor a Academiei Române; Constantin Brăiloiu, membru corespondent al Academiei Române.
38. Dobre, Al., *Raportul de activitate al lui Ion Mușlea, către Academia Română, pentru perioada mai 1938 — mai 1939*, 38 (1993), nr. 3, p. 245—249 (Precizări biobibliografice).
39. Dobre, Al., *O descoperire de senzație: Mioriția înregistrată la 1794!*, 38 (1992), nr. 1—2, p. 135—138 (Precizări biobibliografice).
40. Dobre, Al., *Permanența istorică a poporului român — o constantă a preocupărilor folcloristicii și etnografiei naționale*, 32 (1987), nr. 4, p. 315—322 + rez. eng.
41. Drăgoescu, Ion. I., *Andrei Bîrseanu — corespondență inedită către Simion Mehedinți*, 36 (1991), nr. 5—6, p. 259—262.
42. Eliade, Mircea, Profesor la Universitatea din Chicago, *De la Zalmoxis la Genghis-Han.* Studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale. Traducere de Mircea Ivănescu și Cezar Ivănescu. Cuvânt înainte de acad. Emil Condurachi, Buc., E.Ș.E., 1980, 256 p. + 8 il.
Rec.: Al Dobre, 38 (1993), nr. 3, p. 265—268.

https://biblioteca-digitala.ro

43. Enescu, George, membru al Academiei Române, *Centenar Constantin Brăiloiu. Propunere pentru alegerea ca membru corespondent al Academiei Române a domnului Constantin Brăiloiu*, 38 (1993), nr. 4, p. 299.
44. Florea, Petre, *„Zalmoxis" — o revistă a interdisciplinarității în cercetarea folclorului*, 38 (1993), nr. 4, p. 391—410. Revista „Zalmoxis" (director Mircea Eliade) apare: tom I 1938; tom II 1939; tom III 1940—1942.
45. Fochi, Adrian, *Centenarul unui act fundamental de cultură: Antologia de folclor transilvănean a lui J. U. Jarnik — Andrei Bârseanu din 1885*, 30 (1985), nr. 2, p. 152—155.
46. Gheorghe, Gabriel, *Elemente arhaice în spiritualitatea populară românească*, 33 (1988), nr. 1, p. 47—62 + bibl. + rez. engl.
Cuprins: 1. Generalități. 2. Elemente populare arhaice. 3. Concluzii.
47. Gorovei, Artur, *Folclor și folcloristică*. Ed. de Sergiu Moraru, Chișinău, E. HYPERION, 1990, 528 p.
Rec.: Iordan Datcu, 37 (1992), nr. 6, p.627—629.
48. Hangiu, I., *Dicționar al presei românești (1790—1982)*. Argument de I. D. Bălan, Buc., E.Ș.E., 1987, 510 p.
49. Harhoiu, Radu, *Die Kette mit Anhänger aus dem ersten Schatzfund von Șimleul Silvaniei* (Lanțul cu pandantivi din tezaurul numărul unu de la Șimleul Silvaniei), 38 (1993), nr. 3, p. 213—224 + rez. română.
50. Marian, Marin, *Marginalii la istoria folcloristicii românești. Opt decenii de știință și umanitate oglindite în arhiva epistolară „Ioan R. Nicola"*, 34 (1989), nr. 5, p. 459—466 (part. I).
51. Marian, Marin, *Corespondență inedită*, 34 (1989), nr. 4, p. 384 (Breviar). Se menționează apariția în „Manuscriptum" nr. 4/1988, p. 73—75 a șapte documente epistolare aparținând lui Simion Florea Marian, date la lumină de Brândușa Steiciuc.
52. Muntean, George, *Folclorul — expresie a unității naționale*, 38 (1993), nr. 1 — 2, p. 117—127.
53. Nicola, Ioan R., *Folclorul și istoria. Un cântec despre „Cedarea Ardealului de Nord — 1940"*, 34 (1989), p. 213—221.
Baladă inedită prezentată de etnomuzicologul Marin Marian și culeasă de Ioan R. Nicola la 4 febr. 1950 în comuna Feleac.
54. Oprișan, I., *Probleme ale editării critice a colecțiilor de folclor din secolul al XIX-lea*, 31 (1986), nr. 1, p. 53—58.
55. * * * Text folcloric înregistrat la începutul secolului al XVIII-lea, 33 (1988), nr. 3, p. 268. Trimitere la articolul lui Mihai Moraru *„O snoavă populară românească de la începutul secolului al XVIII-lea"*, R.I.T.L., XXXIV, 1986, nr. 2—3, p. 321—322.

II. 2. SCRIITORII ROMÂNI ȘI CULTURA TRADIȚIONALĂ POPULARĂ

V. 120, 128, 129, 151, 325, 332

56. Alexandru, Ion T., *Rădăcini folclorice în poezia lui Lucian Blaga*, 28 (1984), nr. 1, p. 39—54 + rez. franc. (part. I); 29 (1984), nr. 2, p. 95—118 + rez. franc. (part. II).
57. Alexandru, Ion T., *Rădăcini folclorice în proza lui Ștefan Bănulescu*, 30 (1985), nr. 2, p. 91 — 110 + rez. franc.
58. Alexandru, Ion T., *Rădăcini folclorice și mitice authtone în dramaturgia lui Dumitru Radu Popescu*, 31 (1986), nr. 2, p. 101—112 + rez. franc.
59. Alexandru, Ion T., *Rădăcini folclorice și mitice autohtone în dramaturgia lui Marin Sorescu*, 34 (1989), nr. 4, p. 317—327 + rez. franc.
60. Anghelescu, Mircea, *Introducere în opera lui Petre Ispirescu*, Buc., E. MINERVA, 1987, 144 p.
Rec.: * * * Ispirescu în viziune modernă, 33 (1988), nr. 3, p. 249.
61. Caraman, Petru, *„Cântarea României" de Alecu Russo ca monument poetic al autocunoașterii naționale*, 34 (1989), nr. 1, p. 5—21 + rez. franc.
62. Chițimia, Ion C., *Reazemul folcloric al operei lui Mihai Eminescu*, 35 (1990), nr. 2, p. 123—130 + rez. franc.).
63. Chițimia, Ion C., *Creația folclorică în percepția și gândirea lui Mihai Eminescu*, 34 (1989), nr. 3, p. 181—187 + rez. franc.
64. Ciobanu, Stanca, *Mihai Eminescu — epxresie sublimă a poeziei românești*, 34 (1989), nr. 2, p. 121—138 + rez. franc.
65. Cojocaru, Nicolae, *Mitul ursitoarelor în opera lui Mihai Eminescu*, 36 (1991), nr. 5—6, p. 269—273.

https://biblioteca-digitala.ro

66. Constantinescu, Nicolae, *Relații și conflicte familiale în poveștile lui Ion Creangă*, 34 (1989), nr. 6, p. 517—524 + rez. engl.
67. Datcu, Iordan, *Cultura populară românească în publicistica lui Mircea Eliade*, 32 (1987), nr. 1, p. 32—39 + rez. franc.
68. Datcu, Iordan, *Petru Caraman despre spiritul critic axat pe tradiția autohtonă*, 34 (1989), nr. 1, p. 21—22.
Prezentarea studiului „*De la instinctul de autoorientare la spiritul critic axat pe tradiția autohtonă. Reflecții asupra conceptului despre specificul etnic în literatură, ca emanație a sursei folclorice*". Acest studiu de Petru Caraman continuă „*Spiritul critic în cultura românească*" aparținând lui Garabet Ibrăileanu.
69. Datcu, Iordan, *Contribuții la cunoașterea lui M. Eminescu și I. Creangă*, 34 (1989), nr. 4, p. 307.
70. Dobre, Al., *Contribuția lui Mihai Eminescu la cristalizarea folcloristicii românești moderne*, 37 (1992), nr. 3, p. 213—217. (Editorial).
71. Dobre, Alexandru, *Ispirescu. Note bibliografice*, 33 (1988), nr. 3, p. 293.
72. Dobre, Alexandru, *Folclor și etnografie în opera lui Miron Costin*, 28 (1983), nr. 2, p. 111—131 + rez. engl.
73. Dobre, Alexandru, *Călin Nebunul, basm popular și poem eminescian de inspirație folclorică*, 34 (1989), nr. 3, p. 189—211 + rez. engl.
74. Dobre, Alexandru, *O evocare a lui Mihai Eminescu la Academia Română*, 34 (1989), nr. 4, p. 309—316 + rez. engl.
75. * * * Ediția academică a operei lui Eminescu, 33 (1988), nr. 4, p. 344.
Opere vol. VIII, Teatrul original și tradus. Traducerile de proză literară. Dicționarul de rime. Studiu introductiv de Petru Creția. Cu 145 de reproduceri după manuscrise, Buc., E.A.R., 1988.
76. Eliade, Mircea, *Profetism românesc*. 1. Itinerariu spiritual. Scrisori către un provincial. Destinul culturii românești. 2. România în eternitate, Buc., E. ROZA VÂNTURILOR, 1990, I, 160, p.; II. 222 p.
Rec.: Alexandru Dobre, 37 (1992), nr. 2, p. 179—182.
77. Eliade, Mircea, *Memorii*, I (1907—1960); II. Recoltele solstițiului (1930—1960), Ed. îngrijită și cuvânt înainte de Mircea Handoca, Buc., E. HUMANITAS, 1991, I, 360 p.; II, 238 p.
Rec.: Al. Dobre, 38 (1993), nr. 5, p. 517—519.
78. Fochi, Adrian, *De la folclor la literatură. Ambianța culturală a unei nuvele de Pavel Dan*, 28 (1983), nr. 2, p. 149—163 + rez. franc.
79. Ispas, Sabina, *Funcția formativă a folclorului și personalitatea creatoare a lui Mihai Eminescu*. (Poemul „Miron și frumoasa fără corp), 34 (1989), nr. 2, p. 139—153 + rez. franc.
80. Marian, Marin, *Mihai Eminescu și cultura populară*, 34 (1989), nr. 5, p. 417.
81. Marian, Marin, *Centenar Vasile Alecsandri*, 37 (1992), nr. 4, p. 428—429.
82. Muntean, George, *G. Călinescu și folclorul*, 34 (1989), nr. 5, p. 419—430.
83. Negreanu, Constantin, *Observații asupra elementelor paremiologice în opera lui Ion Creangă*, 34 (1989), nr. 6, p. 525—541 + rez. engl.
84. Vatamaniuc, Dimitrie, *Eminescu*, Manuscrisele. Jurnal al formării intelectuale și a lărgirii orizontului științific. Laborator de creație. Instrument de lucru, Buc., E. MINERVA, 1988, 374 p.
Rec.: Al. Dobre, 34 (1989), nr. 3, p. 267—269.

II. 3. CERCETĂTORI, CULEGĂTORI, PRELUCRĂTORI

85. Al[exandru], T[iberiu], *Ion Drăgoi*, 33 (1988), nr. 3, p. 289.
86. Almași, Istvan, *Etnomuzicologul Tiberiu Alexandru la 75 de ani*, 35 (1990), nr. 1, p. 103—112.
87. Băcșu, Nicolae, *Nume pe nedrept uitate. Nume de folcloriști*, R.L.S.I., 1990, nr. 2—3.
Prezentarea biobibliografică a folcloriștilor G. Dem. Teodorescu, Gr. Tocilescu, Elena Sevastos și Ion Buzdugan.
Rec.: Paul Leu, 37 (1992), nr. 1, p. 86.
88. Bîrgu-Georgescu, Ligia, *Tony Brill (1910—1986)*, 32 (1987), nr. 4, p. 405—406.
89. Bostan, Grigore, membru de onoare al Academiei Române, *Un fiu vrednic al Bucovinei — Adrian Fochi*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 188—190.
90. Bratu, Ion, *Completări la biografia lui I. C. Hintz-Hințescu*, 33 (1988), nr .3, p. 272— 275).

https://biblioteca-digitala.ro

Prezentarea personalității folcloristului român de origine germană și a lucrării sale *Proverbele românilor*, TIM., E. FACLA, 1985, Ed. îngrijită de C. Negreanu și Ion Bratu. Cuvânt înainte de I. C. Chițimia.

91. Canciovici, Mihai-Alexandru, *Sabina Cornelia Stroescu (1912—1989)*, 34 (1989), nr. 6, p. 599—701 + bibl.
92. Cantemir, Traian, *Lecca Morariu, folclorist*, 34 (1989), nr. 5, p. 478—483.
93. Catrina, Constantin, *Gh. N. Dumitrescu-Bistrița (15 IX 1985 — 3 II 1992)*, 38 (1993), nr. 5, p. 545—550.
94. Catrina, Constantin, *Bibliografia lucrărilor folcloristului Gh. N. Dumitrescu-Bistrița*, 38 (1993), nr. 5, p. 550—553.
95. Chelcea, Ion., *„Am vrut să fiu egal cu mine însumi și egal cu poporul din care fac parte"* — convorbire cu ..., 33 (1988), nr. 1, p. 97—105 (convorbire consemnată de Iancu Filipescu).
96. Chițimia, I. C., *Gheorghe Vrabie (1908—1991)*, 38 (1993), nr. 3, p. 287—288.
97. Ciobanu, Gheorghe, *George Breazul și folcloristica muzicală românească*. Cu prilejul centenarului nașterii sale, 32 (1987), nr. 3, p. 223 — 230 + rez. franc.
98. Ciobanu, Stanca, *Basmul cult în opera lui George Coșbuc. Relații de familie în complex ceremonial*, 38 (1993), nr. 3, p. 195—212.
99. Comișel, Emilia, *Medalion Constantin Brăiloiu*, TRIBUNA ROMÂNIEI, f.a., 1989, nr. 393, p. 3.
Rec.: Iordan, Datcu, 34 (1989), nr. 5, p. 484.
100. Constantinescu, Nicolae, *Claritate, noutate, profunzime sau despre tinerețea fără bătrânețe a profesorului*, 32 (1987), nr. 3, p. 211—222 (Profesorul Mihai Pop la 80 de ani).
101. Datcu, Iordan, *Un temeinic studiu despre Richard Kunisch*, 37 (1992), nr. 6, p. 638.
R.I.T.L., XXXVII (1989), nr. 3—4 și XXXVIII (1990), nr. 1—3, p. 11—20 și p. 239 publică un studiu de Klaus Heitmann care aduce amănunte biografice despre Richard Kunisch.
102. Datcu, Iordan, *Petre V. Ștefănucă în atenția folcloristicii din Moldova de peste Prut*, 37 (1992), nr. 6, p. 635.
Referiri la articolul *„Folcloristul și etnograful Petre V. Ștefănucă"* semnat de Andrei Hîncu și Grigore Botezatu în revista „Nistrul", 1989, p. 148—155.
103. Datcu, Iordan, *Tache Papahagi publicistul*, 37 (1992), nr. 6, p. 549—554.
104. Datcu, Iordan, *Dicționarul folcloriștilor, II, Folclorul muzical, coregrafic și literar românesc*, Buc., E. LITERA, 1983, 248 p.
Rec.: Nicolae Dunăre, 29 (1984), nr. 1, p. 79—81.
105. Datcu, Iordan, *Patruzeci de folcloriști — Pagini de dicționar*, 37 (1992), nr. 2, p. 129—154.
106. Datcu, Iordan, *Folcloriști români — Pagini de dicționar*, 37 (1992), nr. 4, p. 361—397 + rez. franc.
107. Datcu, Iordan, *Valer Butură (16 XII/1910 — 27 VIII/1989)*, 37 (1992), nr. 1, p. 87—91 + bibl.
108. Datcu, Iordan, *Ernest Bernea (1905—1990)*, 37 (1992), nr. 3, p. 323 — 326.
109. Datcu, Iordan, *Radu Niculescu (1938—1987)*, 33 (1988), nr. 3, p. 285—287.
110. Dtacu, Iordan, *Bibliografia lucrărilor științifice ale lui Radu Niculescu*, Idem, p. 287—289.
111. Datcu, Iordan, *Ion Apostol Popescu (1920—1984)*, 29 (1984), nr. 2, p. 183.
Prof. Ion Apostol Popescu (1920—1984) și activitatea sa de culegător de folclor mai ales din zona văii Someșului.
112. Datcu, Iordan, *Gheorghe I. Neagu (1904—1983)*, 29 (1984), nr. 2, p. 182,
Prof. Gh. I. Neagu, culegător al folclorului teleormănean și cercetător al folclorului copiilor.
113. Datcu, Iordan, *Adrian Fochi (1920—1985)*, 31 (1986), nr. 1, p. 77—80, v. 140.
114. Datcu, Iordan, *In memoriam Rodica Fochi*, 38 (1993), nr. 5, p. 545.
115. Datcu, Iordan, *Bibliografia operei lui Gheorghe Vrabie*, 38 (1993), nr. 3, p. 289—293.
116. Datcu, Iordan, *Emanoil Bucuța și „școala sociologică de la București"*, 32 (1987), nr. 3, p. 231—241 + rez. franc. (Studii).
117. Datcu, Iordan, *Bibliografia lucrărilor științifice ale lui Ovidiu Bîrlea*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 413—414.
118. Datcu, Iordan, *La despărțirea de Alexandru Rosetti*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 303—306.
119. Datcu, Iordan, *Un folclorist cu o operă bine constituită*, 35 (1990), nr. 2, p. 154.
Prezentarea activității profesorului Ion Nijloveanu.
120. Datcu, Iordan, *Alexei Mateevici și folclorul din Basarabia*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 306.
121. Dobre, Alexandru, *Ion Diaconu în lumina unor documente inedite sau mai puțin cunoscute*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 239—248.

https://biblioteca-digitala.ro

122. Dobre, Alexandru, *Domnul profesor Mihai Pop la 85 de ani!*, 37 (1992), nr. 6, p. 630—631.
123. Dobre, Alexandru, *O recunoaștere de fapt și de drept — Ion Muslea*, 37 (1992), nr. 6, p. 637—638.
Alegerea unor personalități ca membri post-mortem ai Academiei Române, în urma sesiunii Adunării Generale a Academiei Române din 3 iulie 1990.
124. Dobre, Alexandru, *Folcloriști la Academia Română: Artur Gorovei*, 37 (1992), nr. 3, p. 285—291.
125. Dobre, Alexandru, *Tudor Pamfile — cu prilejul centenarului nașterii*, 29 (1984), nr. 1, p. 55—64.
126. Dobre, Al., *Domnul Andrei Bucșan la 70 de ani*, 38 (1993), nr. 3, p. 281—284.
„Aspecte etnobotanice în folclorul românesc" comunicarea d-lui A. Bucșan cu ocazia aniversării sale în aprilie 1991.
127. Dobre, Alexandru, *Dimitrie Gusti la Academia Română*, 37 (1992), nr. 2, p. 155—158.
128. Dobre, Alexandru, *Alexandru Odobescu folclorist. Aspecte inedite*, 30 (1985), nr. 2, p. 156—165.
129. Dobre, Alexandru, *Chestionarul arheologic al lui Odobescu*, 31 (1986) nr. 1, p. 46—52.
Chestionarul arheologic popular al lui Odobescu referitor la vechi așezări de pe teritoriul țării, chestionar lansat în iarna 1870—1871.
130. Dobre, Alexandru, *Ovidiu Bîrlea sau încercarea de abordare cuprinzătoare a folclorului românesc*, 32 (1987), nr. 1, p. 73—77.
131. Dobre, Al., *O doamnă a etnologiei românești: Lucia Apolzan*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 183.
132. Dragoman, Corneliu L., *Victor Păcală și monografia Rășinariului*, 37 (1992), nr. 5, p. 509—512.
133. Drăgoescu, Ion I., *Sabin V. Drăgoi. Un memoriu inedit*, 38 (1993), nr. 3, p. 284.
Memoriu adresat Ministerului Culturii și aflat la Arhivele Statului din București, dosarul 1131/1938 și din care reiese data exactă a tipăririi și apariției volumului Sabin V. Drăgoi, *303 colinde* cu text și melodie notate de ..., Craiova, E.S.R., f.a., L +265 p.
134. Drăgoescu, Ion. I., *O scrisoare inedită a folcloristului Ion Bîrlea*, 38 (1993), nr. 3, p. 285.
135. Dumitrescu-Bușulenga, Zoe, *Radu Niculescu, schiță de portret* ... 36 (1991), nr. 5—6, p. 249—252.
136. Dunăre, Maura, *Lista lucrărilor științifice ale lui Nicolae Dunăre*, 33 (1988), nr. 2, p. 200—209.
137. Filipescu, Iancu, *Ion Chelcea (5 II 1902—9 IX 1991)*, 37 (1992), nr. 2, p. 193—195.
138. Evseev, Ivan, *Vasile Tudor Crețu (1938—1989)*, 34 (1989), nr. 6, p. 593—596.
139. Florea, Virgiliu, *A concertat Teodor T. Burada pentru a doua oară la Londra?*, 37 (1992), nr. 5, p. 515—517. (Precizări biobibliografice).
140. Fochi, Rodica, *Bibliografia lucrărilor științifice ale lui Adrian Fochi (1956—1985)*, 31 (1986), nr. 1, p. 80—95. (In memoriam). v. 113.
141. Geană, Gheorghiță, *Un folclorist generos: Ion Mărcuș*, 26 (1981), nr. 2, p. 211—215.
142. Goția, Anca, *Ioan Georgescu și dimensiunea elementului tradițional românesc*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 53—61.
Ioan Georgescu, secretar literar al „Astrei" între 1920—1923, a fost un însuflețit culegător de folclor. Aceste culegeri au rămas în manuscris.
143. Gridan, Teofil, *Tiberiu Morariu (26 sept. 1905 — 30 nov. 1982)*, 28 (1993), nr. 1, p. 106—107.
Viața și activitatea etnografului Tiberiu Morariu.
144. Handoca, Mircea, *Mircea Eliade. Contribuții biobibliografice*, Societatea literară „Relief românesc", 1980, 240 p. + 25 il.
Rec.: Al. Dobre, 37(1992), nr. 6, p. 625—627.
145. Hanganu, Doina, *Ion Teodorescu-Broșteni (1872—1958)*, 33 (1988), nr. 4, p. 356—359.
Ion Teodorescu-Broșteni, învățător și pasionat culegător de folclor, colaborator al revistei „Șezătoarea" (director Artur Gorovei) și autor al unui dicționar lingvistic național în două volume (rămas în manuscris).
146. Hîncu, A. și Gr. Botezatu, *Reconstituiri*, R.L.Ș.L., 1990, nr. 6.
Rec.: Paul Leu, 37 (1992), nr. 1, p. 86.
Prezentarea folcloriștilor Simion Florea Marian și Adrian Fochi.
147. I[ordan], D[atcu], *Artur Gorovei și „Șezătoarea"*, 37 (1992), nr. 6, p. 632.
148. Gheorghe, G., *Un folclorist uitat*, 34 (1989), nr. 4, p. 375.
Aniversarea a 115 ani de la nașterea prof. Ilie Constantinescu, cărturar și folclorist oltean.

https://biblioteca-digitala.ro

149. Leu, Paul, *Numele etnografului și folcloristului Marian*, 34 (1989), nr. 2, p. 159—163.
150. Leu, Paul, *Contribuția lui S. Fl. Marian la elaborarea Dicționarului Academiei*, 37 (1992), nr. 1, p. 17—23.
151. Mahmut, Nedret, *Mihail Guboglu — contribuții folclorice*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 99—104. Mihail Guboglu și cele mai importante lucrări: *Importanța istorică a legendelor din „O samă de cuvinte" pentru relațiile turco-românești* (1986); *Nastratin Hogea în literatura română* (1976); *Folclorul turc în opera lui D. Cantemir* (1974); *Legenda întemeierii Imperiului Otoman* (1989), aceasta din urmă apărută în anul morții distinsului cercetător.
152. Maxim, Elena, *Nicolae Marin Dunăre (1916—1987)*, 33 (1988), nr. 2, p. 195—200.
153. Mihail, Zamfira, *Tache Papahagi, promotor al etnografiei comparate*, 34 (1989), nr. 4, p. 369—371.
154. Moisescu, Titus, *Muzicologi români investigând problematica muzicii medievale: Gh. Ciobanu*, 34 (1989), nr. 5, p. 467—468.
155. Nijloveanu, Ion, *Ovidiu Bîrlea (1917—1990)*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 407—412.
156. Opriș, Ioan, *Lucia Apolzan — încununarea unui crez*, 32 (1987), nr. 2, p. 176—180.
157. Papadima, Ovidiu, *Domnul Iordan Datcu la 60 de ani!*, 38 (1993), nr. 4, p. 405—407.
158. Pavelescu, Gh., *Romulus Vuia și apicultura*, 37 (1992), nr. 5, p. 513—514. (Precizări biobibliografice).
159. Pavelescu, Gh., *Fragmente de jurnal*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 94—97.
Fragmente din jurnalul cercetătorului Gh. Pavelescu, din perioada 24 IX 1954 — 12 XII 1954.
160. Petrescu, Paul, *Ion Chelcea a împlinit optzeci de ani*, 27 (1982), nr. 2, p. 171—180.
161. Petrescu, Paul, *Henri H. Stahl la optzeci de ani*, 27 (1982), nr. 1, p. 94—95.
162. Petrescu, Paul, *Gheorghe Focșa, octogenar*, 29 (1984), nr. 1, p. 85—86.
163. Popescu, Marica, *Bibliografia lucrărilor științifice ale lui Tancred Bănățeanu*, 32 (1987), nr. 3, p. 301—312. v. 177.
164. Rădulescu-Pașcu, Cristina, *Florin Georgescu (1923—1983)*, 28 (1983), nr. 2, p. 189—191. Viața și activitatea etnomuzicologului Fl. Georgescu.
165. Robea, Mihail M., *Constantin C. Negreanu (6 I 1942 — 27 I 1991)*, 37 (1992), nr. 2, p. 197—207 + bibl.
166. Robea, Mihail M., *Dumitru Mihalache — etnograf și folclorist*, 30 (1985), nr. 2, p. 166—174, (Materiale).
167. Rujan, Adrian, *Profesorul Gh. Vrabie la 80 de ani — clasicitatea modernă a operei*, 33 (1988), nr. 2, p. 159—169.
168. Scutea, N., *Nicolae Hanzu*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 91—92.
Învățător în satul său natal (Gura Râului), dirijor al corului sătesc și al fanfarei, N. Hanzu (1889—1976) a fost și un pasionat culegător și prelucrător de folclor.
169. * * * *Simion Florea Marian și corespondenții săi*. Ed. îngrijită de Eugen Dimitriu și Petru Froicu. Cuvânt înainte de Iordan Datcu.
Documente literare, Buc., E. MINERVA, 1991, 408 p.
Rec.: Ovidiu Papadima, 37 (1992), nr. 6, p. 624—625.
170. Stoica, Georgeta, *Profesorul Gheorghe Focșa la 90 de ani*, 38 (1993), nr. 5, p. 533—536.
171. Sulițeanu, Ghizela, *Harry Brauner — la cinci ani de la trecerea în neființă*, 38 (1993), nr. 4, p. 408—411.
172. Vasile, Vasile, *Folcloristul Gavriil Galinescu*, 37 (1992), nr. 6, p. 555—567 + rez. franc. Etnomuzicologul Gavriil Galinescu și contribuția sa (printre altele) la constituirea Arhivei fonogramice a Ministerului Culturii și Artelor (1927), a Societății Compozitorilor Români și a colecției de „Cântece populare din Moldova".
173. Velculescu, Cătălina, *Profesorul Ion C. Chițimia la 80 de ani*, 33 (1988), nr. 3, p. 251—260.
174. Vetișanu, Vasile, *Pârvan și dimensiunea etnică a culturii*, 27 (1982), nr. 1, p. 3—13 + + rez. franc.
175. Vlad, Ulpiu, *Harry Brauner (1908—1988)*, 33 (1988), nr. 3, p. 290—292.
176. Zderciuc, Boris, *Cornel Irimie (1919—1983)*, 28 (1983), nr. 2, p. 185—188.
177. Zderciuc, Boris, *Tancred Ovidiu Bănățeanu (1922—1987)*, 32 (1987), nr. 3, p. 295—300.
178. Zderciuc, Boris, *Romulus Vuia — întemeietor al etnografiei românești ca disciplină independentă*, 32 (1987), nr. 1, p. 5 — 18 + rez. franc. (100 de ani de la nașterea lui Romulus Vuia).
179. Zderciuc, Boris, *Simion Mehedinți și constituirea etnografiei ca disciplină autonomă în România*, 33 (1988), nr. 3, p. 243—249.
180. Zderciuc, Boris, *Profesorul Gheorghe Pavelescu la 75 de ani*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 269—275.

https://biblioteca-digitala.ro

III. ETNOLOGIE, ANTROPOLOGIE SOCIALĂ ȘI CULTURALĂ, ETNOGRAFIE

III. 1. LUCRĂRI CU CARACTER GENERAL, STUDII INTERDISCIPLINARE, SINTEZE, METODOLOGIE

v. 313, 329, 367, 370, 512, 545, 586, 671, 675, 681, 689, 702, 703, 704, 710, 711, 712, 718.

181. Apolzan, Lucia, *Caracterizarea metodei etnografice în cercetările de teren*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 385—387.
182. Apolzan, Lucia, *Din activitatea cercetărilor etnografice de teren de la Porțile de Fier, 1967—1971*, 35 (1990), nr. 1, p. 113—118.
183. Apolzan, Lucia, *Carpații, tezaur de istorie. Perenitatea așezărilor risipite pe înălțimi*, Buc., E.Ș.E., 1987, 381 p.
Rec.: Boris Zderciuc, 33 (1988), nr. 2, p. 185—186.
184. x x x *Bazele etnografiei române*. Part. I. dr. Cornelia Belcin Pleșca. Part. II. dr. Ion Ghinoiu, Buc., Univ. Independentă „Dimitrie Cantemir". Facultatea de Istorie, 1992, 216 p. (part. I); 216 p. (part. II).
185. Belcin-Pleșca, Cornelia, *Etnografia universală*, Buc., Univ. Independentă „Dimitrie Cantemir", Facultatea de Istorie, 1992, 98 p.
Rec.: Zamfira Mihail, 38 (1993), nr. 5, p. 520—523 (recenzie pentru poz. 184 și 185).
186. Birlea, Ovidiu, *Petru Caraman: „De la instinctul de autoorientare la spiritul critic axat pe tradiția autohtonă"*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 359—363.
187. Bocșe, Maria, *Școala etnografică clujeană la șapte decenii ale dăinuirii ei*, 37 (1992), nr. 4, p. 399—402. (Note și discuții).
188. Bucur, Corneliu, *Civilizația populară românească (etape și concluzii ale unei cercetări interdisciplinare)*, 32 (1987), nr. 3, p. 243—256. (part. I); 32 (1987), nr. 4, p. 357—370 + rez. franc. (part. II).
189. Budiș, Monica, *Călătorie de studii în Ceho-Slovacia*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 161—164.
190. Chițimia, I. C., *Argeș, vatră veche de cultură românească (implicații etnofolclorice)*, 27 (1982), nr. 2, p. 125—132 + rez. franc. (Studii).
191. Cioară-Bâtcă, Maria și Vlad Bâtcă, *Zona etnografică Telcrman*, Buc., E.S.T. (seria „Zone etnografice"), 1985, 184 p.
Rec.: Iordan Datcu, 32 (1987), nr. 1, p. 94—96.
192. Coatu, Nicoleta, *Aspecte ale cultului solar în cultura populară românească*, 35 (1990), nr. 1, p. 19—31.
193. Cojocaru, Nicolae, *Vatra în tradiția românească*, 34 (1989), nr. 4, p. 373—375.
194. Culea, H. și Coatu, Nicoleta, *Etnologia orașului — considerații etnosociologice (un program de cercetare etnologică a urbanului)*, 36 (1991), nr. 5—6, p. 207—239 + rez. franc. (part. I).
195. Dascălu-Ișfănoni, Doina, *Problema recuzitei în practicile magice în general*, 38 (1993), nr. 4, p. 369—381.
196. Dobre, Alexandru, *O manifestare religioasă, culturală și științifică model: „Cut-700"*, 38 (1993), nr. 3, p. 251—258 + 8 foto. (Note și discuții).
197. Dobre, Alexandru, *O „propunere" a lui Simion Mehedinți și semnificațiile sale*, 35 (1990), nr. 2, p. 155—160.
Comunicarea ținută de Simion Mehedinți în ședința Academiei din 7 martie 1947, când savantul român a propus organizarea unui muzeu etnografic, ca pe o necesitate imediată.
198. Dragoman, C. L., *Proba mămăligii*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 306. Vechi obicei din așezările ciobănești din Mărginimea Sibiului (obicei de nuntă).
199. Dragoman, C. L., *Întâlnirea Măriilor*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 306 (Breviar). Obicei dispărut de câteva decenii, din satul Poplacea (Mărginimea Sibiului).
200. Drogeanu, Paul P., *Practica fericirii. Fragmente despre sărbătoresc*, Buc., E. E., 1985, 382 p.
Rec.: Marin Marian, 34 (1989), nr. 3, p. 269—271.
201. Dumitrescu Bușulenga, prof. Zoe, membru corespondent al Academiei, *Valori perene ale culturii populare*, 33 (1988), nr. 1, p. 5—7.
202. Dunăre, Nicolae, *Carpații României, ax etnocultural*, 29 (1984), nr. 1, p. 21—38 + rez. franc.
203. Dunăre, Nicolae, *Civilizația tradițională românească în Curbura Carpatică Nordică*, Buc., E.Ș.E., 1984, 312 p.
Rec.: Radu Octavian Maier, 30 (1985), nr. 1, p. 82—85.
204. Gangolea, Lia, *Obiceiurile de peste an în Țara Oltului. Zonare, tradiție și mutații în recuzită*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 93—94.

https://biblioteca-digitala.ro

205. Ghinoiu, Ion, *Calendarul popular pe anul 1991*, 38 (1993), nr. 6, p. 557—565.
206. I[ordan], D[atcu], *Nicolae Iorga și școala sociologică de la București*, 34 (1989), nr. 5, p. 418.
207. I.M.D., *Etnologia sibiană — realizări și perspective*, 35 (1990), nr. 2, p. 171—172.
208. Iosipescu, Puia Silvia, *Metodele necesare în cercetarea etnologică*, 38 (1993), nr. 6, p. 593—599.
209. Mareș, Lucreția, *Dicționarul tezaur al limbii române*, 34 (1989), nr. 3, p. 211—212. „Dicționarul limbii române" de la primele ediții până la cele mai recente.
210. Maxim, Elena, *Documente etnografice*, 34 (1989), nr. 5, p. 493—496.
211. Maxim, Elena și Ion I. Drăgoescu, *Monografii sătești buzoiene inedite aflate în Arhivele Statului din București*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 143—147.
212. Maxim, Elena, *Elemente arhaice de cultură populară românească în județul Mehedinți. Bărcuitul*, 28 (1983), nr. 1, p. 85—87.
213. Mihalcu, Mihail; Mihaela Drăgănoiu și Radu Octavian Maier, *Obținerea coloranților organici din regnul vegetal al florei locale și utilizarea lor în diferite îndeletniciri tehnico-artistice la poporul român. IV. „Vopsitul ouălor"*, 37 (1992), nr. 6, p. 603—614 + 3 tab. + bibl. selectivă.
214. Mihalcu, Mihail; Mihaela Drăgănoiu și Radu Octavin Maier, *Obținerea coloranților organici din regnul vegetal al florei locale și utilizarea lor în diferite îndeletniciri tehnico-artistice la poporul român. Cu privire la stadiul actual al problemei*, 34 (1989), nr. 6, p. 579—584 (part. I); *Observații cu privire la materia primă vegetală folosită*, 35 (1990), nr. 1, p. 59—83 (part. II); *Cernelurile*, 35 (1990), nr. 2, p. 173—185 + bibl. (part. III).
215. Nicolau, Irina și Ioana Popescu, *Introducere în etnologia primei copilării*, 28 (1993), nr. 1, p. 46—61 + rez. franc. (Studii).
216. Oprișan, I., *Locul de formare a poporului român în lumina unui motiv folcloric (alăptarea pe sub talpa casei)*, 33 (1988), nr. 3, p. 215—220 + rez. germ. (Folclorul și etnografia argument al permanenței istorice a poporului român).
217. Pârvu, Vasile, *„Blojul" — un obicei din Țara Hațegului*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 259—267. „Blojul" este un obicei ce se practică atât la sărbătorile de iarnă, cât și la cele de primăvară, fiind și un obicei pentru invocarea ploilor, în timpul verilor secetoase.
218. Robea, Mihail M., *Aspecte etnografice și folclorice ale unei monografii despre Fierbinții de Sus — Ilfov*, 35 (1990) nr. 2, p. 193—196.
219. Rusu, Valeriu, *Semnificații etnolingvistice ale unor denumiri etnobotanice*, 32 (1987), nr. 2, p. 192—196.
220. Simionescu, Paul, *Marginalii la un text cu semnificație etnoistorică recent reeditat*, 26 (1981), nr. 1, p. 113—118.
221. Simionescu, Paul, *Particularități ale habitatului urban în Țara Românească și Moldova (sec. al XVIII-lea — primele decenii ale secolului al XIX-lea). Perspective etnologice*, 27 (1982), nr. 1, p. 14—17 + rez. franc.
222. Simionescu, Paul, *Etnoistoria. Convergență interdisciplinară*, Buc., 121 p. (Academia Română — Comisia de Antropologie și Etnologie).
Rec.: R. O. Maier, 29 (1984), nr. 2, p. 176—178.
223. Simionescu, Paul, *Pitoresc rural și extravaganță orientală în vestimentația din târgurile și orașele Țării Românești și Moldovei*, 28 (1983), nr. 2, p. 132—148 + rez. franc.
224. Stahl, Henri H., *Povestiri din satele de altădată*, cu fotografii de Paul H. Stahl, Paris, SOCIÉTÉS EUROPÉENNES, 5, 1989, 168 p.
Rec.: Iordan Datcu, 35 (1990), nr. 3—4, p. 297.
225. Stahl, Paul H., membru de onoare al Academiei Române, *Moșitul și năsitul. Transmisia lor în cadrul neamului*, 38 (1993), nr. 5, p. 419—437.
226. Stoica, Maria Lia, *Relațiile interumane rurale. O expresie a principiului bunei vecinătăți*, 38 (1993), nr. 6, p. 585—591+rez. engl.
227. Sulițeanu, Gizela, *Elemente de continuitate etnologică ale culturii neolitice Cucuteni-Băiceni la poporul român*, 33 (1988), nr. 1, p. 17—38 + rez. franc.
228. * * * *Tratat de dialectologie românească* (coordonator: Valeriu Rusu), E.S.R., Craiova, 1984, 970 p., 177 hărți.
Rec.: Nicolae Dunăre, 30 (1985), nr. 2, p. 190—191.
229. Văduva, Ofelia, *Aspecte socioculturale caracteristice modului de trai în mediul rural*, 38 (1993), nr. 1, p. 77—84 + rez. franc.

https://biblioteca-digitala.ro

III. 2. AȘEZĂRI, GOSPODĂRIE, LOCUINȚĂ, DEMOGRAFIE, ARHITECTURĂ POPULARĂ

v. 129, 516, 523, 553, 678

230. Bâtcă, Maria și Vlad Bâtcă, *Considerații asupra habitatului rural, tradițional, în zona dintre Olt și Vedea*, 27 (1982), nr. 2, p. 133—150 + 15 fig. + rez. franc. (Studii).
231. Cioară, Maria și Vlad Bâtcă, *Contribuții la cunoașterea arhitecturii populare dintre Olt și Vedea (Tehnica „zidului" din pământ bătut)*, 26 (1981), nr. 1, p. 87—98 + 8 fig. (Materiale).
232. Ciobănel, Alina Ioana, *Unități de locuire în moșia satului*, 38 (1993), p. 439 — 449 + rez. engl.
233. Constantinescu, Nicolae, *Din „Arhitectura"*, 37 (1992), nr. 6, p. 635—636.
Prezentarea materialelor: Radu Drăgan, *Locuința tradițională în sistemul gîndirii simbolice* și arh. Silvia Păun, *Stonehenge-Sarmisegetuza: o comparație revelatoare*, ambele apărute în revista Arhitectura, XXXVI, 1988, nr. 5, (234), p. 45—58 și p. 66—79.
234. Cohan, Aurora F. și Steluța I. Pârâu, *Elemente demografice și implicațiile acestora în civilizația tradițională din județul Tulcea*, 34 (1989), nr. 3, p. 237—249.
235. Iosipescu, dr. Puia Silvia, *Considerații privind studiul etnografic al populației din România (cu privire specială la rudari)*, 37 (1992), nr. 3, p. 293—302 + 8 fig.
236. Klusch, Horst, *Inscripțiile de pe frontoanele caselor sătești din Transilvania*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 79—84 + 2 fig.
237. Maier, Radu Octavian, *Arhitectura țărănească în vestul țării*, ARAD, C.C.E.S. a jud. Arad, 1979, 80 p., + 163 il.
Rec.: Gh. Focșa, 26 (1981), nr. 1, p. 125—126.
238. Maier, Radu Octavian, *Elemente inedite privind cercetarea așezărilor și arhitecturii țărănești în vestul țării*, 33 (1988), nr. 4, p. 311—326 + rez. franc.
239. Maier, Radu Octavian, *Vetre și sisteme de încălzit în Câmpia Română*, 28 (1983), nr. 1, p. 88—92.
240. Maxim, Elena, *Dovezi de continuitate în cultura populară tradițională — gropile de provizii*, 34 (1989), nr. 3, p. 221 — 237.
241. N[icolae], C[ojocaru], *Case vechi de lemn din Bucovina*, 35 (1990), nr. 1, p. 31—34.
242. Zderciuc, Boris, *Așezările și gospodăria-document al permanenței de locuire și creație a poporului român*, 32 (1987), nr. 4, p. 327—331 + rez. franc.

III. 3. OCUPAȚII (AGRICULTURĂ, UNELTE, CREȘTEREA ANIMALELOR, OCUPAȚII ANEXE).

v. 158, 691

243. Chelcea, Ion, *Coasta — o uneltă agricolă străveche, mărturie etnografico-arheologică a permanenței istorice a poporului român*, 33 (1988), nr. 4, p. 349—350.
244. Drăgoescu, Ion I., *Argăsitul tradițional românesc*, 33 (1988), nr. 2, p. 180—183 + 2 foto. (Note și discuții).
245. Moraru, Georgeta, *Direcții noi de cercetare. Etnologia agrară*, 38 (1993), nr. 5, p. 489—506 + rez. franc.
246. Popa, Constantin, *Agricultura tradițională din Țara Oltului*, 35, (1991), nr. 1—2, p. 63—67.

III. 4. MEȘTEȘUGURI, INDUSTRIE ȚĂRĂNEASCĂ

v. 599

247. Iosipescu, Silvia, *Zone de prelucrare primară și meșteșug al lemnului în Carpații Orientali*, 37 (1992), nr. 2, p. 162—165.
248. Lucău-Dănilă, Filon, *„Butinăritul" în zona Fundu Moldovei*, 29 (1984), nr. 1, p. 74—77.
249. Mateescu, Tudor, *Importul „Lăzilor de Brașov" în Dobrogea înainte de 1877*, 37(1992), nr. 5, p. 506—509.

https://biblioteca-digitala.ro

III. 5. ALIMENTAȚIE

v. 702

250. Belciu Pleșca, Cornelia, *Civilizația grâului în Evul Mediu românesc. Tehnici și simboluri*, 38 (1993), nr. 5, p. 473—488 + rez. franc.
251. Mihail, Zamfira, *Pâinea în cultul ortodox și semnificația sa în viața laicilor*, 38 (1993), nr. 5, p. 465—471 + rez. franc.
252. Moraru, Georgeta, *Intervențiile domnilor senatori Emil Tocaci (P.A.C.) și Vasile Vetișanu (P.N.Ț.C.D.) în Parlamentul României. Alimentația poporului român*, 38 (1993), nr. 5, p. 540—541.
253. Văduva, Ofelia, *Repere simbolice în cultura populară — Pâinea și alte modelări din aluat*. 26 (1981), nr. 1, p. 57—70 + rez. franc.
254. Văduva, Ofelia, Civilizația pâinii, 38 (1993), nr. 5, p. 451—463 + rez. franc.

III. 6 TRANSPORTURI

—

III. 7. ARTĂ POPULARĂ

v. 213, 214, 655, 658, 660

255. Dunăre, Nicolae, *Arta populară din Munții Apuseni*, Buc., E. MERIDIANE, 1981, 98 p. + 76 il. + rez. franc.
Rec.: Radu Octavian Maier, 26 (1981), nr. 2, p. 227—228.
256. Dunăre, Nicolae, *Ornamentică tradițională comparată*, Buc., E. MERIDIANE, 1979, 160 p., 40 planșe ornamentale + 80 foto și diap. color.
Rec.: R. O. Maier, 26 (1981), nr. 1, p. 126—128.
257. Roșu, Georgeta, *Jucării de lut*, Editura pentru Tineret și Sport — EDITIS, 1992.
Rec.: Silvia Zderciuc, 38 (1993), nr. 5, p. 519.
258. Văduva, Ofelia, *Arta populară și meșteșugurile artistice contemporane — între aspirații creatoare și realități economice*, 37 (1992), nr. 5, p. 497—506.

III. 8. ICONOGRAFIE

—

III. 9. CERAMICĂ

v. 651

259. Chițimia, I. C., *Ceramica și inventivitatea civilizației umane*, 33 (1988), nr. 2, p. 125— 129 + rez. franc.
260. Moise, Ilie, *Târgul olarilor*, 34 (1989), nr. 4, p. 359 + 6 foto.
261. Robea, Mihail M., *Ceramica populară din Valea Vâlsanului — Argeș*, 32 (1987), nr. 1, p. 49—62 + 7 foto (part. I); 32 (1987), nr. 3, p. 257— 273 + 9 foto (part. II).
Cuprins: I. Centrele și categoriile de ceramică.
II. Olăria
262. Zderciuc, Silvia, *Ulciorul de nuntă în creația meșterilor de pe Valea Oltețului*, 34 (1989), nr. 1, p. 67—71.
263. Zderciuc, Silvia, *Contribuții la istoricul ceramicii vâlcene: centrul Zătreni*, 26 (1981), nr. 2, p. 199—204.

III. 10. CIOPLITURI

(în lemn, os. a.)

—

https://biblioteca-digitala.ro

III. 11. PORT POPULAR ŞI TEXTILE

v. 223, 599

264. Bâtcă, Maria, *Însemn şi simbol în vestimentaţia tărănească din Transilvania*, 38 (1993), nr. 4, p. 383—389 + 4 foto.
265. Ciubotaru, Ion H. şi Ciubotaru, Silvia, *Ornamente tradiţionale din Moldova (Cusături, ţesături)*, Iaşi, C.M.U.I., 1988, 1 f + LX + 337—339 p. + 20 f. pl. (Caietele Arhivei de Folclor VIII, multigr.).
Lucrare însoţită de un rezumat în lb. franceză, un indice de motive, o bibliografie a temei, 314 planşe şi 48 ilustraţii în culori.
Rec.: Iordan Datcu, *Caietele Arhivei de Folclor a Moldovei şi Bucovinei*, 35 (1990), nr. 2, p. 139.
266. Dumistrăcel, Stelian, *O problemă de etnoarheologie: argeaua de ţesut în locuinţe din sec. I — XI de pe teritoriul României*, 34 (1989), nr. 4, p. 329—359 + 5 fig. + 2 foto + bibl. + rez. franc.
267. Dunăre, Nicolae, *Broderia populară românească*, Buc., E. MERIDIANE, 1985, 134 p.
Rec.: Germina Comanici, 31 (1986), nr. 2, p. 198—200.
268. Maxim, Elena, *Vechimea creşterii viermilor de mătase*, 37 (1992), nr. 2, p. 158—162 + note.
269. Maxim, Elena, *Evoluţia acoperământului de cap în zonele Argeş şi Muscel*, 30 (1985), nr. 1, p. 71—75.
270. Părău, Steluţa, *Structuri compoziţionale în ţesăturile nord-dobrogene* (consideraţii pentru un studiu comparativ), 37 (1992), nr. 1, p. 55—73 + 15 foto (8 pl.) + 8 il. + rez. engl.
Analiza unor categorii de ţesături „comparând categoria respectivă a artei populare românesti cu cea similară a acelei populaţii care o deţine în patrimoniul său etnografic". Autoarea studiului analizează „factori ce determină ... structura compoziţională a obiectului de artă populară şi anume: funcţionalitatea (I), sintaxa câmpilor ornamentali sau compoziţia ornamentală (II), repertoriul ornamental (III).

III. 12. ŞTIINŢE POPULARE

(medicină populară, etnobotanică, etnozoologie, astrologie, meteorologie)

v. 126, 219, 679

271. Drăgulescu, Constantin, *Plantele în obiceiurile şi credinţele mărginenilor*, 35 (1990), nr. 1, p. 33—58.
Studiul cuprinde materiale adunate în ultimii doisprezece ani din satele Mărginimii Sibiului şi completat cu unele date mai vechi, din aceeaşi zonă (răspunsuri la chestionarul lingvistic al lui Haşdeu).

IV. FOLCLOR

IV. I. LUCRĂRI CU CARACTER GENERAL, STUDII INTERDISCIPLINARE, MONOGRAFII, SINTEZE, METODOLOGIE.

v. 27, 34, 39, 44, 47, 52, 54, 55, 105, 106, 573, 585, 589, 606, 671, 681, 684, 685, 685, 687, 689, 701, 712, 718.

272. * * * Academia de Ştiinţe a Republicii Moldova, Institutul de Etnografie şi Folclor, *Folclor din Maramureş*. Culegere şi alcătuire de Nicolae Băieşu, Grigore Botezatu, Ion Buruiană, Victor Cirimpei, Nicolae Demcenco, Iulian Filip, Andrei Hîncu, Efim Junghietu, Sergiu Moraru, Chişinău, E. ŞTIINŢA, 1991, 144 p.
Rec.: Mihaela Şerbănescu, 38 (1993), nr. 1—2, p. 170—171.
273. Alexandru, prof. univ. Tiberiu, *Corp comun indivizibil*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 223—224.
Istoricul Arhivei Institutului de Etnografie şi Folclor al Academiei Române.
274. Amzulescu, Al. I., *Cântecul epic eroic. Tipologie şi corpus de texte poetice*, Buc., E.A.R., 1981, 733 p.
Rec.: Alexandru Dobre, 27 (1982,) nr. 2, p. 174—175.

https://biblioteca-digitala.ro

275. Amzulescu, Al. I., *Poezia populară — expresie specifică a unității naționale a poporului român*, 29 (1984), nr. 1, p. 5—20 + rez. franc.
276. Andrei, Al., *Genuri și specii ale literaturii populare promovate de revista „Izvorașul"*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 370—373.
277. Bărbulescu, Constantin, *Minunea de la Maglavit, după 55 de ani*, 37 (1992), nr. 6, p. 569—576 + rez. engl.
Paralelă între relatarea lui Petru Lupu din 1935, în legătură cu cele trei viziuni pe care le-a avut și relatarea din memorie, în 1990, a unei femei ce fusese martoră la povestea ciobanului, cu 55 de ani în urmă.
278. Bernea, Ernest, *Cadre ale gândirii populare românești*. Contribuții în reprezentarea spațiului, timpului și cauzalității. Cu o postfață de Ovidiu Bîrlea, Buc., E.C.R., 1985, 317 p.
Rec.: Mihai Coman, 32 (1987), nr. 3, p. 287—289.
279. Boboc, Alexandru, *Mioriția ca instituire valorică și formă de viață. „Lumea mioritică" în perspectiva filozofiei culturii*, 32 (1987), nr. 2, p. 19—31 + rez. franc. (part. I); 32 (1987), nr. 2, p. 141—154 + rez. franc. (part. II).
280. Butură, Valer, *Scurtă privire asupra comportamentelor culturii spirituale românești*, 34 (1989), nr. 6, p. 543—553.
281. Canciovici, Mihai, *Ipostaze ale figurii lui Avram Iancu în tradiția populară*, 26 (1981), nr. 2, p. 191—197.
282. Caracostea, D., *Pentru un Carpus al poeziei poporane*. Text stabilit, prezentare, note și comentarii de Al. Dobre, 37 (1992), nr. 3, p. 267—276.
Reproducerea articolului-program „*Pentru un Corpus al poeziei poporane*", prezentat de D. Caracostea în fața Academiei Române la 2 februarie 1945 (ms. inedit).
283. Caraman, Petru, *Literatură populară*. Caietele Arhivei de Folclor, III, Iași, 1982, 448 + + XLIII p., +3 pl. foto.
Rec.: Radu Răutu, 28 (1983), nr. 1, p. 96—98.
284. Caraman, Petru, *Studii de folclor*. Ed. îngrijită de Viorica Săvulescu. Studiu introductiv și tabel cronologic de Iordan Datcu, Buc., E. MINERVA, vol. I, 1987, 415 p.; vol. II, 1988, 393 p.
S. E. *** *Eveniment editorial*, 33 (1988), nr. 3, p. 267. Prezentarea lucrării prin redarea cuprinsului:
Vol. I: „Petru Caraman și cântecele noastre bătrânești" de Iordan Datcu; Tabel cronologic de Iordan Datcu; Notă asupra ediției; Contribuții la cronologizarea și geneza baladei populare la români; Considerații critice asupra genezei și răspândirii baladei „Meșterul Manole" în Balcani; Cântecul nunului. Din perspectiva originii, genezei și funcției sale. Contribuție comparatistă la studiul epicii populare în versuri; Asupra originii și genezei unor balade populare sud-est europene având ca subiect fapte extraordinare.
Vol. II: „Introducere" de Iordan Datcu; Notă asupra ediției de V. Săvulescu; Contribuții la caracterizarea doinei; Alegoria morții în poezia populară, la poloni și la români; Une ancienne coutume de mariage; Tatuajul la români după creațiile lor folclorice; Originea și geneza sorcovei; Le reflet de la mer dans le folklor roumain et la continuité interrompue du people roumain en Dobroudja depuis sa formation; Sumar în limba engleză; Indice de nume.
Rec.: Alexandru Dobre, 34 (1989), nr. 1, p. 79—83.
285. Călin, Cornelia, *Incercare de reconsiderare a jurnalului oral românesc*, 27 (1982), nr. 1, p. 78—87 + rez. franc.
286. Călin, Cornelia, *Ipoteză de clasificare a jurnalului oral* 28 (1983), nr. 1, p. 66—70 + rez. franc.
287. Chițimia, I. C., *Aspecte ale metodologiei culegerii și valorificării folclorului românesc*, 34 (1989), nr. 5, p. 413—417 + rez. franc.
288. Chițimia, I. C., *Valori permanente regionale și naționale în folclorul liric românesc*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 311—319.
289. Ciobanu, Stanca, *Sentimentul continuității în cultura populară românească*, 36 (1991), nr. 5—6, p. 263—266.
"...în intimitatea faptelor de folclor există continuitatea, ... ca poate fi căutată în folclorul însuși și nu doar în relația lui cu alte realități istorice, lingvistice, sociologice etc...."
290. Ciuchindel, C., *Folclor vechi românesc*, Ed. îngrijită, prefață, note și bibliografie de ..., Buc., E. MINERVA, 1990, XXVII + 260 p.
Rec.: Al. Dobre, 36 (1991), nr. 5—6, p. 276—277.
291. Coatu-Manafi, Nicoleta, *Contribuții teoretice la cercetarea problematicii liricii populare cu ideatică nouă*, 26 (1981), nr. 1, p. 3—13 + rez. franc.
292. Coatu, Nicoleta, *Considerații asupra catalogului creației lirice populare cu ideatică nouă*, 27 (1982), nr. 2, p. 101—111 + rez. franc.

https://biblioteca-digitala.ro

293. Coatu, Nicoleta, *Lirica populară românească cu tematică actuală — clasificarea tematică a variantelor motivice*, Buc., E. MINERVA, 1984, XL + 443 p.
Rec.: Nicolae Constantinescu, 30 (1985), nr. 2, p. 186—188.
294. Constantinescu, Nicolae, *Relațiile de rudenie în societățile tradiționale. Reflexe în folclorul românesc*, Buc., E.A.R., 1987, 183 p.
Rec.: Stanca Ciobanu, 33 (1988), nr. 4, p. 361—362.
295. Constantinescu, Nicolae, *Lectura textului folcloric*, Buc., E. MINERVA 1986, 236 p.
Rec.: Pavel Ruxăndoiu, 31 (1986), nr. 2, p. 204—206.
296. Constantinescu, Nicolae, *Preocupări pentru studiul poeziei populare în „Revista de etnografie și folclor"*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 378—380.
297. Constantinescu, Nicolae, *Fișe pentru un dicționar de folclor* (Anecdotă; Descântec; Funcție; Funcționalism; Funcționalitate), 30 (1985), nr. 2, p. 142—150 + rez. franc. (part. IV); (Povestire), 31 (1986), nr. 1, p. 42—45 + rez. franc.
298. Constantinescu, Nicolae, *Conceptul de text folcloric*, 28 (1993), nr. 1, p. 38—45 + rez. franc.
299. *** *Corpus de texte*, 33 (1988), nr. 4, p. 344.
Importanța deschiderii „Colecției Naționale de Folclor" în 1969, prin lucrarea *„La typologie bibliografique des facieties Roumaines"* de Sabina Cornelia Stroescu, vol. I și II, Buc., E. A., 1969, 1767 p.
300. *** *Creația populară moldovenească*, Chișinău, E. ȘTIINȚA, 16 volume, 1973—1983.
Rec.: Iordan Datcu, 37 (1992), nr. 5, p. 521—522.
Vol. 1: *Poezia obiceiurilor calendaristice*. Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de N. M. Băeșu. Sub redacția lui V. M. Gațac, 1975, 464 p.
Vol. 2: *Poezia lirică*. Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de I. D. Ciobanu. Sub redacția lui V. M. Gațac, 1975, 374 p.
Vol. 3: *Legende, tradiții și povești orale moldovenești*. Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de Gh. Botezatu. Sub redacția lui V. M. Gațac, 1975, 290 p.
Vol. 4: *Balada populară*. Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de A. S. Hîncu. Sub redacția lui Gr. G. Botezatu, 1976, 344 p.
Vol. 5.: *Povești fantastice*. Alcătuirea, articol introductiv și comentariile de Gr. G. Botezatu. Sub redacția lui V. A. Cirimpei, 1976, 408 p.
Vol. 6.: *Cântece populare de dragoste*. Alcătuirea, articol introductiv și comentariile de E. V. Junghietu. Sub redacția lui I. D. Ciobanu, 1977, 278 p.
Vol. 7.: *Strigături, amintiri și scrisori versificate*. Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de E. V. Junghietu și S. G. Moraru. Sub redacția lui I. D. Ciobanu, 1978, 344 p.
Vol. 8.: *Folclorul copiilor*. Alcătuirea, articol introductiv și comentariile de N. M. Băeșu. Sub redacția lui V. A. Cirimpei, 1978, 184 p.
Vol. 9.: *Folclorul obiceiurilar de familie*. Alcătuirea, art. introductiv și comentariile de A. S. Hîncu și N. S. Zelenciuc. Sub redacția lui N. M. Băeșu și E. V. Junghietu, 1979, 312 p.
Vol. 10.: *Snoave și anecdote*. Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de V. A. Cirimpei. Sub redacția lui I. D. Ciobanu, 1979, 228. p
Vol. 11.: *Ghicitori*. Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de S. G. Moraru. Sub redacția lui E. V. Junghietu, 1980, 248 p.
Vol. 12.: *Povești nuvelistice*. Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de Gr. G. Botezatu. Sub redacția lui V. M. Gațac și I. D. Ciobanu, 1980, 320 p.
Vol. 13.: *Proverbe și zicători*. Alcătuirea, articol introductiv și comentariile de E. V. Junghietu. Sub redacția lui V. A. Cirimpei, 1981, 320 p.
Vol. 14.: *Teatru popular*. Alcătuirea, articolul introductiv și comentarii de Iulian Filip. Sub redacția lui N. M. Băeșu și V. A. Cirimpei, 1981, 272 p.
Vol. 15.: *Cântece revoluționare și sovietice*. Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de I. D. Ciobanu și I. V. Buruiană. Sub redacția lui E. V. Junghietu, 1982, 184 p.
Vol. 16.: *Eposul eroic*. Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de V. M. Gațac. Sub redacția lui Gr. G. Botezatu, 1983, 328 p.
301. *** *Creația populară* (Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina). Chișinău, E. ȘTIINȚA, 1991, 768 p. (Academia de Științe a Republicii Moldova, Institutul de Etnografie și Folclor).
Rec.: Petre Florea, 38 (1993), nr. 1—2, p. 165—168.
302. Datcu, Iordan, *Folclor literar din Suceava*, 37 (1992), nr. 6, p. 636.
Texte folclorice culese în 1939 în timpul unei anchete sociologice întreprinse de Universitatea din Cernăuți în comunele Voroneț și Mănăstirea Humorului, tipărite la Iași (1989) de prof. Traian Cantemir.

https://biblioteca-digitala.ro

303. Dobre, Alexandru, *Folclorul „taberei militare". Câteva observații în legătură cu motivul lirico-epic:" Un'ți-a fost soarta să mori"*, 26 (1981), nr. 2, p. 179—180.
304. Drăgoescu, Ion I., *Jalea prizonierului român — Contribuții etnologice la studiul celui de al doilea război mondial —*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 160—161.
„Jurnal oral" al unui fost prizonier român în U.R.S.S.
305. Eminescu, Yolanda, *Opera folclorică și dreptul de autor*, 32 (1987), nr. 1, p. 87—98.
306. Fochi, Adrian, *Estetica oralității*, Buc., E. MINERVA, 1980, 414 p.
Rec.: Sabina Ispas, 26 (1981), nr. 2, p. 225—226.
307. Fochi, Adrian, *Iovan Iorgovan, personaj mitic sau plăsmuire artistică*, 27 (1982), nr. 1, p. 60—77 + rez. franc.
308. Fochi, Adrian, *Una din universalele necunoscute ale folclorului românesc*, 29 (1984), nr. 2, p. 131—143 + rez. franc.
Autorul studiului combate, cu mărturii folclorice românești, opinia filozofului Sigmund Freud ce definea „complexul lui Oedip" ca o reprezentare a două motive (paricidul și incestul) între care ar exista o condiționare reciprocă.
309. Fochi, Adrian, *Motive esopice în folclorul românesc*, 26 (1981), nr. 1, p. 15—34 + rez. franc.
310. *** *Folclor vechi românesc*. Antologie. Ed. îngrijită, prefață, note și bibliografie de C. Ciuchindel, Buc., E. MINERVA, 1990, XXVII + 258 (—260) p.
Rec.: Iordan, Datcu, *Folclor vechi românesc*, 35 (1990), nr. 2, p. 212.
311. Filipciuc, I., *Întreita vină a Meșterului Manole*, 35 (1990), nr. 2, p. 197—199.
312. Gorovei, Artur, *Literatură populară*, vol. II. Ed. îngrijită, introducere, note, comentarii, bibliografie și glosar de Iordan Datcu („Ediții critice de folclor"), Buc., E. MINERVA, 1985, XXX + 455 p.
Rec.: C. Nicolae, 31 (1986), nr. 1, p. 70—71.
313. *** *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*. Coordonatori Gheorghe Pop și Ion Chiș Șter, Baia Mare, [f. edit.], 1983, 462 p. + 1 h.
Rec.: Zoe Constantinescu, 29 (1984), nr. 2, p. 178—179.
314. Groza, Maria Luminița, *Semnificația primelor traduceri din folclorul românesc în limba franceză*, 31 (1986), nr. 2, p. 163—183 + bibl.
315. Ispas, Sabina, și Doina Truță, *Index motivic și tipologic al paeziei erotice orale românești*, 28 (1983), nr. 2, p. 164—169 + rez. franc. Prezentarea lucrării, precizându-se că în 1982 s-a încheiat redactarea ei, fiind dată la tipar la E.A.R. în cadrul Colecției Naționale de Folclor.
316. Ispas, Sabina, și Doina Truță, *Lirica de dragoste. Index motivic și tipologic*, I(A—O), „Colecția Națională de Folclor", Buc., E.A.R., 339 p.; *Lirică populară de dragoste*. Ed. îngrijită, bibliografie și index bibliografic de Sabina Ispas și Doina Truță. Prefață de Sabina Ispas, Buc., E. MINERVA (Seria „Meșterul Manole"), 1985, 300 p.
Rec.: Nicolae Constantinescu, 31 (1986), nr. 2, p. 196—198.
317. Jucan, Grațian, *Notă la „Făt-Frumos din lacrimă"*, 37 (1992), p. 514—515.
318. *** *„La izvoare. Povești, poezie populară și cercetări de folclor"* de Gr. Botezatu, Chișinău, E. Hyperion, 1991, 240 p.
Rec.: Mihail M. Robea, 38 (1993), nr. 1—2, p. 168—170.
319. Larionescu, Sanda, *Mutații funcționale și schimbări structurale în creația populară românească. Modele de transformare*, 34 (1989), nr. 5, p. 389—397.
320. Leu, Paul, *Inedite la un monument al liricii folclorice românești*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 267—268.
321. Marian, Marin, *Adagiu folcloric la un concept psihoanalitic*, 36 (1991), nr. 5—6, p. 241—247 + rez. franc.
Zicala „nuntă fără lăutari" și ideea de frustrare în gândirea populară.
322. Moise, Ilie, *Preocupări pentru valorificarea culturii populare în revista „Luceafărul" (1902—1914)*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 366—370.
323. Moise, Ilie, *Chestionarul — instrument de investigare și cercetare a culturii populare contemporane. (Chestionarul de folclor azi)*, 34 (1989), nr. 5, p. 497—500.
324. Moraru, Sergiu, *Folclorul — factor de conservare al conștiinței naționale*, 37 (1992), nr. 2, p. 173—177.
325. Negreanu, Constantin, *Petre Ispirescu și limba populară (locuțiuni, expresii, proverbe)*, 36 (1991), nr. 3—4, p. 179—191.
Constantin Negreanu a consultat pentru această lucrare volumul Petre Ispirescu, *Opere*, II, Buc., E. MINERVA, 1971, Ed. îngrijită de Aristița Avramescu.
C-tin Negreanu arată că în volumul amintit nu apar decât 803 piese și variante (până la cărtiță) din cele 2330 de proverbe și variante tipărite de P. Ispirescu în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie", (1883, 1884, 1885).

https://biblioteca-digitala.ro

326. Nicolau, Irina, *Reflecții pe marginea spectacolului de folclor*, 26 (1981), nr. 1, p. 99—111.
327. Oișteanu, Andrei, *Istoricul unui termen folcloric: solomonarul*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 319—333.
328. Oșianu, Paula, *Ion Mușlea — bibliograf al folclorului românesc*, 37 (1992), nr. 5, p. 517—519.
329. Papahagi, Tache, *Grai, folclor, etnografie*. Ed. și prefață de Valeriu Rusu, Buc., E. MINERVA, 1981, XIV + 737 p. + 12 pl. il.
Rec.: Paul Simionescu, 27 (1982), nr. 2, p. 176—177.
330. Pavelescu, Gh., *O valoroasă culegere de folclor din 1865*, 36 (1991), nr. 5—6, p. 253—258. Ms. „*Cântece și hore, culese din gura poporului român*" de Zaharia Bena în 1865, zona Sebeșului (com. Pianul de Jos).
331. Pavelescu, Gh., *Contribuția folclorului din Transilvania la colecția lui V. Alecsandri*, 37 (1992), nr. 6, p. 593—601.
332. Pop, Dumitru, *Codrul — motiv poetic fundamental în folclorul și în literatura noastră tradițională*, 35 (1990), nr. 1, p. 3—17 + rez. franc.
333. Pop, Dumitru, *Cercetarea vieții folclorice românești din ultimele patru decenii și arhivele noastre de folclor*, 35 (1990), nr. 2, p. 131—139 + rez. engl.
334. *** *Prezență*, 33 (1988), nr. 4, p. 344.
Semnalarea unei recenzii la N. Constantinescu „*Lectura textului folcloric*", Buc., E. MINERVA, 1986, recenzie apărută în Journal of America Folklore, vol. 101, nr. 400, 1988.
335. Rădulescu-Codin, C., *Literatură populară. I. Cântece și descântece ale poporului*. Cu 50 arii populare. Ed. critică de Ioan Șerb și Florica Șerb. Studiu introductiv de Dan Simonescu. Ediții critice de folclor. Buc., E. MINERVA, 1986, XXXV + 668 p.
Rec.: Iordan Datcu, 32 (1987), nr. 2, p. 201—203.
336. *** *Retorică*, 33 (1988), nr. 4, p. 344.
Semnalarea studiului: Nicoleta Coatu „*Retorica receptării textului epic oral — folcloric*, S.C.L., XXXIX, 1988, nr. 1, p. 75—86.
337. Robea, Mihail, M., *Tipologia folclorului românesc — aspecte teoretice și metodologice în „Revista de Etnografie și Folclor"*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 374—378.
338. Robea, Mihail M., *Protecția juridică a operelor folclorice*, 34 (1989) nr. 4, p. 371—373.
339. Rusu, Valeriu, *Lume, într-o variantă a Mioriței din Transilvania*, 29 (1984), nr. 2, p. 175—176.
Semnificații ale cuvântului „lume" într-o variantă a Mioriței din Zarand.
340. Ruxăndoiu, Pavel, *Eres, datină și proverb. Relații genetice și funcționale*, 31 (1986), nr. 1, p. 12—20 + rez. franc.
341. Sevastos, Elena D.O., *Literatură populară*. Ed. îngrijită și prefață de Ioan Ilișiu. Ediții critice de folclor. Buc., E. MINERVA, 1990, vol. I, XXX + 410 p.; vol. II. 240 p.
Rec.: Iordan Datcu, 37 (1992), nr. 3, p. 317—318.
342. *** *Soare nou răsare*. Antologie de Victor Cirimpei, E. Hyperion, 1990, 80 p.
Rec.: I. Datcu, 37 (1992), nr. 1, p. 85.
Victor Cirimpei a realizat această antologie de colinde, reluând texte din colecțiile G. Dem. Teodorescu, I. G. Sbiera, S. Fl. Marian ș.a.
343. Spătaru, George, *Folclorul și tradiția moldovenilor din regiunea Kirovograd*, R.L.S.L., 1990, nr. 1.
Rec.: Paul Leu, 37 (1992), nr. 1, p. 85—86.
344. Stanciu, Dumitru, *Probleme de terminologie*, 37 (1992), nr. 6, p. 621—622.
Autorul pune în discuție termenii de proverb și maximă populară, pledând pentru „denumirea proverb și zicătoare... Nu numai paremiologia românească revendică termenul de proverb, ci și cea universală".
345. Steiciuc, Brânduşa, *Contribuții la cunoașterea ineditelor lui Simeon Florea Marian*, 33 (1988), nr. 3, p. 269—272. Prezentarea integrală a manuscriselor inedite din Fondul memorial documentar S. Fl. Marian de la Suceava, cuprinzând peste 20.000 file de ms., material aranjat de ginerele folcloristului, prof. Mihai Cărăușu.
346. Șandru, Dumitru, *Folclor românesc*, Ed. îngrijită de Tudora Șandru Olteanu, Prefață de Ov. Birlea, Buc., E. MINERVA, 1987, 489 p. *Rec.*: Sabina Ispas, 33 (1988), p. 189—190. Volumul are două secțiuni: prima, cuprinde culegeri din Banat, cea de a doua, culegeri din Ardeal. Editarea textelor folclorice s-a făcut în transcrierea fonetică folosită de Ov. Densușianu și elevii săi. La aceasta se adaugă condițiile grafice deosebite.
347. Ștefănucă, Petre V., *Folclor și tradiții populare*. Ed. îngrijită și studiu introductiv de Grigore Botezatu și Andrei Hîncu, Chișinău, E. ȘTIINȚA, 1990, vol. I, 360 p.; vol. II. 512 p.

https://biblioteca-digitala.ro

Rec.: Iordan Datcu, 37(1992), nr. 4, p. 415—416.

348. Vasile, Marian, *Teorii folclorice românești în ultimele decenii*, 34 (1989), nr. 1, p. 71—75 (part. I); ibidem, nr. 3, p. 253—257 (part. II); 35 (1990), nr. 3—4, p. 280—287 (part. III).
349. Velea, Stan, *Folclor românesc în Polonia*, 34(1989), nr. 3, p. 187—188.
Creații folclorice românești traduse în limba polonă.

IV. 2. FOLCLORUL OBICEIURILOR: DESCRIERI ȘI TEXTE RITUALE; FOLCLOR RELIGIOS; MITOLOGIE; DEMONOLOGIE.

v. 262, 284, 300, 439, 525, 560, 605, 659, 692

350. Amzulescu, Al. I. *Dl. N. Brânda față cu mioritologia*, 38(1993), nr. 4, p. 353—367.
Prezentarea cărții lui N. Brânda „Mituri ale antropocentrismului românesc I. Miorița", Buc., E.C.R., 1991, 527 p. Lucrarea este considerată de Al. I. Amzulescu un eșec în încercarea de interpretare „reîntorcându-ne la vechiul făgaș al mitologismului".
351. Băileșteanu, Fănuș, *„Colinzi" din Alba*, 37(1992), nr. 6, p. 636—637. Antologie de folclor poetic *„Florile dalbe/Flori de măr. Colinzi"*, Alba-Iulia. 1191, (ed. I.C.J. Alba). Selecție și cuvânt înainte de Ion Mărgineanu.
352. Bilțiu, Pamfil, *Moșii de peste an în zona Lăpuș*, 31(1986), nr. 2, p. 157—168 + 4 foto (part. I); 32(1987), nr. 1, p. 53—72 + 4 foto (part. II).
353. Bilțiu, Pamfil, *Armindenul în zona Lăpuș*, 38 (1993), p. 233—243 + 8 foto.
354. Bot, Nicolae, *Cântecele cununii (Texte poetice alese)*. Antologie, prefață, note, indice de culegători, glosar și bibliografie de..., Buc., E. MINERVA, 1989, 272 p. (Meșterul Manole).
Rec.: Ion Șeuleanu, 35 (1990), nr. 5—6, p. 402—404.
355. Bot, Nicolae, *Les chansons de la Moisson*, 37 (1992), nr. 4, p. 333—344 + annexes.
„Cântecele secerișului" — obiceiurile ce însoțesc încheierea secerișului în Transilvania.
356. Chițimia, I. C., *„Moșii" — un element străvechi de cultură românească populară*, 32(1987), nr. 4, 323—236.
357. Chivu, Iulian, *O secvență-simbol din ritualul funebru în satele de pe Burdea*, 36 (1991), nr. 5—6, p. 266—269. „Căratul apelor" urmat de „dezlegarea apelor" este o secvență care „ea însăși se constituie... prin rigoarea scenariului într-un ritual aparte".
358. Ciobanu, Stanca, *Busuiocul și vârsta dragostei*, 31(1986), nr. 2, p. 150—156.
359. Ciobanu, Stanca, *Funcție premaritală în repertoriul cântecelor de șezătoare*, 30 (1985), nr. 1, p. 50—61 + rez. franc.
360. Ciobanu, Stanca, *Mărul și creanga de măr — prezențe semnificative în complexe ceremoniale*, 31 (1986), nr. 1, p. 3—11 + rez. franc.
361. Cireș, Lucia și Lucia Berdan, *Descântece din Moldova. Texte inedite*. Caietele Arhivei de folclor, II, Iași, 1982, 420 + LVIII p.
Rec.: Radu Răutu, 28(1983), nr. 1, p. 96—98.
362. Cojocaru, Nicolae, *Obiceiurile populare și importanța lor pentru unitatea istorică a neamului românesc*, 33(1988), nr. 4, p. 351—353.
363. Cojocaru, Nicolae, *Tradiții și obiceiuri populare de primăvară, 1. Înfârtățirea și însurățirea*, 33(1988), nr. 4, p. 310.
364. Cojocaru, Nicolae, *Tradiții și obiceiuri populare de primăvară. 2. Cucii*, 33(1988), nr. 4, p. 371.
365. Coman, Mihai, *Mitologie populară românească (vol. II). Viețuitoarele văzduhului*, Buc., E. MINERVA, 1986, p. 234.
Rec.: Nora Rebreanu, 34 (1989), nr. 6, p. 587—588.
366. Coman, Mihai, *Mitologia populară românească — argument al continuității și dinamicii civilizației tradiționale*, 33(1988), nr. 1, p. 9—15 + ref. bibl.
367. Comanici, Germania, *O lectură etnologică a riturilor de Anul Nou*, 37 (1992), nr. 2, p. 199—127 + rez. franc.
368. Comanici, Germina, *Contribuții privind cercetarea obiceiurilor de naștere în județul Ialomița*, 27(1989), nr. 2, p. 151—155.
369. Comanici, Germina, *Unele aspecte privind raportul dintre obicei și grupul de performeri*, 28(1993), nr. 1, p. 71—76 + rez. franc.
370. Comanici, Germina, *O lectură etnologică a practicilor de ursită la Anul Nou*, 38(1993), nr. 6, p. 577—583+rez. engl.
371. Cuceu, Ion și Maria Cuceu, *Vechile obiceiuri agrare românești. Tipologie și corpus de texte*, I, Buc., E. MINERVA, 1988, 256 p.
Rec.: Nicolae Bot, 34 (1989), nr. 4, p. 378—379.
372. Drogeanu, Paul P., *Cinci perifraze despre obicei și sărbătoare*, 28 (1983), nr. 1, p. 62—65 + rez. franc.

https://biblioteca-digitala.ro

373. Fochi, Adrian, *Șiret Pârcălabul* (art. inedit), 33 (1988), nr. 2, p. 175—177.
Superstiția „după care apariția unui roi de albine reprezenta o piază rea militară", atestată de materiale istorice de la sfârșitul sec. I, începutul sec. II la greci și la români apare și în cântecul lui „Șiret Pârcălabul".
A. Fochi consideră că existența acestei superstiții în cântecul amintit este o „dovadă despre descinderea formelor culturii noastre populare din cultura strămoșilor noștri...".
374. Ilin, Stancu, *Poezia obiceiurilor de iarnă*. Ed. îngrijită, prefață și bibliografie de..., Buc., E. MINERVA, 1985, 270 p. (Colecția „Meșterul Manole").
Rec.: I. Oprișan, 32 (1987), nr. 1, p. 93—94.
375. Ispas, Sabina, *Holy land image in the Romanian folklore*, 38 (1993), nr. 6, p. 567—576.
376. Ispas, Sabina, *Motivul „chinul plantelor" în folclorul românesc*, 29(1984), nr. 2, p. 119—130 + rez. franc.
Motivul narativ „chinul plantelor" în diferite specii ale folclorului românesc.
377. * * * *În dezbatere: mitologia românească*, 33(1988), nr. 3, p. 242.
Anchetă deschisă de I. Oprișan în R.I.T.L., nr. 2—3/1986, p. 7—17; nr. 4/1986, p. 12—19; nr. 1—2/1987; nr. 3—4/1987.
378. Marian, Marin, *Colinda „Mă luai, luai" — un univers de reprezentări simbolice*, 32(1987), nr. 2, p. 155—175 + rez. franc.
379. Marian, Marin, *Colindul curților — expresie a unui topos geografic și ideatic creator de etnocultură*, 33(1988), nr. 2, p. 131—157 + bibl. + anexă texte poetice + anexă texte melodice. (part. I); 33 (1988), nr. 3, p. 221—241 + bibl. + rez. franc. (Part. II).
380. Mihăilescu, Vintilă și Radu, Răutu, *„Fiertul mărgicii" o reprezentare cosmogonică arhaică*, 34 (1989), nr. 5, p. 431—440.
Reconstituirea imaginii posibile a unui străvechi ritual mitic din folclorul român, cunoscut sub denumirea de „fiertul" sau „bătutul" mărgicii, care relatează despre „nașterea" balaurului.
381. Oișteanu, Andrei, *Dendromitologie românească — Paltinul*, 32(1987), nr. 4, p. 371—388 + note și bibl. + rez. engl. (part. I); 33(1988), nr. 1, p. 63—74 + note și bibl. + rez. engl. (part. II).
Cuprins: 1. Repere istorice-filologice. 2. Paltinul cosmic. 3. Paltinul consacrat. 4. Paltinul magico-apotropaic. 5. Paltinul funerar.
382. Parpală, Emilia E., *Poetica de rit funebru*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 215—223 + rez. franc.
383. Pavelescu, Gheorghe, *„Târgul sărutului" de la Hălmagiu. Un străvechi obicei postmatrimonial din Țara Zarandului*, 33(1988), nr. 1, p. 39—46 + rez. engl.
384. Pavelescu, Gheorghe, *Contribuția lui Ion Mușlea la studiul „Mioriței"*, 38 (1993), nr. 4, p. 345—351.
385. Pop, Dumitru, *Obiceiuri agrare în tradiția populară românească*, Cluj-Napoca, E. DACIA, 1989, 216 p.
Rec.: Al. Andrei, 34 (1989), nr. 6, p. 585—586.
386. Popescu, Alexandru, *Tendințe actuale în evoluția obiceiurilor populare românești*, 26(1981), nr. 2, p. 165—177 + rez. franc.
387. Popescu, Alexandru, *Obiceiurile populare — acte de comunicare*, 30 (1985), nr. 1, p. 26—35 + + rez. franc.
388. Popescu, Alexandru, *Direcții ale evoluției obiceiurilor de nuntă în actualitate*, 33 (1988), nr. 4, p. 333—343.
389. Simionescu, Paul, *Posibile paralelisme*, 29 (1984), nr. 1, p. 65—73.
Metafizica morții, așa cum se regăsea în structura și modelul tradițiilor romane pe de o parte, și pe de altă parte în modelul tradițiilor de viață ale obștilor sătești de la noi.
390. Simionescu, Paul, *Înscrierea destinelor. Marginalii la unele obiceiuri și rituri tradiționale*, 30 (1985), nr. 1, p. 36—49 + rez. franc.
391. Stănciulescu-Bîrda, Alexandru, *Colinda lui Brâncoveanu*, 33 (1988), nr. 4, p. 326.
O variantă a *„Colindei lui Brâncoveanu"*, variantă din satul Bârda, jud. Mehedinți.
392. Stăniloae, pr. prof. Dumitru, membru al Academiei Române, *Teme creștine în folclorul românesc*, 37 (1992), nr. 2, p. 103—117. (part. I).
Cuprins: I. „Pe când umbla Dumnezeu pe pământ". II. Contribuția omului la mântuirea sa prin responsabilitate și cuvântul creator de comuniune. II. 1. Armonie, rațiune și responsabilitate. II. 2. Cuvânt și responsabilitate.
393. Stăniloae, pr. prof. Dumitru, *Teme creștine în folclorul românesc* (part.II). *Dorul ca sete după comuniunea de cei depărtați și ca putere de transfigurare reciprocă a persoanelor umane și de biruire a morții*. (part. III), 37 (1992), nr. 3, p. 219—236.
394. Șeuleanu, Ion, *Poezia populară de nuntă*, Buc., E. MINERVA, 1985, 221 p.
Rec.: Pavel Ruxăndoiu, 31 (1986), nr. 1, p. 69—70.
395. Șuștea, Adrian, *Folclor și mitologie în paginile „Revistei de istorie și teorie literară"*, 35(1990), nr. 1, p. 17—18.

https://biblioteca-digitala.ro

IV. 3. FOLCLOR LITERAR

v. 301, 302, 522, 524, 709

IV. 3. 1. Paremiologie (proverbe, zicători)

v. 89, 300, 325, 340, 566, 568, 571, 577, 586, 590, 591, 592, 593, 705

396. Chițimia, I. C., *Filologie paremiologică și unitatea poporului român*, 36 (1991), nr. 3—4, p. 107—110 + rez. franc.
397. Chițimia, I.C., *Necesitatea și prioritatea unui corpus paremiologic românesc*, 36 (1991), nr. 3—4, p. 200—204.
398. Dobre, Alexandru și Maria Rafailă, *O colecție de proverbe și ghicitori de la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, 36 (1991), nr. 3—4, p. 198—200.
Ms. aflat în B.A.R. și descris pentru prima oară de Ioan Bianu („Catalogul manuscriptelor românești", vol. I, 1907).
399. Dobre, Alexandru, *Proverbul în Dicționarul limbii române al lui Laurian și Massim*, 37 (1992), nr. 4, p. 402—405.
400. Gheorghe, Gabriel, *Proverbele românești și proverbele lumii romanice. Studiu comparativ*, Buc., E. ALBATROS, 1986, 423 p.
Rec.: Ion Bolog, 32 (1987), nr. 1, p. 91—93.
401. Gheorghe, Gabriel, *Proverbele și istoria limbilor europene*, 36 (1991), nr. 3—4, p. 111—129 + bibl. + rez. engl.
Cuprins: I. Generalități. II. Aspecte metodologice. III. Prezentarea lucrării. IV. Concluzii.
402. Junghietu, Eftim V. și V. D. Cernelev, *Proverbe și zicători moldovenești cu echivalente rusești, alcătuirea și tălmăcirea de...*, Chișinău, E. ȘTIINȚA, 1987, 216 p.
Rec.: Gabriel Gheorghe, 33 (1988), p. 191—193.
403. Mieder, Wolfgang, *General thoughts on the nature of the proverb*, 36 (1991), nr. 3—4, p. 151—164 + bibl.
404. Negreanu, Constantin, *Structura proverbelor românești*, Buc., E.Ș.E., 1983, 259 p.
Rec.: Al. Dobre, 29 (1984), nr. 2, p. 180—181.
405. Olteanu, Pandele, *Contribuții la o istorie a paremiologiei românești în context comparat*, 36 (1991), nr. 3—4, p. 165—178. Autorul se oprește asupra unui număr de proverbe românești pe care caută să le ateste în diferite zone și opere de sorginte populară ale lumii.
406. * * * *Proverbium Dacoromania*, vol. II, Drobeta-Turnu-Severin, 1987, 60 p.
Rec.: Dumitru Găman, 33 (1988), p. 190—191, Vol. II al culegerii „*Proverbium Dacoromania*", îngrijit de Constantin Negreanu, cuprinde materiale redactate de către Colectivul pentru Cercetarea Proverbului Românesc din cadrul A.R., precum și altele care au fost prezentate la cel de-al II-lea Simpozion de paremiologie românească (16—17 iunie 1986).
407. Stanciu, Dumitru, *Modele de generare și selecție în proverb*, 36 (1991), nr. 3—4, p. 131—149 + rez. franc. (part. I); 37 (1992), nr. 4, p. 345—360 + rez. franc. (part. II).
408. Stanciu, Dumitru, *Definiții ale proverbului și zicătorii*, 36 (1991), nr. 3—4, p. 195—197.
409. Stanciu, Dumitru, *Prezențe românești în paremiologia universală*, 34 (1989), nr. 1, p. 75—79.

IV. 3. 2. FOLCLOR ÎN PROZĂ

IV. 3. 2. 1. Basmul și povestirea

v. 300, 318, 325, 578

410. * * * *Basmul cu soarele și luna. (Din basmele timpului și spațiului)*. Antologie, prefață și bibl. de Iulian Chivu, Buc., E. MINERVA, 1988, 267 (—271) p., (Meșterul Manole).
Rec.: I[ordan] D[atcu], *Basmul cu soarele și luna*, 34 (1989), nr. 5, p. 492.
411. Bârgu-Georgescu, Ligia, *Semnul în basmul fantastic românesc și relația sa cu funcțiile și actanții*, 26 (1981), nr. 1, p. 35—50 + rez. franc.
412. Coatu, Nicoleta, *Studiul comparat al variantelor românești de basm tip 300 A. Th.*, 30 (1985), nr. 1, p. 3—13 + rez. franc.
413. Coatu, Nicoleta, *Mecanismul combinatoriu al basmului tip 300 cu basmul tip 303 A. Th., în perspectivă comparată*, 30 (1985), nr. 2, p. 125—134 + rez. franc.
414. Datcu, Iordan, *Un volum necunoscut al lui Dumitru Stăncescu*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 392—394.
Descoperirea volumului „*Basme și snoave culese din gura poporului*" de D. Stăncescu, Buc., Librăria H. Steinberg, strada Șelari, 18, 1894, 136 p.

https://biblioteca-digitala.ro

415. Leu, Paul, *Contribuția lui S. Fl. Marian la cunoașterea basmelor cu animale*, 35 (1990), nr. 2, p. 187—190.
416. Marian, S. Fl. *Basme populare românești*, Ed. îngrijită și prefață de Paul Leu, Buc., E. MINERVA, 1986, XXVI + 526 p.
Rec.: Cornelia Mânicuță, 35 (1990), p. 298—299.
417. Maxim, Elena, *Albina ca simbol în structurile narative*, 38 (1993), nr. 3, p. 225—232.
418. Micu Moldovan, Ioan, *Povești populare din Transilvania*. Culese prin elevii școlilor din Blaj (1863—1878). Ed. îngrijită de Ion Cuceu și Maria Cuceu. Prefață de Ovidiu Bîrlea, Buc., E. MINERVA, 1987, XXVIII + 262 (—264) p.
Rec.: Ion Șeuleanu, 33 (1988), nr. 4, p. 362—363.

IV. 3. 2. 2. **Legenda**

v. 584

419. * * * *Domnitori români în legende*, Antologie de legende populare românești cu prefață și note de Mihai Canciovici. Locuri și legende, Buc., E.S.T., 1984, 260 p.
Rec.: Corneliu Bărbulescu, 30 (1985), nr. 1, p. 85—86.
420. Fochi, Adrian, *Legenda întemeierii statului otoman*, 28 (1983), nr. 1, p. 5—15 + rez. franc. Legenda orientală pe care M. Eminescu o folosește în poemul său „Scrisoarea III". Autorul studiului caută să găsească izvoarele și aria de răspândire internațională a acestei legende.
421. Nasta, Atanasie, *Geniul Punții din Arta*, 34 (1989), nr. 5, p. 501—508.
422. Șuștea, Adrian, *Problema devenirii în cosmogonia populară*, 34 (1989), nr. 1, p. 45—58 + + rez. franc.
423. Șuștea, Adrian, *Despre o anume treaptă a realității sau despre începutul devenirii*, 35(1990), nr. 2, p. 141—154 + rez. engl.

IV. 3. 2. 3. **Snoava**

v. 55, 300

424. * * * *Snoava populară românească*, Ed. critică de Sabina—Cornelia Stroescu. Prefață de Mihai Alexandru Canciovici, Buc., E. MINERVA, 1984, LXXXIX + 281 p.
Rec.: Nicoleta Coatu, 30(1985), nr. 2, p. 191—192.

IV. 3. 3. **FOLCLOR VERSIFICAT ȘI CÂNTAT**

v. 282, 291, 292, 293, 296, 318, 335, 342, 351, 524, 544

IV. 3. 3. 1. **Balada**

v. 53, 274, 279, 284, 300, 307, 384

425. Amzulescu, Al. I., *Comentarii pe urmele unui vechi cântec bătrânesc. Trei crai*, 27 (1982), nr. 1, p. 31—59 + rez. franc.
426. Amzulescu, Al. I. , *Cântecul nostru bătrânesc*, Cuvânt înainte de Iordan Datcu, Buc., E. MINERVA, Seria „Universitas", 1986, XI + 340 p.
Rec.: Al. Dobre, 31 (1986), nr. 2, p. 194—196.
427. Amzulescu, Al. I., *Mioriția, Controverse—Restituții (I)*. Omagiu profesorului Mihai Popoctogenar, 32 (1987), nr. 4, p. 333—356 + rez. franc.
428. Amzulescu, Al. I., *Ecoul unui motiv de baladă în „Cronica anonimului brâncovenesc"*, 37 (1992), nr. 1, p. 31—33 +rez. franc. Un pasaj din „Cronica anonimului brâncovenesc" (text redactat după 1717) demonstrează ecoul, aproape incontestabil, al pasajului final din balada „Miu haiducul", cu largă răspândire în Oltenia și Muntenia.
429. Boboc, Alexandru, *Mioriția ca instituire valorică și formă de viață. „Lumea mioritică" în perspectiva filozofiei culturii (III)*, 34 (1989), nr. 1, p. 25—44 + rez. franc.
v. 32 (1987), nr. 1, p. 19—31+note+rez. franc. (part. I); 32 (1987), nr. 2, p. 141—154 + note + rez. franc. (part. II).

https://biblioteca-digitala.ro

430. Cârstean, Stelian, *Balada în folclorul Moldovei de Nord*, Buc., E. MINERVA, 1984, 223 p.
Rec. Nicolae Constantinescu, 30 (1985), nr. 1, p. 86—87.
431. Datcu, Iordan, *Toma Alimoș (Texte poetice alese)*. Antologie, prefață și bibliografie de..., Buc., E. MINERVA, 1986, 263 p. (Seria „Meșterul Manole").
Rec.: Nicolae Constantinescu, 32 (1987), nr. 2, p. 197—198.
432. Eliade, Mircea, *Exegeza lui Constantin Brăiloiu asupra „Mioriței"*, 38 (1993), nr. 4, p. 301—303.
Fragment din Mircea Eliade, Profesor la Universitatea din Chicago, *„De la Zalmoxis la Genghiz-Han"*. Traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Buc., E.Ș.E. 1980, p. 233—236.
433. Fochi, Adrian, *Contribuție la problema genezei cântecului epic: Cântecul lui Oroveanu*, 30 (1985), nr. 1, p. 14—25 + rez. franc.
434. Ionescu, I., *Personajul doica țigancă, roaba Gherghina, în „Cântecul despre moartea lui Brâncoveanu"*, 37(1992), nr. 3, p. 277—283.
Balada populară *„Cântecul despre moartea lui Brâncoveanu"* prezintă la început și la sfârșit, pricina dintre Brâncoveanu și Ahmed al III lea. El s-a păstrat în 9 ms., cunoscute până acum, descrise și analizate de Dan Simonescu.
435. Ispas, Sabina, *O nouă interpretare a unui text de cântec povestitor: Toma Alimoș*, 31 (1986), nr. 1, p. 21—31 + rez. franc. (part. I); 31 (1986), nr. 2, p. 113—119 + rez. franc. (part. II).
436. Ispas. Sabina, *Domnul Chipor Crai*, 37 (1992), nr. 5, p. 439—453 + rez. franc.
„Cântecul este, de fapt, un fragment din istoria mitică a întemeierii unei dinastii".
437. * * * *O capodoperă a baladei românești: Toma Alimoș*. Ed. critică și studiu introductiv de Iordan Datcu și Viorica Săvulescu, Buc., E. MINERVA, 1989, 312 p. + il.
Rec.: Al. Amzulescu, 35 (1990), nr. 5—6, p. 401—402.
438. Oprișan, I., *Penumbrele unei balade: Toma Alimoș*, 32 (1987), nr. 2, p. 123—140 + rez. germ.
439. * * * *Poezii populare românești. Balade, doine, colinde, descântece, ghicitori*. Culegere de I. Nijloveanu, 2 vol., Buc., E. MINERVA, 1989, XXXVIII, 476 (—478) p. (vol. I); 450 (—452) p. (vol. II), (Folclor din Oltenia și Muntenia, vol. XII).
Rec.: Iordan Datcu, *Un folclorist cu o operă bine constituită*, 35 (1990), nr. 2, p. 154.

IV. 3. 3. 2. **Cântece și doine**

v. 172, 288, 300, 315, 316, 439

440. Amzulescu, Al. I., *Contribuție la cercetarea creației de cântece noi*, 29 (1984), nr. 2, p. 144—158.
441. Anton, Monica, *Margareta, Hodoș*, 33 (1988), nr. 4, p. 355—356.
Folcloristа Margareta Hodoș (1891—1953) a fost prima femeie din Transilvania ce a devenit doctor în litere. (Titlul lucrării: *Poezia populară românească din regiunea Blaj*, lucrare de referință până azi).
442. Dobre, Alexandru, *Omagiu memoriei lui Aurel Vlaicu în cântecul popular românesc*, 38 (1993), nr. 6, p. 607—612.
443. Dobre, Al., *Mesajul de pace al cântecului popular românesc*, 28 (1983), nr. 1, p. 3—4.
444. Pop, Mihai, *„Printre două pârâuțe/ se plimbă două măicute"*, 33 (1988), nr. 4, p. 327—332.
Analiza unui cântec „cântat miresei" din zona Sibiu, publicat în 1978 de Ion Albescu în volumul *„Cântecul miresei"* marcat sub titlul „Binele mamei".
445. Robea, Mihail M., *Cântece din gura poporului*, 35 (1990), nr. 1, p. 102.
Patru cântece de cătănie din 1911.
446. Voevidca, Alexandru, *Cântece populare din Bucovina*. Ed. ingrijită de Vasile Nicolescu și Cristina Rădulescu-Pașcu. Studiu introductiv, note, indici și glosar de Cristina Rădulescu-Pașcu, Buc., E. MUZICALĂ, 1990, 328 p.
Rec.: Gheorghe Oprea, 37 (1992), nr. 4, p. 411—412.

IV. 3. 3. 3. **Strigături și ghicitori**

v. 300, 439

447. Fătulescu, Ștefan, *Ghicitoarea cultă*, 37 (1992), nr. 4, p. 405—406.

https://biblioteca-digitala.ro

IV. 4. ETNOMUZICOLOGIE

v. 37, 43, 104; 515, 518, 520, 527, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 564, 648, 649, 673, 689, 707, 708, 714, 716

448. Alexandru, Tiberiu, *Folcloristică, organologie, muzicologie*. Studii, vol. II, Buc., E. MUZICALĂ, 1980, 284 p.
Rec.: Iosif Herţea, 26 (1981), nr. 2, p. 223—224.

449. Alexandru, Tiberiu, *Culegerea de muzică populară turcească a lui Béla Bartók*, 26 (1981), nr. 1, p. 119—124.

450. Alexandru, Tiberiu, 1. *Roumanie-Polyphonie vocale des aroumains/ Romania Vocal polyphony of the Arumanians*. Enregistrements, photographies et texte de Bernard Lortat-Jacob, changé de recherche au C.N.R.S. et Jacques Bonèt, maitre-assistant à l'Université Paul Valery de Montpellier. Collection du Centre National de al Recherche Scientifique et du Musée de l'Homme. Collection fondée par Gilbert Rouget. Directeur de la collection: Hugo Zemp. Bande magnétique préparée par Jean Schwarz. Comité d'édition: Equipe de recherche n° 165 („Études d'ethnomusicologie") du C.N. R.S. Production: C.N.R.S. Audiovisuel. Le Chant du Monde LDX 74803 Paris, 1983, [în] 32 (1987), nr. 2, p. 181 — 184. (Cronica discului).
„Polifonia aromânilor fărşeroţi", disc L.P. 30 cm însoţit de o broşură de 30/30 cm cu 8 p., cu text explicativ în lb. franc. şi engl. cu traducerile textelor poetice, ilustrat de 9 foto, din care una din 1928 reprezintă o horă aromână. Cercetările s-au făcut în anii 1980 şi 1981 la Cogealac (jud. Constanţa) şi Geamurlia de Sus şi Lăstuni (jud. Tulcea).

451. Alexandru, Tiberiu, 1. *Ballades et fêtes en Roumanie/ Ballads and festivals in Romania*. Enregistrements, photographies et texte de Jacques Bonèt et Bernard Lortat-Jacob. Collection du Centre National de la Recherche Scientifique et du Musée de l'Homme, Paris, 1985, [în] 32 (1987), nr. 1, p. 78—79. (Cronica discului).

452. Alexandru, Tiberiu, 1. *Romania*. Traditional Folk Music; Commentary and photographs: Bernard Mauguin Recordings: Bernard Mauguin and the Institute of Ethnology and Folklore in Bucarest. (Recordings prepared with the assistance of Mihai Pop and the Institute of Ethnology and Folklore in Bucarest), Musical Atlas-UNESCO COLLECTION. Collection edited for the International Music Council by the International Institute for Comparative Music Studies (Berlin/ Venice). With the assistance of the G. Gulbenkian Foundation. General Editor: Alain Daniélou. Production Assistant: Jacques Cloarec. Grafiche Dotti-Cernobbio. Odeon-EMI Italiana 3C 064—18120 STEREO. Made in Italy [f.d.], [în] 32 (1987), nr. 3, p. 275—278. (Cronica discului).

453. Alexandru, Tiberiu, 1. *Le violon virtuose de Benone Damian. Hommage à Grigoraş Dinicu...* Benone Damian (violon) et son orchestre. Prezentare în lb. franc. de Tiberiu Alexandru; ingénieur du son: Vasile Sibana; producteur: Nicolae Neagu; foto: Theo Wusten. Electrecord STM-CS. 0136. Comandă specială, Buc., 1980. 2. *Benone Damian and His Magic Violin....* Violin: Benone Damian. Piano: Petre Firulescu. Prezentare nesemnată în lb. franc. şi extrase din presă. Recorded and mixed at „Tomis", Studio, aug.1987; Producer: Romeo Vanica; Sound Engineer: Theodor Negrescu; Graphics: Marilena Preda Sânc; Photography: George Chelmec; Printed by Electrecord; Exporter: Artexim Bucharest. Electrecord ST-EDE 03324 Bucureşti 3. *Benone Damian and His virtuosos....* Prezentare în lb. română şi engl. de Tiberiu Alexandru. (English version by Diana Caramzulescu). Redactor: Stela Nachi, maestru de sunet: Vasile Sibana; grafica: Decebal Scriba; foto: Sandu Mendrea; I.P. „Bucureştii Noi"; Exporter: Artexim. Electrecord ST-EPE 02681. [Bucureşti, 1985]; 33 (1988), nr. 3, p. 261—267. (Cronica discului).

454. Alexandru, Tiberiu, 1. *Mioara Pitulice: „Mână, mână, murguleţ"*. Orchestra Ion Albeşteanu. Redactor: Stela Nachi. Maestru de sunet: Vasile Sibana. Grafica: F. Gabriela. Fotografia: N. Mihăilescu. Tiparul: Electrecord ST-EPE 02794 (Bucureşti, 1985); 33 (1988), nr. 2, p. 171—179. (Cronica discului).

455. Alexandru, Tiberiu, 1. *Un virtuose du taragot/A virtuoso of the taragot Luca Novac*, „Trésors folkloriques roumains". Orchestra Paraschiv Oprea. Prezentare în limbile franceză şi engleză de Tiberiu Alexandru; maestru de sunet: Vasile Sibana. Redactor: Stela Nachi; foto : Morel Volbură; tiparul: I. P. Crişana. Electrecord STM-EPE 01371 Bucureşti, 1978. 2. *Luca Novac taragot*. Seria „Virtuozi ai instrumentelor populare româneşti". Orchestra Paraschiv Oprea. Prezentare în lb. română de Tiberiu Alexandru. Maestru de sunet: Vasile Sibana; Redactor: Stela Nachi; Tiparul: Electrecord ST-EPE 01794 [Bucureşti, 1981]; 3. Un virtuose du taragot/ A virtuoso of the taragot Luca Novac. In memoria lui Luţă Ioviţă. „Trésors folkloriques roumains". Orchestra Radu Simion [Fără prezentare]. Sunetul: Vasile Sibana; Redactor: Stela Nachi; Grafica: F. Ştefan; Tiparul: I. P.

https://biblioteca-digitala.ro

Filaret. Electrecord ST-EPE 02222. București, 1983,; 4. *Luca Novac taragot*. Orchestrele Paraschiv Oprea (1—18), Radu Simion (19—26). Electrecord STC 00225, Stereo. [Casetă, Buc., 1983], 33 (1988), nr. 1, p. 107—112. (Cronica discului).
1.12 piese; 2.14 piese; 3.14 piese; 4.26 piese.

456. Alexandru, Tiberiu, *Collection universelle de musique populaire enregistrée* établie par Constantin Brăiloiu (1951—1958) à partir d'enregistrements réalisés de 1913 à 1953. Réedition intégrale en 6 disques L.P. 30 cm. *World collection of recorded folk music* established by Constantin Brăiloiu (1951—1958). Complete re-edition on six LP records (30 cm.) of recordings made between 1913 and 1953. AIMPIVI. Archives internationales de musique populaire du Musée d'ethnographie de la Ville de Genève. International Archives of Folk Music of the Geneva Ethnographic Museum. Disques VDE-GALLO 30-425/430, [in] 31 (1986), nr. 1, p. 59—68. (Cronica discului).

457. Alexandru, Tiberiu, *Alexandru Bidirel. Un virtuose du violon/ A virtuoso of the violin*. „Trésors folkloriques roumains" (Buc., 1977), Electrecord, STM-EPE 0993. *Silvestru Lungoci — Un virtuose des flûtes Roumaines / A virtuoso of the Romanian flutes*. „Trésors folkloqiques Roumains", Electrecord, STM-EPE 01023 (Buc., 1975), [in] 34 (1989), nr. 4, p. 361—367. (Cronica discului).
Rapsozi din Țara de Sus, Al. Bidirel (vioară) și Silvestru Lungoci (tilincă, fluieraș și fluier mare moldovenesc, nai și cimpoi).

458. Alexandru, Tiberiu, *Mioara Pitulice „Mierlă, mierlă cântătoare"*. Orchestra Ion Albeșteanu, Redactor muzical: Ștefan Cărpănceanu. Electrecord ST-EPE 03310 (Buc., 1988). Muzică din Muntenia, 34 (1989), nr. 4, p. 361—367.

459. Alexandru, Tiberiu, *Luca Novac. Un virtuose de taragot/ A virtuoso of the taragot*. „Trésors folkloriques Roumains". Orchestra Radu Simion. Electrecord ST-EPE 03317 (Buc., 1988), [in] 34 (1989), nr. 2, p. 156—158.

460. Alexandru, Tiberiu, *Discuri de odinioară*, 34 (1989), nr. 3, p. 249—253. Discuri inregistrate in 1905 la Casa Pathé-Frères din Paris, la Oravița, cu orchestra fraților Alexa, Carol (Carl) și Iosif Bârcă.

461. Brăiloiu, Constantin, *Problems of Ethnomusicology*. Edited and translated by A. L. Lloyd, Cambridge—London—New York—New Rochelle, Melbourne, Sydney, 1984, XX + 300 p.
Rec.: Tiberiu Alexandru, *Reflectii pe marginea volumului*....., 30 (1985), p. 175—180.

462. Bilțiu, Pamfil, *Figuri de rapsozi populari: Ana Dumuță*, 34 (1989), nr. 6, p. 555.
Depozitară și creatoare de folclor maramureșan.

463. Chelcea, Ion, *Considerații etnografice cu privire la bucium, tulnic și trâmbiță*, 34 (1989), nr. 1, p. 58—65.

464. Ciobanu, Gheorghe, *Formulele melodice — elemente structurale în muzica ecleziastică și folclorică*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 333—341.

465. Ciobanu, Gheorghe, *Despre originea unor melodii din Vicleiul din Târgu-Jiu*, 30 (1985), nr. 1, p. 62—70.

466. Ciobanu, Gheorghe, *Folclorul muzical și continuitatea poporului român*, 33 (1988), nr. 4, p. 299—309 + rez. engl.

467. Cosma, Viorel, *Muzicieni din România, Lexicon bio-bibliografic*, Vol. I. A—C, Buc., E. MUZICALA, 1989, 335 p. + il.
Rec.: Iordan Datcu, *Lexicon muzical de referință*, 34 (1989), nr. 4, p. 367—368.

468. Cristescu, Constanța, *Forma arhitectonică a semnalelor de toacă: polifonii de toace*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 225—238 + 11 anexe + bibl. + rez. franc.

469. Cristescu, Constanța, *Ritmul percutat autonom — un sistem distinct al ritmicii populare românești*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 8—32 + 16 clișee + rez. engl. (part. I); 37 (1992), nr. 5, p. 455—469 + note muz. + ex. + trans. muz. (part. II).

470. Datcu, Iordan, *Amintirile lui Ion Diaconu despre Constantin Brăiloiu*, 30 (1985), nr. 2, p. 181—183.

471. Dobre, Al., *O lucrare de excepție*, 33 (1988), nr. 4, p. 383. Prezentarea lucrării elaborate de Mariana Kahane și Lucilia Georgescu-Stănculeanu, *Cântecul zorilor și bradului. (Tipologie muzicală)*, Buc., E. MUZICALA, 1988, 822 (—824) p. + 69 tab., 28 facs. (I.C.E.D.). (Colecția Națională de Folclor).

472. Francisc, László, *„Béla Bartók despre muzica populară românească din Transilvania (Frankfurt pe Main, 22. I. 1933)"*, 27, (1982), nr. 2, p. 67—170.

473. Georgescu, Corneliu Dan, *Cu privire la definirea sistemelor melodice*, 26 (1981), nr. 2, p. 133—164 + rez. franc.

474. Herțea, Iosif, *Aspecte liminare privind statutul sociocultural al muzicianului instrumentist în satul tradițional*, 26 (1981), nr. 1, p. 71—85.

475. Iederan, Dumitru, *Taraful codrenesc*, cu o „notă marginală" de Tiberiu Alexandru, 34 (1989), nr. 5, p. 441—458 + note + ex. muz. + 7 foto.

https://biblioteca-digitala.ro

476. Kahane, Mariana și Lucilia Georgescu-Stănculescu, *Cântecul zorilor și bradului. (Tipologie muzicală)*, Buc., E. MUZICALA, 1988, 822 (—824) p.+69 tab.+28 facs. (I.C.E.D.). (Colecția Națională de Folclor).
Rec.: Tiberiu Alexandru, 34 (1989), nr. 3, p. 261—266.
477. Marian, Marin, *Constantin Brăiloiu și viața ulterioară a etnomuzicologiei*, 34 (1989), nr. 4, p. 289—307.
478. Mitulescu, Moise, *Floare albă din cunună. Folclor muzical din județul Argeș.* Prefață de prof. Ludovic Paceag, Pitești, Asociația Folcloriștilor Argeșeni „C. Rădulescu-Codin" și CICPMAN, 1982, 59 p.
Rec.: Mihail M. Robea, 37 (1992), nr. 4, p. 431—432.
479. Oprea, Gh., *Pentatonia în folclorul muzical românesc*, 37 (1992), nr. 3, p. 237—266 + rez. franc. + 7 anexe + ex. muz.
480. Rădulescu, Mihai, *Originea instrumentelor muzicale în legendele românilor și alte tradiții privitoare la ele*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 395—399.
481. Rădulescu-Pașcu, Cristina, *Notații de folclor muzical în primul deceniu al sec. XX în Bucovina*, 34 (1989), nr. 5, p. 485—491.
482. Rădulescu, Speranța, *Istoria tarafului tradițional sătesc trăită și comentată de lăutarii înșiși. Secolul XX*, 29 (1984), nr. 2, p. 159—170.
483. Rădulescu, Speranța, *Forme de manifestare a univocalității în folclorul muzical românesc*, 28 (1983), nr. 1, p. 16—37 + rez. franc.
484. Rădulescu, Speranța, *Ucenicia lăutarului*, 30 (1985), nr. 2, p. 111—124 + rez. franc.
485. Rădulescu, Speranța, *Plurispecializarea lăutarului*, 31 (1986), nr. 1, p. 32—41 + rez. franc.
486. Sulițeanu, Ghizela, *Cântecul de leagăn*, I.C.E.D., Colecția Națională de Folclor, Buc., E. MUZICALĂ, 1986, 909 p.
Rec.: Marin Marian, 32 (1987), nr. 2, p. 198—201.
487. Sulițeanu, Ghizela, *Valoarea „centului lui Ellis" pentru studierea implicațiilor limbajului verbal în folclorul premuzical și muzical asupra unui experiment interdisciplinar psiholingvistic etnomuzicologic*, 31 (1986), nr. 2, p. 120—137 + 5 ex. muz. + bibl. + rez. franc.
488. Sulițeanu, Ghizela, *Folclorul muzical sibian în culegerile lui Achim Stoia din Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor din București*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 86—90 +2 foto + + 1 fig.
489. Sulițeanu, Ghizela, *Despre cercetările inter- și intradisciplinare în etnomuzicologie*, 37 (1992), nr. 1, p. 35—53 + rez. engl. Comunicare ținută la Congresul Internațional de Muzică Tradițională (XXV) desfășurat la Oslo în 1979; prezentată și la ședința Comisiei de Folclor a A. R. din febr. 1990.
490. Sulițeanu, Ghizela, *Principiile și legile folclorului în etnomuzicologie*, 34 (1989), nr. 5, p. 397—411 + rez. engl.
491. * * * *The New Grove Dictionary of Musical Instruments*, Edited by Stanley Sadie, 1. A to F; 2. G to O; 3. P to Z. Macmillan Presse Limited London. Grove's Dictionaries of Music Inc., New York, N.Y. London, 1984. (Volume One: XXXVI + 806 p.; Volume two: XIV + 982 p.; Volume Three: XIV + 922 p.).
Rec. Tiberiu Alexandru, 32 (1987), nr. 1, p. 97—102.

IV. 5. ETNOCOREOLOGIE

(Descrieri și notații de jocuri; Melodii de jocuri)

v. 330.

492. Betea, Carmen, *„Câmpul variațional" al „Horei Lungi" din comuna Săpânța — Maramureș*, 27 (1982), nr. 2, p. 112—124 + note muz. + rez. franc.
493. Bîrleanu, Viorel și Florin Bucescu, *Melodii de joc din Moldova*, Iași, C.M.U.I., 1990, 554 (—556) p. + note muz.(multigr.). (Caietele Arhivei de Folclor, IX).
Rec.: I[ordan] D[atcu], *Caietele Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei*, 35 (1990), nr. 2, p. 139.
494. Bucșan, Andrei, *Mijloace de expresie în dansul popular românesc*, 26 (1981), nr. 1, p. 51—56 + rez. franc.
495. Bucșan, Andrei, *70 de ani de început de mișcare coregrafică românească (1848—1918)*, 27 (1982), nr. 1, p. 88—93.
496. Costea, Constantin, *Jocurile fecioresti transilvănene*, 32 (1987), nr. 1, p. 40—48.
497. Costea, Constantin, *Jocurile fecioresti transilvănene (alestări documentare)*, 33 (1988), nr. 1, p. 75—89.

https://biblioteca-digitala.ro

498. Costea, Constantin, *Aspecte ale diversității în dansul popular românesc*, 35 (1990), nr. 2, p. 190—193.
Probleme de metodologie coreologică.
499. Georgescu, Corneliu Dan, *Jocul popular românesc*, tipologie muzicală și corpus de melodii instrumentale, Buc., E. MUZICALĂ, 1984, 645 p.
Rec.: Pascal Bentoiu, 30 (1985), nr. 1, p. 79—82.
500. Junghietu, Efim, *Cântecele de joc. Caracteristici specifice*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 69—77.
„... versurile cântate în timpul desfășurării dansurilor populare (cântecele de joc) constituie o specie de sine stătătoare, cu trăsături specifice (dar și parțial comune cu alte specii ale liricii populare)...".
501. Marian, Marin, *Sensul consacrat aderent dansului, înțeles ca gest cultural și ca act de creativitate spirituală*, 31 (1986), nr. 2, p. 138—149 + rez. franc.
502. Papahagi, Tache, *Dansul* (art. inedit cu o notă de prezentare de Iordan Datcu), 37 (1992), nr. 6, p. 541—547. (Centenar Tache Papahagi).
503. Pop, Nicoleta, *Contribuție la cercetarea dansului „Fecioreasca fetelor" de la Crihalma*, 28 (1993), nr. 2, p. 176—178.
504. Rădulescu, Speranța, *Taraful și acompaniamentul armonic în muzica de joc*, Buc., E. MUZICALĂ, 1984, 723 p.
Rec.: Pascal Bentoiu, 30 (1985), nr. 2, p. 183—186.
505. Sterpu, Ion D., *Contribuție monografică privind un important centru călușăresc (Călușarii din comuna Vâlcele, Județul Olt)*, 27 (1982), nr. 2, p. 156—166.

V. ROMÂNII DE PESTE HOTARE

v. 324.

506. Alexandru, Tiberiu, 2. *Magyarországi román népzene. Romanian folk music from Hungary/ Muzică populară românească din Ungaria*. Gyüjtötte és szerkesztette: Sebö Ferenc, Budapesta, 1984, [în] 32 (1987), nr. 1, p. 79—81. (Cronica discului).
507. Bara, Mariana, *Aromânii — credințe populare*, 37 (1992), nr. 6, p. 577—591 + anexă + + bibl.
508. Baud-Bovy, Samuel, *Chansons aroumaines de Thessalie. Koutsovlahika tragoydia tis Thessalias*, elliniki metaphrasi Despoinas Mazaraki, Thessaloniki, Ekdotikos oikos Adelphon Kyriakidi, 1990, 12 + 65 p.
Rec.: Marin Marian, 37 (1992), nr. 3, p. 319—321.
Cuprins: Prefață în lb. greacă și în lb. franc. Medalion Baud-Bovy de prof. Bernard Bouvier. Studiu etnomuzicologic scris de Baud-Bovy, studiu referitor la 14 piese (12 aromâne și 2 grecești). Harta Thesaliei cu satele aromânești.
509. Caraiani, Nicolae Gh. și Nicolae Saramandu, *Folclor aromân grămoștean*. E. MINERVA, Buc., 1982, XX + 512 p. + 33 foto.
Rec.: Adrian Fochi, 28 (1993), nr. 1, p. 93—96.
510. Cirimpei, Victor, *Bibliografie selectivă a studiilor, articolelor și colecțiilor de etnografie și folclor apărute în revistele de la Chișinău:* „Literatura și arta" („L.A."), „*Natura*" și „*Basarabia*" între anii 1989 și 1992, [în] 38 (1993), nr. 1—2, p. 147—149.
511. Datcu, Iordan, *Un ambasador la Sorbona: Paul H. Stahl*, 37 (1992), nr. 3, p. 303—314 + bibl.
512. Datcu, Iordan, *Nichita P. Smochină, etnograf al românilor transnistrieni*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 83—96.
513. Datcu, Iordan, *Reviste de ieri și de azi din Basarabia*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 177—179.
514. Dobre, Alexandru, Academia Română, *Basarabia și Bucovina de Nord în anul de cumpănă 1940. Documente inedite sau mai puțin cunoscute*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 5—23.
515. Domokos, Sámuel, *Cântece populare românești din Micherechi (Ungaria)*, 38 (1993), nr.6, p. 601—605.
516. Drăgoescu, Ion I., *Locuința și gospodăria din Basarabia și Bucovina de Nord — Pe baza unor documente inedite*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 97—115.
517. Florea, Petre, *Reflexe folclorice ale pactului Molotov-Ribbentrop* — Pe marginea cărții *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean*, de Anița Nandriș-Cudla, Buc., E. HUMANITAS, 1991, 183 p., [în] 38 (1993), nr. 1—2, p. 153—158.
518. Fracile, Nice (Frățilă, Niță), *Vokalni muzički folklor srba i rumune u Voivodini* — Komparativa proncavanya, Matica Srpska, Odelyenye za scenoska umetnosti i muziku, Novi

https://biblioteca-digitala.ro

Sad, Knjia 2, 1987, 616 p.
Rec.: Marin Marian Bălaşa, 35 (1990), nr. 3—4, p. 299—301.

519. Godea, Ioan, *Muzeul de Artă Populară din Montréal*, 37 (1992), nr. 1, p. 75—77. Inaugurarea acestui muzeu la 17 febr. 1986.

520. Jurjovan, Trandafir, *Folclor muzical românesc din Ovcea*, (Rumunski muzički folklor Ovče/Romanian musical folklore from Ovcea). Prefaţa: dr. Radu Flora. Ovcea. Editor: Societatea cultural-artistică „Steaua", 1983. (VI + 446 p., dintre care 16 p. cu pl.).
Rec.: Tiberiu Alexandru, 31 (1986), nr. 2, p. 201—204.

521. Liavas, Lambros, *Catalogue du fonds Samuel Baud-Bovy*, redigé par... Conservatoire de musique de Genève, Genève, 1989, 186 p.
Rec.: Marin Marian, 37 (1992), nr. 3, p. 319—321.
Cuprins: Sumarul cărţilor. Studii şi culegeri referitoare la muzica populară, care au aparţinut savantului. Inventarul imensei sale fonoteci (168 discuri muzică grecească, 12 muzică românească, 75 de benzi şi 21 de casete). Bibl. Baud-Bovy (115 titluri de volume, studii şi articole publicate în periodice de specialitate). Ms. lui Baud-Bovy (între care 6 titluri inedite).

522. Muntean, George, *Folclor nord-bucovinean*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 158—160.

523. Nistor, Ion I., membru al A.R., *Vechimea aşezărilor româneşti dincolo de Nistru*. Cu o anexă: „Memoriu asupra Republicei Moldoveneşti. Buc., 1924, Noemvrie, 4", 38 (1993), nr. 1—2, p. 25—40.

524. Padioti, Georgiou Ap., *Cântinţi Fărşeroteşti*, Tragoúdia Farsariotón-Arvan itovláhon, Atena, Genaris, 1991, XL + 161 p.
Rec.: Atanasie Nasta, 37 (1992), nr. 6, p. 623—624.
Culegerea de cântece fărşeroteşti, întocmită de Gh. Padioti, cuprinde 135 de cântece însoţite de un prolog în dialectul aromân, în lb. franc. şi în lb. greacă. Fărşeroţii numesc cântece toate creaţiile folclorului liric, deci e vorba de o antologie de lirică populară aromână.

525. Pavelescu, Gheorghe, *Aspecte din spiritualitatea românilor transnistrieni — Credinţe şi obiceiuri —*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 53—82 + anexă. Studiul a fost publicat pentru prima oară în „Sociologia românească", 1943, p. 108—149 şi republicat în ediţie separată în 1944 de E. RAMURI — Craiova.

526. Rusu, dr. Dorina N., *Număr special consacrat Basarabiei şi Bucovinei de Nord, „Revista istorică", s.n., III (1992), nr. 1—2*, [în] 38 (1993), nr. 1—2, p. 172—175.

527. Sulităeanu, Ghizela, *Centenar Constantin Brăiloiu. Asupra particulei „déa" din folclorul muzical timocean. Consideraţii ale cercetării etnomuzicologice contemporane în lumina concepţiei lui Constantin Brăiloiu*, 38 (1993), nr. 4, p. 321—343 + bibl. selectivă + trans. muz. + rez. engl.

528. Zelenciuc, Valentin, membru corespondent al A.Ş.M., *Populaţia dintre Prut şi Nistru. Probleme de identitate etnică*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 41—51.

VI. TRADUCERI ÎN LIMBA ROMÂNĂ

—

VII. AUTORI ROMÂNI DESPRE UNELE PROBLEME DE ETNOLOGIE, ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR STRĂIN (NOTE, RECENZII, SEMNALĂRI EDITORIALE ETC.)

529. Alexandru, Ion T., * * * *Folclore letterario romene*. Antologio di testi scelti e tradotti da Marco Cugno e Dumitru Loşonţi. Regione Piemonte. Scuola Grafica Salesiana-Torino, 1981, 218 p. + 1 il. muz, 27 (1982), nr. 2, p. 179—180.

530. Alexandru, Tiberiu, *Marcel Cellier présente: le mystère des voix bulgares/Das Geheimnis der bulgarischen stimmen. Volumel*. Disques Cellier, stéréo, no. 008 HI-FI, Lutry (Suisse). Mastering: Tonstudio Lussi, Basel; photo; Adolf A. Wetzel, Zürich; création pochette: Oskar Rütsche, Lausanne; distribution pour la Suisse: Jean-Claude Vial, Disques-Office, 1700 Freiburg. *Volume 2*. Disques Cellier, stéréo, no. 016, gravure universelle, Chexbres/Suisse, 1987.

https://biblioteca-digitala.ro

Traductions chansons: Ogniana et Elena Rohrbach; photos: Catherin Cellier; création pochette: Oskar Rütsche, Lausanne. Se aduc mulțumiri instituțiilor RADIO SOFIA, BALKANTON, JUSAUTOR și cercetătoarei în etnomuzicologie Rumiana Țințarska pentru prețioasa lor asistență, 33 (1988), nr. 4, p. 345—348. (Cronica discului).

531. Alexandru, Tiberiu, *Orient/Okzident.* [1—2] *Musik aus Südost-Europa.* Aufnahmen und Kommentar: Wolf Dietrich. Museum Collection Berlin (West.) Editor: Artur Simon. Musikethnologische Abteilung, Museen für Völkerkunde Berlin, Staatlichen Museum, Preussischer Kulturbesitz, MC, 3 ,1983. (Hergestellt bei der TELDEC, Telefunken-Decca Schalplatten GMBH, Hamburg 66.28.264.01-66.28.264.02 Stereo), 31 (1986), nr. 2, p. 188—193. (Cronica discului).
40 de documente sonore în două discuri LP 30 cm., folclor cules din Balcani (Turcia, Grecia, Jugoslavia, Dobrogea) cuprinzând 8 piese turcești, două tătare, 15 grecești, 8 iugoslave, 3 albaneze, 3 românești, una bulgară.

532. Alexandru, Tiberiu, 3. *Musik der Pontos — Griechen, Nordgriechenland/Musik of the Greeks, Northern Greece/Musique des grecs du Pont, Grèce du Nord.* Aufnahmen und Kommentar: Christian Ahrens. Museum Collection Berlin, Hamburg, [în] 32 (1987), nr. 1, p. 82—84.

533. Alexandru, Tiberiu, 4. *Pritrkovanje. Slovenska glasba/Slovene Musi* Zvocni primeri izvirne ljudske glasbe/A selection of original recordings of folk musik. Izbor, spremna besedo in transcripcije: Julijan Strajnar, Ljubljana, 1985, [în] 32 (1987), nr. 1, p. 84—85. (Cronica discului).

534. Alexandru, Tiberiu, 2. *Musique populaire suisse.* Collection Constantin Brăiloiu établie à partir d'enregistrements réalisés de 1927 à 1951. Réédition intégrale en deux disques 33 tours 30 cm. / Schweizerische Volksmusique / SWISS Folk Music / AIMP VII — VIII. Archives Internationales de Musique Populaire (Genève). Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde (Basel). Disques VDE-GALLO VDE 30-477/78. Geneva, 1986, [în] 32 (1987), nr. 3, p. 278—282. (Cronica discului).

535. Alexandru, Tiberiu, 2. *Polyphonies de Sordoignes/Polyphonies of Sardinia.* Enregistrements, photographies et textes de Bernard Lortat-Jacob. Collection du C.N.R.S. et du Musée de l'Homme. Directeur de la collection: Gilbert Rouget. Bande magnétique préparée par Jean Schwarz. Publication de l'Équipe de Recherche no. 165 du C.N.R.S., Département d'Ethnomusicologie, Laboratoire d'Ethnologie du Musée de l'Homme, Muséum National d'Histoire Naturelle. Le chant du Monde LDX 74760 Stéréo-Mono. Paris, 1981, [în] 32 (1987), nr. 2, p. 184—186. (Cronica discului).
Disc L.P. de 30 cm, cu text explicativ în lb. franc. și engl. cu traducerile textelor poetice, ilustrat de 3 foto. (plus cea de pe copertă). Discul este dedicat cânteculuí polifonic sard.

536. Alexandru, Tiberiu, *Flûtes de Pan mélanésiennes'Are'Are.* Malaita, Iles Salomon. Enregistrements, notice et photographies: Hugo Zemp, C.N.R.S., Collection Musée de l'Homme, Département d'Ethnomusicologie... Traduction en anglais: R. Maison et J. Wright. Disques Vogue: volume 1. LDM 30104, Paris, 1971; volume 2. LDM 30105, Paris, 1972; volume 3. Musique mélanésienne'Are'Are, Vogue LDM 30106, Paris, 1973. Primele două volume au primit „Grand prix du disque" decernat de Académie Charles Cros din Paris, [în] 32 (1987), nr. 4, p. 389—396. (Cronica discului).

537. Alexandru, Tiberiu, *Hungarian Folk Musik collected by Béla Bartók,* Phonograph cylinders, Edited by Bálint Sárosi. Bartók-100. Budapest Hungaroton LPX 18069, Mono, 1981, în 31 (1986), nr. 2, p. 185—187. (Cronica discului).

538. Alexandru, Tiberiu, *A. L. Lloyd,* 28 (1983), nr. 1, p. 103—105.
Prezentarea activității etnomuzicologului englez Albert Lancester Lloyd (1908—1982), cel ce a tradus în lb. engl. principalele scrieri ale lui C-tin Brăiloiu, coautor al unui film dedicat lui Béla Bartók ș.a.

539. Alexandru, Tiberiu, *Instrumente de muzică din Africa de Nord în lumina lucrării:* Paul Collaer, *Jurgen Elsner Nordafrika.* Unter Mitarbeit von Brahin Bahloul, Charles Duvelle, Helmut Hoffmann-Burchardi... in: „Musik-Geschichte in Bildern", begründet von Heinrich Besseler und Max Scheiner, herausgegeben von Werner Bachmann, Band 1. Musikethnologie, Lieferung 8. Leipzig, VEB Deutsche Verlag für Musik Leipzig, 1983. [208 p. cu 240 il., dintre care 185 numerotate și 55 în textul explicativ; 28 de imagini sunt în culori, iar 15 reproduc vechi gravuri din anii 1781, 1836, 1856 și 1884]. 33 (1988), nr. 3, p. 275—283.

540. Alexandru, Tiberiu, *Samuel Baud-Bovy, Essai sur la chanson populaire grecque.* Note liminaire de Fivos Anoyanakis, Nauplie, Fondation Ethnographique du Péloponnèse,

https://biblioteca-digitala.ro

1983. XVIII + 124 p., cu următoarele anexe: Transcriptions des exemples musicaux figurant sur les deux cassettes (32 p.) și două casete cu ex. muz. înregistrate. 31 (1986), nr. 1, p. 73—74.

541. Băghină, Doina, *Revista străină*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 287—288.
Prezentarea revistei „Tradiciones de Guatemala", a Centrului de Studii Folclorice al Univ. San Carlos din Guatemala, nr. 29—30/1988.

542. Belcin-Pleșca, Cornelia, *Publicații periodice străine primite la redacție*, 38 (1993), nr. 5, p. 532—533.

543. Blându, Mihai, și Carmen Iordache, *Europa vine spre noi: „Anthropology today"*, 37 (1992), nr. 4, p. 425—426.

544. Bot, Ioana, *Kanteletar-150*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 394—395.
Aniversarea a 150 de ani de la publicarea primei antologii de lirică populară finică, datorită lui Elias Lönrot: „ *anteletar sau vechi cântece și balade ale poporului finlandez*".

545. Budiș, Monica, * * * *Etnologia Europae Centralis*, Brno, 1992, [în] 38 (1993), nr. 5, p. 530—532.

546. Comanici, Germina, *Aspecte privind cercetarea culturii populare în Republica Socialistă Federativă Iugoslavia*, 26 (1981), nr. 2, p. 219—222.

547. Constantinescu, Nicolae, *O publicație de peste Ocean: America Folklife: A Commonwealth of Cultures*, 38 (1993), nr. 3, p. 277—278.

548. Constantinescu, Nicolae, *Posibile reevaluări: Nif Newsletter*, 37 (1992), nr. 5, p. 526—527.
Prezentarea buletinului trimestrial al Institutului Nordic de Folclor nr. 4/1991. Acest institut face parte din cele 35 de instituții constituite, în urma înțelegerii la nivel guvernamental, între țările nordice (Danemarca, Finlanda, Islanda, Norvegia, Suedia) de a coopera în domeniul învățământului, cercetării și culturii. Nr. 4/1991 sintetizează lucrările „Simpozionului despre legendele nordice și celtice" (17—22 martie 1991) și cele ale „Congresului etnologilor și folcloriștilor nordici" (17—20 iunie 1991).

549. Constantinescu, conf. univ. dr. Nicolae, Univ. Buc., *L'Ecomusée de Treignes*, 37 (1992), p. 534—535.
Excursia de documentare a unui grup de studenți români între 14—31 iulie 1991, în Belgia, excursie ce a inclus și vizitarea Ecomuzeului din Treignes, mică localitate din regiunea Viroinval, în Wallonie.

550. Constantinescu, Nicolae, *Certitudini și îndoieli*, 35 (1990), nr. 2, p. 211.
Prezentarea discursului ținut de Alain Jalbour la congresul prilejuit de a o suta aniversare a Societății Americane de Folclor. Textul discursului a apărut în Journal of American Folklore, vol. 102, nr. 405, 1989, p. 292—298.

551. Datcu, Iordan, *Reviste de ieri și de azi din Basarabia*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 177—179.

552. Dobre, Al., *Cărți și publicații periodice primite la redacție*, 37 (1992), nr. 1, p. 84—85.
a. „*Les Plantes et les Saisons. Calendries et Représentations*". ed. sub îngrijirea d-nei Marianne Mesnil, Univ. Paul Valéry, Montpellier, 1990.
b. Miklós Fils-de-Jument. *Contes d'un tzigane hongrois. János Berki raconte*. Recueils et Présentés par Veronika Görög.
c. „*Libri e reviste d'Italia*" nr. 479—482 ian-apr. 1990 oferă panorama activității editoriale italiene pe 1989.

553. Dunăre, Nicolae, *Jean Cuisenier (red.), L'architecture rurale française*: Corpus des genres, des types et des variantes. Paris, Berger-Levrault Editeur, 1973—1981, I — VII, in — 4°, 28 (1983), nr. 1, p. 99—100.

554. Dunăre, Nicolae, *Justine M. Cordwell (Editor). The Visual Arts. Plastic and Graphic. General Editor's Preface (Sol Tax). Introduction by J.M.C.*, The Hague-Paris-New York, Mouton Publishers, 1979, XII + 818 p., 26 (1981), nr. 2, p. 229—230.

555. Dunăre, Nicolae, *Julian V. Bromley, Ethnos und Ethnographie. Berlin*, Akademie Verlag, 1980, 280 p., 27 (1982), nr. 2, p. 178—179.

556. Dunăre, Nicolae, *Wege der Märchenforschung* (Herausgegeben von Felix Karinger), Band C.C.L.V. din seria „Wege der Forschung", Wissenschaftliche Buccgesellschaft, Darmstadt, 1985, XVI+492 p. Bibliographie. Personenregister. Sachregister, 31 (1986), nr.1,p. 75—76.

557. Gheorghe, Gabriel, *Elisabeth Schulze-Busacker, Proverbes et expressions proverbiales dans la littérature narrative du moyen âge français. Recueil et analyse*, Paris, Libraire Honoré Champion Editeur, 1985, 356 p., 33 (1988), nr. 4, p. 363—369.

558. Gheorghe, Gabriel, *Elisabeth Schulze-Busacker*, 1. „*Philomena*" — *une révision de l'attribution de l'œuvre*, [în] „România. Revue trimestrialle consacrée à l'étude des langues et des littératures romans", fondée en 1872 par Paul Meyer et Gaston Paris, publiée par Jacques Monfrain, nr. 4 (1986); 2. *Des „Disticho Catonis" en Espagne, Italie et France*. Actes du Colloque International Europhras 88, Phaséologie Contrastive, Klingenthal-

https://biblioteca-digitala.ro

Strassbourg, 12—16 mai 1988; 3. *La moralité des fabliaux*. Considération stylistique. Publications de l'Université de Rouen. Ouvrage n° 83, Presse Universitaires de France; 4. *Proverbe ou sentence: essai de définition*, [în] La Locution, Colloque international, Université de Me Gill, Montréal, publicat în „Le moyen français. Revue d'études linguistiques et littéraires", nr. 14—15, p. 134—167.
1. „Philomena", operă descoperită de Gaston Paris în 1884 „care conține, ca incluziuni, texte mai vechi și adaptări din fabulele lui Ovidiu", 36 (1991), nr. 5—6, p. 281—282; 2. idem, ibidem, p. 282; 3. idem, ibidem, p. 283—284; 4. idem, ibidem, p. 284—289.

559. Ispas, Sabin, *Károly Rédei, Zyrian Folklore Textes*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1978, 652 p., cu exemple muzicale și fotografii, 28 (1983), nr. 2, p. 183—184.

560. Ispas, Sabina, * * * *Shamanism in Siberia*, Edited by V. Diószegi and M. Hoppál, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1978, 532 p., 28 (1983), nr. 1, p. 100—102.
Materiale aparținând unor cercetători de renume din U.R.S.S., Ungaria, Suedia, Finlanda, R.F.G. și redactate între 1971—1972.

561. Kahane, Mariana, *George Herzog (1902—1983)*, 29 (1984), nr. 1, p. 87—89.
Etnomuzicologul George Herzog, fost profesor emerit de antropologie la Univ. Indiana din Bloomington (S.U.A.).

562. Leu, Paul, *Efim Junghietu, Cercetarea comparată a paremiilor est-romanice și bulgare*, R.L.S.L., 1990, nr. 4, 37 (1992), nr. 1, p. 85—86.

563. Marian, Marin, *Laurence Picken with Welpert F. Rembrandt; Allan J. Morett; Jonathan Condit; Elisabeth J. Markham; Yoko-Mitani, Music from the Tang Court, transcribed from the original, unpublished Sino-Japanese manuscripts, together with a survey of relevant historical sources (both Chinese and Japanese)*, and with editorial comments by... [1988], London, Music Department, Oxford University Press, 82 p., 37 (1992), nr. 2, p. 186—187.
Prof. Laurence Picken, de la Jessus College din Cambridge, a transcris în notație muzicală europeană, texte muzicale Tōgatu (muzica Tang) păstrată în ms. din sec. VIII — XIII în Biblioteca Palatului Imperial din Tokio.

564. Marian, Marin, *Lambros Liavas. Catalogue du fonds Samuel Baud-Bovy*, redigé par... Conservatoire de musique de Genève, Genève, 1989, 186 p., 37 (1992), nr. 3, p. 319—321.
Cuprins: Sumarul cărților; Studii și culegeri referitoare la muzica populară, care au aparținut savantului; Inventarul imensei sale fonoteci; Bibliografia Baud-Bovy; Manuscrisele (între care 6 inedite).

565. Mihalcea, Gh. C., *Podul lui Pavel — o variantă grecească din Dobrogea a motivului „nevasta zidită"*, 29 (1984), nr. 2, p. 170—174.

566. Negreanu, Constantin, *Wolfgang Mieder. International Proverb Scholarship. An Annotated Bibliography*, New-York—London, Garland Publishing, 1982, 613 + XVIII p., 32 (1987), nr. 3, p. 289—290.

567. Negreanu, Constantin, * * * *Papers the III European Colloquim on Malay and Indonesians Studies*. (Naples, 2—4 June, 1981). Edited by Luigi Santa Maria, Faizah Soenoto Rivai and Antonio Sorrentino. Instituto Universitario Orientale, Dipartimento di Studi Asiatici, Serias Minor, XXX, Naples, 1988, 276 p., 37 (1992), nr. 3, p. 318—319. Al III-lea Colocviu european consacrat studiilor malaeziene și indoneziene, desfășurat între 2—4 iunie 1981 la Neapole.

568. Negreanu, Constantin, *Lutz Röhrich. Lexicon der sprichwörtlichem Redensarten*, Freiburg—Basel—Wien, Herder, 1986, 4 vol., 1256, p. 36 (1991), nr. 5—6, p. 277—278.
„Lexiconul expresiilor proverbiale" de Lutz Röhrich, profesor de folclor și germanistică la Universitatea din Freiburg.

569. Negreanu, Constantin, * * * *Brüder Grimm Volkslieder*, Kommentar, Marburg, M. G. Elwert Verlag, 1989, 340 p., 35 (1990), nr. 5—6, p. 404.

570. Negreanu, Constantin, *Demetrios Loukatos, Neoeliniki patiomionisi* (Proverbia e fabulis), Atena, Biblioteca Neoelenică, 1979, IV C + 201 p., 34 (1989), nr. 3, p. 271.

571. Negreanu, Constantin, *Pavlos Hidroglu. Etnologhiki provlimatisisimi apo tin turkiki ke tin eliniki parimiologhia*. (Ethnological Thanghts on Turkish and Greek Proverbs/Ethnologische Überlegungen zur Turkischen und Grieschen Parämiologie). Buletinul Societății Grecești de Folclor — Suplimentul nr. 10, Atena, 1987, 169 p., 34 (1989), nr. 4, p. 382—384.

572. Negreanu, Constantin, *Volksdichtung zwischen Mündilchkest und Schriftlichkeit*, Lutz Röhrich/Erika Lindig (hrsg), Tübingen, Gunter Narr Verlag, 1989, 299 p. *(Poemul popular între oralitate și creația scrisă)*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 405—406.

573. Negreanu, Constantin, *Paradeigmata. Literaturische Typologie des Alten Testaments*, Erster Teil: von den Anfängen bis zum 19. Jahrnundert. Herausgegeben von Franz Link,

https://biblioteca-digitala.ro

Berlin, Dundear co Humblat, 1989, 497 p., 35 (1990), nr. 5—6, p. 406.
„Paradeigmata" — culegere de studii referitoare la tipologia literară a Vechiului Testament.

574. Negreanu, Constantin, *Shyiam Manohar Pandey. The Hindi Oral epic Lorikăyan. (The Tale of Louk Candă)*, Allahabad-India, Sahitya Bhawyn Private Limited, 1987, 613 p., 35 (1990), nr. 5—6, p. 404—405.

575. Negreanu, Constantin, *Ingrid Schellbach-Kopra. Suomisaksa-frassisanakiya — Finnisch-deutsche Idiomatik*, Helsinki, Werner Söderström Osakeyhtiö, 1985, 305 p., 37 (1992), nr. 1, p. 83—84.

576. Negreanu, Constantin, *Otto Holzapfel. Arhiva germană de cântece populare din Breisgrau*, Studii pentru cercetarea cântecelor populare, vol. III, f.a., 37 (1992), nr. 1, p. 86.

577. Negreanu, Constantin, *Friederich Petri (Peters). Der Teutschen Weissheit.* Herausgegeben und eingeleitet von Wolfgang Mieder. Nachdrucke Deutscher Literatur des 17, Jahrhunderts, vol. 46, 1983, 1126 p., 37 (1992), nr. 1, p. 82.
Marea colecție a lui Friederich Petri (Peters) *„Înțelepciunea germanilor"* a fost reeditată la aproape patru secole de la ediția princeps de renumitul paremiolog Wolfgang Mieder.

578. Negreanu, Constantin, * * * *Enziklopädie des Märchens.* Enciclopedie a basmului. Dicționar al cercetării istorice și comparative a povestirilor, vol. I — VI. Academia de Științe din Götingen, f.a., 37 (1992), nr. 1, p. 86.

579. Negreanu, Constantin, *Antonio Sorrentino, Il Tirukkural. Le massinelldi tiruvalluvar.* Traduzione, introduzione e note di..., con un saggio di François Gros. Istituto Universitario Orientale, Dipartamento di Studii Asiatici, Napoli, 1986, 227 p., 37 (1992), nr. 4, p. 416—417.
Antonio Sorrento publică o traducere a cărții Il Tirukkural „Sacrul Kural", operă poetică cu caracter didactic, chintesența „etniei tamil, un monument de seamă al literaturii morale universale datând din primul mileniu înaintea lui Christos" și bucurându-se de o largă răspândire în aria de cultură tamil (India).

580. Negreanu, Constantin, *Archer Taylor. The Proverb and An Index to „The Proverb"*. With an Introduction and Bibliography by Wolfgang Mieder, Bern-Frankfurt am Main — New York, 1985, LIII + X + XI + 223 + 105 p., 37 (1992), nr. 2, p. 183—185.

581. Negreanu, Constantin, *Démétrics Loukatos. Isagoghi stin elinichi laografia*, III ecdosi' Athena, Morfotico Ethnichis Trapez, 1985, 351 p., 37 (1992), nr. 1, p. 82—83.
„Introducere în folclorul grecesc" a fostului profesor de la Facultatea de Filologie din Ianina, laureat al premiului Herder, Démétrios Loukatos.

582. Nicolae, C., *Indicele bibliografic al unei reviste centenare. Journal of American Folklore*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 257—258.
Prezentarea publicației „Journal of American Folklore", vol. 102, nr. 405 (iul.-sept. 1989) în care a apărut studiul de Robert Cochran "What Courage!" Romanian „our Leader" „Jokes" (Ce curaj! Bancuri românești despre „șefu"). Material cules între sept. 1985 — ian. 1987.

583. Nicolau, Irina, *Minas Al. Alexiadhis. Ielliniki kai diethnis onomatothesis tis laografias*, Athina, EKDTOSEIS, Kardhamitsa, 1988, 76 p., R.E.F., tom 35 (1990), nr. 2, p. 207.
Titlul în limba română: *Numirile științifice grecești și internaționale ale folcloristicii.* Cartea cuprinde pe lângă studiul propriu-zis și un aparat critic și editorial, cu un rezumat în limba engleză.

584. Nișcov, Viorica, *Sagenerzähler und Sagensammler der Schweiz*, hrsg. von Hans Ten Doornkaat, Bern und Stuttgart, Verlag Paul Bern, 1988, 642 p. în R.E.F., tom 34 (1989), nr. 6, p. 589—590.
Lucrarea cuprinde 21 de studii monografice, consacrate celor mai de seamă culegători și prelucrători de legende din Elveția între sec. XVI și XX.

585. Oprișan, I. și Z. Mihail, * * * *Slavjanskij i balkanskij fol'klor*, red. resp. N. I. Tolstoi, Moscova, E. NAUKA, 1986, 288 p. (Institutul de Slavistică și Balcanistică al Academiei de Științe a U.R.S.S.), 33 (1988), nr. 4, p. 369—371.

586. Popescu, Al., *Ingeborg Weber-Kellermann, Landleben im 19 Jahrhundert*, München, Verlag, C. H. Beck, 1988, 462 p., 34 (1989), nr. 6, p. 590—591.
„Viața rurală în secolul al XIX-lea" de I. Webwr-Kellermann pune în discuție recunoașterea faptului că satul constituie în perioada respectivă „o întrepătrundere de grupuri sociale țărănești...".

587. Raliade, Rodica, *Publicații periodice străine primite la redacție*, 37 (1982), nr. 5, p. 528—529.
„Tradition Wallone. Bibliographie 1987—1988. Revue de la Comission royale belge du

https://biblioteca-digitala.ro

Folklore 1989" și „Mitteilungen aus dem Museum für Völkerkunde Hamburg", vol. 21, 1991.

588. Robea, Mihail M., * * * *Miklos Fils-de-Jument*. Contes d'un tzigane hongrois. János Berki raconte... Recueillis et présentés par Veronika Görög, Budapest, Maison d'Editions de l'Académie des Sciences de Hongrie-Paris, Edition du C.N.R.S., 1991, 258 p., 38 (1993), nr. 3, p. 271—273.

589. Rusu, Valeriu, *Etnografie provensală*, 29 (1984), nr. 1, p. 78—79.
Referiri la „Lou Trésor dóu Felibrige" de Frédéric Mistral și *„Atlasul lingvistic și etnografic al Provansei"* de J. C. Bouvier și Claude Martel (vol. I 1975; vol. II 1979).

590. Stanciu, Dumitru, *G. L. Permjakov. Osnovî structurnoi paremiologhii*, Moscova, 1988, 236 p., 36 (1991), nr. 5—6, p. 278—281.
„Bazele paremiologiei structurale" de G. I. Permjakov (1919—1983) cuprinde studii selecționate din opera întemeietorului paremiologiei structurale.

591. Stanciu, Dumitru, *Wolfgang Mieder. International Proverb Scholarship;* an Annotated Bibliography, New York and London, Garland Publishing, Inc., 1982, XVIII + 614 p., 33 (1988), nr. 2, p. 193—194.
„Cercetări internaționale asupra proverbului" (1982) va fi completată în 1990. (v. 592).

592. Stanciu, Dumitru, *Wolfgang Mieder. International proverb scholarship*. An Annotated Eibliography, Supplement I (1800—1981), Garland Publishing, Inc., New York and London, 1990, XVII + 436 p., 37 (1992), nr. 4, p. 418.

593. Stanciu, Dumitru, *Proverbium*, vol. I, 1 (1965), 15 (1970); vol. II, 16 (1971)—25 (1975), J. Krzyzanowski, M. Kuusi, D. Loukatos, A. Taylor (Editori), Edited by Wolfgang Mieder, Bern—Frankfurt am Mein—New York—Paris, Editura Peter Lang, 1987, 1052 p., 34 (1989), nr. 1, p. 89—91.
Revista paremiologică „Proverbium" reeditată în două volume de prof. Wolfgang Mieder, seria finlandeză (1965—1975).

594. Stanciu, Dumitru, *Jean Chevalier și Alain Gheerbrant. Dictionnaire des symboles*. Mythes, rêves, coutumes, gestes, formes, figures, couleurs, nombreus, édition revue et augmentée, Paris, Robert Laffort, JUPITER, 1986, XXXII + 1060 p., 35 (1990), nr. 2, p. 205—207.
Volumul cuprinde 1 200 de cuvinte cheie susceptibile de interpretări simbolice.

595. Suliteanu, Ghizela, *Wolfgang Suppan: Der musizierende Mensch: Eine Anthropologie der Musik*, in „Musikpädagogic-Forschung und Lehre" herausgegeben von Sigrid Abel-Struth, Band 10, Mainz-London-New York-Tokio, Schott Printed in Germany, Mainz, 1989, 223 p. + il. + note muz., 34 (1989), nr. 6, p. 588—589.

596. Șerbănescu, Mihaela, *O revistă a revistelor: Hésiode-Cahiers d'Ethnologie méditerranéenne*, 38 (1993), nr. 3, p. 278—279.

597. Șerbănescu, Mihaela, 1. *Discursul istoric între memoria colectivă și vis: Revue de Corée*. 2. *Tatonări etnologice: Sovietskaia Etnografia*, 1, 37 (1992), nr. 5, p. 527—528; 2. 37 (1992), nr. 5, p. 528.

598. Vascenco, Victor, *Mify, predanija i legendy ostrova Paschi*. Ed. îngrijită, traducere din limba rapanui și dintr-o serie de limbi europene, studiu introductiv și note de I. K. Fëdorova. Redactor responsabil Ju. V. Knorozov, Moscova, E. NAUKA, 1978, 382 p. 29 (1984), nr. 1, p. 81—85.

599. Văduva, Ofelia, * * * *Binche et la dantelle, colecția „Tradition Wallone"*, Traditions et Parlers populaires, Wallonie—Bruxelles, Mores, 1991, 38 p. + il., 37 (1992), nr. 5, p. 524—525.
La inițiativa Centrului Dantelei și Meșteșugurilor Artistice din Binche, Asociației Tradiții și Dialecte Wallone-Bruxelles și a Sectorului de Etnografie al Ministerului Culturii și Afacerilor Sociale ale comunității franceze din Belgia, a apărut această lucrare ce oglindește „eforturile ce se fac în Belgia pentru revitalizarea străvechiului meșteșug al dantelelor".

600. Văduva, Ofelia, * * * *Du grain au pain. Symboles-Savoirs. Pratiques*. Collection Ethnologies d'Europe, nr. 2, aug. 1992, Bruxelles, 38 (1993), nr. 5, p. 525—526.

601. Văduva, Ofelia, *Sigmund Freud. Opere I*, Buc., E.Ș., 1991, 411, p., 37 (1992), nr. 5, p. 523—524.
Volumul cuprinde: Totem și tabu; Moise și monoteismul; Angoasă în civilizație; Viitorul unei iluzii. „Freud se plasează printre precursorii antropologiei culturale, a etnologiei contemporane, ce promovează studiul interdisciplinar al civilizației și culturii".

602. Văduva, Ofelia, *Stanca Ianeva. Pâine tradițională bulgară*, E.A.B.Ș., Sofia, 1989, 140 p., 38 (1993), nr. 5, p. 451—463 + rez. franc.

https://biblioteca-digitala.ro

VIII. AUTORI AI ETNIILOR CONLOCUITOARE ȘI AUTORI STRĂINI DESPRE UNELE PROBLEME DE ETNOLOGIE, ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR ROMÂNESC

603. Domokos, Samuel, *Horele morților ale lui Teodor Sava*, Budapesta, Tankönyvkiadó, 1989, 152 p.
Rec.: Iordan Datcu, 37 (1992), nr. 2, p. 182—183.

604. Hiebert, Margaret, *Oral Compositional Style in Romanian Traditional Narrative Poetry: the Songs of Constantin Staicu*, Harvard University, Ph. D., 1984 (University Microfilms International, Ann Arbor, Michigan, U.S.A., 1984).
Rec.: Nicolae Constantinescu, 32 (1987), nr. 1, p. 105—106.

605. Kligman, Gail, *The Wedding of the Dead: Ritual, Poetics and Popular Culture (Nunta mortului: ritual, poetică și cultură populară)*, Berkely, E. University of California Press, 1988, XIII + 410 p.
Rec.: N. Constantinescu, *Studiu american despre folclorul din Maramureș*, 35 (1990), nr. 2, p. 139.

606. Krasser, Harold, *Preocupările folcloriștilor sași pentru poezia populară română pe la 1848 și o colecție necunoscută de folclor român*, 37 (1992), nr. 5, p. 472—478 + rez. germ.

607. Sienereth, Ștefan, *125 de ani de la nașterea lui Adolf Schullerus*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 90—91.

608. Togni, Roberto, *România înfometată se hrănește cu cultură — O mulțime de inițiative pe ruinele lăsate de Ceaușescu*, 37 (1992), nr. 2, p. 189—192.
Articol apărut în „Culture i Societa" din 11 dec. 1990 și trad. în lb. română de d-na prof. Doina Condrea-Derer.

IX. ACȚIUNI DE VALORIFICARE

IX. 1. MUZEE, INSTITUȚII, ASOCIAȚII FOLCLORICE, COLECȚII, EXPOZIȚII

v. 197,519.

609. A[lexandru], D[obre], *Expoziție*, 37 (1992), nr. 4, p. 430.
Expoziție permanentă organizată de Institutul de Etnografie și Folclor cu lucrările cercetătorilor.

610. Bucur, Corneliu, *Muzeul civilizației populare din România — Astra*, 37 (1992), nr. 5, p. 479—495.
Cuprins: 1. Un muzeu al tehnicii populare la români? 2. Concepția și structura inițială a Muzeului Tehnicii Populare. 3. Tranziția spre un muzeu al civilizației populare din România. 4. Muzeul civilizației populare din România — Astra. 5. De la o analiză de caz la o posibilă problematizare a categoriei instituționale.

611. Chivu, Iulian, *Din activitatea Asociației Folcloriștilor și Etnografilor teleormăneni*, 38 (1993), nr. 5, p. 543.

612. Dobre, Al., *Comisia de folclor a Academiei Române*, 32 (1987), nr. 2, p. 119—122.

613. Dumitru-Maican, Gh., *Muzeul viticulturii și pomiculturii din România*. Prefață de Vasile Novac, Buc., E.S.T., 1983.
Rec.: Mihail M. Robea, 31 (1986), nr. 2, p. 200—201.

614. Pavelescu, Amalia, *Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Sibiu*, 32 (1987), nr. 3, p. 283—285.

615. Pârâu, Steluța, *Expoziția permanentă de artă populară a muzeului „Delta Dunării" — Tulcea*, 35 (1990), nr. 2, p. 199—200.

616. Petrescu, Paul, *Semicentenarul Muzeului Satului*, 31 (1986), nr. 2, p. 208—209.

617. Stahl, H. H., *Muzeul Satului, operă a „școlii de sociologie românească"*, 32 (1987), nr. 1, p. 86—87.

https://biblioteca-digitala.ro

IX. 2. PUBLICAȚII ALE MUZEELOR, INSTITUTELOR Ș.A.

v. 16, 17, 147, 322, 510, 513, 551, 552, 596, 597

618. * * * *Academia Română. Anuar 1990*, Buc., E.A.R., 1991, 267 p.
Rec.: Petre Florea, 37 (1992), nr. 3, p. 315—317.

619. * * * *Academia Română. Memoriile Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte*, seria IV, tomurile I — VII, Buc., E.A.R., 1979—1986.
Rec.: Stancu Ilin, 32 (1987), nr. 1, p. 90—91.

620. * * * Academia Română, Univ. Cluj-Napoca, *Anuarul de folclor, V — VII (1987)*, Cluj-Napoca, 524 p.
S.E.: * * * 33 (1988), nr. 3, p. 242.
Rec.: Luminița Tomescu, 34 (1989), nr. 1, p. 86—88.

621. * * * Academia Română, Universitatea din Cluj-Napoca, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române", *Anuarul Arhivei de Folclor VIII — XI (1987—1990)*.
Redactor responsabil: Ion Cuceu; Colectivul de redacție: Istvan Almási, Nicolae Bot, Virgiliu Florea, Hanni Markel, Dumitru Pop, Ion Șeuleanu, Buc., E.A.R., 1991, 376 p.
Rec.: Al. Dobre, 38 (1993), nr. 3, p. 268—271.

622. * * * *Anuarul Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice*. Seria A, nr. 6—7; comunicări, sesiuni științifice 1984—1985, Buc., f. edit., 1987.
Rec.: Germina Comanici, 34 (1989), nr. 14, p. 381—382.

623. * * * *Anuarul Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice*. Seria C — *Corpusuri de documente*. 1: Culegerea de folclor azi. Îndreptar metodologic, Buc., C.C.E.S., 1987, IV+96 p. (multigr.).
Rec.: Nicolae Constantinescu, 33 (1988), nr. 2, p. 187—189.

624. * * * *Buletinul Comisiei de Folclor*, 33 (1988), nr. 4, p. 310.

625. * * * *Cronica mărunță*, 37 (1992), nr. 5, p. 535—536.
Semnalarea unor articole de specialitate apărute în *Bucovina literară*, II (1991), nr. 7—8, nr. 9—10, nr. 11—12, Suceava; *Deșteptarea* — revista aromânilor, II (1991), nr. 10, București; *Literatura și arta*, 1991, nr. 50 (2418), Chișinău; *Limbă și literatură*, vol. 1, 1991, București; *Basarabia*, 1991, nr. 1—12, Chișinău; *Literatorul*, 1991, nr. 17, București; *Adevărul*, II (1991), nr. 556, București; *Tribuna*, II (1991), nr. 41, Cluj-Napoca; *Steaua*, 1991, nr. 12, Cluj-Napoca; *Miorița*, 1991, nr. 2, Câmpulung Moldovenesc; *Izvorașul*, 1991, nr. 2, Râmnicu Vâlcea.
În aceeași cronică este prezentat succint și volumul *Colinde din popor* editat de pr. Nicolae Cojocaru din Câmpulung Moldovenesc.

626. Datcu, Iordan, *O nouă publicație*, 37 (1992), nr. 6, p. 633. Editura „Grai și suflet—Cultura Națională" tipărește o revistă lunară „*Viața nouă*" (fondator Ov. Densușianu). Primul număr, serie nouă, a apărut în martie 1992.

627. Datcu, Iordan, *La reapariția revistei „Izvorașul"*, 35 (1990), nr. 2, p. 130.

628. Datcu, Iordan, *O publicație de nivel european: „Anuarul Arhivei de Folklor"*, 37 (1992), nr. 4, p. 419—422.
„Anuarul" apare în 7 volume, începând din 1933 (primul număr a fost recenzat de Ov. Densușianu în „Grai și suflet") având ca redactor unic pe Ion Mușlea.

629. Datcu, Iordan, *O publicație de la Baia-Mare*, 37 (1992), nr. 5, p. 533.
Al cincilea număr al publicației „*Buletin de informare și documentare științifică. Studii și articole*", (1990) editat de Societatea de Științe Filologice din România, Filiala Baia Mare.

630. Datcu, Iordan, *Revista „Șezătoarea" de la Fălticeni*, 37 (1992), nr. 1, p. 25—30. (100 de ani de apariție a revistei „Șezătoarea")

631. Dobre, Alexandru, *Locul și rolul revistelor de etnografie și folclor în cunoașterea și cercetarea culturii populare românești*, 35 (1990), nr. 5—6, p. 380—383.

632. Dobre, Alexandru, *Publicațiile periodice științifice*, 37 (1992), nr. 4, p. 331—332. (Editorial). 70 de reviste științifice ce apar la E.A.R. au posibilitatea, prin schimbul internațional de carte, pe bază de reciprocitate, să contribuie la îmbogățirea fondului de carte și împrospătarea colecțiilor.

633. Dobre, Alexandru, *Memoriile Comisiei de Folclor*, Tomul III (1989), 38 (1993), nr. 1—2, p. 190.
Semnalarea și prezentarea volumului.

634. Dobre, Al., *Publicațiile periodice ale Academiei Române. Repere bibliografice*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 179—180; 38 (1993), nr. 3, p. 279—280.

635. Dobre, Al., *O nouă formulă redacțională: Revista de istorie și teorie literară*, 38 (1993), nr. 3, p. 275—276.
Prezentarea nr. 1—2/1991 a publicației amintite.

https://biblioteca-digitala.ro

636. Florea, P. *Revista istorică*, 38(1993), nr. 5, p. 530.
Prezentarea publicației *„Revista istorică"*.

637. Leu, Paul, *Efortul de a răspunde tuturor cerințelor: Revista de lingvistică și știință literară*, 38(1993), nr. 1—2, p. 175—176.

638. Leu, Paul, *Revenirea la matca firească: „Revista de lingvistică și știință literară"*, 37 (1992), nr. 4, p. 422—425.
R.L.Ș.L. editată la A.Ș.M. — Institutul de Limbă și Literatură, Chișinău apare de șase ori pe an, sub conducerea unui colegiu redacțional, având redactor șef pe Silviu Beregan (membru corespondent al A.Ș.M.) și ca redactor șef adjunct pe dr. în filologie Nicolae Bilețchi.

639. * * * *Memoriile Comisiei de Folclor a Academiei Române*, tom I, 1987, Buc., E.A.R., 1990, 232 p.
Rec.: Dumitru Stanciu, 37 (1992), p. 79—81.

640. * * * *Memoriile Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte*, Seria IV, tom VIII, 1986, Buc., E.A.R., 1987, 262 p.
Rec.: Mihai Coman, 34 (1989), nr. 1, p. 85—86.

641. Moise, Ilie, *Contribuții sibiene la cercetarea și valorificarea culturii populare tradiționale (1940—1990)*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 33—51 + rez. germ.
Locul și rolul unor publicații periodice *(„Telegraful român", „Tribuna", „Transilvania", „Foaia poporului"*, a organizației culturale Astra sau a unor personalități ca Romulus Vuia, Ion Mușlea, Gh. Pavelescu, Timotei Popovici, Marțian Negrea, Gh. Șoima, Ilarion Cocișiu (1910—1952) ș.a.

642. Nicolae C., *Rubrica de „Folclor"*, 37 (1992), nr. 6, p. 632—633.
Publicația „Limbă și literatură" vol. IV, 1989 și studiile *„Folclor și cultură comună"* de Cătălina Velculescu (p. 559—566) și *„Structuri și expresii proverbiale în nuvela „Duios Anastasia trecea" de D.R.Popescu"*, de N. Constantinescu (p. 567—573).

643. Pânzaru, Sava, *Ziarul „Moldovanul" — Câteva constatări preliminare*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 138—142.
Ziar apărut în 1907, a cărei colecție nu s-a păstrat decât în biblioteca orașului Himki de lângă Moscova.

644. Robea, Mihail M., *Valori etnofolclorice într-o publicație musceleană*, 35 (1990), nr. 1, p. 79.
Prezentarea revistei *„Studii și comunicări"* a Muzeului din Câmpulung Muscel.

645. * * * *Studii și comunicări*, V. Sub redacția: Ilie Moise, Sibiu, Asociația Folcloriștilor și Etnografilor, 1990, 418 p.
Rec.: Petre Florea, 37 (1992), nr. 4, p. 413—415.

646. * * * Universitatea „Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca, Centrul de științe sociale, Sectorul de etnografie și sociologie: *Anuarul de Folclor, I. Cluj-Napoca, 1980, 264* p. Redactor responsabil: Ion Taloș. Colectivul de redacție: Ștefan Almási, Nicolae Bot, Ion Cuceu, Virgil Florea, Hanni Markel, Traian Mârza.
Rec.: Al. Dobre, 27 (1982), nr. 1, p. 95—96.

IX. 3. PROCESUL DE VALORIFICARE A FOLCLORULUI ÎN LITERATURĂ, ARTĂ PLASTICĂ, MUZICĂ ȘI ALTE FORME DE VALORIFICARE.

v. 258, 326, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 462

647. A[lexandru], D[obre], *Respectul pentru autentic — Ionică Oltean*, 38(1993), nr. 1—2, p. 185—186.
Interpret al cântecului popular din zona Sibiului.

648. Alexandru, Tiberiu, *Mioritza. Roemeense Volksmusik*. Pan Ile, Den Haag, 31 (1985), nr. 2, p. 184—185. (Cronica discului).
Disc apărut în Olanda, scos de grupul de instrumentiști „Mioritza", cuprinzând doine propriu-zise din Maramureș și din Muntenia, două cântece lăutărești din Muntenia, cântece și jocuri de nuntă din Bucovina, jocuri din Oltenia, Muntenia, Moldova, Transilvania, Maramureș și Banat. Discul se bucură de o bună realizare interpretativă a muzicii populare românești de către instrumentiștii olandezi.

649. Betea, Carmen, *Nouă coruri pe melodii și versuri populare de Matei Socor*, 38(1993), nr. 2, p. 170—175 + rez. franc.

https://biblioteca-digitala.ro

650. Bilțiu, Pamfil, *Rapsod popular*, 37(1992), nr. 6, p. 634—635. Vasile Boiciuc din Baia Mare, membru al ansamblului folcloric „Țapinarii" al Combinatului de Prelucrarea Lemnului din Sighetul Marmației, acum solist vocal al ansamblului „Plaiurile Maramureșului".
651. Ciocan Janeta, *Centrele ceramice Baia Mare și Baia Sprie. Creatori populari contemporani*, 33(1988), nr. 1, p. 91—96.
652. Coman, Mihai, *Marea mitologie a secolului XX — Mass Media*, 37 (1992), nr. 6, p. 615—622 + ref.
653. Datcu, Iordan, *Cronica T.V.: „Tezaur folcloric"*, 33(1988), nr. 2, p. 178—180.
654. Hofmann, Herbert, *Roswith Capesius (1929—1984)*, 29 (1984), nr. 2, p. 184—185. (In memoriam).
Plasticiana Roswith Capesius a studiat arta populară (gospodăria, casa, interiorul țărănesc).
655. Horșia, Olga, *Preocupări contemporane privind valorificarea tradițiilor artei populare și meșteșugurilor artistice*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 277—280.
656. I.M. *Cultura populară în contemporaneitate*, 37 (1992), nr. 4, p. 429—430.
Manifestări culturale sibiene dedicate culturii populare tradiționale: Festivalul Folcloric Internațional „Cântecele munților" (7—9 sept. 1990) și ediția a XXIII-a a Târgului olarilor (9 sept. 1990), încheiate cu sesiunea anuală de comunicări științifice a Asociației Folcloriștilor și Etnologilor din Sibiu, având ca temă „Cultura populară în contemporaneitate".
657. Marcu, Aurelia, *Copiii — continuatorii meșteșugurilor tradiționale*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 186—188.
31 mai — 2 iunie 1992 „Târgul copiilor meșteșugari din România", prima ediție desfășurată la data amintită în Dumbrava Sibiului.
658. Pavelescu, Gh., *Elogiul țăranului zugrav*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 3—8 + rez. engl. + 6 foto.
Ioan Costea, descendent al unei familii de iconari din satul Lancrăm (satul poetului Lucian Blaga) și caietul său cu picturi.
659. Rădulescu, Mihai, *Mihu Vulcănescu — o mitologie ornitologică personală*, 36 (1991), nr. 5—6, p. 273—274 + reprod. desene tuș.
Graficianul Mihu Vulcănescu și desenele sale, în care „specificul național mitologic i-a impus, în mod inconștient, o diferențiere a forțelor imaginative".
660. Rădulescu, Mihai, *O nouă pictoriță pe sticlă: Maria Brândan*, 34(1989),nr. 2, p. 163—165.
661. Rădulescu, Mihai, *Maria Manolescu*, 36 (1991), nr. 3—4, p. 193—204 + 5 fig.
Graficiana Maria Manolescu este autoarea a zece xilogravuri ce au apărut într-o ediție bibliofilă a „Amintirilor din copilărie" de Ion Creangă, apărută în 1932. Grafica sa se inspiră din arta populară.
662. Rotărescu, Elena, *Wilhelm Georg Berger, membru corespondent al A.R. (4 dec. 1829—8 mart. 1993)*, 38 (1993), nr. 4, p. 411—413. (In memoriam).
663. * * * *Stare de dor. Poeți și pictori țărani*. Ed. alcătuită și îngrijită de Ioan Meițoiu. Cuvânt înainte de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Buc., E.S.T., 1983, 352 p.
Rec.: Nicolae Dunăre, 29 (1984), nr. 2, p. 179—180.
664. Stănciulescu-Bîrda, Alexandru, *Coloana infinită. Din gândirea română modernă*. Ed. îngrijită, prefață, indici și note de . . ., Buc., E. ALBATROS, 1987, 703 p.
S.E. : Cugetări și maxime, 33 (1988), nr. 3, p. 268.

X. CONGRESE, CONFERINȚE, SESIUNI ȘTIINȚIFICE, COLOCVII, SEMINARII PROFESIONALE, DĂRI DE SEAMĂ

X. 1. ÎN ȚARĂ

v. 406.

665. Aiftincă, Marin, *Sesiunea științifică cu tema „Rolul Academiei în pregătirea și desăvârșirea statului național unitar român"*, 33 (1988), nr. 4, p. 373—374.
Sesiunea Secției de Științe Istorice a Academiei Române, 15 apr. 1988.
666. Alexandru, Ion T., *Ședința publică de comunicări a Comisiei de Folclor*, 35 (1990), nr. 1, p. 118—119.
Tema: Contribuții la istoria folcloristicii și etnografiei românești (15 dec. 1989).
667. Andrei-Fanea, Anca, *„Imagini și permanențe în etnologia românească" — Al Doilea Simpozion Național de Etnologie. 17—20 sept. 1992. Câmpulung Moldovenesc*, 38 (1993), nr. 4, p. 398—401.

https://biblioteca-digitala.ro

668. Canciovici, Mihai-Alexandru, *Orientări teoretice și metodologice*, 37 (1992), nr. 5, p. 530—531.
Sesiunea de comunicări din 9 mai 1990 a Comisiei de Folclor a Academiei, având ca temă: *Orientări teoretice și metodologice în folcloristica actuală.*

669. Constantinescu, N., *Sesiunea: „Folclorul pastoresc — componentă de bază a spiritualității românești"*, 32 (1987), nr. 1, p. 107.
Sesiune de comunicări desfășurată în cadrul celei de a VI-a ediții a Festivalului concurs interjudețean al cântecului pastoresc „Mioriţa"—Topliţa, jud. Harghita (19—21 iun. 1986).

670. Cuceu, I., *Simpozionul „Concepții, orientări și metode noi în studierea culturii populare"*, 33 (1988), nr. 1, p. 115.
Simpozion organizat de Subcomisia de Etnografie și Antropologie a Filialei clujene a Academiei în ziua de 13 nov. 1987.

671. Cucu, Laurențiu, *Sesiunea publică de comunicări cu tema: Probleme actuale ale folclorului și etnografiei românești*, 26 (1981), nr. 2, p. 217—219.

672. D[atcu], I[ordan], *Primăvara orădeană*, 33 (1988), nr. 4, p. 378.
Ediția a XIV-a a acestei manifestări s-a desfășurat la 14 mai 1988 la Sebiș sub auspiciile Simpozionului de etnografie și folclor „Vatra satului".

673. Datcu, Iordan, *Sesiunea de comunicări „George Breazul — 100 de ani de la naștere"*, 32 (1987), nr. 4, p. 398.

674. Dobre, Al., *Ședința publică de comunicări „Folclorul și etnografia — argument al permanenței istorice a poporului român"*, 32 (1987), nr. 3, p. 291—294.
Temă cu care Comisia de folclor a Academiei Române și-a inaugurat activitatea la 20 iun. 1987.

675. Dobre, Al., *Ședința de comunicări consacrată împlinirii a 100 de ani de la nașterea lui Romulus Vuia*, 32 (1987), nr. 4, p. 399—400.
Ședință organizată de Comisia de antropologie și etnologie a Academiei Române la 8 iunie 1987.

676. Dobre Al., *Sesiunea de comunicări științifice cu tema „Dinamica tradiție-inovație în cultura populară"*, 32 (1987), nr. 4, p. 400—403.
Baia Mare, 12 iunie 1987.

677. Dunăre, Nicolae, *Simpozion interdisciplinar: Stabilitatea și continuitatea ocupațiilor tradiționale la români*, 32 (1987), nr. 1, p. 110—111, București, 29 oct. 1986.

678. Dunăre, Nicolae, *Colocviul Național de „Geografia populației și așezările umane din România"*, 32 (1987), nr. 1, p. 109—110.
Suceava, Câmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei, Prundu Bârgăului, Bistrița și Colibița, cu o tematică interdisciplinară, între 26—28 sept. 1986.

679. Dunăre, Nicolae, *Simpozion pluridisciplinar de etnobotanică*, 31, (1986), nr. 2, p. 209—210

680. I[ordan], D[atcu], *Zilele culturii blăjene*, 33 (1988), nr. 4, p. 378.
3—15 mai 1988, manifestări prilejuite de împlinirea a 150 de ani de la culegerea de folclor a lui Nicolae Pauleti *„Cântări și strigături de cari cântă fetele și ficiorii jucând, scrise de... în Roșia, în anul 1838"*.

681. I[ordan, D[atcu, *Zilele academice clujene*, 37 (1992), nr. 4, p. 427—428.
Subcomisia de Etnologie și Antropologie a Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, a organizat în 1989, un simpozion dedicat împlinirii a 90 de ani de la nașterea lui Ion Mușlea și un al doilea simpozion, intitulat: *„Civilizația și cultura satului românesc: retrospective și perspective"*. (7—8 dec. 1989).

682. I[ordan], D[atcu], *Zilele școlii constănțene*, 34 (1989), nr. 5, p. 430.
A VIII-a ediție a „Simpozionului de folclor—com. Băneasa, jud. Constanța" (29 mai 1989).

683. Ilin, Stancu, *Sesiunea de Folclor din comuna Topalu, județul Constanța*, 32 (1987), nr. 4, p. 399.
Sesiune desfășurată la 25 mai 1987.

684. Ilin, Stancu, *Ședința publică de comunicări pe probleme actuale ale folcloristicii românești*, 31 (1986), nr. 2, p. 207—208.
La 20 dec. 1985, sub auspiciile Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte a Academiei Române, s-a desfășurat dezbaterea științifică cu tema *„Instrumentele fundamentale de lucru în domeniul folcloristicii"*.

685. Ispas, Sabina, *Ședința publică de comunicări a Comisiei de folclor a Academiei Române*, 33 (1988), nr. 1, p. 115.
Tema: *Aspecte contemporane ale cercetării populare românești* (23. oct. 1987).

686. Marian-Bălașa, Marin, *Metodologia cercetării culturii populare*, 35 (1990), nr. 2, p. 209—210.
Ședință de comunicări a Comisiei de Folclor a Academiei Române din 2 oct. 1989 și care

https://biblioteca-digitala.ro

a avut ca punct de plecare articolul program al lui Ov. Densușianu „*Folclorul cum trebuie înțeles*".

687. M[arian], M[arin], *Contribuții la istoria folcloristicii și etnografiei românești*, 35 (1990), nr. 2, p. 210—211.
Sesiune de comunicări a Comisiei de Folclor a Academiei Române desfășurată la 24 nov. 1989.

688. Marian, Marin, *Sesiunea „Centrului de studii «George Enescu»*, 32 (1987), nr. 4, p. 397.
București, 22 apr. 1987.

689. Marian, Marin, *Ședința publică de comunicări a Comisiei de Folclor a Academiei Române, din 22 apr. 1988*, 33 (1988), nr. 4, p. 374—377.
Tematica: „Probleme de istoria folcloristicii și etnografiei românești" și aniversarea a 75 de ani de la nașterea Mariei Tănase și comemorarea a 25 de ani de la moartea marii noastre interprete.

690. Marian, M. *Argument al permanenței istorice a poporului român*, 37 (1992), nr. 5, p. 531—532.
Sesiunea de comunicări științifice a Comisiei de Folclor a Academiei Române din 7 dec. 1990 a avut ca generic „*Folclorul și etnografia — argument al permanenței istorice a poporului român*".

691. Moraru, Georgeta, *Al șaptelea Simpozion național de istorie agrară a României, Suceava, 4—6 nov. 1982*, 38 (1993), nr. 2, p. 181—183.

692. Nicolae, Constantin, *Sesiunea de comunicări și referate științifice. Folclorul și obiceiurile pastorale — componente de seamă ale spiritualității românești*, 33 (1988), nr. 4, p. 378—379.
Manifestările culturale de la Topliță, jud. Harghita (1—4 iunie 1988).

693. Nicolae, Constantin, *A V-a ediție a lunii artelor — „Miorița"* (Focșani 3—30 mai 1988), 33 (1988), nr. 4, p. 377—378.

694. Nicolae, Constantin. *Ședința publică de comunicări „Contribuții la istoria folcloristicii și etnografiei românești"*, 33 (1988), nr. 1, p. 114—115.

695. Oprișan, I., *Ciclu de expuneri și conferințe în județul Mehedinți*, 32 (1987), nr. 4, p. 397—398.
Drobeta-Turnu Severin, Orșova și Baia de Aramă, 8—10 mai 1987.

696. Oprișan, I., *Sesiunea științifică „Academia și folcloristica română"*, 32 (1987), nr. 1, p. 112—113.
120 de ani de la înființarea Academiei Române, 5 nov. 1986.

697. * * * *Programul manifestărilor științifice ce vor fi organizate de Comisia de Folclor a Academiei Române în anul 1988*, 33 (1988), nr. 1, p. 113.

698. Robea, Mihail M., *Simpozionul „Argeșeni în spiritualitatea românească: C. Rădulescu-Codin, folclorist argeșean de valoare națională"*, 33 (1988), nr. 1, p. 113—114.
Priboieni-Argeș, 5 iul. 1987, manifestare dedicată folcloristului C. Rădulescu-Codin (1875—1926).

699. * * * *Seminar profesional*, 33 (1988), p. 268.
Seminar la I.C.E.D. pe marginea lucrării lui Romulus Vulcănescu „*Mitologia română*", Buc., E.A.R., 1985.

700. * * * *Simpozionul internațional „Oamenii de știință și pacea"*, 27 (1982), nr. 2, p. 99—100.

701. Stihi-Boos, Constantin Iulian Dan, *Sesiunea științifică a Comisiei de Folclor a Academiei Române*, 35 (1990), nr. 2, p. 185—186.
Sesiunea din 23 febr. 1990.

702. Văduva, Ofelia, *Zilele Etnografiei Europene Comparate*, 37 (1992), nr. 2, p. 169—171.
A V-a ediție a Zilelor Etnologiei Europene Comparate, ediție ce a avut loc în perioada 28 aug. — 1 sept. 1991 la București, sub genericul „*Du Moulin au Four. Techniques et symboles*".

703. Văduva, Ofelia, *A VI-a ediție a Zilelor Etnologiei Europene Comparate*, 38 (1993), nr. 5, p. 541—542.

704. Vetișanu, V., *Sesiunea științifică a Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice*, 29 (1984), nr. 1, p. 78.

705. Vlăduț-Pegulescu, Anca, *Al doilea Simpozion de Paremiologie Românească*, 32 (1987), nr. 1, p. 107—109.
Drobeta-Turnu Severin, 16—17 iunie 1986.

X. 2. ÎN STRĂINĂTATE

v. 489

706 * * * *Actes du colloque international „L'élevage et la vie pastorale dans les montagnes de l'Europe au Moyen Age et à l'Époque Moderne"*, Publication de l'Institut d'Etudes du Masiff Centrale, Fascicule XXVII, Université de Clermont-Ferrand, II, 1984,440,p. in 4°
Rec.: Nicolae Dunăre, 30 (1985), nr. 2, p. 188—190.

https://biblioteca-digitala.ro

707. Alexandru, Tiberiu, *Polifonie populară*, 35 (1990), nr. 3—4, p. 289—295.
Simpozionul „*Polifonia popoarelor din Balcani*", desfășurat la Tirana între 6—7 oct. 1989.
708. Constantinescu, Nicolae, *Conferința anuală a Societății Americane de Folclor*, 37 (1992), nr. 6, p. 619—621.
St. John's (Newfoundland Canada), între 17—20 oct. 1991.
709. Ispas, Sabina, *Al VIII-lea Congres al Societății Internaționale pentru Studiul Narațiunilor Populare*, 30 (1985), nr. 1, p. 78—79.
710. Oișteanu, Andrei, *Congres Internațional de Antropologie și Etnologie*, 35 (1990), nr. 2, p. 210
Zagreb, 24—31 iulie 1988, a XII-a ediție a acestui Congres.
711. Petrescu, Paul, *Al XI-lea Congres Internațional al Științelor Antropologice și Etnologice. Canada 1983*, 30 (1985), p. 76—78.
712. Petrescu, Paul, *Al II-lea Congres al Societății Internaționale de Etnografie și Folclor European*, 38 (1993), nr. 2, p. 179—181.
Suzdal (U.R.S.S.), 30 sept. —6 oct. 1982.
713. Popescu, Alexandru, *Actualități etnografice din Republica Federală Germania*, 27 (1982), nr. 2, p. 172—174.
Cel de-al XXIII-lea Congres al Societății de Etnografie din Republica Federală Germania, desfășurat între 6—10 oct. 1981, la Regensburg.
714. Sulițeanu, Ghizela, *Primul Simpozion de Folclor Muzical ținut la Landes Akademie für die Musizierende Jugend im Baden-Württemberg (Academia Regională pentru Muzicalizarea Tineretului din Baden-Württemberg)*, Ochsenhausen, 23—27 nov. 1990, 38 (1993), nr. 3, p. 258—264.
715. Sulițeanu, Ghizela, *Sărbătorirea a 100 de ani de la nașterea lui Viktor Mihailovici Beliaev*, 33 (1988), nr. 4, p. 379—381.
Moscova, 4—7 febr., aniversarea marelui folclorist și etnomuzicolog.
716. Sulițeanu, Ghizela, *Cea de-a 30-a Conferință a Consiliului Internațional pentru Muzica Tradițională*, Schladming (Austria), 23—30 iul., 1989, 37 (1992), nr. 2, p. 165—169.
717. Sulițeanu, Ghizela, *Cel de-al 7-lea Seminar European de Etnomuzicologie, Berlin, 1—6 oct. 1990*, 37 (1992), nr. 4, p. 406—409.
718. Vlăduțiu, Ion, *Al III-lea Congres al Societății Internaționale de Etnologie și Folclor* (S.I.E.F.), 33 (1988), nr. 1, p. 116—119.
Zürich-Elveția, 8—12, apr. 1987.

XI. DIVERSE

719. A[lexandru], D[obre], *Suntem prea săraci ca să ne permitem să ne cumpărăm un costum ieftin sau de proastă calitate*, 37 (1992), nr. 4, p. 430—431.
Primirea la redacție a cărții „Binche et la dantelle" din colecția „Tradition Wallone", conduce la concluzia autorului acestei note: „O carte care arată prost este pe jumătate compromisă, indiferent de conținutul propriu-zis".
720. A[lexandru], D[obre], *Ortografia limbii române în practica și publicațiile Academiei. (Comunicat oficial)*. (p. 180). *Cronica vieții academice românești* (p. 180). *„Revista de Etnografie și Folclor" recenzată de o prestigioasă revistă culturală* (Literatorul, 1992, nr. 35 (50), 7 aug.). *Românii în știința și cultura universală. Dicționarul enciclopedic al românilor din diaspora* (p. 181—182), 38 (1993), nr. 1—2, p. 180—183.
721. Al., D[obre], *Premiile Academiei Române pe anul 1989*, 38 (1993), nr. 5, p. 536—537.
722. * * * *Apreciere*, 33 (1988), nr. 3, p. 250.
Scrisoare de apreciere la adresa „R.E.F.", epistolă semnată de Demetrios Loukatos, președintele Societății Elene de Laografie.
723. * * * *Bibliografie*, 33 (1988), nr. 4, p. 360.
Semnalarea în „Limba română" nr. 4 din fiecare an, a unui important instrument de lucru: „*Bibliografia românească de lingvistică*".
724. Canciovici, Mihai-Alexandru, *Remember Eminescu*, 37 (1992), nr. 1, p. 77—78.
Serbările comemorative M. Eminescu, organizate în 1990 de „*Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni*".
725. * * * *Carte de învățătură*, 33 (1988), nr. 4, p. 372.
Mărturisirea eseistului Ion Biberi în legătură cu importanța basmelor românești, arabe, franceze și germane în formarea personalității sale.
726. Chițimia, I. C., *Un nou premiu „Herder" pentru folcloristica românească*, 32 (1987), nr. 2, p. 187—189.

https://biblioteca-digitala.ro

727. Datcu, Iordan, *Tabletă pentru un editor*, 37 (1992), nr. 4, p. 426—427.
Strădaniile editorului Ioan Șerb pentru tipărirea colecțiilor și studiilor de folclor.

728. Datcu, Iordan, *Corespondența. Ce ni s-a întâmplat cu un articol*, 37 (1992), nr. 5, p. 582.
Autorul declară nul articolul apărut sub semnătura sa în revista Albina, nr. 10/1990 sub titlul „*Un etnograf sibian*" *Gheorghe Pavelescu* la 80 de ani „adaosul din titlu, acest „la 80 de ani" neaparținând autorului, ca și introducerea care i-a fost înlocuită de redactor.

729. Dobre, Al., *O ultimă decizie a cenzurii fostului regim*, 38 (1993), nr. 4, p. 408.
Lista titlurilor care „nu au fost reținute" de către Consiliul Culturii și Educației Socialiste din proiectul de plan tematic editorial pe anul 1990.

730. Dobre, Al., *Ecouri la articolele publicate*, 38 (1993), nr. 4, p. 408.
Ecouri la propunerea de elaborare a Enciclopediei Române, problemă pusă de redactorul-șef al R.E.F. în nr. 2/1992 al acestei reviste

731. Dobre, Al., *Mulțumiri publice Consiliului Director al Fundației Familiei „M. H. Elias"*, 38 (1993), nr. 4, p. 404—405.
Jumătate din tirajul publicației „*Memoriile Comisiei de Folclor*" *tom II (1988)* a fost achiziționat de Consiliul Director al sus menționatei fundații, cu scopul de a fi difuzat gratuit specialiștilor, cercetătorilor, instituțiilor de specialitate din afară.

732. Dobre Al., *Portofoliul „Revistei de Etnografie și Folclor". Ce vom citi în numerele viitoare.* 38 (1993), nr. 3, p. 285—286.

733. Dobre, Al., *Premiile Academiei Române pe anul 1986*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 184—185

734. Dobre, Al., *Premiile Academiei Române pe anul 1987*, 38 (1993), nr. 3, p. 280—281.

735. Dobre, Al., *Semnal. Lucrări apărute la Editura Academiei Române*, 38 (1993), nr. 3, p. 273—275.

736. Dobre, Alexandru, *Testamentele — mistic și de conștiință — ale lui Nicolae Titulescu. Cinci scrisori inedite*, 38 (1993), nr. 1—2, p. 129—134.

737. Dobre, Alexandru, *Un donator generos și binecuvântat: Jacques M. Elias. 70 de ani de la moarte*, 38 (1993), nr. 5, p. 507—515.

738. Dobre Al., *Instrumente de lucru*, 33 (1988), nr. 4, p. 383.
Necesitatea „Bibliografiei curente" și a continuării „Bibliografiei generale a etnografiei și folclorului românesc". Importanța și în acest context a lucrării lui I. Hangiu „Dicționar al presei literare românești".

739. Dobre, Al., *Vasile Alecsandri și Carol Davila*, 33 (1988), nr. 3, p. 293.
25 de exemplare din volumul „*Poezii populare ale românilor*" de V. Alecsandri (ed. 1866) donate de dr. Carol Davila, Societății Academice Române, în 1867.

740. Dobre, Al., *Fără replică*, 37 (1992), nr. 5, p. 533—534.
Recenzia cărții „*Melodii de joc din Moldova*" de Viorel Bârleanu și Florin Bucescu (vol. 9 din colecția Caietele „Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei", Iași) apărută în revista „Muzica" nr. 3/1990, semnată de Speranța Rădulescu,

741. Dobre, Alexandru, *Membrii Academiei Române*, 37 (1992), nr. 1, p. 3—16.

742. Dobre, Alexandru, *Enciclopedia României*, 37 (1992), nr. 2, p. 97—101.
Necesitatea imperioasă a elaborării de către Academia Română a „Enciclopediei României".

743. Dobre, Alexandru, *D. Caracostea și G. Călinescu*, 36 (1991), nr. 1—2, p. 85—86.
Publicarea integrală a textului recomandării făcute de D. Caracostea pentru alegerea lui G. Călinescu la Academia Română.

744. Dobre, Al., *Semnal. Lucrări recent apărute la E.A.R.*, 38 (1993), nr. 5, p. 527—529.

745. Gheorghe, Gabriel, *Cărți și periodice străine primite la redacție*, 33 (1988), nr. 3, p. 294.

746. I[ordan], D[atcu], *Întâlniri de suflet*, 37 (1992), nr. 4, p. 430—431. O delegație din România a participat în zilele de 27 febr. — 3 mart. 1991 la Chișinău în urma invitației Societății culturale „COLUMNA" la lansarea cărții „Romanul vieții lui B. P. Hașdeu" de I. Oprișan.

747. * * * Intervențiile domnilor senatori Emil Tocaci (P.A.C.) și Vasile Vetișanu (P.N.Ț. C.D.) în Parlamentul României, 38 (1993), nr. 5, p. 538—540 (Breviar).

748. Nicolau, Irina și Ioana Popescu, *Kitschul ca tradiție*, 30 (1985), nr. 2, p. 135—141 + rez. franc.

749. * * * *Premiile Academiei Române pe anii 1981 și 1982*, 29 (1984), nr. 1, p. 3—4.

750. * * * *Premiile Academiei Române pe anii 1984 și 1985*, 33 (1988), nr. 2, p. 177.

https://biblioteca-digitala.ro

751. * * * *Premiile Academiei Române pe anul 1988*, 38 (1993), nr. 4, p. 403—404.
752. * * * *Proverb*, 33 (1988), nr. 4, p. 344.
Citarea și comentarea unui proverb din *„Amintiri din închisoare (Însemnări contemporane și autobiografice)"* de dr. Valeriu Braniște.
753. * * * *Regulile și programul de aplicare a noilor norme ortografice*, 38 (1993), nr. 4, p. 402.
754. * * * *Revista presei*, 33 (1988), nr. 4, p. 372.
Prezentarea revistei „Transilvania" de la Sibiu, nr. 8/1988.
755. * * * *Titu Maiorescu la sesiunea academică din 1867*, 33 (1988), nr. 4, p. 360.
756. * * * *Vasile Alecsandri la sesiunea academică din 1867*, 33 (1988), nr. 4, p. 359.
757. Vetișanu, dr. Vasile, (Președintele Consiliului Științific al I.E.F. „Constantin Brăiloiu" al Academiei Române), *Scrisoare deschisă către Prezidiul Academiei Române*, 38 (1993), nr. 5, p. 537—538.

https://biblioteca-digitala.ro

INDEX DE NUME DE PERSOANE

(cercetători, scriitori, publiciști, rapsozi și informatori populari)

Aiftincă, Marin, 665
Albescu, Ion, 444
Albeșteanu, Ion, 454, 458
Alecsandri, Vasile, 81, 331, 739, 755
Alexandru, Ion T., 56, 57, 58, 59
Alexandru, Tiberiu, 85, 86, 273, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 459, 460, 461, 475, 476, 491, 506, 520, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 648, 666, 707
Almași, Istvan, 86, 621, 646
Amzulescu, Al. I., 274, 275, 350, 425, 426, 427, 428, 437, 440
Andrei, Al., 276, 385
Andrei-Fanea, Anca, 667
Anghelescu, Mircea, 60
Angheluță, Lucreția, 4
Anton, Monica, 441
Apolzan, Lucia, 131, 156, 181, 182, 183
Avramescu, Aristița, 325

Bara, Mariana, 507
Baud-Bovy, Samuel, 508, 540
Băeșu (Băiești), Nicolae, 87, 272, 300
Băghina, Doina, 541
Băileșteanu, Fănuș, 27, 351
Bălan, I. D. , 48
Bănățeanu, Tancred, 163, 177
Bănulescu, Ștefan, 57
Bărbulescu, Constantin, 237
Bărbulescu, Corneliu, 419
Bâtcă, Maria, 230, 264
Bâtcă, Vlad, 191, 230, 231
Belcin-Pleșca, Cornelia, 184, 185, 250, 542
Belegan, Silviu, 638
Bentoiu, Pascal, 499, 504
Berdan, Lucia, 361
Berger, Wilhelm Georg, 662
Bernea, Ernest, 108, 278
Betea, Carmen, 492, 649
Bianu, Ioan, 398
Biberi, Ion, 725
Bidirel, Alexandru, 457
Bilețchi, Nicolae, 638
Bilțiu, Pamfil, 352, 353, 462, 650
Bircă, Alexa, 460
Bircă, Carol (Carl,) 460
Bircă, Iosif, 460
Birgu Georgescu, Ligia, 88, 411
Bîrlea, Ion, 134
Bîrlea, (Bârlea), Ovidiu, 117, 130, 155, 186, 278, 346, 418
Bîrleanu, Viorel, 493, 740
Bîrseanu, Andrei, 41, 45
Blaga, Lucian, 56
Blându, Mihai, 543
Boboc, Alexandru, 279, 429
Bocșe, Maria, 187
Boiciuc, Vasile, 650
Bolog, Ion, 400
Bostan, Grigore, 89
Bot, Ioana, 544
Bot, Nicolae, 354, 355, 371, 621, 646
Botezatu, Grigore, 102, 146, 272, 300, 318, 347
Branițte, Valeriu, 751
Bratu, Ion, 90
Brauner, Harry, 171, 175
Brăiloiu, Constantin, 43, 99, 432, 456, 461, 470, 477, 527, 534, 538
Brânda, N., 350
Brândan, Maria, 660
Breazul, George, 97, 673
Brill, Tony, 88
Bucescu, Florin, 493, 740
Bucșan, Andrei, 126, 494, 495
Bucur, Corneliu, 188, 610
Bucuța, Emanoil, 116
Budiș, Monica, 189, 545
Bufnea, Maria Florica, 6
Bugeanu, Dan, 11
Burada, Teodor T., 139
Buruiană Ion, 272, 300
Bușulenga Dumitrescu, Zoe, 663
Butură, Valer, 107, 280
Buzdugan, Ion, 87

Cancicovici, Mihai-Alexandru, 91, 281, 419, 424, 668, 724
Cantemir, D., 151
Cantemir, Traian, 93, 302
Capesius, Roswith, 654
Caracostea, D., 282, 743
Caraiani, Nicolae Gh., 509
Caraman, Petru, 28, 61, 68, 283, 284
Catrina, Constantin, 93, 94
Călin, Cornelia, 285, 286
Călinescu, George, 82, 743
Cărăușu, Mihai, 345
Cârstean, Stelian, 430
Cernelev, V. D. ,402
Chelcea, Ion, 95, 137, 160, 243, 463
Chițimia, Ion C., 62, 63, 90, 96, 173, 190, 259, 287, 288, 256, 296, 397, 726
Chivu, Iulian, 357, 410, 611
Cioară-Bâtcă, Maria, 191, 231
Ciobanu, Gh., 97, 154, 464, 465, 466
Ciobanu, I. D., 300
Ciobanu, Stanca, 64, 98, 289, 294, 358, 359, 360
Ciobânel, Alina Ioana, 232
Ciocan, Janeta, 651
Cireș, Lucia, 361
Cirimpei, Victor, 272, 300, 342, 510
Ciubotaru, Ion H., 265
Ciubotaru, Silvia, 265
Ciuchindel, C. 290, 310

https://biblioteca-digitala.ro

Coatu, Nicoleta, 192, 194, 291, 292, 293, 336, 412, 413, 424
Cocișiu, Ilarion, 641
Cohan, Aurora F., 234
Cojocaru, Nicolae, 29, 65, 193, 241, 362, 363, 364, 631
Coman, Mihai, 278, 365, 366, 640, 652
Comanici, Germina, 267, 367, 368, 369, 370, 516, 622
Comișel, Emilia, 99
Constantinescu, Ilie, 148
Constantinescu, Nicolae, 66, 100, 233, 293, 294, 295, 296, 297, 316, 334, 430, 431, 547, 548, 549, 550, 604, 605, 623, 642, 669, 708
Constantinescu, Zoe, 313
Cosma, Viorel, 467
Costea, Constantin, 496, 497, 498
Costea, Ioan, 658
Costin, Miron, 72
Coșbuc, George, 98
Coteanu, Ion, 5
Creangă, Ion, 66, 69, 83, 661
Creția, Petru, 75
Crețu, Vasile Tudor, 30, 138
Cristescu, Constanța, 468, 469
Cuceu, Ion, 371, 418, 621, 646, 670
Cuceu, Maria, 371, 418
Cucu, Laurenția, 671
Culea, H., 194

Damian, Benone, 453
Dan, Pavel, 78
Dascălu, Ișfănoni, Doina, 195
Datcu, Iordan, 31, 32, 47, 67, 68, 69, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 147, 157, 169, 206, 224, 265, 284, 300, 302, 310, 312, 335, 341, 342, 347 410, 414, 426, 431, 437, 439, 467, 470, 493, 502, 511, 512, 513, 551, 603, 625, 626, 627, 628, 629, 653, 672, 673, 680, 681, 682, 727, 728, 746
Dănăilă, Ion, 12, 13
Dăncuș, Elena, 14, 15
Demcenco, Grigore, 272
Densușianu, Ov., 346, 625, 627, 686
Diaconu, Ion, 121, 470
Dimitriu, Eugen, 169
Dinicu, Grigoraș, 453
Dobre, Alexandru, 16, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 84, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 144, 196, 197, 274, 282, 284, 290, 303, 398, 399, 404, 426, 442, 443, 471, 514, 552, 609, 612, 621, 630, 632, 633, 634, 635, 646, 647, 674, 675, 676, 719, 720, 721, 729, 730, 731, 732, 733, 634, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744
Domokos, Sámuel, 515, 603
Dragoman, Corneliu L., 132, 199
Drăgan, Radu, 233
Drăgănoiu, Mihalea, 213, 214
Drăgoescu, Ion I., 41, 133, 134, 211, 244, 304, 516
Drăgoi, Ion, 85
Drăgoi, Sabin, V., 133
Drăgulescu, Constantin, 271
Drogeanu, Paul P., 200, 372
Dumitrăscel, Stelian, 266
Dumitrescu-Bistrița, Gh. N., 93, 94
Dumitrescu-Bușulenga, Zoe, 135, 201
Dumitru-Maican, Gh., 613
Dumuță, Ana, 462
Dunăre, Maura, 136
Dunăre, Nicolae, 104, 136, 152, 202, 203, 228, 255, 256, 267, 553, 554, 555, 556, 663, 677, 678, 679, 706

Eliade, Mircea, 42, 44, 67, 76, 77, 144, 432
Eminescu, Mihai, 62, 63, 64, 65, 69, 70, 74, 75 , 79, 80, 84, 420, 724
Eminescu, Yolanda, 305
Enescu, George, 43
Evseev, Ivan, 138

Faur, Viorel, 17
Fătulescu, Ștefan, 447
Filip, Iulian, 272, 300
Filipescu, Iancu, 95, 137
Filipciuc, I., 311
Florea, Petre, 44, 301, 517, 618, 636, 645
Florea, Virgiliu, 139, 621, 646
Fochi, Adrian, I, 11, 18, 19, 20, 21, 45, 78, 89, 113, 140, 146, 306, 307, 308, 309, 373, 420, 433, 509
Fochi, Rodica, 114, 140
Focșa, Gheorghe, 162, 170, 237
Fracile, Nice (Frățilă, Niță), 518
Froicu, Petru, 169

Galinescu, Gavriil, 172
Gangolea, Lia, 204
Gațac, V. M. ,300
Găman, Dumitru, 406
Geană, Gheorghița, 141
Georgescu, Corneliu Dan, 473, 499
Georgescu, Florin, 164
Georgescu, Ioan, 142
Gheorghe, Gabriel, 46, 148, 400, 401, 402, 557, 558, 745
Ginoiu, Ioan, 184, 205
Godea, Ioan, 519
Gorovei, Artur, 47, 125, 145, 147, 312
Goția, Anca, 142
Gridan, Teofil, 143
Groza, Maria Luminița, 314
Guboglu, Mihail, 151
Gusti, Dimitrie, 127
Handoca, Mircea, 77, 144
Hanganu, Doina, 145
Hangiu, I., 48, 738
Hanzu, Nicolae, 168
Harhoiu, Radu, 49
Hașdeu, B. P., 271, 745

https://biblioteca-digitala.ro

Heitmann, Klaus, 101
Horșia, Olga, 655
Herțea, Iosif, 448, 474
Herțog, George, 561
Hiebert, Margaret, 604
Hintz-Hințescu, I. C., 90
Hincu, Andrei, 102, 146, 272, 300, 347
Hodoș, Margareta, 441
Hofmann, Herbert, 654

Ibrăileanu, Garabet, 68
Iederan, Dumitru, 475
Ilin, Stancu, 374, 683, 684
Ilișiu, Ioan, 341
Ionescu, I., 434
Iordache, Carmen, 543
Iosipescu, Puia Silvia, 208, 235, 247
Ioviță, Luța, 455
Irimie, Cornel, 176
Ispas, Sabina, 79, 306, 315, 316, 346, 375, 376, 435, 436, 559, 560, 685, 709
Ispirescu, Petre, 60, 71, 325
Ivănescu, Cezar, 42, 432
Ivănescu, Maria, 432
Ivănescu, Mircea, 42

Jarnik, J. U., 45
Jucan, Grațian, 317
Junghietu, Efim, 272, 300, 402, 500, 562
Jurjovan, Trandafir, 520

Kahane, Mariana, 471, 476, 561
Kligman, Gail, 605
Klusch, Horst, 236
Krasser, Harold, 606
Kunisch, Richard, 101

Larionescu, Sanda, 319
László, Francisc, 472
Leu, Paul, 87, 146, 149, 150, 320, 343, 415, 416, 562, 637, 638
Liavas, Lambros, 521
Lucău Dănilă, Filon, 248
Lungoci, Silvestru, 457
Loșonți, Dumitru, 529

Mahmut, Nedret, 151
Maier, Radu Octavian, 203, 213, 214, 222, 237, 238, 239, 255, 256
Maiorescu, Titu, 754
Manolescu, Maria, 661
Marcu, Aurelia, 657
Mareș, Lucreția, 209
Marian, Marin, 50, 51, 53, 80, 81, 200, 321, 378, 379, 477, 486, 501, 508, 518, 521, 563, 564, 686, 687, 688, 689, 690
Marian, Simeon Florea, 51, 146, 149, 150, 169, 342, 345, 415, 416
Marian, Vasile, 348
Markel, Hanni, 621, 646
Mateescu, Tudor, 249
Mateevici, Alexei, 120
Maxim, Elena, 152, 210, 211, 212, 240, 268, 269, 417
Mărcuș, Ion, 141
Mânicuța, Cornelia, 416
Mârza, Traian, 646
Mehedinți, Simion, 179, 197
Miclescu, Liana, 4
Micu, Moldovan Ioan, 418
Mieder, Wolfgang, 403
Mihail, Zamfira, 153, 185, 251, 585
Mihalache, Dumitru, 166
Mihalcea, Gh. C., 565
Mihalcu, Mihail, 213, 214
Mihăilescu, Vintilă, 380
Mitulescu, Moise, 478
Moise, Ilie, 260, 322, 323, 641, 645
Moisescu, Titus, 154
Morariu, Lecca, 92
Morariu, Tiberiu, 143
Moraru, Georgeta, 245, 252, 691
Moraru, Mihai, 55
Moraru, Sergiu, 46, 47, 272, 300, 324
Muntean, George, 52, 82, 522
Mușlea, Ion, 22, 123, 328, 641, 681

Nandriș-Cudla, Anița, 517
Nasta, Atanasie, 412, 524
Neagu, I. Gheorghe, 112
Negrea, Marțian, 641
Negreanu, Constantin, 48, 83, 90, 163, 325, 404, 406, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581
Nicola, Ioan R., 50, 53
Nicolae, C., 312, 582, 642, 692, 693, 694
Nicolau, Irina, 315, 326, 583, 747
Nicolescu, Vasile, 446
Niculescu, Radu, 109, 110, 135
Nijloveanu, Ion, 119, 155, 439
Nistor, Ion I., 523
Nișcov, Viorica, 584
Novac, Luca, 455, 459

Odobescu, Alexandru, 128, 129
Oișteanu, Andrei, 327, 381, 710
Oltean, Ionică, 647
Olteanu, Pandele, 405
Onofrei, Neonila, 2, 3, 4
Oprea, Gheorghe, 446, 479
Oprea, Paraschiv, 455
Opriș, Ioan, 156
Oprișan, I., 54, 216, 374, 377, 438, 585, 695, 696, 746
Oșianu, Paula, 328

Paceag, Ludovic, 478
Padioti, Georgiou, 524
Pamfile, Tudor, 125
Papadima, Ovidiu, 157, 169
Papahagi, Tache, 103, 153, 329, 502
Parpală, Emilia I., 382
Pavelescu, Amalia, 614
Pavelescu, Gh., 158, 159, 180, 330, 331, 383, 384, 525, 641, 658, 728
Păcală, Victor, 132

https://biblioteca-digitala.ro

Păun, Silvia, 233
Pânzaru, Sava, 643
Părău, I. Steluța, 234, 270, 615
Pârvan, V., 174
Pârvu, Vasile, 217
Petrescu, Paul, 160, 161, 162, 616, 711, 712
Pitulice, Mioara, 454, 458
Pop, Dumitru, 332, 333, 385, 621
Pop, Gheorghe, 213
Pop, Mihai, 1, 100, 122, 427, 444, 452
Pop, Nicoleta, 503
Popa, Constantin, 246
Popa, Eleonora, 12, 13
Popescu, Alexandru, 386, 387, 388, 586, 713
Popescu, Apostol Ion, 111
Popescu, Dumitru Radu, 58, 642
Popescu, Ioana, 215, 747
Popescu, Maria, 163
Popovici, Timotei, 641

Rafailă, Maria, 398
Raliade, Rodica, 23, 587
Rădulescu-Codin, C., 335, 698
Rădulescu-Pașca, Florica, 164, 481
Rădulescu-Pașcu, Cristina, 446
Rădulescu, Mihai, 480, 659, 660, 661
Rădulescu, Speranța, 482, 483, 484, 485, 504, 740
Răutu, Radu, 283, 361, 380
Rebreanu, Nora, 365
Robea, Mihail M., 165, 166, 218, 261, 318, 337, 338, 445, 478, 588, 613, 644, 698
Rosetti, Alexandru, 118
Roșu, Georgeta, 257
Rotărescu, Elena, 662
Rujan, Adriana, 167
Russo, Alecu, 61
Rusu, dr. Dorina N., 526
Rusu, Valeriu, 219, 228, 329, 339, 589
Ruxăndoiu, Pavel, 295, 340, 391

Saramandu, Nicolae, 509
Săvulescu, V., 284, 437
Sbiera, I. G., 342
Schullerus, Adolf, 607
Scutea, N., 168
Sevastos, Elena, 87, 341
Sienereth, Ștefan, 607
Simion, Radu, 455, 459
Simionescu, Paul, 220, 221, 222, 223, 329, 390
Simonescu, Dan, 335, 434
Smochină, Nichita P., 512
Socor, Matei, 649
Sorescu, Marin, 59
Spătaru, George, 343
Stahl, Henri H., 161, 224, 225, 511, 617
Stanciu, Dumitru, 344, 407, 408, 409, 590, 591, 592, 593, 594, 639
Stancu, Ilin, 619
Stăncescu, Dumitru, 414
Stănciulescu-Bârda, Alexandru, 319, 664
Stănculeanu-Georgescu, Lucilia, 417, 476
Stăniloae, pr. prof. Dumitru, 392, 393
Steiciuc, Brândușa, 51, 345
Sterpu, Ion D., 505
Stihi-Boos, Constantin Iulian Dan, 701
Stoia, Achim, 488
Stoica, Georgeta, 170
Stoica, Maria Lia, 226
Stroescu, Sabina Cornelia, 91, 299, 424
Sulițeanu, Ghizela, 171, 227, 486, 487, 488, 489, 490, 527, 595, 714, 715, 716, 717

Șandru, Dumitru, 346
Șandru, Olteanu Tudera, 346
Șerb, Ioan, 727
Șerbănescu, Mihaela, 272, 596, 597
Șeuleanu, Ion, 394, 418, 621
Șoima, Gh., 641
Ștefăuncă, Petre V., 102, 347
Șter, Ion Chiș, 313
Ștrempel, Gabriel, 2, 3, 4
Șuștea, Adrian, 24, 395, 422, 423

Taloș, Ion, 646
Tănase, Maria, 689
Teodorescu, G. Dem., 87, 342
Teodorescu-Broșteni, Ion, 145
Theodorescu, Barbu, 25
Tocilescu, Gh., 87
Togni, Roberto, 608
Tomescu, Luminița, 620
Tomescu, Mircea, 26
Trifu, Valeria, 2, 3
Truță, Doina, 315, 316

Vascenco, Victor, 598
Vasile, Vasile, 172
Vatamaniuc, Dimitrie, 84
Văduva, Ofelia, 229, 253, 258, 599, 600, 601, 602, 702, 703
Velculescu, Cătălina, 173, 642
Velea, Stan, 349
Vetișanu, Vasile, 174, 704, 756
Vlad, Ulpiu, 175
Vlăduț-Pegulescu, Anca, 705
Vlăduțiu, Ion, 718
Voevidca, Alexandru, 446
Vrabie, Gheorghe, 96, 115, 167
Vuia, Romulus, 158, 178, 641, 675
Vulcănescu, Mihu, 659
Vulcănescu, Romulus, 699

Zderciuc, Boris, 176, 177, 178, 179, 180, 183, 242
Zderciuc, Silvia, 257, 262, 263
Zelenciuc, N. S., 300
Zelenciuc, Valentin, 528

https://biblioteca-digitala.ro

În curând

ACADEMIA ROMÂNĂ

MEMORIILE COMISIEI DE FOLCLOR

Tomul V (1991)

În sumar:

- PETRE FLOREA, *Mircea Eliade și botanica din India veche*
- MIRCEA ELIADE, *Cunoștințele botanice în vechea Indie.* Cu o notă introductivă asupra migrației plantelor indiene în Iran și China. Text stabilit și întregiri bibliografice de *Petre Florea*
- PETRE FLOREA, *Un studiu inedit de etnobotanica tutunului*
- TUDOR PAMFILE, *Tutunul.* Studiu folcloric. [Inedit]. Text stabilit și întregiri bibliografice de *Petre Florea*
- GHEORGHE OPREA, *Doina.* Concept și stil muzical
- ALEXANDRU DOBRE, *Armata și războiul în folclorul românesc.* O nouă abordare
- ILIE MOISE, *Aria de răspândire a cetei de feciori.* Tipuri și subtipuri. Contaminări.
- ALEXANDRU DOBRE, *Contribuții la istoria Academiei Române.* Anastasie Fătu la Academia Română

https://biblioteca-digitala.ro

Au apărut:

ACADEMIA ROMÂNĂ

MEMORIILE COMISIEI DE FOLCLOR

Tomul IV (1990)

În sumar:

- ALEXANDRU DOBRE, *Mircea Eliade şi Arhiva de Folclor a Academiei Române*
- MIRCEA ELIADE, *Arhiva de Folclor; Sociologie românească*
- PETRE FLOREA, *Pan Halippa şi folclorul*
- ANCA GOŢIA, *Preliminarii la o cercetare a culturii tradiţionale a copiilor în Transilvania*
- ELENA MAXIM, *Creşterea viermilor de mătase în România. Contribuţii etnografice*
- CONSTANTIN COSTEA, *Structura jocurilor fecioreşti transilvănene. Mijloace de expresie*
- ALEXANDRU DOBRE, *Folclorul taberei militare. Ciclul marilor despărţiri*

În curând:

ACADEMIA ROMÂNĂ

MEMORIILE COMISIEI DE FOLCLOR

Tomul IV (1990)

PARTEA A II-A (Monografii etnofolclorice)

În sumar:

- AL. I. AMZULESCU, *Cântecul popular din Muscel. Monografie zonală*

ISSN: 1220–5370

REF, tom 39, nr. 3–4, p. 197–380, Bucureşti, 1994

S.C. Universul S.A. — c.1126

Lei 600

https://biblioteca-digitala.ro